

VI. évfolyam.
1928.

2. szám,
február.

MAGYAR STATISZTIKAI SZEMLE

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL.

Megjelenik Havonta.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 10 pengő
Félévre . . . 5 "
Közhev. / 1 évre. 6 "
közalk. / félévre. 3 "

Igazgató:

KOVÁCS ALAJOS dr.
h. államtitkár, a M. Tud. Akad. I. tagja.

Szerkesztő:

DOBOVITS SÁNDOR dr.
miniszteri osztálytanácsos.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest,
II., Keleti Károly-utca 7.

TELEFON: T. 207-72.

TARTALOM:

	Old.	Old.
<i>Terület és népesség.</i>		<i>Irodalmi Szemle.</i>
A nyelvismeret, mint a nemzetiségi statisztika ellenőrzője. II. közl. — Kovács Alajos dr.	133	Könyvismertetések 229
Magyarország népmozgalma az 1927. évben	156	Jordan Károly: Matematikai statisztika.
		Teleszky János: A magyar állam pénzügyei a háború alatt.
<i>Szociális statisztika.</i>		Könyvtári szaporulat 232
Munkanélküliség és munkapiac	158	Folyóiratszemle 233
<i>Mezőgazdaság.</i>		<i>Egyéb.</i>
Kendertermelési és gyártási eredményeink. — Sajóhelyi István	161	A Nemzetközi Statisztikai Intézet kairói (XVII.) ülészaka.
A kereskedelmi forgalomba kerülő búza és rozs mennyisége és minősége. — Konkoly Thege Gyula dr.	167	I. Gondolatok a Nemzetközi Statisztikai Intézetéről. — Thirring Gusztáv dr. 236
Az elemi csapások 1927-ben. — Sajóhelyi István	184	II. A kairói ülésen tárgyalt demográfiai kérdések. — Kovács Alajos dr. 240
A világ cukortermelése 1927/28-ban	188	III. A kairói ülésen tárgyalt gazdaságstatisztikai kérdések. — Fellner Frigyes dr. 247
<i>Kereskedelem és közlekedés.</i>		Régi statisztikai adatok 252
Magyarország külkereskedelme az 1927. évben. — Kádas Károly dr.	190	Néptömrőlés.
Nemzetközi készletstatisztika	200	Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság 254
Magyarország gépjárműállománya. — Várszeghy János dr.	201	Személyi hírek. — Szakosztály ülések.
Közúti forgalmi balesetek 1928 január hónap	218	Magyar Statisztikai Társaság 258
<i>Árstatisztika és pénzügy.</i>		Előadóülések. Surányi-Unger Tivadar: A statisztikai módszer szerepe a közgazdaságtanban. — Thirring Gusztáv, Kovács Alajos, Fellner Frigyes: Beszámoló a Nemzetközi Statisztikai Intézet XVII. kairói ülészakáról.
1928 januári árstatisztikai és pénzügyi jelzőszámok	222	<i>Kisebb közlemények</i>
1. Áralakulás. — 2. A pénzügyi betétek. — 3. A részvények értéke. — 4. Fizetési képességek. — 5. Váltóóvások.		M. kir. Központi Statisztikai Hivatal (Szervezés. — Halálozás). — Nemzetközi ipargészségügyi kongresszus és munkásvédelmi kiállítás Budapesten. — Személyi hírek. (Yves Guyot ?). — A vándormozgalom. — A világ hajóépítése 1927-ben. — Terméseredmények.
Az aranytartalékok nemzetközi adatai	225	Magyarország gazdasági jelzőtáblája.
<i>Konzuli jelentések.</i>		I. Évi adatok — II. Havi adatok. — III. Rajzok a gazdasági jelzőtáblához. (Népmozgalom. — Szélettermelés. — Külkereskedelmi forgalom. — Csődök és egyességek. — A rádióvevőberendezések száma).
Esztország	227	

Utánnnyomás csak a forrás megjelölésével van megengedve.

Ára: 1 pengő 50 fillér.

VIe année.
1928.

N° 2.
Février.

REVUE HONGROISE DE STATISTIQUE

RÉDIGÉE ET PUBLIÉE PAR L'OFFICE CENTRAL DE STATISTIQUE DU ROYAUME DE HONGRIE.

Paraît chaque mois. — Abonnement :
Hongrie.

Un an 10 pengós
6 mois 5
Etranger, port compris.
Un an 12 pengós
6 mois 6

Directeur :
Dr ALOÏSE KOVÁCS
sous-secrétaire d'Etat, membre corresp. de
l'Académie Hongroise des Sciences.

Rédacteur :
Dr ALEXANDRE DOEROVITS
conseiller de section.

Rédaction et administration :

Budapest,
II., Keleti Károly-u. 7.

Téléphone: T. 207-72.

SOMMAIRE :

	Page	Page
<i>Territoire et population.</i>		Accroissement de bibliothèque 232
La connaissance de langue comme		Reuves 233
contrôle de la statistique des nation-		<i>Autres.</i>
nalités. II ^e publ. — <i>Dr Aloïse Kovács</i>	133	XVIIe Session, au Caire, de l'Institut
Mouvement de la population de la		International de Statistique.
Hongrie en 1927.	156	I. Idées sur l'Institut Internatio-
<i>Statistique sociale.</i>		nal de Statistique. — Dr Gus-
Chômage et marché du travail en Hongrie	158	<i>tave Thirring</i> 236
<i>Agriculture.</i>		II. Les questions démographiques
Résultats de la production et de la		discutées à la Session du Caire.
fabrication chanvrières en Hongrie.		— <i>Dr Aloïse Kovács</i> 240
— <i>Etienne Sajóhelyi</i>	161	III. Les questions de statistique
Quantité et qualité du froment et du		économique discutées à la Ses-
seigle mis en circulation commer-		sion du Caire. — Dr Frédéric
ciale en Hongrie. <i>Dr Jules Konkoly Thege</i>	167	<i>Fellner</i> 247
Sinistres en Hongrie, 1927. — <i>Etienne</i>		Données statistiques anciennes 252
<i>Sajóhelyi</i>	184	Agglomération de population.
Production mondiale du sucre en 1927-1928	188	Commission hongroise pour la fixa-
<i>Commerce et communications.</i>		tion des valeurs de statistique com-
Commerce extérieur de la Hongrie		merciale 254
en 1927. — <i>Dr Charles Kidas</i>	190	Nouvelles personnelles. — Séances de section.
Statistique internationale des stocks	200	Société Hongroise de Statistique. 258
Effectif des véhicules à moteur en		Séances d'étude. <i>Theodore Suranyi-Unger</i> :
Hongrie — <i>Dr Jean Várszeghy</i>	201	Rôle de la méthode statistique dans l'é-
Accidents de la circulation en Hon-		conomie politique. — <i>Gustave Thirring, Aloïse</i>
grie, janvier 1928	218	<i>Kovács, Frédéric Fellner</i> : Compte rendu de
<i>Finances. — Prix.</i>		la XVII ^e Session, au Caire, de l'Institut In-
Indices de statistique de prix et de finan-		ternational de Statistique.
ces pour janvier 1928 en Hongrie	222	Petites communications 259
1. Formation de prix. — 2. Dépôts en banque		Office central royal hongrois de statistique.
— 3. Valeur des actions. — 4. Insolvabilités.		(Nomination. — Décès). — Congrès inter-
— 5. Lettres de change protestées.		national d'hygiène industrielle et exposition
Données internationales sur les réserves-or	225	de protection ouvrière à Budapest. — Nou-
<i>Rapports consulaires.</i>		velles personnelles. (<i>Yves Guyot</i> ?) — Mou-
Estonie	227	vement migratoire. — Construction de navi-
<i>Revue littéraire.</i>		res du monde en 1927. — Résultats de pro-
Chronique de livres	229	duction agricole.
<i>Charles Jordan</i> : Statistique mathématique.		Tableau économique de la Hongrie. 262
<i>Jean Teleszky</i> : Les finances de l'Etat hon-		I. Données annuelles. — II. Données men-
grois pendant la guerre.		suelles. — III. Graphiques du tableau écono-

La reproduction des articles est permise, à condition d'indiquer la source.

Prix du numéro: 1 pengó 50 fillérs.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS!

A „**MAGYAR STATISZTIKAI SZEMLE**“ szöveges ismertetés keretében *rajzok* (grafikonok) alkalmazásával *gyorsan*, könnyen érthetően és mérlelhetően közli a hazai és külföldi népesedési, közegészségügyi, kulturális, szociális, mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi, közlekedési, pénzügyi, közigazgatási, bűnügyi, stb. **statisztikai adatokat**. Célja a háború óta teljesen megváltozott hazai állapotok feltárása és nemzetközi viszonylatban való megvilágítása, továbbá a statisztikai adatgyűjtések szükségességének, célszerűségének és gyakorlati hasznának bemutatása.

A „**MAGYAR STATISZTIKAI SZEMLE**“ az 1928. évben is havonként, változatlan terjedelemben jelenik meg. Előfizetési díja (a postaköltség beszámításával) Magyarországon:

*egész évre 10 pengő, félévre 5 pengő.
Közalkalmazottak, közhivatalok részére: egész évre 6 pengő, félévre 3 pengő*

A „**STATISZTIKAI HAVI KÖZLEMÉNYEK**“ ezidőszert *negyedévenként* megjelenő füzetek részletes és rendszeresen visszatérő táblázatokban közlik Magyarország legújabb népesedési, közegészségügyi, vándorlási, külkereskedelmi forgalmi és árstatisztikai adatait, valamint időszakosan (függetlenül) megjelenő táblázatokban nyilvánosságra hozzák a fontosabb mezőgazdasági, ipari stb. statisztikai adatokat és a társadalmi biztosítások statisztikai eredményeit.

A „**STATISZTIKAI HAVI KÖZLEMÉNYEK**“ előfizetési díja (a postaköltség beszámításával) Magyarországon (közalkalmazottak és közhivatalok részére is):

egész évre 12 pengő. Egy negyedévi összevont szám ára 4 pengő.

A „**MAGYAR STATISZTIKAI SZEMLE**“-re és a „**STATISZTIKAI HAVI KÖZLEMÉNYEK**“-re **együttesen** is lehet előfizetni.

A két közlemény együttes (kombinált) előfizetési díja (a postaköltség beszámításával) Magyarországon:

*egész évre 20 pengő, félévre 10 pengő.
Közalkalmazottak, közhivatalok részére: egész évre 16 pengő, félévre 8 pengő.*

A „**MAGYAR STATISZTIKAI SZEMLE**“-re és a „**STATISZTIKAI HAVI KÖZLEMÉNYEK**“-re a magyar kir. központi statisztikai hivatalnál (**Budapest, II., Keleti Károly-utca 7. szám, földszint 14.**) lehet előfizetni.

Felkérjük t. Előfizetőinket, hogy a pontos expedíció érdekében ugyanerre a címre sürgősen közölgjék az esetleges címváltozásokat és az előfizetési díj beküldése kapcsán nevüket és lakásuk pontos címét olvashatóan írva tudassák a kiadóhivattal.

Legújabban megjelent művek:

Konkoly Thege Gyula dr.:
Magyarország mezőgazdasági statisztikájának szervezése

A mű, melyet szerzője a Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet megbízásából írt, az utóbbi időben mélyreható változásokon keresztülment mezőgazdasági statisztikai adatgyűjtés egész rendszerével foglalkozik.

Ára 5 pengő

Jordan Károly dr.:
Matematikai statisztika

Ez az első ilyen tárgyú magyar nyelvű mű, amely a matematikai statisztika rendszerét, problémáit és újabb eredményeit ismerteti. A könyv francia nyelven is megjelent és a külföldi matematikai statisztikai irodalomnak egyik standard munkája.

Ára kötve 13 pengő

**Annuaire
Statistique Hongrois
1923-25**

A legújabban megjelent francia nyelvű kötet tartalma teljesen megegyezik a Magyar Statisztikai Évkönyv megfelelő évfolyamával.

|||||||

Ára 10 pengő

A felsorolt könyvek megrendelhetők és megszerezhetők:

**A Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatalban
Budapest, II., Keleti Károly-utca 7. szám, földszint 14. ajtó**

EURÓPA

Magyarország régi és mai (■) területének feltüntetésével.

EUROPE

avec indication de la Hongrie ancienne et de la Hongrie actuelle (■).

A nyelvismeret, mint a nemzetiségi statisztika ellenőrzője.

La connaissance de langue comme contrôle de la statistique des nationalités.¹⁾

II. (befejező) közlemény. — *IIe publication (fin).*

III. A nemzetiségi és nyelvismereti statisztika módszere és eredményei más államokban.

A magyar statisztikai adatoknak ilyen ismertetése és részletes feltárása után szemlét tartunk azok felett a módszerek felett, ahogyan az egyes európai és Európán kívüli államok a nemzetiségi és nyelvismereti statisztikát felveszik, feldolgozzák és közzéteszik. Ez az ismertetés természetesen nem lehet olyan tökéletes, mint a magyarországi módszernek és eredményeknek ismertetése, amelyet a sorok írója, mint a munkálatoknak több évtizeden át vezetője, személyes tapasztalatból részletesen tárhat fel, csupán arra szorítkozhatik, ami az egyes államok statisztikai kiadványaiból, azokban található ismertetésekből és esetleg a rendelkezésre álló felvételi nyomtatványokból megállapítható.

Az ismertetést bizonyos kritikai megjegyzésekkel is fogjuk kísérni. Sine ira et studio csupán abból a szempontból, hogy az illető állam nemzetiségi és nyelvismereti statisztikája megfelel-e a statisztikai tudomány azon követelményeinek, amelyeket fentebb felállítottunk.

Az ismertetést bizonyos földrajzi sorrendben fogjuk végezni, nyugatról és északról kelet, illetőleg dél felé haladva.

1. Nagy-Britannia és Írország.

Az Egyesült Királyságnak rendszeres nemzetiségi statisztikája nincs, ellenben felvételek történtek és történnek a beszélt nyelvekről. A felvétel csak Skóciában és Írországban terjed ki az ország egész területére, Angliában azonban csupán Wales és Monmouthshire tartományok területére. A felvétel azonkívül a mondott területeken csak az angol és gael, az angol és ír, illetőleg az angol és welsh nyelv ismeretére terjed ki. Nem lehet tehát megállapítani, hányan beszélnek e nyelveket anyanyelvük gyanánt, mennyi tehát a gael, ír és welsh anyanyelvűek összes száma és hányan tudnak közülről angolul, nem is szólva arról, hogy Anglia egyéb területein is, amelyekre a nyelvi felvétel nem terjed ki, a

bevándorlás folytán jelentékeny számban növekszik e nyelvekhez tartozók, vagy azokat értők száma. Hibája továbbá a felvételnek, hogy még a megjelölt területeken sem terjed ki az összes lakosságra, hanem csak a három éven felüliekre, sőt 1891-ben Angliában a két éven felüliekre. Az adatok tehát nem mutathatják az illető terület egész lakosságának nyelvismeretét sem s e mellett az 1891. évi adatokkal nem is hasonlíthatók össze teljes pontossággal.

Ami a feldolgozást és az eredmények közzétételét illeti, Írországban és Angliában az adatok korcsoportok szerint is közzé vannak téve, sajnos azonban nem tíz, hanem húsz éves korcsoportokban, ami nem teszi lehetővé ugyanannak a korcsoportnak, illetve az ugyanazon években születetteknek későbbi évtizedekben való megfigyelését. Írországban azonkívül 1900-ban a 30 éven felüliek már csak egy ösz-

21. A nyelvismeret fejlődése Walesben és Monmouthshireben 1891-től 1921-ig.²⁾

Développement de la connaissance de langue dans le pays de Galles et en Monmouthshire de 1891 à 1921.²⁾

Beszélt nyelv <i>Langue parlée</i>	1891	1901	1911	1921
	százalékban — %			
Csak welsh <i>Seulement gallois</i> . . .	30.1	15.1	8.5	6.3
Welsh és angol <i>Gallois et anglais</i> . . .	23.9	34.8	35.0	30.8
Csak angol <i>Seulement anglais</i> . . .	45.0	49.8	53.7	58.9
Egyéb és ismeretlen <i>Autres et inconn.</i> . . .	1.0	0.3	2.8	4.0
Általában welshül tud <i>Savaient en général le gallois</i>	54.0	49.9	43.5	37.1
Általában angolul tud <i>Savaient en général l'angl.</i>	68.9	84.6	88.7	89.7

¹⁾ Pour le résumé français, voir n° de janvier, page 1, de la Revue.

²⁾ 1891-ben a 2 éven felüli, 1901-től a 3 éven felüli népességben. — Pour 1891, population au-dessus de 2 ans; à partir de 1901, populat. au-dessus de 3 ans.

szegben vannak kimutatva, 1911-ben pedig a korcsoportok szerint való részletezés teljesen elmaradt, a háború utáni időből pedig egyáltalán nem közöltettek még sem anyanyelvi, sem nyelvismereti adatok, sem az Ir szabadállamról, sem északi Írországról.

A meglevő adatok mindenütt az angol nyelv rohamos térfoglalásáról számolnak be. Walesben és Monmouthshireban a négy utolsó népszámlálás szerint a 21. tábla szerint alakultak a viszonyok.

A számbavett lakosság között e szerint 1891-ben még 54% tudott welsh nyelven, 1921-ben fokozatos esökkenéssel már csak 37,1%. Az angol nyelvismeret ugyanezen idő alatt 68,9%-ról 89,7%-ra szökött.

A korcsoportok szerint részletezett adatok ugyanezt a folyamatot még élelnekben mutatják.

A welsh nyelven tudók aránya ugyanis korcsoportok szerint 1911-ben és 1921-ben a következő volt:

Korcsoport	Az oldalt megnevezett korcsoportból welsh nyelven tud % ban	
	1911	1921
3—5 éves	30,4	26,7
5—10 "	36,2	29,4
10—15 "	39,7	32,2
15—25 "	40,6	34,5
25—45 "	44,0	36,9
45—65 "	52,9	44,9
65 éven felül	60,2	51,9
Általában:	43,5	37,1

A fiatalabb korosztályokban tehát fokozatosan kevesebb a welshül tudó, annál több természetesen az angolul tudó, de érdekes, hogy itt is, mint a magyar adatoknál, az angolul tudók legmagasabb aránya az iskolából legutóbb kikerült 15—25 éveseknél mutatkozik.

Skóciában hasonló folyamatot lehet megfigyelni azzal a különbséggel, hogy itt

már jóval kevesebb a gaelül beszélők száma és aránya, sőt a csak gael nyelven beszélők száma már egészen jelentéktelenre zsugorodott össze. (L. 22. sz. táblát.)

22. A gael nyelv ismeretének fejlődése Skóciában 1881—1921-ig.¹⁾

Développement de la connaissance du gaélique en Ecosse, de 1881 à 1921.¹⁾

Beszélt nyelv <i>Langue parlée</i>	1881	1891	1901	1911	1921
Csak gael nyelven beszél — <i>Parlaient seulement gaélique</i>	?	43.738	28.106	18.400	9.829
Gael és angol nyelven beszél — <i>Gaélique et anglais</i>	?	210.677	202.700	183.998	148.950
Összesen gael nyelven tud — <i>Savaient le gaélique au total.</i>	231.594	254.415	230.806	202.398	158.779
A lakosság %-ában — <i>En % de la population</i>	6,2	6,3	5,2	4,3	3,5

¹⁾ 1901-től a 3 évenfelüli népességben —
A partir de 1901, populat. au-dessus de 3 ans.

Itt az abszolút és relatív esökkenés már 1891 óta mutatkozik, most már olyan rohamos, hogy a gael nyelv kipusztulása csak idők kérdése. 1911-ben a 20 éven felüli lakosságból még 5,7%, a 20 évnél fiatalabból ellenben már csak 2,2% tudott gael nyelven.

Írországnak legmesszebb megye vissza a nyelvismeretre vonatkozó statisztikája. Már az 1861. évi népszámlálás felvette a csupán ír, továbbá az ír és angol nyelven beszélők számát. Ezekben az adatokban 1911-ig következő fejlődés mutatkozik. (L. a 23. sz. táblát.)

23. A nyelvismeret fejlődése Írországnban 1861-től 1911-ig.

Développement de la connaissance de langue en Irlande, de 1861 à 1911.

Beszélt nyelv — <i>Langue parlée</i>	1861	1871	1881	1891	1901	1911
Csak ír nyelven beszél — <i>Parlaient seulement irlandais</i>	163.275	103.562	64.167	38.192	20.953	16.873
Ír és angol nyelven beszél — <i>Irlandais et anglais</i>	942.261	714.313	885.765	642.053	620.189	565.573
Összesen írül tud — <i>Savaient Irlandais, au total</i>	1.105.536	817.875	949.932	680.245	641.142	582.446
A lakosság %-ában — <i>En % de la population</i>	19,1	15,1	18,2	14,5	14,4	13,3

Irorszáiban eszerint az ír nyelv ismerete nem ment vissza olyan rohamosan, mint Walesben és Skóciában a kelta nyelvek tudása, abszolút számban azonban itt is igen nagy a csökkenés, minthogy tudvalevőleg Irország összes lakossága is ez alatt az idő alatt 5,800.000-ról 4,400.000-re fogyott. Látszik azonban, hogy a közölt adatok némileg bizonytalanok, mert 1871-ről 1881-re igen erős növekvés mutatkozik, a következő évtizedben pedig újra szinte indokolatlan esökkenés jelentkezik. Az Ir Szabadállam megalakulása bizonyára újabb lökést fog adni az ír nyelv feléledésére, ezért igen kívánatos volna, hogy erről a folyamatról mielőbb statisztikai adatok álljanak rendelkezésre.

Norvégia.

Norvégia külön kérdezi a nemzetiséget és a nyelvet, „mely az illető otthonában beszéltek”. A nemzetiséget a szülők származása szerint állapítják meg, nyelv gyanánt pedig a tényleg beszélt nyelvet fogadják el. E mellett kimutatják a nemzetiséget a nyelvvel kombinálva is. A származásnál ki vannak mutatva a nem keresztetett, azután az első és második generációban keresztetett fajok, mintegyik csoport ismét a nyelvvel kombinálva. A felvétel eredményét a három utolsó népszám-

lálás alapján, nyelvek szerint a 24. sz. tábla mutatja.

A norvég államnyelv tehát itt is előhataladást tesz a kisebbségi nyelvek rovására. Látszik ez azokból az adatokból is, ahol a származás van kombinálva az anyanyelvvel. Pl. a tisztán lapp származásúak közül 16·3% a norvég nyelvet vallotta anyanyelvül, a tisztán finn származásúak közül pedig már 38·1%. Sőt a lapp és finn szülőtől származók közül már 39·7% volt norvég anyanyelvű, 40·8% lapp és 16·7% finn anyanyelvű.

Mindenesetre érdekesek ezek a származással kombinált anyanyelvi adatok, azokban az államokban azonban, amelyekben nagyobb számmal nemzeti kisebbségek élnek és az egyes nemzetiségek között a keveredés igen nagy, statisztikailag alig lehet kideríteni a származást, mert akkor nem lenne elégséges a szülőkig, vagy nagyszülőkig menni fel, hanem minden egyes embernél egész geneológiai tanulmányokat kellene tenni, ami népszámlálásnál teljesen lehetetlen, másrészt a legtöbb ember még a nagyszülőinek származását sem tudná pontosan megmondani.

A norvég adatok e mellett még a nyelvismeretet sem tudakolják, pedig az is érdekes lenne, hogy hányan tudnak a lappok és finnek közül legalább is norvég nyelven.

24. Norvégia lakossága nyelvek szerint a három utolsó népszámlálás alapján.

Population de la Norvège, groupée par langues, d'après les 3 derniers recensements.

Nyelv <i>L a n g u e s</i>	1 9 0 0		1 9 1 0		1 9 2 0	
	szám szerint <i>nombres</i>	%	szám szerint <i>nombres</i>	%	szám szerint <i>nombres</i>	%
Norvég — <i>Norvégien</i>	2,200 624	99·1	2,336 798	99·1	2,628 667	99·2
Lapp — <i>Lapon</i>	15 624	0·7	15 747	0·7	16 451	0·6
Finn — <i>Finnois</i>	5 229	0·2	5 245	0·2	4 657	0·2
Összesen — <i>Total</i>	2,221 477	100·0	2,357 790	100·0	2,649 775	100·0

Svédország.

Svédországban 1860 óta minden népszámlálásnál kimutatták az idegen (nem svéd) fajúaknak a számát, tekintet nélkül azonban a beszélt nyelvre. Hívenformán a finnek számát 1920-ban 30.247-ben, a lappokét 7.162-ben, az egyebekét (cigányok) 485-ben állapították meg. Az összes nem svéd nemzetiségek száma tehát 37.894, ami az összes lélekszámnak 1%-át sem teszi. Mindenesetre kívánatos lenne, ha itt is nem a származásra és afajra, hanem az

anyanyelvre és a beszélt nyelvre fektetnék a fősúlyt, annál is inkább, mert úgy a finnek, mint a lappok száma növekszik (1860-ban még csak 15.271 finn volt) s nincs arra adat, hogy ezek nyelvileg hogyan alakulnak át, vagy legalább is milyen mértékben bírják a svéd nyelvet.

Egyébként a svéd statisztikában korral, családi állapottal, sőt a foglalkozással kombinált nemzetiségi adatokat is találunk és községenként is közölve vannak egyes adatok.

Finnország.

Finnországnak igen tökéletes nemzeti-ségi és nyelvtudási statisztikája van, amely legjobban hasonlítható a magyar statisztika kifejlett rendszeréhez. Minthogy azonban ebben az országban két főnyelv van s a többiek jelentéktelenek, érthető, hogy a finn statisztika csak a finneknek és a svédeknek követeli meg a svéd, illetőleg a finn nyelvtudásának a feljegyzését. Az anyanyelv felvétele is helyesen történik meg; utasítás szerint „az a nyelv adandó meg, amelyet legjobban beszél”.

Az egyes népszámlálásoknak az anyanyelvre vonatkozó adatai az utolsó öt népszámlálásról a 25. sz. táblán láthatók.

25. Finnország népességének fejlődése anyanyelv szerint 1880-tól 1920-ig

Développement de la population de la Finlande au point de vue de la langue maternelle, de 1880 à 1920.

Év Année	Összes népesség Populat totale	Langue maternelle				Egyéb és ismeretlen Autres et inconn.	
		Finn finnoise		Svéd suédoise			
		anyanyelvű					
szám sz. nombres	o/o	szám sz. nombres	o/o	sz. sz. nomb.	o/o		
1880	2,060.782	1,756.381	85.3	294.876	14.3	9.525	0.4
1890	2,380.140	2,048.545	86.1	322.604	13.6	8.991	0.3
1900	2,712.562	2,352.990	86.8	349.733	12.9	9.839	0.3
1910	2,921.197	2,571.145	88.0	338.961	11.6	11.091	0.4
1920	3,105.103	2,754.228	88.7	340.963	11.0	9.912	0.3

A finn nyelvűek száma e szerint következetesen növekszik évtizedről évtizedre. A svédeké pedig ugyanolyan arányban fokozatosan csökken. Az egyéb anyanyelvűek száma teljesen elenyésző, 1920-ban volt köztük 4.806 orosz, 2.378 német, 1.603 lapp.

Ha a városi és vidéki lakosságot külön tekintjük, a finn nyelv terfoglalása és a svédek térvesztése még feltűnőbb. A váro-

sokban ugyanis a finnek aránya 40 év alatt 57.8%-ról 75.7%-ra, a falusi lakosságban pedig 87.8%-ról 91.1%-ra emelkedett, ezzel szemben a svédeké a városokban 37.9%-ról 23.1%-ra, a falvakban pedig 12.1%-ról 8.7%-ra csökkent.

Legnagyobb volt a finn nyelv terfoglalása magában Helsinki fővárosban, amelynek ide vonatkozó adatai a 26. sz. táblán láthatók.

26. Helsinki népességének fejlődése anyanyelv szerint 1880-tól 1920-ig

Développement de la population de Helsinki au point de vue de la langue maternelle, de 1880 à 1920.

Év Année	Összes népesség Populat totale	Langue maternelle				Egyéb és ismeretlen Autres et inconn.	
		Finn finnoise		Svéd suédoise			
		anyanyelvű					
szám sz. nombres	o/o	szám sz. nombres	o/o	sz. sz. nomb.	o/o		
1880	43.142	14.672	34.0	22.549	52.3	5.921	13.7
1890	65.535	29.787	45.5	29.860	45.6	5.888	8.9
1900	93.217	47.280	50.8	39.593	42.6	6.344	6.6
1910	136.497	80.792	59.3	47.907	35.1	7.798	5.6
1920	186.078	117.111	62.9	64.047	34.4	4.920	2.7

Az adatok nem vonatkoznak ugyan teljesen ugyanarra a területre, mert időközben hozzácsatolások történtek, de mindenesetre mutatják azt, hogy milyen gyors ütemben lett Helsinkiből erősen finn többségű város, holott még harminc év előtt is maghaladta ott a svédek száma a finnekét.

A finnek és svédek kölcsönös nyelvismeretére vonatkozó adatok, úgy látszik, csak egyes városokra vonatkozólag dolgoztattak fel, közölve legalább is csak a városokról találtunk adatokat. Ezek közül a Helsinki fővárosra vonatkozókat hasonló csoportosításban, mint ahogy azt a magyarországi városokról és községekről közöltük, a 27. sz. táblázaton adjuk:

27. A finnek és svédek kölcsönös nyelvismerete és a két nyelv elterjedtsége Helsinkiben a három utolsó népszámlálás szerint.

Diffusion du finnois et du suédois à Helsinki, d'après les 3 derniers recensements.

Év Année	Lélekszám Population totale	Ebből — Dont		A finnek A svédek között		Az összes lakosság %-ában En % de la population totale			
		finn Finnois	svéd Suédois	svédül	finnül	csak			
				tud	tud	finnül	svédül	tud	
		Finnois sachant le suédois %	Suédois sachant le finnois %	savaient le finnois	savaient le suédois	ne savaient que le finnois	ne savaient que le suédois		
1900 ..	93.217	47.280	39.593	29.6	42.1	68.6	57.5	35.7	24.6
1910 ..	136.497	80.792	47.907	26.1	50.1	76.8	50.5	43.7	17.5
1920 ..	186.078	117.111	64.047	33.7	70.8	87.3	55.6	41.7	10.0

A fejlődés iránya itt is az, amit pl. Budapesten láttunk a magyar és a német nyelvismeretre vonatkozólag. A különbség csak az, hogy itt a svéd nyelvnek az ismerete nem fejlődik olyan nagy mértékben vissza, mint Budapesten a német nyelvismereté, sőt az utolsó évtizedben (de valószínűleg a hozzácsatolások folytán) a svéd nyelv még terjedt is, nemcsak a finnek között, hanem az összes lakosságban is. A finn nyelvismeret azonban következetesen és nagy arányokban terjed, úgyhogy 20 év alatt 68·6%-ról 87·3%-ra növekedett a finn nyelven tudók száma Helsinkiben. Hogy a finn nyelv jövőben még kizárólagosabb lesz, mutatják a csak finn nyelven és a csak svéd nyelven beszélőkre vonatkozó számok. Az előbbieket állandóan növekszenek, az utóbbiak (különösen relatíve) rohamosan fogynak, úgyhogy ma már a finn főváros lakosságának csak

10%-a olyan, aki csupán svéd nyelven beszél.

Hasonló folyamatot mutatnak más városokra (Turku, Viipuri, Tampere) vonatkozó adatok azzal a különbséggel, hogy ezekben a városokban már jóval gyengébb a svéd elem a finnel szemben.

A finn népszámlálás az anyanyelvi adatokat és a kölcsönös nyelvismeret adatait 5, illetőleg 10 éves korcsoportok szerint is közli és így mód van az adatok pontos összehasonlítására, nemcsak az anyanyelvi adatoknál, hanem a nyelvtudásnál is. Az anyanyelvi adatok bámulatatosan egybevágóak és e mellett mutatják azt a haladást, amit egy-egy korcsoport 10 év alatt tesz nyelvismeret terén. Hasonlítsuk össze például azt a 10 éves korcsoportot, amely 1910-ben 20—30 évek, 1920-ban pedig 30—40 évek közé tartozott. A két adatsort a 28. sz. tábla mutatja.

28. Az 1881—1890. években születettek anyanyelve és nyelvismerete Helsinkiben az 1910. és 1920. évi népszámlálás szerint.

Langue maternelle et connaissance de langue dans la population de Helsinki, née entre 1881 et 1890, d'après les recensements de 1910 et de 1920.

Megnevezés <i>Désignation</i>	Lélekszám <i>Population totale</i>	E b b ő l — <i>Don't</i>				A <i>finnek</i> <i>Finois</i>		A <i>svédek</i> <i>Suédois</i>		Az összes lakosság %-ában <i>En % de la population tot.</i>			
		f i n n <i>Finois</i>		s v é d <i>Suédois</i>		közül — <i>sachant</i>		közül — <i>sachant</i>		s a v a r e n t		c s a k <i>ne savaient que</i>	
		szám szerint <i>nombr.</i>	%	szám szerint <i>nombr.</i>	%	svédül <i>le suédois</i>	finnül <i>le finnois</i>	finnül <i>le finnois</i>	svédül <i>le suédois</i>	finnül <i>le finnois</i>	svédül <i>le suédois</i>	finnül <i>le finnois</i>	svédül <i>le suédois</i>
		t u d											
20—30 évesek 1910-ben <i>De 20 à 30 ans, en 1910.</i>	34.415	22.322	64·9	9.906	28·8	30·3	61·5	82·6	48·5	45·2	11·1		
30—40 évesek 1920-ban <i>De 30 à 40 ans, en 1920.</i>	33.454	22.205	66·4	10.189	30·5	39·7	81·9	91·3	56·8	40·1	5·5		

A nagy bevándorlás és a szomszéd községek csatolása folytán, mint látjuk, e korcsoport abszolút száma alig változott, a nemzetiségi megoszlás adatai azonban majdnem ugyanazok. A nyelvismeretnél azonban látszik a kölcsönös nyelvismeretnek a fejlődése és az egynyelvűségnek, különösen a svédeknel erős visszafejlődése. Hasonló megállapítást lehetne tenni a többi korcsoportnál is.

Megvannak ezenkívül a finn statisztikában a nemzetiségi adatok a helybeli és nem helybeli születettek nézve külön, amiből rögtön meg lehet állapítani azt, hogy Helsinki elfinnesedését a finnek nagyobb arányú bevándorlása idézi elő, mert míg a helyben születettek közül 1910-ben is csak 51·7% volt finn és 47·1% svéd, addig a

nem helybeli születésűek között már 69·8% a finnnyelvű és csak 26·8% a svéd.

Finnországban a valláskülönbség nem igen játszik szerepet, mert ott a lakosságának 98%-a egy vallásfelekezethez tartozik, ellenben igen érdekes lenne, ha adatok lennének arról, hogy a finnek és a svédek hogyan oszlanak meg foglalkozások szerint s milyen az egyes foglalkozásokhoz tartozóknak nyelvismerete. Ezek az adatok a különben igen becses nemzetiiségi adatok értékét még csak növelnék.

Esztország.

Itt 1922-ben a nemzetiséget és nem az anyanyelvet vették fel s nincs arról tudomásunk, hogy a beszélt nyelvek iránt is kérdést intéztek volna, pedig itt az állam-

nyelven kívül például az orosz és a német nyelv ismerete igen érdekes adatokat szolgáltatna. Az oroszok ugyanis 8·2, a németek 1·7% -át teszik az ország népességének.

Egészen szokatlan adat az, amit az eszt statisztika produkál annak kimutatásával, hogy az eszt nemzetiségűek közül hányan vannak, akik a magánéletben rendszeresen nem az eszt nyelvet használják. Ilyen a 969.976 eszt között 8.595 van, tehát még egy százalék sem, a városokban azonban ez az arányszám a 3%-ot is majdnem eléri. Nem lehet megállapítani, hogy vajjon ezek tudnak-e egyáltalán eszt nyelven, minthogy a felvétel nem az anyanyelvet kérdezte.

Nem találunk adatokat a vallásnak az anyanyelvvel való kombinációjáról sem, pedig ez sem lenne itt érdekesség nélkül való, tekintve, hogy több mint 100.000 görög-keleti vallású eszt is van a túlnyomó lutheránusokon kívül.

A meglevő adatok egyébként községenként közölve vannak.

Lettország.

Lettország már két népszámlálást tartott a háború óta: 1920-ban és 1925-ben. Mindkét népszámlálás kérdezte a nemzetiséget, de úgy látszik, nem az anyanyelv alapján. A beszélt nyelvekre egyik népszámlálás sem terjedt ki.

Az új balti államok közül Lettország a legkevésbé egységes lakosságú úgy nemzetiségi, mint vallási tekintetben. Az 1925. évi népszámlálás szerint 1.844.805 lakosából 73·4% lett, 10·5% orosz, 5·2% zsidó, 2·1% fehér-orosz, 3·8% német, 2·8% lengyel és 1·3% litván van. Vallás szerint pedig 58·0% protestáns, 22·6% katolikus, 9·1 görög-keleti, 5·2 zsidó és 5·1% egyéb vallású.¹⁾ A zsidók mint nemzetiség és mint felekezet is számba vannak véve, a két szám azonban pontosan nem egyezik.

Csak ezek a nyers adatok állván rendelkezésre, nem tudjuk megítélni, mennyire vannak a szóbanforgó adatok egymással és más demografiai jelenségekkel kombinálva, tekintettel azonban az ország rendkívül tarka nemzetiségi és felekezeti megoszlására, kívánatos lenne, ha ezek a kombinatív adatok minden irányban fel-

¹⁾ Az adatokat a Gothaisches Jahrbuch 1926. évi folyamából vettük, minthogy a lett népszámlálásról szóló kötet eddig még nem jutott ke-zünkhez.

dolgozthatnának és a nyelvismeretre is súlyt fektetne a lett statisztika. Szép példával jár elől ebben Riga városa, amelynek statisztikai hivatala igen értékes kombinációkat közöl a nemzetiségről és vallásról, sőt a népmozgalmi adatokat is részletezi nemzetiségek szerint.

Litvánia.

Litvániában 1923 szeptember 17-én tartottak első ízben népszámlálást. A népszámlálási törvényben szó van nemzetiségről és beszélt nyelvről is, maga a népszámlálási egyéni lap azonban csak a nemzetiséget kérdezte és a zsidókat mint nemzetiséget is felvette. Ily módon Litvániának legnagyobb nemzetisége a zsidó 7·6%-kal, utána jön a lengyel 3·2, az orosz 2·5, a német 1·4%-kal. Az idegen állampolgárok (7.179, vagyis 0·4%) nemzetisége nincs kimutatva. A nemzetiség a vallással is kombinálva van teljes részletességgel s itt kitűnik, hogy római katolikus és lutheránus zsidók is vannak.

A nemzetiségek száma korral, foglalkozással kombinálva is megtalálható, de sajnosan nélkülözzük a nyelvtudásra vonatkozó adatokat.

Dánia.

Az anyanyelvről és nemzetiségről semmiféle adatot nem találunk, pedig Schleswig-Holstein északi részének odacsatolása folytán itt is érdekességgel bírna az anyanyelv és nyelvismeret kutatása.

Hollandia.

Az anyanyelvet ugyancsak nem kutatja, bár az országnak több mint 100.000 külföldi állampolgár lakója van, kikre nézve nem lenne érdekesség nélkül ismerni azok nyelvét és nyelvtudását. Azonkívül az ország északi részében és a szigeteken frizek is laknak, kiknek nyelve nem azonos a hollandusokéval.

Belgium.

Belgium egyike azoknak az európai országoknak, amelyek legrégebbi idő óta veszik fel a beszélt nyelveket népszámlálásaiknál. A népszámlálási utasítás szerint azonban csak három nyelvet, a franciát, flamandot és a németet lehet feltüntetni a népszámlálólapon, akár ezek egyikét, akár valamennyit; aki a három nyelv egyikét sem beszéli, az egy közös rovatba kerül. Az anyanyelvet, vagy a nemzetisé-

get a belga népszámlálás egyáltalán nem kérdezi s így a népszámlálás adataiból csak azt tudjuk meg, hogy hányan vannak, akik a szóbanforgó három nyelvet, vagy önmagában, vagy a többivel együtt beszélnek, de hogy hányan vannak francia-, flamand-, vagy németnyelvűek, azt a nyelvismereti adatokból megállapítani nem lehet, kivéve, ha a több nyelvet beszélőket megfelelően felezzük, vagy harmadoljuk, ami azonban mindenesetre tökéletlen eljárás és ha nem tudjuk a kölcsönös nyelvismeret nagyságát, súlyos tévedésekre vezethet.

A nyelvismeret felvételének ez a rendszere, amelyhez Belgium 1866 óta következetesen ragaszkodik, nem elégítheti ki a statisztikai tudomány igényeit, azért kívá-

natos lenne, ha olyan rendszer fogadtatnék el, hogy a több nyelven beszélők jelöljék meg azt a nyelvet, amelyet a beszélt nyelvek közül anyanyelvükül tekintenek. Ilyen módon mégis meg lehetne állapítani a franciák, flamandok és németek számát és kölcsönös nyelvtudását, mert az eddigi adatokból csupán a csak anyanyelvükön beszélők számát lehet kideríteni és azt, hogy az egyes nyelveken általában hányan beszélnek.

A nyelvismeretre vonatkozó adatok ilyen fogyatékoságuk mellett is érdekes világot vetnek Belgium nyelvi összetételére. A főbb adatokat a három utolsó népszámlálás szerint, leszámítva a két éven aluliakat, akiknél a beszélt nyelv nincs kimutatva, a 29. sz. tábla mutatja.

29. A népesség nyelvismerete Belgiumban, a három utolsó népszámlálás szerint.

Connaissance de langue de la population de Belgique, d'après les 3 derniers recensements.

Beszélt nyelv <i>Langues parlées</i>	1900		1910		1920	
	szám szerint <i>nombres</i>	o/o	szám szerint <i>nombres</i>	o/o	szám szerint <i>nombres</i>	o/o
Csak franciául — <i>Seulement français</i>	2,574 805	40·6	2,833 334	39·9	2,850,825	40·2
Csak flamandul — <i>Seulement flamand</i>	2,822,005	44·5	3,220,662	45·4	3,185 100	44·9
Csak németül — <i>Seulement allemand</i>	28 314	0·4	31 415	0·4	16 863	0·2
Franciául és flamandul — <i>Français et flamand</i>	801 587	12·6	871 288	12·3	967 813	13·6
Franciául és németül — <i>Français et allemand</i>	66 447	1·1	74 993	1·1	45 206	0·6
Flamandul és németül — <i>Flamand et allemand</i>	7 238	0·1	8 652	0·1	2 336	0·0
Franciául, flamandul és németül — <i>Français, flamand et allemand</i>	42 889	0·7	52 547	0·8	33 862	0·5
Összesen (a 2 éven aluliak nélkül) — <i>Total (sans les enfants au dessous de 2 ans)</i>	6,343,285	100·0	7,092 891	100·0	7,102 005	100·0
Általában franciául — <i>En général français</i>	3,485,728	55·0	3,832,162	54·1	3,897,706	54·9
Általában flamandul — <i>En général flamand</i>	3,673 719	57·9	4,153 149	58·6	4,189 111	59·0
Általában németül — <i>En général allemand</i>	144 888	2·3	167,607	2·4	98,267	1·3

Meg lehet állapítani ezekből az adatokból, hogy Belgiumban a nyelvhatár élesége folytán a kölcsönös nyelvismeret csak igen lassan terjed. A két főnyelvet: a franciát és flamandot együttesen a 2 éven felüli lakosságnak 1900-ban csak 12·6%-a beszélte és 1920-ban is csak 13·6%-a. Ami a két főnyelv általános elterjedtségét illeti, az is alig változott az utolsó 20 év alatt. A francia nyelv 55·0%-ról 54·9%-ra, a flamand nyelv pedig 57·9-ről 59·0%-ra. A harmadik főnyelv, a német csak igen csekély mértékben van elterjedve és e nyelv ismerete különösen az utolsó évtizedben rendkívül visszafejlődött. Meg kell jelezni, hogy a Németországtól odacsatolt Eupen és Malmedy területe az összehason-

líthatóság kedvéért az 1920. évi adatokban sem szerepel.

A több nyelvet beszélőknél az újabb népszámlálások részletezik, hogy a beszélt nyelvek közül melyik nyelvet hányan jelölték meg mint legsűrűbben használtat. Ha az elsősorban megnevezett nyelvet anyanyelvnek fogadjuk el s megfelelő arányban elosztjuk e számokat, körülbelül megkapjuk az egyes nyelvekhez tartozók számát és azok kölcsönös nyelvtudását. Külön tanulmányban szándékozom ennek az eljárásnak módozatait és részleteit és a számítás eredményeit ismertetni, itt csak a számítás végső országos eredményeire mutatok rá. E szerint a két főnemzetiség aránya 1880-tól 1920-ig alig válto-

zott: 1880-tól 1920-ig a franciák aránya 45·6%-ról 45·7%-ra, a flamandoké pedig 53·1%-ról 53·0%-ra. A folyamat 1910-ig az volt, hogy a franciák száma kis mértékben ugyan, de fokozatosan csökkent, a flamandoké pedig ugyanilyen mértékben növekedett, az utolsó évtizedben azonban a franciák aránya növekedett a flamandok rovására, valószínűleg annak következtében, hogy a nagy háború Belgiumban leginkább flamand területen pusztított. Az egyes tartományokban is alig van különbség az 1880. és 1920. évi arányszámok között, a kivétel csupán Brabant, ahol Brüsszel főváros és közvetlen környékének el-franciasodása következtében — amit a számok egész sorával lehet igazolni, — a francia nyelvűek aránya e negyven év alatt 35·8-ról 44·9-re növekedett, a flamandoké pedig 63·0%-ról 54·8%-ra csökkent.

A kölcsönös nyelvismeret mindkét nemzetiségnél terjedt, de 40 év alatt igen csekély mértékben. A franciák közül flamandul tudott 1880-ban 5·4, 1920-ban 11·4%. Viszont a flamandok francia nyelvtudása e negyven év alatt 10·0%-ról csak 15·3%-ra növekedett. Természetesen ott, ahol az egyik nyelv kisebbségben van, a másik nyelv ismerete sokkal erősebb, mint megfordítva, de érdekes, hogy míg a tiszta francia tartományokban a franciák legfeljebb 1—5%-ban tudnak flamand nyelven, addig a tiszta flamand tartományokban a francia nyelv ismerete 9—12%, Brabant tartományban, ahol a két nemzetiség között a keveredés a legnagyobb, a franciák flamand nyelvismerete 19·5%-ról 32·8%-ra növekedett, a még mindig jóval nagyobb tömegű flamandok francia nyelvismerete pedig 14·2%-ról 28·9%-ra.

Arról, hogy a nyelvismeret az egyes korosztályokban hogyan terjed, nem találunk részletes adatokat, az 1910. évi népszámlálásnál csupán a 15 éven aluliak nyelvismerete van külön kimutatva, 1920-ban pedig a 21 éven felülieké. A flamandok jóval nagyobb gyermekbősége folytán a 15 éven aluliak között sokkal több a flamandul, mint a franciául beszélő, viszont a kölcsönös nyelvismeret természetesen jóval kisebb, mint a 15 éven felüliek körében.

A területi részletezés megfelelő, mert községenként történik, ellenben a nyelvismeretnek a foglalkozással való egybevetése teljesen hiányzik. Nem kapunk azon-

kívül adatokat a nyelvismeretről a Németországtól odacsatolt Eupen és Malmedy kerületről, amelynek népszámlálási adatai csudálatosképpen teljesen hiányoznak a népszámlálási munkából, sőt a belga statisztikai évkönyvben is csak a nyers lélekszám és néhány népmozgalmi adat található az újonnan szerzett területről.

Franciaország.

Franciaországban a népszámlálások egyáltalán nem tudakolják az anyanyelvet, holott Franciaországnak is vannak nem franciául beszélő állampolgárai és újabban különösen sok külföldi honos lakosa, akik nyelvének és nyelvismeretének kutatása nemcsak a statisztikai tudomány, hanem a gyakorlati közigazgatás szempontjából is fontos lenne. Már a világháború előtt is nagy számmal voltak flamandok, bretonok, baszkok és olaszok Franciaország északi, nyugati és déli departementjaiban. (Maguknak a bretonoknak a számát másfélmillióra becsülik.) A legutolsó 1926-os népszámlálás szerint pedig a Franciaországban lakó és természetesen legnagyobb részét nem francia nyelvű idegen állampolgárok száma már két és félmillióra rúg, nem is szólva arról, hogy a békekötéssel odacsatolt Elzász-Lotharingia lakossága túlnyomó részben német nyelvű. Maguknak a franciáknak is tehát érdekükben állana, hogy pontosan ismerjék az ország lakosságának nyelvi viszonyait. Mert ma már Franciaországnak is Elzász-Lotharingia visszacsatolása és a nagy bevándorlás folytán jelentékeny számú nemzeti kisebbsége van.

A mai francia területet véve, csupán Elzász-Lotharingiáról bírnak a nyelvre és nyelvismeretre vonatkozólag statisztikai adatokkal. A felvétel itt is a német rendszer szerint történt, vagyis meg volt engedve két anyanyelvnek a bevallása.

Az 1910. évi népszámlálás szerint Elzász-Lotharingia lakosságának anyanyelvi megoszlása a következő volt:

német	1,634,260	87 2/0
német és francia	3 395	0 20/0
francia	204 262	10 90/0
olasz	27 434	1 5/0
lengyel	1 919	0 10/0
egyéb	2 744	0 1 1/0
összesen	1,874,014	100 0/0

Ha a német és francia anyanyelvet egyenlően bevallók számát kétfelé oszt-

juk, a németek és franciák aránya egy-egy tizedszázalékkal emelkedik.

A német népszámlálás Elzász-Lotharingiában kimutatta azt is, hogy a franciák közül hányan nem beszélnek német nyelven, amiből természetesen azt is meg lehet állapítani, hogy hányan tudnak németül. A nyelvtudás ugyan csak a hat éven felüli lakosságra van kimutatva, ha azonban a hat éven aluliakat is beszámítjuk és feltételezzük azt, hogy ezek egyike sem beszél németül, kiderül, hogy az elzász-lotharingiai franciáknak nem kevesebb, mint 39·2%-a beszél németül is, még pedig Alsó-Elszászban 44·3, Felső-Elszászban 48·5, Lotharingiában pedig 36·3%-a, ha pedig csak a hat éven felüli francia lakosságot számítjuk, akkor ezeknek 44·6%-a tudott németül 1910-ben, még pedig Alsó-Elszászban 50·4, Felső-Elszászban 55·1 és Lotharingiában 41·3%. Ha a mindkét nyelvet (német és francia) anyanyelvül bevallók számát is vesszük, akkor ez a százalék még valamivel emelkedik is.

Nem tudjuk, hogy az olaszok, lengyelek és az egyéb nemzetiségűek között hányan tudnak németül, ha azonban csak a franciák közül németül tudókat számítjuk a németekhez, kiderül, hogy Elzász-Lotharingia lakosságának körülbelül 93%-a beszéli a német nyelvet.

A német statisztika adatai nem számolnak be arról, hogy az elzász-lotharingiai németek közül hányan tudnak franciául, ami valószínűleg szintén tekintélyes szám. Fontos érdeke volna tehát a francia statisztikának, ha a legközelebbi népszámlálásnál nemcsak ezt, hanem általában a nem franciák és legalább a franciául tudók számát az országban kiderítené.

Németország.

Németországban tudomásunk szerint csak az 1900. évi népszámlálás volt az, amely az egész országra nézve kiderítette az anyanyelvi és nemzetiségi viszonyokat. Az 1910. évi népszámlálásnál csak Poroszországban és Szászországban vették fel az anyanyelvet, azonkívül ez alkalommal a nem német anyanyelvűektől a német nyelv ismeretét is kérdezték. A német nyelv ismeretére vonatkozó adatok azonban Elzász-Lotharingiát kivéve, nem tettek közzé, csupán most az 1925. évi megfelelő adatokkal való összehasonlításnál közöltetnek erre vonatkozólag egyes adatok.

A népszámlálás utasítása ugyan azt mondja, „rendszerint minden embernek csak egy anyanyelve van, melyen ifjúságától kezdve a legfolyékonyabban beszél és amelyen gondolkodik és imádkozik is”, emellett azonban mégis megengedi két anyanyelvnek a bevezetését is, különösen olyan gyermekeknél, akik különböző nyelvű szülőktől származnak. Az anyanyelvnek ez a meghatározatlansága nagy mértékben rontja az adatok értékét. Az 1900. évi német népszámlálás nem kevesebb, mint 252.918 egyént mutat ki, akiknek az anyanyelve német és egy más nyelv. E számot egyszerű felezéssel nem lehet ide, vagy oda sorolni, a pontos magyar és finn adatok mutatják, hogy a kölcsönös nyelvtudás, bár legtöbb esetben közel áll egymáshoz, de mégis számban egyik vagy másik irányban különbözik s így a kétnyelvűek felezése sokszor hamis képet adhat. Hogy milyen nagy tévedések keletkezhetnek abból, ha a népszámlálás megengedi két beszélt nyelvnek anyanyelvként való feltüntetését, azt nagyon érdekesen bizonyítja Würzburger.¹⁾

Würzburger rámutat arra, hogy maga az a körülmény, hogy a kitöltési minták között előfordul-e olyan eset, hogy két anyanyelv van feltüntetve, vagy nincs, befolyással van arra, hogy sok kétnyelvűt mutatnak-e ki, vagy keveset. Például fel-említi, hogy 1910-ben a poroszországi népszámlálási utasítás mintáján mindenütt csak egy anyanyelv volt feltüntetve, míg a szászországi mintán két anyanyelv is szerepel. Ennek az a következménye lett, hogy Szászországban sokkal többen írták be anyanyelv gyanánt a vend és német nyelvet mint Poroszországban, ahol pedig hasonlóak a viszonyok.

Hogy a fogalom meghatározásának ez a hiányossága mennyire bizonytalanná teszi magukat a nemzetiségi adatokat, arra bizonyosság az 1925. évi porosz népszámlálás, amely ismét ilyen tévesen veszi fel az anyanyelvet. Álljanak itt a lengyelekre, mazurokra és a vendekre vonatkozó 1910. és 1925. évi adatok azokról a területekről, amelyekről eddig közzé vannak téve.²⁾ (L. a 30. sz. táblát.)

¹⁾ Idézve Wilhelm Winkler: Die Doppelsprachiger in der Statistik. Deutsches Statistisches Zentralblatt 1927. Nr. 7—8.

²⁾ L. Zeitschrift des preussischen statistischen Landesamtes, 66. Jahrgang, 1. und 2. Abteilung.

30. A fontosabb nemzetiségekhez tartozók száma Poroszországban az 1910. és 1925. évi népszámlálás szerint.

Les principales nationalités en Prusse, d'après les recensements de 1910 et de 1925.

Anyanyelv <i>Langue maternelle</i>	1910	1925
Lengyel — <i>Polonais</i>	882.092	202.656
Lengyel és német — <i>Pol et allem</i>	84 578	44 6.041
Együtt: — <i>Ensemble</i> :	966.670	648.697
Mazur — <i>Mazurien</i>	172.080	41 375
Mazur és ném. — <i>Mazurien et allem</i>	7 666	23.913
Együtt: — <i>Ensemble</i> :	179.746	65.288
Vend — <i>Wende</i>	60.053	33 820
Vend és német — <i>Wende et allem</i>	2.281	8 984
Együtt: — <i>Ensemble</i> :	62.334	42 804

A szóbanforgó 15 év alatt mind a három nemzetiségnél olyan változás mutatkozik, amely szinte érthetetlen. Az anyanyelvűek száma mindenütt igen nagy mértékben csökkent, a némettel vegyes kétanyelvűeké pedig óriási arányokban növekedett. Ha a nem német anyanyelvűek számát a megfelelő kétanyelvűek számával összefoglaljuk, még akkor is hihetetlen nagy arányú fogyás mutatkozik; a lengyeleknél 318.000, a mazuroknál 114.000, a vendeknél közel 10.000 főnyi. Karl Keller az idézett folyóiratban igyekszik e feltűnő fogyás okait adni, amelyek közül a legvalószínűbbnek látszik az, hogy a lengyelek közül sokan a Lengyelországhoz csatolt területre költöztek át, viszont onnan németek jöttek, de ez a magyarázat nem kielégítő. A nyelvtudásról ezúttal először közölt adatok még bonyolultabbá teszik a kérdést. A lengyeleknél ugyanis a Ruhr-terület kivételével úgy 1910-ben, mint 1925-ben közölve van a németül tudók száma is. Ha ezekhez a „német és lengyel” anyanyelvűek számát hozzáadjuk, megállapíthatjuk a lengyelek közül általában németül tudók számát a két népszámlálás szerint. (L. 31. sz. táblát.)

Ha feltételezzük azt, hogy a „német és lengyel” anyanyelvűek tulajdonképpen mind lengyelek, ahogy az említett közlemény is a lengyelekhez számítja őket, akkor kiderül, hogy míg 1910-ben az összes lengyeleknek csak 69,0%-a tudott németül, addig 1925-ben már 93,3%-a, a németül nem tudó lengyelek aránya pedig 31,0%-ról 6,7%-ra ment le 14 és fél év alatt. Abszolút számban a németül nem

31. A lengyel, továbbá „német és lengyel” anyanyelvűek közül németül tudók száma Poroszország egyes területeiben. ¹⁾

Habitants sachant l'allemand dans la population polonaise ou de langue maternelle „allemande et polonaise”, en certains territoires de la Prusse. ¹⁾

Megnevezés — <i>Désignation</i>	1910	1925
Lengyel anyanyelvű — <i>Habitants de langue m. polonaise</i>	720.641	186 979
„Német és lengyel” — <i>Habitants de langue m. „allemande et polonaise”</i>	71.094	408.575
Együtt: — <i>Ensemble</i> :	791 735	595.554
Ebből németül tud: <i>Dont savaient l'allemand:</i>		
Lengyel anyanyelvű — <i>Habitants de langue m. polonaise</i>	475.158	146.705
„Német és lengyel” — <i>Habitants de langue m. „allemande et polonaise”</i>	71.094	408 575
Együtt: — <i>Ensemble</i> :	54 252	555.280
Százalékban — <i>En %</i>	69 0	93 3
Németül nem tud — <i>Ne savaient pas l'allemand</i>	245.483	40.274
Százalékban — <i>En %</i>	31 0	6 7

¹⁾ A Zeitschrift des preussischen Statist. Antes idézett számában felsorolt területeken a Ruhr-terület nélkül. — *Territoires énumérés dans les 1re et 2e parties, année 66 de la Zeitschrift des preussischen statist. Landesamtes, à l'exception de la Ruhr.*

ludó lengyelek száma 245.483-ról 40.274-re csökkent volna. A nyelvtudásról évtizedek óta gyűjtött magyar és finn adatokból kitűnik, hogy normális viszonyok közt ilyen méretű változás nem történhetik ilyen, aránylag rövid idő alatt. Az államnyelvet nem tudók száma főképpen csak kihalás folytán csökken, feltéve, hogy a kihalók helyébe lépő fiatalabb generáció sokkal nagyobb mértékben sajátítja el az államnyelvet. A kihalás folyamata azonban ilyen gyorsan nem megy. Fel kell tételeznünk, hogy amennyiben kivándorlás történt Lengyelországba, csupa németül nem tudó lengyel vándorolt ki, vagy pedig az 1910-ben még németül tudó lengyelek és a „német és lengyel” anyanyelvűek jó része 1925-ben már tisztán németnek vallotta magát. Ha a német statisztika úgy 1910-ben, mint 1925-ben a lengyelül tudó németek számát is kimutatta volna, úgy most talán elfogadható magyarázatát tudná adni e feltűnő változásnak és nem kellene védekeznie a lengyelek gyanúsításai ellen.

Szerintem a hiba főképpen abban van, hogy a német statisztika megengedi két

anyanyelv bevallását, ami egyetlen államban sincs megengedve (ahol csak a beszélt nyelveket veszik fel, mint Nagy-Britanniában, Belgiumban stb., ott egészen más a helyzet). Ezzel az eljárással véleményem szerint teljesen szakítani kellene s áttérni az egy anyanyelvű rendszerre, mely a több nyelvet beszélőknél az egyén belátására bízta, hogy melyik nyelvet jelöli meg anyanyelvűül. E mellett természetesen kérdezni kellene az egyéb nyelvismeretet is.

Svájce.

Svájcot nemzetiségi mintaállamnak szokták tekinteni s mintegy követendő példaképpül állítják oda más nemzetiségi államoknak. Svájc pontosan nyilvántartja is nemzetiségeit s egyike azoknak az államoknak, amelyek legrégebb idő óta kérdezik a népszámlálásnál az anyanyelvi viszonyokat. Először ugyan csak a háztartásokban használt nyelvet kérdezték, 1888 óta azonban egyénileg az anyanyelvet. Érdekes, hogy 1888-tól 1920-ig az egyes nemzetiségek arányszáma alig változott, mint azt a 32. sz. tábla adatai mutatják.

32. Az egyes nemzetiségek száma és aránya Svájcban az 1888. és 1920. évi népszámlálás szerint.

Nombre et proportion des nationalités en Suisse, d'après les recensements de 1888 et 1920.

Anyanyelv <i>Langue maternelle</i>	1888		1920	
	számszerint <i>nombres</i>	%	számszerint <i>nombres</i>	%
Német — <i>Allemand</i> . . .	2,082.855	71.4	2,750.882	70.9
Francia — <i>Français</i> . . .	634.855	21.8	824.060	21.2
Olasz — <i>Italien</i>	155.130	5.3	238.642	6.2
Raeto-román — <i>Rhét.-roman</i> . .	38.357	1.3	42.842	1.1
Egyéb — <i>Autres</i>	6.557	0.2	23.894	0.6
Össz. — <i>Total</i>	2,917.754	100.0	3,880.320	100.0

A németek aránya tehát ma is majdnem ugyanaz, mint 32 év előtt s a másik három nemzetisége is alig változott. Különösen, ha az olaszokat és a raeto-románokat együvé számítjuk. Az olaszok száma ugyan 1910-ig igen nagy mértékben növekedett az Olaszországból való bevándorlás következtében, az utolsó évtizedben azonban az olasz honosok jórésze visszaköltözött. A ma Svájcban élő olaszoknak több mint 40%-a (100.426) most is nem svájci állampolgár.

Amilyen fejlett és régi Svájcnak a nemzetiségi statisztikája s a területi köz-

lés tekintetében sem hagy kívánni valót, annyira fejletlen Svájcban a kombinatív nemzetiségi statisztika, vagyis az anyanyelvnek a vallással, foglalkozással stb. való egybevetése és teljesen hiányzik a nyelvismeretre vonatkozó statisztika. Egy ilyen államban, ahol három nemzetiség szinte egyenjogosítva él, igen fontos volna tudni, hogy egyik nemzetiség milyen mértékben bírja a másik nyelvét. Igaz, hogy a nemzetiségek keveredése csekély és a nyelvhatárok elég élesek — ez egyébként meg is magyarázza, hogy miért nincs nemzetiségi kérdés Svájcban — talán ez az oka annak, hogy a svájci statisztika nem fordít gondot erre a kérdésre. A szomszéd országokból bevándoroltak is túlnyomólag az országban használatos egyik vagy másik nyelvhez tartoznak, újabban azonban sok bevándorló jön más nyelvű országokból is és az idegen honosok száma oly nagy az országban (több mint a lakosság 10%-a), hogy a nyelvtudásnak kutatása nemcsak statisztikai tudományos szempontból, de közigazgatási érdekekből is csak hasznos tanulságokkal járna.

Lengyelország.

Lengyelországban az 1921-ben végrehajtott népszámlálás helytelenül nem a nyelvet, hanem az „ethnikai értelemben vett” nemzetiséget („nationalité dans le sens ethnique”) kérdezte, a nyelvismeretre pedig egyáltalán nem terjeszkedett ki. Minthogy Lengyelországnak a lengyeleken kívül, akik a lakosság 69.2%-át teszik, még három nagy nemzetisége van egymillió lelken felül (ruthének 15.2, fehér oroszok 4.0 és az itt külön nemzetiségnek vett zsidók 8.0%), mindenesetre fontos volna a nemzetiségek nyelvismeretének, legalább is lengyel nyelvismeretének a kutatása. Megnehezíti itten a nemzetiségi statisztikát a zsidók nagy száma, akik a vallási statisztika szerint 2.771.949-en vannak (10.8%), míg a nemzetiségi statisztika csak 2.048.878 (8.0%) zsidót mutat ki. Valószínű, hogy a zsidó-német zsargon nyelven beszélőket mutatták ki zsidó nemzetiségűek gyanánt, a többiek pedig megoszlának az egyes nemzetiségek között, legtöbb köztük természetesen a lengyelnyelvű (707.400). Minthogy Lengyelországnak felekezeti megoszlása is hasonló változatokat mutat, igen érdekes adatokat szolgáltat a nemzetiségnek a vallásfeleke-

zettel való kombinációja, ami meg is található a lengyel statisztikában még pedig nemcsak országosan, de department-ok szerint is. A nemzetiségi adatok azonban nem közöltek kisebb területi egységek szerint, hiányzik továbbá a nemzetiségnek korral, foglalkozással való kombinációja. Szükséges volna mindezekon felül a nyelvismereti statisztikának bevezetése mindazokban a vonatkozásokban, amelyek a magyar statisztikában megtalálhatók, annál is inkább, mert Lengyelország nemzetiségi és felekezeti megoszlása igen nagy hasonlóságot mutat a régi Magyarország megfelelő viszonyaihoz.

Olaszország.

A háború előtti Olaszországnak alig voltak nem olasz nyelvű lakosai, mégis az olasz statisztika több ízben kimutatta a nem olasz nyelvűeket. A felvétel azonban úgy 1901-ben, mint 1911-ben csupán családok szerint történt. A két népszámlálás adata meglehetősen egybehangzó, csak az albánoknál mutatkozik nagyobb mértékű, több mint 10%-os fogyás a családok számára. Az 1921. évi népszámlálás az új tartományokban már egyénenként vette fel a használatos nyelvet (*lingua d'uso*), de csak az olasz állampolgárokról és azonkívül kutatta az olasz államnyelv ismeretét is.

Az összeírásnak Dél-Tirolra vonatkozó eredményeit összehasonlítva az 1910. évi osztrák népszámlálás eredményeivel, itt adjuk:

33. A népesség nyelvi viszonyai Dél-Tirolban (Venezia Tridentina) 1910-ben az osztrák és 1921-ben az olasz népszámlálás szerint.

Population du Tyrol méridional (Vénétie Tridentine), au point de vue de la langue, d'après le recensement autrichien de 1910 et le recensement italien de 1921.

M e g n e v e z é s D é s i g n a t i o n	1910	1921
Össz. népesség — <i>Populat. totale</i>	641.897	647.703
Ebből: — <i>Dont:</i>		
Honos lakosság — <i>Nationaux</i>	623.049	622.288
Idegen állampolgár — <i>Etrangers</i>	18.848	25.415
A honosok közül: <i>Parmi les nationaux:</i>		
Olasz — <i>Italiens</i>	383.376	408.385
Ladin — <i>Ladins</i>		18.253
Német — <i>Allemands</i>	235.379	195.650
Egyéb — <i>Autres</i>	4.294	—

Ha figyelembe vesszük, hogy az 1910-ben talált nem osztrák állampolgárok a földrajzi helyzetből kifolyólag valószínűleg túlnyomóan olaszok voltak, viszont az 1921. évben ott tartózkodott idegen állampolgárok túlnyomóan németek, továbbá, hogy az 1910-ben megszámlált 13.979 főnyi katonaság közül 8.581 volt német és csak 1.633 olasz, míg 1921-ben a 17.413 főnyi katona mind olasz volt, a két népszámlálás eredménye a kölesönös átvándorlást is tekintetbe véve, eléggé összevág.

Ami a nyelvismeretet illeti, Venezia Tridentinában a 195.650 német közül csak 12.469 (6,4%) bírja az olasz nyelvet. Venezia-Julia-ban 92.800 horvát-szerb közül már 67.260 tud olaszul (72,5%), a 258.944 szlovén közül azonban már csak 42.285 (16,3%).

Hibája az olasz felvételnek, hogy a régi osztrák rendszer szerint csak egyes nyelveket enged kimutatni, így Triesztben és Pó-lában például egyetlen német sem szerepel.

A szóbanforgó adatok községenként is közölve vannak, de még nem jelentek meg valamennyi területről, azonkívül nincsen meg a nyelvnek és a nyelvismeretnek kombinációja a korral és foglalkozással. Tekintettel arra, hogy Olaszország a békeszerződésben jelentékeny számú német és sláv alattvalóhoz jutott, kívánatos volna, ha a nemzetiségre és a nyelvtudásra vonatkozó adatok minden vonatkozásban részletesen feltáratnának.

Ausztria.

A háború előtti Ausztria 1880 óta következetesen a társalgási nyelvet kérdezte a nemzetiségek számának megállapítására. A társalgási nyelv kérdésére vonatkozólag általános vélemény, hogy az nem alkalmas a nemzetiség pontos megállapítására, mert minden esetben a többségben levő nyelvnek kedvez. Azok az élénk viták, amelyeket ez a kérdés különösen a német és cseh statisztikusok között felidézett, eldöntötték azt, hogy a társalgási nyelvet nem szabad kérdezni a népszámlálásnál, mert ha azt szorosán értelmezzük, akkor a német családban levő cseh nyelvű házi-cseléd, vagy inas társalgási nyelvűül szintén a németet kell beírni, ezzel szemben a cseh statisztikusok követelték, hogy a családban, vagy elszigetelten más nyelvű községben levők is szabadon bevallhassák azt a nyelvet társalgási nyelvűül, amelyet tulajdonképpen anyanyelvűük tekintenek. A gyakorlatban sok eset-

ben tényleg így is történt, amivel a felvétel közeledett ugyan a nemzetiségnek pontosabb megállapításához, de viszont ezzel a társalgási nyelv eredeti értelmezése át is volt törve.

Ausztria 1923-ban tartott népszámlálása alkalmával már nem ragaszkodott a társalgási nyelvhez, hanem ezúttal a „nyelvi hovátartozást” kérdezte, ami legközelebb áll a tágabb értelemben vett anyanyelvhez, e mellett a nyelvi hovátartozást nemcsak az osztrák állampolgárokról mutatja ki. Egyelőre csak Bécsről, Alsó-Ausztriáról, Karinthiáról és a Magyarországtól elcsatolt Burgenlandról közöltettek a nemzetiségi adatok, amely utóbbiak természetesen erős eltolódást mutatnak a német anyanyelvűek javára. Minthogy részletes kombinatív adatok hiányoznak, nem lehet megállapítani, hogy itt a magyarság fogyása kívándorlásnak, vagy a felvétel eltérő voltának a következménye-e.

A régi osztrák népszámlálások a társalgási nyelvek alapján megállapított nemzetiséget korral, vallással és foglalkozással is eléggé kombinálták, a nyelvismeretre azonban egyáltalán nem terjeszkedtek ki, pedig az adatok most igen értékes támasza lennének az osztrák statisztikának, különösen az elszakított cseh-német vegyes nyelvterületen, ahol most a Cseh-Szlovák állam más rendszerű felvételre térvén át, sok helyen az osztrák népszámlálás adataitól igen eltérő eredményeket hozott ki.

Cseh-Szlovákia.

Cseh-Szlovákia az 1921-ben tartott népszámlálás alkalmával nem az anyanyelvet, hanem a nemzetiséget kérdezte, a nemzeti-

ség mellett azonban zárjelben ott volt az anyanyelv is. A kitöltésre szolgáló utasítás úgy szólt, hogy nemzetiség alatt „faji hovátartozást” kell érteni, amelynek külső jele rendszeren az anyanyelv. Zsidók a zsidó nemzetiséget is feltüntethetik. A nemzetiségnek ez a tág értelmezése, amihez hozzájárult az, hogy a számlálóbiztosoknak és a hatóságoknak bizonyos esetekben joguk volt a fél által beírt adatokat megváltoztatni, tág teret nyitott a visszaéléseknek és sokat ártott a nemzetiségi adatok megbízhatóságának. Ha a cseh-szlovák népszámlálás az anyanyelvet illetőleg a nemzetiséggel együtt a beszélt nyelvet, vagy nyelveket is felvette volna, úgy erős fegyver lenne a kezében adatai hitelességének bizonyítására, így azonban a cseh-szlovák adatokkal szembe lehet állítani a magyar statisztikának évtizedeken át gyűjtött, konfrontált és a nyelvtudás által megerősített adatait, amelyek bizony sok esetben teljesen kétségesé teszik a cseh-szlovák népszámlálás adatainak hitelességét.

A nemzetiségnek ilyen értelmezése folytán lehetséges volt a nemzetiségek számát úgy megállapítani, ahogy az 1921. évi cseh-szlovák népszámlálás megállapította. Az 1880-tól 1910-ig tartott osztrák népszámlálások tíz évről tíz évre majdnem ugyanazokat az arányszámokat találták a két főnemzetiségre nézve azon a területen, amely Ausztriából jutott Cseh-Szlovákiának. Ezzel szemben a cseh-szlovák népszámlálás hirtelen változással egészen más arányszámokat hozott ki. A 34. sz. tábla mutatja a különbségeket.

34. A csehek és németek száma Cseh-Szlovákiának Ausztriától elcsatolt területén¹⁾ az utolsó öt népszámlálás szerint.²⁾

Nombre des Tchèques et des Allemands sur le territoire de la Tchéco-Slovaquie¹⁾ ayant appartenu à l'Autriche, d'après les 5 derniers recensements.²⁾

Nemzetiség <i>Nationalités</i>	1880		1890		1900		1910		1921	
	szám szerint <i>nombres</i>	%	szám szerint <i>nombres</i>	%	szám szerint <i>nombres</i>	%	szám szerint <i>nombres</i>	%	szám szerint <i>nombres</i>	%
Cseh-szlovák <i>Tchéco-Slovaque</i>	5,043.630	63·3	5,301.085	63·3	5,726.880	63·5	6,182.948	64·0	6,510.573	68·6
Német — <i>Allemande</i>	2,919.132	36·6	3,070.195	36·6	3,263.964	36·2	3,451.419	35·8	2,942.496	31·0

¹⁾ A tescheni terület nélkül. — *Sans le territoire de Teschen.*

²⁾ Cseh-szlovák statisztika 9. kötet 77. lap. — *Statistique tchéco-slovaque, tome 9, page 77.*

A négy egymásután következő osztrák népszámlálás, amelyet annak idején szintén helyi hatóságok, tehát cseh vidéken csehek, német vidéken németek hajtottak végre, mindkét-nemzetiség egyforma szaporodása mellett ugyanazokat az arányszámokat konstataálta; ezzel szemben a cseh népszámlálás, amíg a csehek és tótok számát több, mint 300 ezerrel növelte, a németekét nem kevesebb, mint 500 ezer fővel csökkentette ezen a területen. Bizonyára történt a lakosságnak némi kicserélődése a mostani Ausztria és Cseh-Szlovákia között, ez azonban az óriási változást nem magyarázza meg. A fejlődésnek az a menete, amelyet 1880-tól az osztrák népszámlálások mutattak s amely igazolta a két nemzetiségnek teljesen egyforma arányú növekvését, az utolsó 10 évben semmi esetre sem vál-

tozhatott meg ilyen nagy mértékben. Ha a cseh statisztika ezt azzal magyarázza, hogy az osztrákok által felvett társalgási nyelv a kisebbségi nyelveket jórészt eltüntette, ez a magyarázat nem kielégítő, mert éppen a cseh statisztika összeállítása szerint a németek száma ott fogyott meg legjobban, ahol kisebbségben vannak, holott a társalgási nyelv helyett a nemzetiség (anyanyelv) felvétele folytán számuknak itt növekedni kellett volna. Ezzel szemben az osztrák statisztika a cseh kisebbségek folytonos növekvéséről számolt be, dacára annak, hogy a társalgási nyelvet vette fel.

Még nagyobb különbség mutatkozik a Magyarországtól Cseh-Szlovákiához csatolt területen levő lakosság nemzetiségi megoszlása között, mint a 35. sz. összeállítás mutatja.

35. A főbb nemzetiségek száma a Magyarországtól Cseh-Szlovákiához csatolt területen az 1910. évi magyar és az 1921. évi cseh népszámlálás szerint.¹⁾

Nombre des principales nationalités sur le territoire transféré de la Hongrie à la Tchéco-Slovaquie, d'après le recensement hongrois de 1910 et le recensement tchèque de 1921.¹⁾

Anyanyelv (nemzetiség) <i>Langue maternelle (nationalité)</i>	Lélekszám <i>Population</i>		Szaporodás (+) <i>Accroissement (+)</i> ill. fogyás (-) <i>ou diminution (-)</i>	Nemzetiség szerinti megoszlás %-ban <i>Répartition des nationalités en%</i>	
	1910	1921		1910	1921
	Cseh — <i>tchèque</i>	7.757		82.148	+ 74.391
Tót — <i>slovaque</i>	1,694.440	1,962.800	+ 268.360	48·1	54·4
Ruthén — <i>ruthène</i>	432.288	464.087	+ 31.799	12·3	12·9
Német — <i>allemande</i>	260.614	156.636	- 103.978	7·4	4·3
Magyar — <i>hongroise</i>	1,070.753	754.774	- 315.979	30·4	20·9
Zsidó — <i>juive</i>	—	155.157	+ 155.157	—	4·3
Egyéb — <i>autres</i>	58.034	31.836	- 26.198	1·6	0·9
Összesen — Total	3,523.886	3,607.438	+ 83.552	100·0	100·0

¹⁾ Cseh-szlovák statisztika 9. kötet 81* lap. — *Statistique tchéco-slovaque, tome 9, page 81**.

Míg tehát ugyanazon a területen a csehek és tótok száma 340 ezerrel lett több az utolsó 10 év alatt, a németeké 103 ezerrel, a magyaroké 315 ezerrel lett kevesebb. Ezt a fogyást nem ellensúlyozza az új nemzetiség gyanánt kimutatott zsidóknak 155 ezer főnyi száma és nem magyarázza meg természetesen az sem, amit a cseh népszámlálás ehhez a változáshoz fűz.

Szlovákia területén 1919 augusztus hó 20-án is tartottak egy rendkívüli népszámlálást, amely a nemzetiséget is tudakolta. Ha ennek az 1919-ben tartott népszámlálásnak adatait az 1921-ben tartott rendes népszámlálásnak nemzetiségi adataival összehasonlítjuk, amely két népszámlálást pedig már ugyanaz az úralom hajtott végre,

a két eredmény között is igen nagy különbséget látunk.* A csehek és tótok száma ugyanis a másfél év alatt 70.557-tel, vagyis 3·61%-kal növekedett, a magyaroké pedig ugyanezen idő alatt 38.968-cal, vagyis 5·65%-kal fogyott. Részletekben azonban sokkal nagyobb különbségek vannak, különösen a városoknál, holott, ha a népszámlálást teljesen ugyanazon elvek szerint hajtották végre, az eredmények között nem volna szabad nagy különbségnek mutatkoznia, különösen ha figyelembe vesszük, hogy a két népszámlálás között csak másfél év időköz telt el. Csak két város adatát ragadjuk ki a szóbanforgó két népszámlálás szerint, és szembeállítjuk azzal az 1910. évi magyar népszámlálás adatát. (L. a 36. sz. táblát.)

36. Pozsony és Kassa¹⁾ város lakosságának megoszlása nemzetiség szerint az 1910. évi magyar, továbbá az 1919. és 1921. évi cseh-szlovák népszámlálás szerint.

Répartition, par nationalités, de la population de Pozsony et de Kassa¹⁾, d'après le recensement hongrois de 1910 et les recensements tchéco-slovaques de 1919 et de 1921.

A ny a ny e l v Langue maternelle	D'après les recensements		
	Az 1910. évi magyar hongrois, de 1910	Az 1919. évi	Az 1921. évi
		cseh-szlovák — tchéco-slovaques	
		de 1919	de 1921
n é p s z á m l á l á s s z e r i n t			
<i>Ville de — P o z s o n y v á r o s.</i>			
Magyar — hongrois	31.705	24.377	22.395
Német — allemand	32.790	30.221	28.173
Tót — slovaque	11.673	26.964	37.776
Egyéb — autres	2.055	1.667	4.845
Összesen: — Total:	78.223	83.229	93.189
<i>Ville de — K a s s a v á r o s.</i>			
Magyar — hongrois	33.350	17.470	12.019
Tót — slovaque	6.547	22.813	32.146
Egyéb — autres	4.314	5.895	8.733
Összesen: — Total:	44.211	46.178	52.898

¹⁾ Jelenleg Bratislava, ill. Košice. — Actuellement Bratislava, respect. Košice.

Az 1919. évi népszámlálás maga is már óriási változást mutat az 1910. évi magyar népszámláláshoz képest, a következő másfél év ismét nagy mértékben megnöveli a csehek és tótok számát, a németek, de különösen a magyarok rovására. Beköltözések maguk ezt a feltűnő különbséget meg nem magyarázzák, sem a zsidóságnak külön nemzetiség övanánt való kimutatása. Az 1910. évi magyar adatok szerint Kassán egyáltalán beszélni tudott tótul 22.113 egyén, majdnem pontosan ugyanannyit mutat ki az 1919. évi népszámlálás tót anyanyelvűnek. Hasonlóképp Pozsonyban a magyar népszámlálás szerint 28.117 ember beszél tótul, akik közül tót anyanyelvű volt 11.673, magyar 8.856, német 7.372. Látjuk, hogy az 1919. évi eredmény a tótok számára vonatkozólag igen közel áll a tótul egyáltalán tudók számához. 1921-ben azonban már mindkét városban sokkal több tót, illetőleg cseh anyanyelvű van, mint ahányan 1910-ben egyáltalán tudtak e nyelven. Ha még hozzávesszük azt, hogy a magyar népszámlálás szerint Kassán általában magyarul tudott az összes népességből 39.796, tótul pedig csak 22.113, Pozsonyban általában magyarul tudott 53.597, németül tudott 58.876, tótul pedig 28.117 egyén, aligha lehet a nyelvismeretre vonatkozó adatok

nélkül elhitetni azt, hogy a két városnak jellege ma inkább tót, mint magyar, illetőleg magyar, német. Egyébként eklatáns bizonyítékot szolgáltat a cseh népszámlálás helytelen volta mellett a legutóbb lefolyt községi választások eredménye, amely szerint pl. Kassán a szavazatok 70%-a esett a magyar pártokra, ami megfelel a magyar népszámlálás által megállapított aránynak, vagy pl. Késmárk városban, ahol a cseh népszámlálás szerint csak 38,6% német van, a szavazatok 80%-át kapták a német pártok.¹⁾

Az 1919. évi népszámlálás adatai Szlovákiáról községenként is közzé vannak téve, az 1921. évié azonban már csak kerületenként és csak a 10 ezernél népesebb városokról és községekről, ami az összehasonlítást és az ellenőrzést nagyon megnehezíti. Hiányzanak azonkívül az adatok a vallásnak és nemzetiségnek kombinációjáról, amelyeket a cseh népszámlálás csak egyes felekezetekről, így a zsidókról és az evangélikusokról közöl. Legnagyobb hiánya azonban a felvételnél, amint már említettük, a nyelvtudásra vonatkozó adatok mellőzése, amelynek a legközelebbi népszámlálásba való felvétele mindenesetre érdekében áll.

¹⁾ Karpathenpost 1927. október 22.

lana a Cseh-Szlovák államnak, mert ennek segítségével a statisztikai tudomány fegyvereivel védhetné meg most még kétes értékű nemzetiségi adatait.

Románia.

Románia egész területén a háború óta tulajdonképpen csak 1927. év elején tartott népszámlálás, úgyhogy a háború óta keletkezett Nagy-Románia pontos lélekszámáról még ma sem rendelkezünk adatokkal. Amit a különböző hivatalos és nem hivatalos évkönyvek közölnek, az mind csak becslés eredménye. A Magyarországtól elszakított területen 1920 december első napján tartottak ugyan népszámlálást, ezt azonban tudományos szempontból komoly munkának nem lehet tekinteni, mert be bizonyítva, hogy annak végrehajtása nem házról-házra történt, hanem vagy a lakosoknak a község házára való idézésével, vagy pedig, amit szintén sok esetben lehet bizonyítani, az 1910. évi magyar népszámlálás adatainak egyszerű átvételével, illetőleg ez adatoknak román érdekek szerint való megfelelő módosításával. Hogy csak egy eklatáns bizonyítékot idézzek, Szatmár vármegyének jelentékeny számú községében a román népszámlálás által kimutatott németek száma pontosan egyezik az 1910. évi magyar népszámlálás által római katolikusoknak kimutatottak számával, az 1920. évi románok száma az 1910. évi görög katolikusokéval, az 1920. évi magyarok száma az 1910. évi reformátusok számával. Egész seregét a hibás adatoknak fel lehetne hozni, nemcsak a nemzetiségi megoszlás tekintetében, hanem magának a lélekszámnak tekintetében is. Pl. Szatmár-németi város lélekszáma az 1910. évi 34.892-vel szemben 58.251-ben van kimutatva, holott a házak száma pontosan ugyanaz, mint 1910-ben. Vagy vessük például Temesvár városát, ahol 1919 januárjában, mikor a szerbek tartották megszállva a várost, szintén eszközöltek népszámlálást. Az 1910. évi magyar és az 1919. évi szerb és az 1920. évi román népszámlálás nemzetiségi adatait Temesvár városról a 37. sz. tábla mutatja.

A román statisztika e szerint egyszerre két és félszeresre növelte meg a románok számát és a magyarokét 58·5% -ról 31·7% -ra csökkentette le, holott itt a szerb népszámlálás is igazolta a magyarság nagy többségét.

Ennek a népszámlálásnak az anyagát nem is a bukaresti központi statisztikai hi-

37. Temesvár ¹⁾ lakosságának megoszlása nemzetiségek szerint az 1910. évi magyar, az 1919. évi szerb és az 1920. évi román népszámlálás szerint.

Répartition de la population de Temesvár ¹⁾ au point de vue des nationalités, d'après le recensement hongrois de 1910, le recensement serbe de 1919 et le recensement roumain de 1920.

Nemzetiség Nationalité	1910		1919		1920	
	szám nombr.	%	szám nombre	%	szám nombre	%
Magyar — hongroise	28 552	39·4	41 979	58·5	26 185	31·7
Német — allemande	31 644	43·6	20 342	28·3	29 188	35·3
Román — roumaine	7 566	10·4	6 053	8·4	15 892	19·2
Zsidó — juive	²⁾ —	—	—	—	8 296	10·0
Szerb — serbe	3 482	4·8	2 717	3·8	3 128	3·8
Egyéb — autr.	1 311	1·8	719	1·0		
Össz. — Total.	72 555	100·0	71 810	100·0	82 689	100·0

¹⁾ Jelenleg Timisoara. — *Actuellement Timisoara.*

²⁾ Csak mint vallásfelekezett volt számbavéve. — *Recensée comme confession.*

vatal, hanem egy Kolozsvárott erre a célra szervezett hivatal adta ki és a bukaresti statisztikai hivatal nem is ismeri el ezt saját munkájának s annak adatait tudunkkal fel sem használja közleményeiben.

Romániában, rendszeres népszámlálás híján, ma még a népszám tekintetében is teljesen sötétben tapogatóznak s különösen a városok lakosságát egészen rendszertelenül közlik. Magának a fővárosnak, Bukarestnek a lélekszámát sem lehet megállapítani, mert az adatok 300.000—800.000 között váltakoznak. Maga a Nemzetközi Statisztikai Intézet közleménye Bukarest lakosságát 750.000-rel mutatja ki 1920. évi becslés alapján¹⁾ holott pl. a Gotaisches Jahrbuch 1926. évi folyama, amely szintén hivatalos forrásból merít, Bukarest lakosságánál csak 600.000-ret mutat ki. Ugyanezen évfolyam szerint (lásd 642. lap) Romániában vallás szerint 856.000 zsidó van, nemzetiség szerint pedig egymillió.

Mindezek után az 1927. évi román népszámlálás eredményeinek nagy érdeklődéssel nézhetünk elébe. Tudományosan képzett statisztikust azonban nem elégíthet ki az a módszer, ahogyan ezt az 1927. évi román népszámlálást végrehajtották. A népszámlálás ugyanis nem egyéni lapokkal, hanem családonként történt, a családtagok ugyan fel voltak sorolva egyenkint, de nem minden kérdés volt feltéve a családtagoknál is,

¹⁾ Aperçu de la Demographie. La Haye 1925. 49. lap — pages.

pl. hiányzott a családi állapot, úgyhogy az összes lakosságot nem lehet majd részletezni családi állapot szerint. Legfontosabb azonban az, hogy a népszámláló ív nem az anyanyelvet, hanem a népi származást (románul: origina etnica, nationalitatea de nastere) vagy születés szerinti nemzetiséget kérdezi, ami rendkívül sok visszaélésre adhat alkalmat. A feleletek a nemzetiségnél elő voltak nyomva és itt a zsidó szó is szerepel s az összes zsidó vallásúaknál követték, akármilyen anyanyelvűek voltak, hogy népi származás gyanánt a zsidó szót jelöljék meg.

A nyelvismeretről az új népszámlálás egyáltalán nem tartalmaz kérdést s így itt sem lesz meg a lehetősége annak, hogy a nemzetiségi adatoknak a hitelességét pontosan megállapítsuk, amire azonban úgy látszik, nagy szükség lesz, mert a lapok útján eddig kiszivárgott adatok azt mutatják, hogy a románság szinte hihetetlen módon megszaporodott, különösen a magyarság rovására.

Szerb-Horvát-Szlovén állam.

A balkáni és a világháború folytán több mint négyszeresre megnövekedett Szerbia 1921 január 31-i dátummal tartotta meg első népszámlálását. A népszámlálási öszszeírív az anyanyelvet kérdezte, úgyhogy a fontosabb anyanyelvek a lajstromon elő voltak írva s azokba megfelelő helyen vonással kellett az adatokat bejegyezni. Egyébként az ív csak a nemre, állampolgárságra, vallásra és az anyanyelvre terjedt ki; a legелеmbb kérdések, amelyek minden művelt állam népszámlálásában megvannak, mint pl. kor, családi állapot, születéshely, foglalkozás teljességgel hiányoznak az összeírásból, nem szólva a nyelvismeretről, amely természetesen szintén nincsen meg. Ilyen yers adatfelvétel tehát, amelynek más összefüggő adatokkal ellenőrzése nincs, minden kétségen kívüli hitelességre statisztikai tudományos szempontból nem számíthat.

A szerb népszámlálásnak a népesség nemzetiségére vonatkozó adatai nem is állják ki az objektív kritikát. E sorok írója a Magyar Statisztikai Szemlében ¹⁾ és a Revue de la Société Hongroise de Statistiqueban ²⁾ részletes bírálat alá vette a szerb népszámlálásnak azokat a nemzetiségi ada-

taik, amelyek Magyarországtól elcsatolt területekre vonatkoznak. E bírálat kellőképpen megokoltan arra az eredményre jut, hogy a szerb népszámlálásnak nemzetiségi adatai különösen a magyar anyanyelvűekre vonatkozólag nem felelhetnek meg a valóságnak, különösen azokon a területeken, ahol a magyarság a bunyevác-sokácoknak nevezett délszlávokkal, vagy a horvátokkal él keveredetten. Itt ugyanis a vallás, amely mindkét nemzetiségnél római katolikus, nem von olyan éles határvonalat a magyarok és délszlávok között, mint ott, ahol a magyarság a szerbekkel él együtt, akik majdnem kizárólag görög keleti vallásúak. Legkirívóbb példa a felvétel helytelensége mellett Szabadka városa, amelynek adatait itt adjuk a négy utolsó magyar és az 1921. évi szerb népszámlálás szerint. (L. a 38. sz. táblát.)

38. A főbb nemzetiségek száma és aránya Szabadkán¹⁾ az 1880–1921. évi népszámlálások adatai szerint

Nombre et proportion des principales nationalités à Szabadka¹⁾, d'après les recensements de 1880–1921.

Év — Année	Összes népesség Populat. totale	Magyar Hongrois		Német All. m.		S. e. b-horvát bunyevác, sokác, stb.) Serbes-Croates (Bougnévutes, Chokotzes, etc.)	
		abszolút szám nombres abs.	%	absz. sz. nombres abs.	%	abszolút szám nombres abs.	%
1880	62.556	31.582	50,5	1.832	2,9	28.681	45,9
1890	74.250	38.525	51,9	2.214	3,0	32.842	44,3
1900	83.493	46.262	55,4	2.140	2,6	34.865	41,7
1910	94.610	55.587	58,8	1.913	2,0	36.786	38,9
1921	101.857	27.730	27,3	2.424	2,4	70.671	69,4

¹⁾ Jelenleg Subotica. — Actuellement Subotica.

A magyar népszámlálási adatok, mint látjuk, a magyarság fokozatos növekvéséről adnak számot, amivel szemben a szerb-horvátok (itt ezek majdnem kizárólag bunyevácok) arányszám szerint csökkentek, abszolút szám szerint azonban növekedést értek el. A szerb népszámlálás a magyarság számát egyszerre 28.000-rel felényire csökkentette, a szerbek és bunyevácokét pedig 34.000-rel majdnem kétszeresére növelte. Igaz, hogy szerb bevándorlás történt Szabadkára, amit az is mutat, hogy a görög keletiek száma 10 év alatt 3.486-ról 6.818-ra növekedett, de ez még nem magyarázza meg a magyar népszámlálás adataival szemben mutatkozó különbséget, annál kevésbbé, mert Szabadka tudvalevőleg

¹⁾ 1926. évi 7. szám.

²⁾ 1926. évi 1—2. szám.

túlnyomóan földműves jellegű város, így tehát a magyarság eivándoriása sem történt meg olyan nagy méretekben, mint más ipari és tisztviselő jellegű elszakított városokban. De legjobban megcáfolja a szerb adatok hitelességét az, hogy a magyar népszámlálás szerint 1910-ben Szabadkán 41.448 ember volt, aki nem is tudott más nyelven, mint magyarul. Viszont szerb-horvát nyelven egyáltalán csak 47.647 lélek tudott, mégis a szerb népszámlálás szerint a szerb-horvát *anyanyelvűek* száma egymaga több, mint 70.000-re rúg. Ezzel szemben magyarul tudott Szabadkán 76.112 ember, nehezen lehet tehát elhítenni azt, hogy Szabadkán a szerb-horvátok több, mint két és félszer annyian vannak, mint a magyarok. Egyébként a magyar népszámlálás adatainak a hitelességét a népmozgalom és az iskolai statisztika adataival fényesen lehet igazolni. A szabadkai szerb népszámlálás adatait az is megcáfolja, hogy a „Neven“ című szabadkai bunyevác újság szerint¹⁾ Szabadkán az 1919/20. iskolai évben, tehát már a szerb uralom alatt az elemi iskolákban 23 tanteremben tanítottak magyarul, 20-ban bunyevácul (szerbül) és 13-ban két nyelven, az utóbbiakban azonban alig volt bunyevác tanuló. Egyéb részletekre nézve utalok a fentebb említett cikkekre.

Bulgária.

Bulgáriában a nemzetiségi statisztika elég fejlett abban a tekintetben, hogy a nemzetiségek száma már régebb idő óta rendszeresen megállapíttatik. Bulgáriának a törökökön kívül, akik az utolsó népszámlálás szerint az ország lakosságának 11,2%-át teszik, nincs nagyobb nemzetisége, minthogy azonban a mohamedánok száma jóval nagyobb, mint a törököké, a vallásnak a nemzetiséggel való kombinációja is érdekes adatokat nyújtana. A régebbi adatokkal való összehasonlítást megnehezíti az ország területi változása. Egyébként a nemzetiségnek felvétele szintén hagy fenn kívánni valót, amennyiben a bulgár statisztika külön kérdezi a nemzetiséget és külön a nyelvet, ami bizonyos ellentmondásokra vezet. Pl. nemzetiség szerint van 57.312 román, nyelv szerint ellenben 75.065, nemzetiség szerint van cigány 98.451, nyelv szerint azonban csak 61.555, nemzetiség szerint pomákok is vannak kimutatva (88.399),

¹⁾ 1920. február 27.

akik a nyelvek között nem szerepelnek, valószínűleg a bolgárok közé vannak számítva. Mindenesetre helyesebb volna, ha a bolgár statisztika is szakítana a nemzeti-ségi származás bizonytalan módszerével és áttérne a tisztán anyanyelv felvételére, kiegészítve azt a nyelvtudásra vonatkozó kérdéssel.

Görögország.

Görögországban az 1907. évi népszámlálás még kutatta a nemzetiséget, bár a nem görögök aránya ekkor a 3%-ot sem érte el. Azóta Görögországban csak 1921-ben (január 1.) volt népszámlálás, de ennek adatai nemzetiségi szempontból nem ismeretesek, pedig Görögország lakossága azóta nagymértékben megváltozhatott, új területek odacsatolása, s különösen újabban, a török és görög lakosságnak Törökországgal történt kölcsönös kicserélése folytán. Kívánatos tehát, hogy a legközelebbi népszámlálás itt is kiterjesszék az anyanyelvre és lehetőleg a beszélt nyelvekre is.

Oroszország.

Avilágháború előtt az óriási orosz birodalomban csupán egyetlen rendszeres népszámlálás tartott, ez is még 1897-ben. Ez a népszámlálás a nemzetiségek számát is megállapította, a nyelvismeretre azonban nem terjeszkedett ki. A háború után a szovjetrendszer 1920. augusztus 28-án tartott népszámlálást, amely a beszélt nyelvekre is kiterjeszkedett, az eddig közölt adatok azonban rendkívül hiányosak, a Nemzetközi Statisztikai Intézet évkönyvében lévő adatok szerint közel 102 millió lakosból csak 83.800.000-re terjeszkednek ki. Tanulmányozásra tehát egyáltalán nem alkalmasak.

A fel nem sorolt európai államok közül a fiatal *Albániában* 1923-ban volt ugyan népszámlálás, de az a nemzetiségre nem, csak a vallásfelekezeti megoszlásra terjeszkedett ki. Egyáltalán nincs semmiféle népszámlálási adat sem a vallásról, sem az anyanyelvről *Spanyolországban* és *Portugáliában*.

Az Európán kívüli államok közül itt csak három fehér lakosságú állam adataival foglalkozunk még, amelyek a nemzetiségre és a nyelvtudásra súlyt fektettek a népszámlálásuknál. Ez a három állam az Amerikai Egyesült Államok, Kanada és a Délafrikai Unió.

Amerikai Egyesült Államok.

Az Északamerikai Uniónak újabban igen fejlett nemzetiségi és nyelvismereti statisztikája van. Azelőtt az északamerikai statisztika nem annyira a nyelvet, mint inkább a születés szerinti származást tartotta a népszámlálásainál. Azt tartotta fontosnak, hogy megszámolt lakosságából hányan származnak, vagy közvetlenül, vagy apai, vagy anyai ágon, vagy mindkét szülő révén valamely külföldi országból. Ez mindenestre világot vet némileg a nemzetiiségre is, de minthogy az európai államokból sok esetben éppen nem az ország nevének megfelelő nemzetiségek, hanem más-más nemzetiségek vándoroltak ki tömegesen az Északamerikai Egyesült Államokba, az Unió 1910. óta szükségesnek tartotta az anyanyelvet is felvenni a népszámlálásoknál, ezt a felvételt azonban csak azokra a fehérekre szorította, akik vagy maguk külföldön születtek, vagy legalább egyik szülőjük külföldön született. Ilyenformán az Uniónak 1920-ban megszámolt 105,710.620 lakosa közül 36,398.958 egyénről tudjuk azok anyanyelvét.¹⁾ Ez utóbbi számból nagyobb népcsaládok szerint 9,729.365 az angol és kelta, 8,622.500 a német, 2,972.796 a skandináv, 6,036.001 a latin és görög, 5,270.581 a szláv, 2,956.321 egyéb (túlnyomóan zsidó, azután magyar (473.538) és finn) és nem kevesebb, mint 791.058 vegyes (mixed) anyanyelvű. Az egyes népcsaládok azután nyelvek szerint tovább vannak részletezve.

Mindenesetre igen érdekes világot vet ez a feldolgozás az Unió lakosságának nyelvi összetételére, de teljesen nem elégíthet ki bennünket, mert 1. nem terjed ki az egész lakosságra, pedig a belföldön születtek között is lehetnek még elég nagy számmal nem angol anyanyelvűek; 2. megengedi ugyanegy egyénnél több anyanyelv kimutatását; 3. nem a felvétel időpontjában volt, hanem a bevándorlás előtti anyanyelvet kérdezi, amely pedig azóta megváltozhatott.

Igen érdekesek az amerikai népszámlálásnak azok az adatai, amelyek azt mutatják, hogy az egyes anyanyelvekhez tartozók milyen országból származnak, bár e kombinációban sok esetben kitűnik az adatok bizonytalan volta. A tótok közül például (a háború előtti területet véve) töb-

ben (320.849) származnak Ausztriából, mint Magyarországból (287.508), ami teljesen lehetetlen, mert a tótok majdnem kizárólag a régi Magyarország területén laktak. Valószínű, hogy 1920-ban a morvákat, akiket külön nemzetiségnek vettek fel, számították tévesen a tótokhoz.

E tanulmány szempontjából fontos az amerikai népszámlálásnak az a kérdése, mely a 10 éven felüli külföldön született fehéreknél és a 10 éven felüli színeseknél az angol nyelv tudására vonatkozott. 1890-ben még a népszámlálás az összes 10 éven felüliektől kérdezte az angol nyelv tudását, a későbbi népszámlálások e kérdést mindig szűkebb csoportokra szorították. Teljesen összehasonlítható adatok csak a külföldön született 10 éven felüli fehér népességről vannak 1890. óta. A 39. számú összeállítás mutatja be ezeket az adatokat.

39. A külföldön született 10 éven felüli fehérek száma és angol nyelvtudása az Amerikai Egyesült Államokban az 1890—1920. évi népszámlálások szerint.¹⁾

Population blanche, née à l'étranger et ayant plus de 10 ans, des Etats-Unis d'Amérique, au point de vue de la connaissance de l'anglais, d'après les recensements de 1890—1920¹⁾

É v Année	Külföldön született 10 éven felüli fehér lakosok száma — Nombre de la population blanche née à l'étranger et âgée de plus de 10 ans	Ebből angolul nem tudott Dont ne savent pas l'anglais	
		szám szerint nombres	%
1890	8,786,887	1,371,044	15.6
1900	10,014,256	1,217,280	12.2
1910	12,944,529	2,953,011	22.8
1920	13,497,886	1,488,948	11.0

¹⁾ Idézett Census Vol. II 1250. l. — *Fourteenth Census of the U. S., volume II, p. 1250.*

Látszik, hogy ezeket a számokat elsősorban a bevándorlás tömegesebb, vagy kevésbé tömeges volta dönti el. Még így is meg lehet figyelni az angol nyelv rendkívül gyors térfoglalását a bevándoroltak között. Csupán 1900-ról 1910-re mutatkozik rosszabbodás, mert ebben az évtizedben és különösen annak utolsó éveiben igen erős volt az idegennyelvű (szláv, olasz, zsidó stb.) bevándorlás az Unióba, ezeknek a tömegeknek 1910-ig még nem volt idejük angolul megtanulni. 1920-ig azonban erősen javult az arányszám, mert a bevándorlás a háború folytán nagyon mérséklődött.

Az angolul nem tudók 5 éves korcsoportok szerint is fel vannak dolgozva. Ezek az adatok még érdekesebben mutat-

¹⁾ L. részletesen Fourteenth Census of the U. S. 1920. Vol. II. 973. l.

ják az angol nyelv terjedését a felnőtt korban is. A két utolsó népszámlálás adatait itt adjuk. (L. a 40. számú táblát.)¹⁾

A javulás különösen a fiatalabb generációban rendkívül nagy. Ezeknek a száma ugyanis bevándorlás folytán nem szaporodhatott az utolsó évtizedben.

40. Az angolul nem tudók száma és aránya az Amerikai Egyesült Államokban a külföldön született 10 éven felüli fehér lakosságban korcsoportok szerint 1910-ben és 1920-ban.

*Nombre et proportion des habitants ne sachant pas l'anglais dans la population blanche, née à l'étranger et ayant plus de 10 ans, des États-Unis d'Amérique, suivant les groupes d'âges, en 1910 et 1920.*¹⁾

K o r c s o p o r t G r o u p e s d ' â g e s	Összes szám 1910-ben Nombre total en 1910	Ebből angolul nem tud Dont ne savaient pas l'anglais		Összes szám 1920-ban Nombre total en 1920	Ebből angolul nem tud Dont ne savaient pas l'anglais	
		szám szer. nombres	0/0		szám szer. nombres	0/0
10—14 éves — ans	358.330	56.405	15.7	331.362	28.149	8.5
15—19 " "	673.761	227.649	33.8	527.942	43.711	8.3
20—24 " "	1,430.381	497.511	34.8	926.844	119.092	12.8
25—29 " "	1,662.696	511.695	30.8	1,454.363	203.676	14.0
30—34 " "	1,505.715	391.254	26.0	1,651.475	210.593	12.8
35—39 " "	1,408.093	301.273	21.4	1,737.805	207.035	11.9
40—44 " "	1,303.475	237.525	18.2	1,428.099	154.877	10.8
45—49 " "	1,146.360	179.383	15.6	1,299.675	132.442	10.2
50—54 " "	923.055	145.482	15.7	1,167.377	107.053	9.2
55—59 " "	693.520	100.696	14.5	908.722	78.121	8.6
60—64 " "	627.583	91.792	14.6	715.731	69.639	9.7
65 éves és idősebb — 65 ans et au-dessus	1,183.349	201.709	17.0	1,328.227	129.445	9.7
Ismeretlen — Inconn.	26.211	10.637	40.6	20.264	5.115	25.2
Összesen (10 éven felüli) — Total (au-dessus de 10 ans)	12,944.529	2,953.011	22.8	13,497.886	1,488.948	11.0

lyokban is erősen terjedt tehát az államnyelv ismerete.

Mindenesetre sokat nyernének ezek az adatok érdekességben, ha az egész lakosságról meg lennének és egyéb jelenségekkel is kombináltatnának, azonkívül ha az angolul nem tudók anyanyelv szerint is részleteztetnének.

Kanada.

Kanadában a nyelv felvételére 1921 óta hasonló módszer áll fenn, mint amelyet Belgiumban láttunk. Kimutatja a kanadai statisztika a csak angolul, csak franciául, továbbá az angolul és franciául beszélők számát, azonkívül az egyéb (nem francia és nem angol) anyanyelvűeket, amennyiben e két főnyelvet, vagy mindkettőt beszélnek, vagy nem. A beszélt nyelveket azonban Kanada csak a legutolsó, 1921. évi népszámlálás alkalmával vette fel. Azelőtt sem a beszélt nyelvet, sem az anyanyelvet nem kérdezte, hanem a származás szerinti fajt. Hogy mennyire helytelen a származásnak, a fajnak a felvétele a nemzetiség megállapítására, azt éppen Kanada példája mutatja. 1861 óta rendelkezésünkre áll ugyanis Kanada eredeti települőinek, a franciáknak száma. A franciák száma a származás (faj) alapján megállapítva a 41. sz. táblán látható.

41. A francia származásúak száma és aránya Kanadában 1861—1921.

Nombre et proportion des habitants d'origine française au Canada, 1861—1921.

Év Année	Összes lélekszám Populat. totale	Ebből francia származású (fajú) Populat. d'origine (de race) française	
		szám szerint nombres	%
1861	3,090.561	926.466	30.0
1871	3,485.761	1,082.940	31.1
1881	4,324.810	1,298.929	30.0
1891	4,833.239	¹⁾ 1,404.974	29.1
1901	5,371.315	1,649.371	30.7
1911	7,206.643	2,054.890	28.5
1921	8,788.483	2,452.751	27.9

¹⁾ Idézett Census Vol. II. 1251. 1. — *Fourteenth Census of the U. S., volume II, p. 1251.*

¹⁾ Johnson becslése. — *Evaluation de M. Johnson.*

Ezek szerint az adatok szerint a francia nemzetiségűek számaránya az utolsó 60 év alatt alig változott Kanadában, annak dacára, hogy Franciaországból és francia területekről igen csekély bevándorlás folyik Kanadába, viszont Angolországból és más államokból igen erős a bevándorlás. Tudjuk, hogy a kanadai franciáknak természetes szaporodása, ellentétben európai fajtestvéreikkel, rendkívül magas, ez a magyarázata annak, hogy az egyéb nyelvűek bevándorlása dacára a francia származásúak majdnem meg tudták tartani pozíciójukat.

Az anyanyelvre és nyelvismeretre vonatkozólag első ízben 1921-ről közölt adatok azonban egészen más színben tüntetik fel a dolgot. Anyanyelv szerint ugyanis így oszlott meg a 10 éven felüli lakosság: (L. 42. sz. táblát.)

42. A 10 éven felüli lakosság anyanyelv szerint Kanadában az 1921. évi népszámlálás szerint.
Répartition, suivant la langue maternelle, de la population ayant plus de 10 ans, au Canada, d'après le recensement de 1921.

Anyanyelv <i>Langue maternelle</i>	Számszerint <i>Nombres</i>	%
Angol — <i>anglaise</i>	4,099.246	62·2
Francia — <i>française</i>	1,757.193	26·6
Német — <i>allemande</i>	196.619	3·0
Ukrán-ruthén — <i>ukrainienne-ruthène</i>	85.657	1·3
Zsidó-német — <i>juive-alle.</i>	85.149	1·3
Kínai és japán — <i>chinoise et japonaise</i>	49.238	0·8
Olasz — <i>italienne</i>	42.715	0·6
Norvég — <i>norvégienne</i>	42.424	0·6
Orosz — <i>russe</i>	41.377	0·6
Svéd — <i>suédoise</i>	39.212	0·6
Lengyel — <i>polonaise</i>	38.056	0·6
Egyéb — <i>autres</i>	118.154	1·8
Összesen — <i>Total</i>	6,595.040	100·0

Míg tehát származás (faj) szerint a franciák 27·9%-kal szerepelnek Kanada lakosságában, anyanyelv szerint már csak 26·6%-ot képviselnek, pedig a fenti táblán a több mint 80.000 főnyi indiánok nincsenek is számbavéve, kiknek beszámításával ez az arányszám még alacsonyabb lenne. Viszont az angolok, kik a lakosságnak 55·4%-át teszik származás szerint, az anyanyelvi statisztikában már 62·2%-ot reprezentálnak.

Még jobban kidomborodik az angol nyelv domináló szerepe és gyorsabb terjedése a nyelvismereti statisztikából. (Lásd 43. sz. táblát.)

43. Az angol és a francia nyelv elterjedtsége Kanadában az 1921. évi népszámlálás szerint.
Connaissance de l'anglais et du français au Canada, d'après le recensement de 1921.

Nyelvismeret <i>Langues parlées</i>	Számsz. <i>Nombre des personnes</i>	%
Csak angolul — <i>Seulement anglais</i>	3,916.303	58·6
Angolul és franciául — <i>Anglais et français</i>	1,070.752	16·0
Csak franciául — <i>Seulement français</i>	877.514	13·1
Anyanyelvén ¹⁾ és angolul — <i>Langue maternelle¹⁾ et anglais</i>	634.502	9·5
Anyanyelvén ¹⁾ és franciául — <i>Langue maternelle¹⁾ et français</i>	4.838	0·1
Anyanyelvén ¹⁾ angolul és franciául — <i>Langue mat.¹⁾ anglais et français</i>	43.970	0·7
Csak anyanyelvén ¹⁾ — <i>Langue mat.¹⁾ seulement</i>	134.193	2·0
Összesen: — <i>Total</i> :	6,682.072	100·0
Általában angolul tud — <i>Savaient l'anglais en général</i>	5,665.527	84·8
Általában franciául tud — <i>Savaient le français en général</i>	1,997.074	29·9

¹⁾ Amennyiben az nem angol, vagy francia. — *Si elle n'était ni l'anglais ni le français.*

E kimutatás, bár szintén csak a 10 éven felüliekre vonatkozik, s a 10 éven aluliak beszámításával bizonyára némileg a francia nyelv javára billentené a mérleget, mégis azt jelzi, hogy az angol nyelv elterjedtsége sokkal nagyobb, mint amit a nemzetiség (származás), sőt anyanyelv szerinti arányok mutatnak. Származás szerint ugyanis a kanadai lakosságnak csak 55·4%-a angol eredetű (ideszámítva az ireket és skótokat is) és 62·2% angol anyanyelvű, mégis tisztán csak angolul beszél 58·6%, általában pedig a lakosságnak majdnem 85%-a. S míg francia származásúnak a lakosság 27·9%-a, francia anyanyelvűnek pedig 26·6%-a van kimutatva, csak franciául mindössze 13·1% beszél, általában pedig franciául tud, az angolokat és egyéb nyelvűeket is ideértve, mindössze 29·9%.

Ami az angolok és franciák kölcsönös nyelvismeretét illeti, minthogy az anyanyelv nincs kombinálva a nyelvismerettel, csak hozzávetőlegesen lehet megállapítani, hogy a 4,099.246 angol közül franciául tud csupán 191.073, azaz: 4·7%, ellenben a franciáknak 1,757.193 főt kitevő számából angolul is beszél 887.789, vagyis 50·5%.

Az angol nyelvnek sokkal nagyobb vonzóereje abból is kitűnik, hogy az egyéb (nem francia) nyelvűek közül aránytala-

nul sokkal többen tanulnak meg angolul, mint franciául. Ha az angolokon és franciákon kívüli többi nemzetiséget összefoglaljuk, kitűnik, hogy ezeknek 817.503-ra rúgó számából nem kevesebb, mint 678.472-en (83,0%) tudnak angolul, ellenben franciául csak 48.808-an (6,0%) beszélnek.

Meg kell jegyezni, hogy a kanadai népszámlálásnak a származásra és az anyanyelvre vonatkozó adatai nem egészen megbízhatók, amit azzal lehet magyarázni, hogy az ottani számlálóbiztosok nem voltak tisztában Európa földrajzi és rendkívül bonyolult néprajzi viszonyaival. Így a faj szerinti származást összekeverték az országgal, amelyből az illető egyén származott, úgyhogy a faji származásnál osztrákokat, belgákat és svájciakat mutatnak ki. Viszont a fajok között szerepelnek a csehek, lengyelek és ukránok is, kiknek más része például osztrák fajúnak van kimutatva, holott ha a háború utáni állapot volt az irányadó, akkor az osztrákok között csak németek szerepelhetnének.

Egészen különös, hogy míg a származás (faj) szerinti részletezés csak „hungarian“-t ismer, addig az anyanyelvi részletezés megkülönbözteti a „hungarian“-t a „magyar“-tól s az előbbit a német, az utóbbit pedig a latin népcsoport után helyezi, holott teljesen kétségtelen, hogy ha valaki anyanyelve gyanánt a „hungarian“-t adja meg, az csak magyar lehet.

Arra a nagy fontosságra való tekintettel, mellyel a nyelvismeret kérdése Kanadában bír, kívánatos lenne, ha az anyanyelv is kombináltatnék a nyelvismerettel, továbbá az adatok nemcsak a 10 éven felüli lakosságra, hanem az egész lakosságra vonatkozólag megállapíthatnának.

Minthogy továbbá Kanadában elég szoros összefüggés van nyelv és a vallás között, a római katolikusok ugyanis többnyire franciák, a protestánsok pedig angolok, igen fontos volna az anyanyelvnek és a nyelvismeretnek a vallással való kombinációja, nem kevésbé érdekes és tanulságos lenne a korcsoportokkal és foglalkozással való kombináció is.

Délafrikai Unió.

A Délafrikai Unióban az 1918. és 1921. évi népszámlálások alkalmával a két hivatalos nyelv, az angol és a holland nyelv ismeretét tudakolták, de csak a fehér lakosságról. Az adatok felvétele és feldolgo-

zása teljesen a belga rendszer szerint készül, azzal a különbséggel mégis, hogy itt a két nyelvet beszélőknél semmiféle adat nincsen arra, hogy azok hogyan oszlanak meg anyanyelv szerint s így a kölcsönös nyelvtudásra vonatkozólag egyáltalán nem áll hozzávetőleges adat sem rendelkezésre. Annyiban tökéletesebb azonban az adatközlés a belga statisztikánál, hogy az adatok az összes lakosságra vonatkoznak és ezen belül meg vannak különböztetve a hét éven aluliak és a hét éven felüliek is.

Minthogy az adatok két népszámlálásról egyöntetű elvek szerint vannak meg, érdekes összehasonlításra nyílik alkalom. Az adatokat a 44. sz. táblán mutatjuk be.

Az angol és a holland nyelv e szerint körülbelül egyenlő erős a Délafrikai Unióban. Úgy az angol, mint a holland nyelven a lakosságnak közel háromnegyed része beszél. Mindkét nyelvet pedig együttesen közel fele érti a fehér lakosságnak. Nagy különbség van azonban a 7 éven aluli és a 7 éven felüli népesség nyelvtudása között. A 7 éven aluli gyermekek között a búrok nagy gyermekbősége következtében sokkal több a hollandnyelvű, mint az angol, míg a 7 éven felüliek között a két nyelv majdnem teljesen egyenlő erővel lép fel.

A két népszámlálás között eltelt három év alatt, amely idő alatt azonban a lakosság majdnem 7%-kal növekedett, elég jelentékeny változás mutatkozik a nyelvismeret tekintetében. A kétnyelvűség nagymértékben terjedt, tehát mind a két nyelvet, az angolt, a hollandot is jóval többen beszélték 1921-ben, mint 1918-ban. A holland nyelv azonban határozottan jobban terjed a lakosság között, mint az angol nyelv; különösen a 7 éven aluli gyermekeknek alakult hátrányosan a helyzet az angolokra nézve. Úgy látszik az angoloknál a gyermeklétszám talán a háború következtében is jóval nagyobb mértékben apadt, mint a búroknál.

Mindenesetre igen érdekesek ezek az adatok, csak az a hibájuk, hogy az anyanyelvet nem tüntetik fel, így a kölcsönös nyelvtudásról és annak fejlődéséről nem tájékoztatnak. Ennek hiányában, mint hogy az adatok azt mutatják, hogy a hollandus nyelv jobban terjed mint az angol, azt is lehetne hinni, hogy az angolok nagyobb mértékben sajátítják el a holland nyelvet, mint megfordítva, ami nem valószínű, holott az igazi ok valószínűleg az,

44. A Délafrikai Unió fehér lakosságának angol és holland nyelvismerete 1918-ban és 1921-ben.

Connaissance de langue anglaise et hollandaise dans la population blanche de l'Union Sudafricaine, en 1918 et 1921.

Koresoportok, nyelvismeret Groupes d'âges, connaissance de langue	1 9 1 8		1 9 2 1	
	számszerint nombres	o/0	számszerint nombres	o/0
7 éven aluliak: — Au-dessous de 7 ans:				
Csak angolul — <i>Seulement l'anglais</i>	74.045	27,7	66.417	25,1
Csak hollandul — <i>Seulement le hollandais</i>	129.856	48,6	1.8.779	48,7
Mindkét nyelven — <i>Toutes les deux langues</i>	63.243	23,7	69.482	26,2
7 éven aluliak összesen — <i>Population de moins de 7 ans, au total</i>	267.144	100,0	264.678	100,0
Ebből általában: — <i>Dont savaient en général:</i>				
angolul — <i>l'anglais</i>	137.288	51,4	135.899	51,3
hollandul — <i>le hollandais</i>	193.099	72,3	198.261	74,9
7 éven felüliek: — Au-dessus de 7 ans:				
Csak angolul — <i>Seulement l'anglais</i>	350.194	30,3	315.733	25,2
Csak hollandul — <i>Seulement le hollandais</i>	307.039	26,6	298.575	23,8
Mindkét nyelven — <i>Toutes les deux langues</i>	485.710	42,1	636.264	50,7
Egyik nyelven sem — <i>Aucune de ces langues</i>	5.707	0,5	3.011	0,2
Ismeretlen — <i>Inconnu</i>	5.987	0,5	1.227	0,1
7 éven felüliek összesen — <i>Population de plus de 7 ans, au total</i>	1.154.637	100,0	1.254.810	100,0
Ebből általában: — <i>Dont savaient en général:</i>				
angolul — <i>l'anglais</i>	835.904	72,4	951.997	75,9
hollandul — <i>le hollandais</i>	792.719	68,7	934.839	74,5
Összes fehér lakosság: — Total de la population blanche:				
Csak angolul — <i>Seulement l'anglais</i>	424.239	29,8	382.150	25,2
Csak hollandul — <i>Seulement le hollandais</i>	436.895	30,8	427.354	28,1
Mindkét nyelven — <i>Toutes les deux langues</i>	548.953	38,6	705.746	46,4
Egyik nyelven sem — <i>Aucune de ces langues</i>	5.707	0,4	3.011	0,2
Ismeretlen — <i>Inconnu</i>	5.987	0,4	1.227	0,1
Összesen — Total	1.421.781	100,0	1.519.488	100,0
Ebből általában: — <i>Dont savaient en général:</i>				
angolul — <i>l'anglais</i>	973.192	68,4	1.087.896	71,6
hollandul — <i>le hollandais</i>	985.848	69,4	1.133.100	74,5

hogy a búrok természetes szaporodása jóval erősebb, mint az angoloké, annak dacára, hogy a búrok bevándorlás útján alig kapnak pótlást, míg az angolok, bevándorlása elég jelentékeny, amint ez a születési helyre vonatkozó adatokból is kiténik. Nagy-Britanniában, az Egyesült Államokban és Ausztráliában született ugyanis a Délafrikai Unió fehér lakosságából 173.388, Németalföldön ellenben csak 5.304.

A Délafrikai Unióban szintén van bizonyos összefüggés a vallás és a nyelv között, amennyiben a búrok a holland egyházhoz tartoznak, míg az angolok anglikánok és egyéb protestáns felekezetűek. Itt már a zsidók száma is jelentékeny, több mint 4% a fehér lakosság között. Kíváncsú volna azért itt is, legalább a fehér lakoságnál az anyanyelvet és a nyelvismeretet a vallással is kombinálni. Ha pozitív adatok hiányában feltételezzük, hogy a hol-

land egyházhoz tartozók (838.000) mind holland anyanyelvűek s még a római katolikusok egyharmadát is ideszámítjuk, úgy a hollandok számát 860.000-re lehet becsülni. Közülük angolul tud körülbelül 433.000, tehát valamivel több mint 50%. Az angolok száma hozzávetőleg 605.000, kik közül azonban holland nyelven csak 223.000, vagyis csak 36,8% beszél. A tulajdonképeni többséget tevő búrok tehát nagyobb arányban sajátítják el az angol nyelvet, mint megfordítva.

A Délafrikai Unió lakosságának csak 22%-át teszik a fehérek, a többi 78% nem európai fajokból áll. Ha a népszámlálás a színesek nyelvére és nyelvismeretére is kiterjeszkednék, bizonyára igen érdekes és tanulságos adatokhoz tudnánk e tekintetben is jutni. A fehér lakoságnál azonban feltétlenül fejlesztendő lenne az anyanyelvi és nyelvismereti statisztika, hogy a mostanál tökéletesebb képet adjon.

IV. Összefoglalás és javaslat.

Szemlénket befejeztük mindazon államok felett, amelyekben nyelvi, vagy nemzetiségi statisztika tudomásunk szerint van. A módszerek és adatok ismertetéséből kitűnik, hogy az a tökéletesnek mondható rendszer, amellyel a magyar statisztika a nemzetiségi és nyelvismereti statisztikát műveli, egyetlen államban sincsen. Bizonyos az, hogy nem minden államban van meg a szüksége annak, hogy a nemzetiségi és nyelvismereti statisztika olyan mértékben és részletességgel műveltesék, mint ahogy az Magyarországon, különösen a világháború előtti időben műveltetett, de a világháború utáni helyzet s azok a kötelezettségek, amelyeket az egyes államok a békeszerződésekben a kisebbségek nyelvi jogainak megóvása tekintetében magukra vállaltak, szinte parancsoló szükségessé teszik, hogy különösen azok az államok, amelyek a világháború folytán jelentékeny számú nemzeti kisebbséghez jutottak, a nemzetiségi statisztikát leglelkülműveltebben és a legrészletesebben műveljék. Ez nemcsak a statisztikai tudomány szempontjából fontos, hanem fontos a nemzetek békéje és megnyugvása szempontjából is, mert a kisebbségek nyelvi jogainak tiszteletbentartása csak így ellenőrizhető, ami politikailag a Nemzetek Szö-

vetségének feladata. Viszont a statisztikai tudomány szempontjából a Nemzetközi Statisztikai Intézet van hivatva arra, hogy az egyes államok nemzetiségi statisztikai módszereit felülvizsgálja és a kisebbségek számának megállapítására elégtelennek vagy helytelennek mutató módszerek helyett tökéletesebb és helyesebb módszereket ajánljon.

Mindezeknél fogva *tisztelettel javasolom, hogy a Nemzetközi Statisztikai Intézet legközelebbi ülésén foglalkozzék ezzel a kérdéssel* és hozzon olyan határozatot, amellyel ajánlja elfogadásra nemzetiségi és nyelvismereti statisztika tekintetében úgy a felvétel módszerére, mint a feldolgozásra és a közzétételre nézve az általam fentebb ismertetett magyar rendszerét a nemzetiségi és nyelvismereti statisztikának.

Ezzel a Nemzetközi Statisztikai Intézet nemcsak a statisztikai tudománynak tenne nagy szolgálatot, de a tartós béke ügyét is nagy mértékben elősegítené, mert kihúzná a méregfogát azoknak a kölcsönös gyanúsításoknak, amellyel az egyes államok a nemzetiségi statisztika tökéletlensége és ellenőrizhetetlen volta miatt egymást illetik.

Kovács Alajos dr.

Magyarország népmozgalma az 1927. évben.

Mouvement de la population de la Hongrie en 1927.

(Előzetes eredmények. — *Résultats préliminaires*)

Résumé. Pour 1927, les chiffres du mouvement de la population de Hongrie présentent un fléchissement général.

La natalité (25·2 pour 1000) a été inférieure à toutes les années enregistrées par la statistique du mouvement de la population hongroise.

Le nombre des décès par maladies infectieuses a augmenté singulièrement pour la rougeole, la scarlatine, la diphtérie, et surtout pour la grippe. La tuberculose a causé 19.694 décès (2·3 pour 1000 habitants).

Par l'accroissement naturel, la population s'est accrue de 64.378 unités, soit seulement de 7·6 pour 1000.

*

Magyarországon az 1927. évben 75.760 házasságot kötöttek, ami ezer lélekre számítva 8·9-es házassági aránynak felel meg. Itt és a később kö-

vetkező adatainkban is ezúttal először hasonlítjuk össze az előzetes eredményeket az előbbi évek végleges eredményeivel; feltehető, hogy a pótlások beszámítása után az említett házasságkötési arány el fogja érni az 1926. évi magasságát. Tehát a házassadási hajlam nem csappant meg, hanem függetlenül a többi népmozgalmi jelenségtől tartja a régi nivót, mely a legmagasabb házassági arányt feltűntető államok közé emeli Magyarországot.

Szembeötlő jelenség a mondottakkal szemben az, hogy a születések száma az itt feltűntetett öt éven keresztül vizsgálva is, visszaeső tendenciát mutat. Nem akarjuk azt mondani, — bármilyen közelfekvő a gondolat, — hogy a születések számának alakulását döntően befolyásolná a házasságkötések száma, mégis ide kívánczok annak megállapítása, hogy a huzamosabb időn át

I. Házasságkötések, születések és halálozások.

Mariages, naissances et décès.

Időszak <i>Période</i>	Házasságkötések <i>Mariages</i>	Születések <i>Naissances</i>		Halálozások <i>Décès</i>					Népszaporodás <i>Accroissement de la population</i>	Esett ezer lélekre (évesz évre számítva) — <i>Proport. pour 1000 hab. (calc. pour l'année entière)</i>					
		élve <i>vivantes</i>	halva <i>mortes</i>	1 éven alul <i>moins d'un an</i>	7 éven			összesen <i>total</i>		házasságkötés <i>mariages</i>	élveszületés <i>nés-vivants</i>	halálozás <i>décès</i>	szaporodás <i>accroissement</i>	gümökörbän elhalt <i>décès causés par la tuberculose</i>	100 éveszületetre esett 1 éven a uli elhalt <i>Proport. des décès au-dessous de 1 an pour 100 néczvants</i>
					alul <i>moins de 7 ans</i>	felül <i>plus de 7 ans</i>									
1923	78.706	238.971	6.579	43.943	59.546	99.741	159287	79 684	9.6	29.2	19.5	9.7	3.1	18.4	
1924	75 060	221.462	6.592	42.810	59 383	108285	167668	53 794	9.1	26.8	20.3	6.5	3.2	19.3	
1925	74.382	235.480	6.656	39.530	53.140	89.010	142150	93.330	8.9	28.3	17.1	11.2	2.6	16.8	
1926	76 849	229.484	6.803	38 436	50.556	89.349	139905	89.579	9.1	27.3	16.6	10.7	2.4	16.7	
1927 ¹⁾	75.760	214.005	6.017	39.644	53.799	95 828	149627	64.378	8.9	25.2	17.6	7.6	2.3	18.5	

1) Előzetes eredmények. — *Données provisoires.*

egy nívót tartó házassági arány mellett, a születések száma és aránya veszedelmes méretekben csökken. Az 1927. évben az élveszületések száma 214.005. Ezer lélekre számított arányban 25.2. Ehhez fogható alacsony szám és arány nem fordult még elő: a 25.2 születési arány egyedülálló népmozgalmunk történetében.

A meglepően alacsony születési arány okainak kutatása és megállapítása ma még szerfölött nehéz. A gazdasági okok mellett nem utolsó sorban kell rámutatnunk arra az erkölcsi okra sem, amely újabban egyre általánosabbá válik s amelyet röviden gyermekiszonynak nevezhetünk. Nem régebben az egyke vagy egyse elleni kongresszuson igen sok oldalról, a társadalom különböző rétegei képviselőinek megállapításai is mutattak erre, bárha az erkölcsi ok súlya abszolút adatokkal csak az 1930. évi népszámlálás után lesz alátámasztható.

Nincs abszolút jelentősége annak, hogy Magyarország még mostani születési arányával is nemzetközi viszonylatban erős pozíciót tart, mert a művelt nyugati államok viszont abban nagyok, amiben mi igen kicsinyek vagyunk, t. i. a születettek életbentartásában.

Az élveszületésekkel együtt ezúttal a halvaszületések száma is lecsökkent (6.017). Ezúttal először történik az, hogy az élveszületések alakulását párhuzamosan követi a halvaszületések számának csökkenő irányzata. Megemlíthjük, hogy a halvaszületések száma a háború óta ez évben volt a legalacsonyabb. A halvaszületésekkel kapcsolatban rámutattunk arra, hogy a magas számú halvaszületések a rossz viszonyok közt élő népességünk ellenállóereje csökkenésének is következménye.

Az 1927. évi népmozgalmi eredményeket még szomorúbbá teszik a halálozási eredmények. Még pedig azért, mert ha a születési előzetes eredmények a végleges adatok megállapításakor a hiányzó pótlások bedolgozásával valamelyest emelkednek, tehát

javulnak, a halálozásnál az előbbi év eredményével szemben már is mutatkozó, 9.500-on felüli emelkedés, a pótlások bedolgozásával ugyancsak emelkedni fog, itt azonban a szaporulat romlást jelent. Vonatkozó kimutatásunk 149.627 halottat jelez (1926-ban 139.905), ami ezer lélekre kifejezett arányban 17.6-nek felel meg; tehát a múlt évvel szemben 1.0 a romlás. A feltüntetett öt év arányait vizsgálva, az 1923. és 1924. évvel szemben így is mutatkozik jelentős javulás, de ez még korántsem az, ami a sokkal kedvezőbb halandóságot mutató nyugateurópai államokhoz mérten kívánatos és szükséges volna. Tudjuk, hogy az 1927. év halálozását az éveleji influenzajárvány befolyásolta, azonban influenzajárvány volt Európaszerte az 1924. évben is, és a nyugati államokban a halálozási arány csak Franciaországban volt 17.2, a többiekben csak valamivel emelkedett 12 fölé.

Kimutatásunk a halottakat 7 éven aluli és felüli korcsoportban tagolja. Az 1923—1926. esztendőben a hét éven aluli halottak száma következetesen esett, míg az idei évben a 7 éven aluli halottak száma is több mint 3000-el emelkedett. Az 1924. évi influenza-járványról tudjuk, hogy a gyermekkorban levőket megkímélte, az idei járvány ügylatszük kórkülönbség nélkül szedte áldozatait, mert a hét éven felüli halottak száma is 6500-al emelkedett az előző évvel szemben.

A hét éven aluli halottak között szerepelnek a csecsemőhalottak is, akiknek a száma az 1927. évi előzetes eredmény szerint 39.644, 1200-zal több mint 1926-ban. A csecsemőhalottaknál csaknem ugyanaz a helyzet, mint a 7-éven aluliak korcsoportjában, az abszolút számok alapján vizsgálva az eredményeket. Ha azonban a 100 élveszületésre eső egy éven aluli elhaltak arányait vizsgáljuk a feltüntetett öt éves periódusban, meglehetősen szélsőséges az arányok hullámlása. Az 1925. és 1926. éveknek viszonyaink szerint kedvező arányait nem tudtuk megtartani és az 1927. évi 18.5-es arány is-

mét az 1923. évi nivóra (18·4), emelte csecsemőhalálzásunkat. Ezzel az eredménnyel azután nemzetközi viszonylatban ismét a legmagasabb csecsemőhalandóságú államok közé kerültünk. Ez az eredmény ismét megrendíti közegészségügyi vi-

szonyaink javulásába helyezett reményünket, de egyúttal fokozottabb, körültekintőbb munkára serkent, mert hogy ennél sokkal jobb eredményeket elérni lehet, bizonyítják az 1925. és 1926. évi 16·8, illetőleg 16·7-es csecsemőhalálzási arányok.

II. Fertőzőbetegségek által okozott halálozások.

Mortalité causée par des maladies infectieuses.

Időszak <i>Période</i>	Hólyagos himlő <i>Varicelle</i>	Kanyaró <i>Rougeole</i>	Vörheny <i>Scarlatine</i>	Kifűtöses hagymáz <i>Typhus exanthématique</i>	Számár- hurut <i>Copacucuche</i>	Roncsoló toroklob <i>Diphthérie</i>	Hasi hagymáz <i>Fievre typhoïde</i>	Vérhas <i>Dysentérie</i>	Gümőkór <i>Tuberculose</i>	Pokolvar <i>Charbon</i>	Gyermek- sárgi láz <i>Fievre puerperale</i>	Influenza <i>Grippe</i>
1923	5	556	1.062	54	619	607	1.266	1.202	25.215	106	318	441
1924	11	445	504	43	765	589	1.403	970	26.724	84	331	1 021
1925	10	626	546	4	735	624	1.148	420	21.223	75	338	627
1926	2	247	468	4	420	789	1.207	370	20.345	77	370	450
1927 ¹⁾	5	527	548	4	410	1.011	1.256	435	19.694	51	270	1.368

¹⁾ Előzetes eredmények. — *Données prélimin.*

A halálozásokkal kapcsolatban ismertetjük a fertőző betegségekben elhaltak adatait is, mely betegségekben az 1927. évben 25.579-en haltak el. A lefolyt esztendőben a fertőző betegségek is nagyobb mértékben szedték áldozataikat, mint az előző évben. A számszerű adatok regisztrálása nélkül megemlíthjük a kanyarót, a vörhenyt, a roncsoló toroklobot és a vérhas, mely betegségekben elhaltak száma az előző évi elhaltak számánál tetemesen magasabb. Külön megemlíthjük az influenzát, mely betegségeknek 1368 elhaltat tüntet fel statisztikánk az 1926. évi 450 halottal szemben. Nem érdektelen most már annak felemlítése, hogy a gümőkórban elhaltak száma viszont jóval ala-

csonyabb (19.694) mint az előző évben elhaltaké (20.345), ennek megfelelően az ezer lélekre számított arány is 2·3-ig esett vissza.

Az eddig ismertetett adatok birtokában felállíthatjuk természetes szaporodásunk 1927. évi szomorú mérlegét, mely szerint 64.378 lélekkel szaporodott népességünk, ami ezer lélekre számítva 7·6-es aránynak felel meg. Annál fájdalmasabb ez az eredmény, mivel 1926-ban és főleg 1925-ben már a békeévek nivóján mozgott szaporodási arányunk. A legutolsó szaporodási arányunk nemzetközi viszonylatban is az alacsony szaporodási arányokat feltüntető államok közé fokoz le bennünket.

Sz. B. dr.

◎ SZOCIÁLIS STATISZTIKA ◎

Munkanélküliség és munkapiac.

Chômage et marché du travail en Hongrie.

Résumé. Pour janvier 1928, les syndicats social-démocrates et socialistes-chrétiens ont enregistré 17.430 chômeurs — 15.587 hommes (89·4%) et 1843 femmes (10·6%), — soit 21·3% de plus qu'au mois précédent. Bien que cette augmentation dépasse sensiblement le niveau normal, toutefois la mesure du chômage reste au-dessous de la moyenne de 1924—1927. Depuis décembre 1927, l'indice rapporté à cette moyenne s'est élevé de 52·6 à 68·7.

En province, le nombre des chômeurs a monté à 7.720 (+ 42·6%); à Budapest, à 9.710 (+ 8·5%).

Dans les groupes de professions, la mesure du chômage a été très différente. Les industries du

fer, du bois et du bâtiment ont donné 58·0% des sans-travail. L'augmentation a été rapide dans l'industrie du bois (94·0%); considérable dans le bâtiment (36·1%) et dans l'industrie du fer (32·9%). La situation s'est essentiellement améliorée pour les travailleurs intellectuels, où le nombre des sans-travail (1881) a baissé de 15·2%, par suite de quoi l'indice du chômage y est descendu à 48·5.

Le mouvement des Offices de placement a augmenté; ils ont enregistré 5.470 offres, 14.821 demandes et 3.686 placements. Sur 100 offres, il y a eu 271 chômeurs demandant du travail, dont on a placé 24·9%,

remplissant 67,3% des emplois offerts. Sur 100 offres, c'est à Miskolc et à Budapest qu'il y a eu le plus de demandes (397, respectivement 323), et le moins à Debrecen (129).

*

Mint előre volt látható, amire a Szemle januári számában (44. l.) rámutattunk, a munkapiac helyzete 1928. január havában tovább romlott és a munkanélküliség növekedése erősen túlhaladta a szokásos téli visszaesés mértékét. A munkásérdek-képviseletek által szolgáltatott adatok szerint ugyanis Magyarországon 1928. január végén 17.430 egyén szenvedett munkahiányban, 21,3%-kal több mint az előző hónapban. Legjobban mutatja az emelkedés heves voltát, ha azt vizsgáljuk, hogy az elmúlt években januárban mekkora változás mutatkozott a megelőző év december havi álladéka-hoz képest. Ez a változás 1925-ben +13,7, 1926-ban +7,4, 1927-ben -2,1 és 1928-ban +21,3 volt. Kevesebb kedvezőtlennek tűnik fel a januári helyzet, ha nem a hullámszám mértékét, hanem a munkanélküliek abszolút számát vesszük tekintetbe. Ez a szám ugyanis még mindig 20,2%-kal kevesebb, mint 1927 január havában.

A visszatekintő adatokat a III. tábla tartalmazza területi és nem szerinti részletezéssel. A jelzőszámokra vonatkozólag meg kell jegyeznünk, hogy az 1927. év befejeztével a viszonyítási alap, melyet százzal egyenlősfítettünk, az 1924—1927. évek átlaga, 25.362 lett. Az 1928. év első hónapjának ez alapon számított jelzőszáma 68,7, tehát az átlagon jóval aluli, de mégis olyan magas, amilyen 1927 április óta nem fordult elő.

A területi megoszlás azt mutatja, hogy az előző hónapban mutatkozó irányzat, vagyis a vidéki munkapiac túlnyomóan erősebb rosszabbodása, januárban még fokozódott, amennyiben a munkanélküliek száma egy hónap alatt a vidéken 42,6%-kal 7.720-ra, Budapesten pedig csak 8,5%-kal 9.710-re nőtt. Ennek folytán a munkanélküliek országos összegéből a székesfővárosra 55,7 (1927 novemberben 66,8%, decemberben 62,3%), a vidékre 44,3% (novemberben 33,2%, decemberben 37,7%) jutott. Úgy látszik a vidéki munkanélkülieknek a mezőgazdasági munkálatok befejezése után nem sikerült oly mértékben a fővárosba tódulniok, mint az a régebbi években szokásos volt.

A munkanélküliek nem szerinti megoszlásában szintén ugyanazt a jelenséget tapasztaljuk, mint az előző hónapban. A munkaalkalomhoz nem jutott férfiak száma január hó folyamán 12.668-ról 15.587-re szökött s bár a hasonló helyzetben levő nők száma is 1.700-ról 1.843-ra emelkedett, mégis a férfiak arányszáma 88,2%-ról 89,4%-ra nőtt, a nőké viszont 11,8%-ról 10,6%-ra tovább csökkent, ami jelentékeny apadásnak felel meg, hiszen a nők arányszáma 1927 október havában még 15,2% volt.

I. A szociáldemokrata szakszervezetek által ki-mutatott munkanélküliek.

Nombre des chômeurs relevés par les syndicats social-démocrates.

Foglalkozás Profession	1927	1 9 2 8		
	I.	I.		
	Össz. Total	Össz. Total	Ebből — Dont	
			Férfi Homn.	Nő Femm.
Aranyműves Orfèvres	65	45	41	4
Borbély Coiffeurs	28	46	46	—
Bőrmunkás szűcsök Ouvriers en cuir . . .	275	360	147	213
Bőröndös Faiseurs de malles .	39	109	101	8
Cipész Cordonniers	485	593	513	80
Élelmezési munkás Ouvr. d'alimentation	696	589	589	—
Építőmunkás Ouvr. en bâtiment .	4.868	4.506	4.506	—
Famunkás Ouvriers en bois . . .	1.060	1.490	1.425	65
Fényképész Photographes	45	—	—	—
Grafikus Ouvriers graphiques	69	87	43	44
Gépjárművezetők Chauff. d'automob.	—	93	93	—
Húsiipari munkás Ouvr. d'ind. de la viande	514	458	458	—
Kalapos Chapeliors	90	79	42	37
Kereskedelmi alk. Empl. de commerce	207	133	116	17
Kesztyűs Gantiers	6	2	2	—
Könyvkötő Relieurs	193	330	104	226
Magántisztviselő Employés privés . . .	1.079	446	253	193
Mintakészítő Faiseurs de modèles	85	65	65	—
Nyomdász Typographes	368	510	335	175
Pénzüntézeti tisztv. Empl. d'établ. de crédit	2.537	1.079	813	261
Pénzint. segéd. Ouvr. auxil. d'établ. de crédit	30	14	14	—
Segédmunkás Ouvriers auxiliaires	10	12	12	—
Szabó Tailleurs	385	358	260	98
Szállítási munkás Ouvriers de transport	186	96	96	—
Szállodai, éttermi m. Ouvr. d'hôtel et de restaur.	514	654	502	152
Szobrász Sculpteurs	56	60	60	—
Textilmunkás Ouvr. d'industr. textile	39	30	14	16
Üveges Vitrriers	54	32	32	—
Vasmunkás Ouvriers en fer	6.282	3.858	3.821	37
Vegyész Chimistes	81	44	32	12
Zenész Musiciens	74	159	136	23
Összesen — Total:	20.420	16.337	14.676	1.661
Ebből Budapest Dont à Budapest:	11.934	8.617		

II. A keresztényszocialista szakszervezetek által kimutatott budapesti munkanélküliek.

Nombre des chômeurs de Budapest, relevés par les syndicats socialistes-chrétiens.

Foglalkozás Profession	1927		1928	
	I.		I.	
	Összesen Total	Összesen Total	Ebből — Dönt Férfi Hommes	Nő Femmes
Cipész és bőrmunkás — <i>Cor-</i> <i>donniers et ouvriers en cuir</i>	16	28	25	3
Egészségügyi alkalmazott — <i>Employés sanit.</i>	86	74	16	58
Élelmezési munkás — <i>Ouv-</i> <i>riers d'alimentation</i>	14	22	22	—
Építőmunkás — <i>Ouvriers en</i> <i>bâtiment.</i>	106	45	45	—
Éttermi alkalmazott — <i>Em-</i> <i>ployés de restaurant</i>	245	186	162	24
Famunkás — <i>Ouvr. en bois</i>	26	23	23	—
Festőmunkás — <i>Peintres en</i> <i>bâtiment</i>	31	25	25	—
Húsiipari munkás — <i>Ouvriers</i> <i>d'industrie de la viande</i>	16	17	17	—
Kereskedelmi alkalmazott — <i>Employés de commerce</i>	74	120	105	15
Könyvkötőmunkás — <i>Ouv-</i> <i>riers relieurs</i>	31	32	17	15
Magántisztv. — <i>Employés priv.</i>	134	103	55	48
Molnár és malommunkás — <i>Mouliniers et ouv. de moulin</i>	—	—	—	—
Pénzünt. altiszt — <i>Garçons</i> <i>de bureau d'établiss. de crédl.</i>	152	129	129	—
Segédmunkás — <i>Ouvriers</i> <i>auxiliaires</i>	14	12	12	—
Szabómunk. — <i>Ouvr. tailleurs</i>	28	15	12	3
Textil munkás — <i>Ouvriers</i> <i>d'industr. textile</i>	19	24	9	15
Vas- és fémmunkás — <i>Ouvr.</i> <i>en fer et en métaux</i>	440	238	237	1
Összesen — Total	1.432	1.093	911	182

Foglalkozás szerint a lefolyt téli hónapban erős hullámzást és nem csekély eltéréseket látunk. A főleg idénymunkát végző iparokban és azokban az iparokban, amelyek körében újabb gazdasági depresszió körvonalai mutatkoznak, egyaránt rohamosan emelkedett a munkanélküliek száma. Így a faiparban 94,0%-os emelkedéssel 1.513-an, az építőiparban 36,1%-os szaporulattal 4.551-en és a vasiparban 32,9%-os növekedéssel 4.096-an maradtak alkalmazás nélkül. Ez a három vezető ipar a munkanélküliek erős többségét (együtt 58,0%-át) adja. A munkanélküliség emelkedésének arányszáma megközelíti az országos átlagot a bőriparban (19,0 százalék), a sokszorosító és műiparban (18,9%) és a ruházati iparban (18,5%). Javulás csak két foglalkozási csoportnál állt be: igen csekély mértékben az élelmezési iparban (1,1%) és örvendetesen jelen-

III. Visszatekintő adatok a munkanélküliség alakulásáról.

Données rétrospectives sur la formation du chômage.

Év, hó Année, mois	Munkanélküliek száma Nombre des chômeurs					Jelzőszám 1924-1927. évi átlag = 100 — Indice moyenne de 1924-1927 = 100
	Összesen Total	Ebből — Dönt				
		Budapest Budapest	Vidék — Province	Férfi — Hommes	Nő — Femmes	
1924 I. . .	19.371	14.085	5.286	17.771	1.600	76,3
1925 I. . .	38.457	24.208	14.249	35.064	3.393	151,5
1926 I. . .	30.056	18.548	11.508	27.319	2.737	118,4
1927 I. . .	21.852	13.366	8.486	19.321	2.531	86,1
„ II. . .	21.035	12.836	8.199	18.569	2.466	82,8
„ III. . .	19.654	12.607	7.047	17.283	2.371	77,4
„ IV. . .	18.539	11.608	6.931	16.027	2.512	73,0
„ V. . .	14.853	10.633	4.220	12.876	1.977	58,5
„ VI. . .	13.110	9.473	3.631	10.749	2.361	51,7
„ VII. . .	12.683	8.851	3.832	10.730	1.953	50,0
„ VIII. . .	12.419	8.699	3.720	10.652	1.767	48,9
„ IX. . .	11.565	8.165	3.400	9.859	1.706	45,6
„ X. . .	11.188	7.809	3.379	9.483	1.705	44,1
„ XI. . .	12.438	8.312	4.126	10.716	1.722	49,0
„ XII. . .	14.368	8.956	5.412	12.668	1.700	56,7
1924—1927. évi átlag — 1924— 1927. moyenne	25.362	16.419	8.943	22.705	2.657	100,0
1928 I. . .	17.430	9.710	7.720	15.587	1.843	68,7

tős mértékben a szellemi munkásoknál (15,2%). Ügylátszik az 1927. évi konjunktúra, amely a fizikai munkásszükséglet miatt általában azonnal éreztette hatását, a szellemi munka terén csak bizonyos késéssel jelentkezett. Ezenkívül a fővárosi statisztikai hivatal által szerződötetett szellemi szükségmunkások jelentős száma is kedvezően befolyásolta a munkapiacot.

A IV. táblázat a főfoglalkozási csoportok helyzetét a munkanélküliség tekintetében az 1924—27. évi átlagához viszonyított jelzőszámok alakjában tünteti fel. A munkanélküliség színvonala 1928. év január végén az előző négy év átlagát felülhaladta a ruházati iparban (123,4) és a bőriparban (105,0), azt megközelítette a sokszorosító és műiparban (97,1). Legkedvezőbb a szellemi munkások viszony száma, mely a több évi átlag felét sem éri el (48,5), azután a vas- és fémaparé (58,6). Az 1927. évi január havi állapottal szemben romlott a faipar helyzete, 59,5-ről 82,8-ra, a sokszorosító és műiparé 78,4-ről a fenti 97,1-re, végül a szállodai és éttermi alkalmazottaké 72,9-ről 80,1-re.

Az Állami Munkaközvetítő Hivatal nyilvántartásai szerint a hatósági munkaközvetítők forgalma januárban az egész vonalon megélnéskült. A munkahelyek száma ugyanis az előző hónappal szemben 2,0%-kal 5.470-re, a munkakeresők száma 4,1%-kal 14.821-re, a sikerült közvetítéseké pedig 4,5%-kal 3.686-ra emelkedett. A munkapiac kedvezőtlenebb

IV. A munkanélküliség jelzőszámai néhány fontosabb foglalkozási csoportnál
(az 1924—1927. évi átlag = 100).

Indices du chômage pour quelques principaux groupes de profession (moyenne de 1924—1927 = 100).

É v, h ó <i>Année, mois</i>	Vas- és fém- ipar — <i>Indu-</i> <i>strie du fer et</i> <i>métallurg.</i>	Faipar — <i>Ind.</i> <i>du bois</i>	Bőrpar — <i>Ind.</i> <i>du cuir</i>	Ruházati ipar <i>Ind. du vé-</i> <i>tement</i>	Élelmészipar <i>Alimentation</i>	Építőipar — <i>Bâtiment</i>	Sokszorosító- és műipar — <i>Ind. poly-</i> <i>graph</i>	Szállóipari és ét- termi alk. — <i>Employés de</i> <i>hôtels et de</i> <i>restaurants</i>	Szellemi mun- kások — <i>Tra-</i> <i>vailleurs in-</i> <i>tellect.</i>
1924 I.	106.4	17.3	96.8	36.1	106.1	173.5	—	132.3	11.6
1925 I.	136.1	150.9	220.3	133.6	155.1	229.4	93.4	194.8	137.8
1926 I.	108.3	167.9	146.5	204.9	100.0	162.5	71.0	120.2	104.7
1927 I.	96.2	59.5	78.5	138.3	94.8	97.3	74.4	72.9	104.1
1927 XII.	44.1	42.7	88.2	104.0	83.9	65.4	81.6	73.1	57.3
1928 I.	58.6	82.8	105.0	123.4	83.0	89.0	97.1	80.1	48.5

alakulását ezek az adatok is igazolják, de nem mutatják olyan nagy mértékűnek, mint a szakszervezeti adatok. Száz munkahelyre decemberben 265, januárban 271 munkakereső jelentkezett, akik közül decemberben 24.8%-ot, januárban 24.9%-ot jutattak munkához. A munkaadók igénye januárban valamivel nagyobb arányban (67.3%) volt kielégíthető, mint az előző hónapban (65.7%). Területi szempontból jelentékeny különbséget találunk még pedig a vidék javára, ami részben annak lehet a következménye, hogy vidéken a munkaadók és a munkások egyaránt jóval kisebb mértékben fordulnak a hatósági munkaközvetítőkhöz mint a fővárosban. Száz munkahelyre Budapesten 323, a vidéken 208 munkakereső esett, akik sorából Budapesten 18.0%, a vidéken 37.4% kapott a hatósági munkaközvetítő útján munkást. Hasonló a helyzet a munkaadók szükséglete terén, amennyiben a megnyitott munkahelyek közül Budapesten 58.9%, vidéken 78.1%-ot töltöttek be.

A nagyobb vidéki városok közül száz munkahelyre Miskolcon 397, Szombathelyen 249 és Szegeden 231 munkakereső jelentkezett, míg viszonylag kedvezőbb a helyzet Debrecenben (129) és Pécsen (174). A munkakeresők közül munkaalkalomhoz jutott Szombathelyen csak 17.0%, Sopronban 20.6%, Miskolcon 22.1%, viszont Debrecenben 75.2%, Szegeden 36.0% és Pécsen 35.6%.

A Magyar Munkaadók Központjában képviselt vállalatok 1928 január havában 165.610 alkalmazottat foglalkoztattak, 0.3%-kal kevesebbet, mint az előző hónapban. Jelzőszámokban az alkalmazott munkások száma az utóbbi három évben a következő volt:

1926 január	100.0
1927 január	103.4
1928 január	108.0

K. N. dr.

MEZŐGAZDASÁG

Kendertermelési és gyártási eredményeink.

Résultats de la production et de la fabrication chanvrières en Hongrie.

Résumé. Quoique les superficies ensemencées en chanvre aient représenté en 1926 seulement 26.9% de celles de 1913, elles ont diminué légèrement dans la Hongrie actuelle, la plupart des terres chanvrières s'étant trouvées dans les territoires transférés aux Etats successeurs. La culture du chanvre, qui est la plus répandue dans l'Alföld (55.8% de la superficie chanvrière totale), présentait, ces dernières années, une diminution constante pour la valeur des produits: en 1926, la valeur to-

tale de la production de graines et de fils (21,638.640 pengős en 1923) est tombée à 9,484.036 pengős, soit de 56.2%. Malgré cela, la superficie y affectée n'a guère diminué; elle a même sensiblement augmenté en 1925; et le chanvre donne toujours des bénéfices appréciables; ainsi, en 1926, en dépit de l'élévation des frais (50%), il a rapporté en moyenne 252.50 pengős nets par arpent cadastral.

Il serait très important d'augmenter la production chanvrière, car non seulement

elle couvre les besoins d'une considérable branche d'industrie intérieure, mais elle produit aussi pour l'exportation, améliorant par là la balance commerciale (en 1926 les exportations de produits de chanvre ont dépassé en poids de 67·9% et en valeur de 21·4% les importations de ce genre).

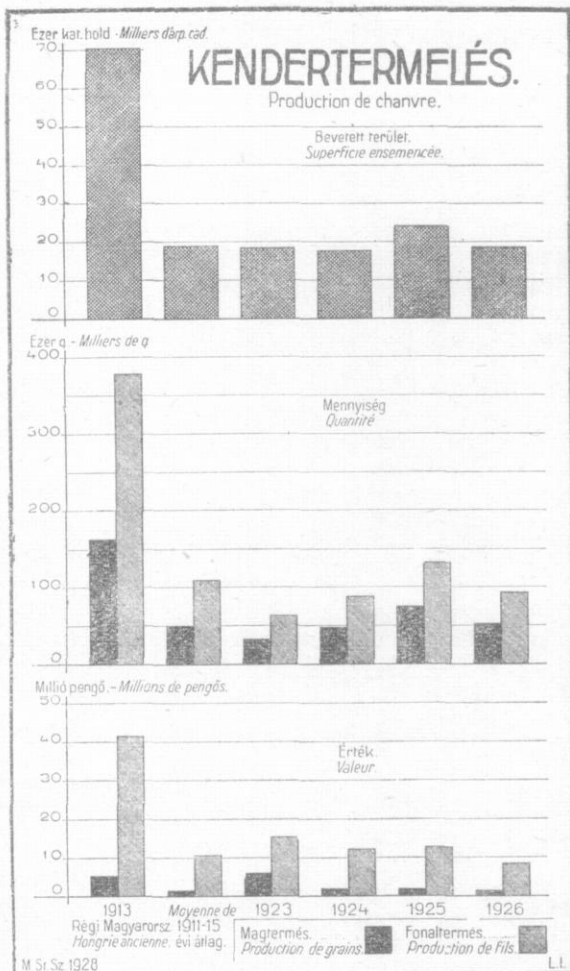
Pour la mise en oeuvre du chanvre, on n'a que des données très incomplètes; et on n'en a point sur l'industrie domestique et la petite industrie, ni sur les résultats des moulins à huile, se rattachant à celle-ci. Quant à l'industrie travaillant les graines de chanvre, on ne sait qu'en 1926, cinq fabriques d'huile ont mis en oeuvre 3394 q de graines de chanvre (6·3% de la production totale). On ne dispose des chiffres détaillés que sur la grande industrie mettant en oeuvre les fils. Il en ressort que la Hongrie avait en 1926 25 fabriques de ce genre, avec 2876 ouvriers et 7270 HP, contre 33 en 1913, dont le traité de Trianon n'avait laissé que 14 au pays, avec 2338 ouvriers et 2667 HP. Donc la force mécanique en a été augmentée de 172%, ce qui est un indice favorable, marquant un puissant progrès dans l'intensité de la fabrication de chanvre. Ces dernières années, le nombre des journées d'exploitation et de travail s'est également accru, ainsi que le salaire moyen, lequel dépassait en 1926 de 58 pengős celui de 1925.

*

A mezőgazdasági iparágak között a kenderfeldolgozóipar a békeévekben hazánkban elég jelentékeny volt, indokolt tehát, ha kutatásunk tárgyává tesszük, hogy a megváltozott viszonyok következtében a kendertermelés és a kendergyártás napjainkban milyen helyzetben van.

A kender termelésének viszonyaira nézve általában tájékoztat grafikonunk, amelyik az utóbbi évek eredményeit szembeállítja a háború előtti év hasonló eredményeivel. Mindjárt megállapíthatjuk, hogy a kender 1926. évi bevetett területe a régi Magyarország 1913. évi kenderrel bevetett területének mindössze 26·9%-át teszi ki. Magyarország összes területének a trianoni békekötés után tudvalevőleg 32·9%-a maradt meg, tehát a mostani terület kendervetése aránylag jobban csökkent, mint az ország területe.

Itt szükségesnek tartjuk megemlíteni még azt is, hogy a kendert hazánkban nemcsak mint főterményt, hanem mint

közöttest és szegélynövényt is elég nagy mennyiségben termelik. Számszerűleg kimutatva, 1926-ban a közöttesként termelt kendertermés eredménye az összes magtermésnek 3·7%-át, az összes fonaltermésnek 3·5%-át tette ki. Ez a fonalmennyiség lehet mondani a háziipar nyersanyaga, a gyáripar és kisipar szükségletét körülbelül fedezi a főterményként termelt kenderfonal. Megállapításainkban ezentúl csak a főterményként termelt kenderre vonatkozó adatokat fogjuk felhasználni, a táblázatok és a grafikon a közöttes kendertermés adatait nem tartalmazzák.

A kenderrel mint főterménnyel bevetett terület a két utóbbi évben elemi csapások következtében — mint az I. számú tábla adatai mutatják — aránylag keveset szenvedett. 1926-ban ugyanis vetésterületének (3·4), 1927-ben mindössze 0·6%-a semmisült meg teljesen, 1926-ban az árvíz és a jég, 1927-ben pedig a fagy és az árvíz volt a főkárttevő.

A kender 1926. évi termelési viszonyaira és terméseredményeire, valamint

I. Az elemi csapások által teljesen megsemmisített kendervetésterület.

Superficie ensemencée en chanvre et totalement ruinée par les sinistres.

Országgrész Régions	Árvíz <i>Inondation</i>		Aszály <i>Sécheresse</i>		Fagy <i>Gelée</i>		Jég <i>Grêle.</i>		Rovar <i>Insectes</i>		Rozsda <i>Rouille</i>		Összesen <i>Total</i>	
	k a t. h o l d — a r p. c a d													
	1926	1927	1926	1927	1926	1927	1926	1927	1926	1927	1926	1927	1926	1927
Dunántúli dombos vidék — <i>Transdanubie</i>	60	—	2	—	—	35	16	—	47	—	2	—	127	35
Alföld — <i>Grandeplaine</i>	398	40	—	—	—	34	49	6	—	—	—	—	447	80
Északi dombos vidék <i>Nord</i>	64	—	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	66	3
Összesen — <i>Total</i>	522	40	2	—	—	69	65	9	47	—	4	—	640	118

az értékadatokra vonatkozólag törvényhatóságok szerinti részletezésben a II. sz. táblázat adatai tájékoztatnak. Az adatokból kitűnik, hogy a kendertermelés főfészke az Alföld, az ország összes kendervetésterületének ugyanis nem kevesebb, mint 55·8%-a az Alföldre esik. Ennél az aránynál is nagyobb a kendertermelésben az Alföld szerepe, ha a terméseredményekre vonatkozó adatokat vesszük szemügyre. Az 1926. évi kendermagtermésnek ugyanis 60·2%-a, a fonaltermésnek 57·7%-a az Alföldön termelt. Az egyes törvényhatóságok részvételi arányát nézve kimagaslik Csanád, Arad és Torontál vármegye, a főterményként vetett kender összterületének 13·6%-a erre a törvényhatóságra esik. A dunántúli dombos vidéken Tolna vármegye (9·3%), az északi dombos vidéken Borsod, Gömör és Kishont vármegye (4·6%) kendervetésterülete a legtekintélyesebb. Az eredményesség szempontjából a magtermésnél 4·8 q-ás átlagával Debrecen tj. város érte el a legnagyobb sikert, a leggyengébb volt viszont a kendermagtermés Borsod, Gömör és Kishont vármegyében, ahol a kat. holdankinti magtermés átlaga mindössze 1·8 q-át tett ki. A fonaltermés átlaga szintén Debrecenben (7·2 q) volt a legmagasabb, ellenben a legrosszabb volt ebből a szempontból Abaúj-Torna vármegyében (3·8 q) az eredmény.

Igen érdekesek azok az adatok, melyek a kendermag- és a kenderfonaltermés értékére vonatkoznak. Már a grafikon adataiból is meg lehet állapítani, hogy hazánkban a kendermag és a kenderfonaltermésének értéke évről-évre állandóan kisebb lesz. Míg ugyanis 1923-ban a főterményként termelt kendermag- és fonaltermésének összértéke 21.638.640 pengő

tett ki, a következő évek folyamán fokozatos csökkenéssel az 1926. évben ez az összeg már 9.484.036 pengőre esett vissza, ami teljes 56·2%-os csökkenésnek felel meg. Szinte érthetetlen, hogy ilyen erős értékcsökkenés után az 1925. évi elég nagy vetésterületi növekedéstől eltekintve a kendervetésterület meglepő stagnálást mutat. Mert például az értékesítés elég nagy volt az utóbbi években egy másik kereskedelmi növényünkénél, a repcénél is. A repcetermés értéke 1923-tól 1926-ig ugyan csak 23·6%-kal csökkent, ennek megfelelően azonban itt a vetésterület is fokozatosan visszaesett, 1926-ban már 20·5%-kal kisebb volt a repcevetésterület, mint 1923-ban.

Érdekes minőségi különbségeket lehet a kenderfonal értékadataiból megállapítani, ha ezeket az értékadatokat törvényhatósági részletezésben vesszük szemügyre. Legfeltűnőbb, hogy Csanád, Arad és Torontál vármegyében termelt kenderfonal mennyisége ugyan 84·7%-kal több volt, mint a Békés vármegyében termelt kenderfonal, ennek dacára a kenderfonal beváltási ára itt 9·1%-kal kisebb volt, mint a kiváló minőségű kenderfonalat produkáló Békés vármegyében. Természetesen a kendermag értékadatainál ilyen kilengések nem fordulnak elő.

Kevés olyan gazdasági növényünk van, amelyiknek kat. holdankinti átlagos nyers hozama olyan magas lenne, mint a kenderé. Az 1926. évben ugyanis nem kevesebb, mint 505 pengő nyers bevétel jut egy kat. hold kenderrel bevetett területre, ha a kiadásokat legmagasabbra számítjuk, például 50%-ra, még akkor is elég tekintélyes volt az 1926. évben a kendervetés utáni tiszta jövedelem.

II. Kendertermelésünk az 1926. évben.
Production du chanvre de la Hongrie, en 1926.

Ország-rész jellegű gazdasági vidék, törvényhatóság <i>Régions, comitats, villes municip.</i>	Bevett terület kat. holdakban <i>Superficie ensemencée, arp. cad.</i>	L. aratott terület kat. holdakban <i>Superf. récoltée, arp. cad.</i>	A mag-Product. de graines	A fonal-Product. de fils	A mag-Graines	A fonal-Fils	A mag-Graines	A fonal-Fils
			termés q	termés q	termés q	termés q	termés értéke P	termés értéke P
I. Dunántúli dombos vidék <i>Transdanubie</i>								
Baranya vm.	1.189	1.183	3.603	5.206	3.0	4.4	81.284	499.776
Pécs tjv.	—	—	—	—	—	—	—	—
Fejér vm.	420	415	1.045	1.666	2.5	4.0	27.170	129.948
Székesfehérvár tjv.	—	—	—	—	—	—	—	—
Győr, Moson és Pozsony vm. Győr tjv.	128	108	350	538	3.2	5.0	15.400	51.648
Komárom és Esztergom vm. Somogy vm.	240	240	617	1.352	2.6	5.6	27.148	129.792
Sopron vm.	712	712	2.226	4.096	3.1	5.8	55.205	420.413
Sopron tjv.	56	56	151	324	2.7	5.8	5.098	32.815
Tolna vm.	1.738	1.689	4.081	8.553	2.4	5.1	81.620	684.240
Vas vm.	85	85	278	514	3.3	6.0	6.138	30.840
Veszprém vm.	370	324	898	1.459	2.8	4.5	21.983	107.149
Zala vm.	362	361	852	1.907	2.4	5.3	18.676	111.674
Összesen — Total	5.300	5.173	14.101	25.615	2.7	5.0	339.722	2,198.295
II. Alföld — Grande plaine								
Bács-Bodrog vm.	65	65	163	338	2.5	5.2	4.238	51.376
Baja tjv.	—	—	—	—	—	—	—	—
Békés vm.	1.632	1.568	4.734	8.286	3.0	5.3	114.752	1,032.767
Bihar vm.	1.302	1.247	3.676	5.378	3.0	4.3	87.048	494.776
Csanád, Arad és Torontál vm. Csongrád vm.	2.555	2.555	8.715	15.302	3.4	6.0	195.216	938.931
Hódmezővásárhely tjv.	1.251	1.251	4.001	6.216	3.2	5.0	128.032	721.056
Szeged tjv.	190	190	476	760	2.5	4.0	15.232	85.120
Hajdu vm.	4	4	12	16	3.0	4.0	384	1.920
Debrecen tjv.	22	19	54	92	2.8	4.8	1.287	7.360
Jász-N.-Szolnok vm.	80	80	385	575	4.8	7.2	10.626	50.600
Pest-P.-S.-Kiskun vm.	324	324	863	1.596	2.7	4.9	22.299	127.680
Budapest szföv.	748	651	1.981	3.727	3.0	5.7	50.238	298.160
Kecskemét tjv.	—	—	—	—	—	—	—	—
Szabolcs és Ung vm.	2	2	6	10	3.0	5.0	154	880
Szatmár és Bereg vm.	1.275	1.227	3.888	6.270	3.2	5.1	90.202	512.635
Összesen — Total	1.022	842	2.400	4.703	2.9	5.6	55.680	384.517
Összesen — Total	10.472	10.025	31.354	53.269	3.1	5.3	775.388	4,707.778
III. Északi dombos vidék <i>Nord</i>								
Abaúj-Torna vm.	595	594	1.302	2.257	2.2	3.8	26.248	162.504
Borsod, Gömör és Kishont vm. Miskolc tjv.	857	808	1.435	3.138	1.8	3.9	34.440	225.936
Heves vm.	1	1	2	4	2.0	4.0	48	288
Nógrád és Hont vm.	601	598	1.740	3.221	2.9	5.4	41.761	386.520
Zemplén vm.	707	695	1.430	3.676	2.1	5.3	33.854	423.769
Összesen — Total	251	250	733	1.219	2.9	4.9	21.286	106.199
Összesen — Total	3.012	2.946	6.642	13.515	2.3	4.6	157.637	1,305.216
Mindössze — Total général	18.784	18.144	52.097	92.399	2.9	5.1	1,272.747	8,211.289

A kendertermelés fellendülése már csak azért is igen fontos gazdasági érdek lenne, mert azonkívül, hogy egy jelentős mezőgazdasági iparágunkat látja el hazai termésű nyersanyaggal, a kendertermelvények a külkereskedelmi forgalomban kiviteli többlettel javítják kereskedelmi

mérlegünket. A kender 1926. évi külkereskedelmi forgalmára vonatkozó összefoglaló adatokat a III. számú táblában mutatjuk be. A kimutatás végeredményéből megállapíthatjuk, hogy a kendertermelvények 1926. évi kivitele súly szempontjából 67.9%-kal, érték szempontjából 21.4%-kal

III. A kender külkereskedelmi forgalma 1926-ban

Commerce extérieur du chanvre. en 1926.

A kenderféséség megnevezése <i>Désignation des articles</i>	Behozatal <i>Importations</i>		Kivitel <i>Exportations</i>	
	men- nyisége <i>quantité</i> q	értéke <i>valeur</i> P	men- nyisége <i>quantité</i> q	értéke <i>valeur</i> P
Kenderfonál — <i>Fils de chanvre</i>	1.331	541.942	3.975	1,113.046
Kenderkóró — <i>Tiges de chanvre</i>	1.210	5.793	8.035	56.767
Kender, törve, tiltva, gere- benezeve — <i>(chanvre broyé, teül é et. carde</i>	18.455	2,231.271	6.637	998.627
Kenderkóc — <i>Etoupe de chanvre</i>	7.068	468.034	17.080	1,402.944
Kendermag — <i>Graines de chanvre</i>	1.645	54.000	14.160	437.000
Összesen : — <i>Total :</i>	29.709	3,301.040	49.887	4,008.344

multa felül a behozatalt. A végeredménytől eltekintve, az egyes fésések közül erős kiviteli többletünk van a kenderfonalból, a kenderkóróból, a kenderkócból, ellenben a tört, tiltott és gerebenezett kenderből igen nagy volt a behozatali többlet, ami azt mutatja, hogy a kendertermelés növekedése esetében iparunk a mutatózó termelési többletet még elég nagy mértékben fel tudná használni.

Ami a kender külforgalmában származási, illetőleg rendeltetési szempontból az egyes országok szerepét illeti, a kenderfonalnál a behozott mennyiség 32·9%-a Olaszországból, 30·5%-a Cseh-Szlovákiából és 24·9%-a Ausztriából származott. A kivitt kenderfonalnak viszont 21·7%-a Görögországba, 19%-a a Sz. H. Sz. államba, 18·3%-a Cseh-Szlovákiába, 15·9%-a Németországba és 15·8%-a Romániába ment. A kenderkóró egész mennyiségét a Sz. H. Sz. államból hozták be, míg itt a kivitelben jóformán egyedül Románia volt érdekelve, ahova a tőlünk kivitt kenderkóró 98·1%-a irányult. A tört, tiltott és gerebenezett kender behozatalában szintén a Sz. H. Sz. állam játsza a főszerepet, az összes behozott mennyiségnek ugyanis 82%-a az említett országból, 13·9%-a pedig Olaszországból került hozzánk. A kenderkóc behozatalában ismét a Sz. H. Sz. állam áll az előtérben, az összes behozott

mennyiség 89·9%-a innen származik. A kivitt kenderkócmennyiség 20·6%-a Németországba, 20·5%-a Svájcba, 15·7%-a Cseh-Szlovákiába és 14·1%-a Belgiumba ment. Végül ami a kendermag külforgalmát illeti, a behozatalnál megint csak a Sz. H. Sz. államról lehet megemlíteni, az 1926-ban külföldről hozzánk került kendermagmennyiség 99·8%-a innen került hazánkba. A kendermagkivitelnél viszont Cseh-Szlovákia piacai vették fel a kivitt tekintélyes magmennyiség 29·1%-át, utána következnek Németország (27·3%), Ausztria (23·6%) és Svájc (14%). Mellesleg jegyezzük meg, hogy a kendermagkülforgalom az 1927. évben — szemben az előző évek adataival — a már rendelkezésre álló adatok szerint meglehetősen csökkent, a behozatal értéke ugyanis az 1927. évben 24·7%-kal, a kivitel értéke pedig 36·0%-kal kisebb volt, mint a megelőző évben.

A kendertermékeket feldolgozó gyáraink fontosabb üzemi eredményeit illetően, sajnos, csak a fonalfeldolgozógyár-
ipar főbb eredményeit tárgyalhatjuk, mert a fonalfeldolgozó háziiparra, valamint a kisiparra (pl. kötélverőiparra) vonatkozólag statisztikai adatokkal egyáltalában nem rendelkezünk. Ugyancsak hézagosak azok a statisztikai adatok is, amelyek a kendermag ipari feldolgozására vonatkoznak, itt megfelelő adatok hiányában többet nem tudunk megállapítani, mint azt, hogy az 1926. év folyamán mindössze öt olajgyár állított elő kendermagból olajat. Ez az öt gyár is csak 3.394 q kendermagot dolgozott fel, ez a mennyiség pedig, még a közöttek termelést is figyelembe véve, az összes kendermagtermésünknek csak 6·3%-át teszi ki. Nincs adatunk arról sem, hogy a nem gyárjellegű olajütőmalmaink mennyi kendermagot dolgoznak fel. Valószínűleg nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy a vetőmagszükségletet, a kiviteli többletet és fenti mennyiséget leszámítva, a többi rendelkezésre álló kendermagot mind ezek a kisipari jellegű olajütőmalmok dolgozták fel.

A kenderfonal feldolgozását végző kendergyár-
iparra vonatkozó adatok, mint a IV. számú tábla adataiból is látszik, az utolsó években meglehetősen állandóság mellett bizonyítanak. Ez az állandóság azonban csak az előzetes igen nagyfokú előretörés után következett be. Ennek az előretörésnek megvilágítására teljesen elegendő, ha felemlítjük, hogy az 1913. évben az akkori Magyarországon 33 kenderfel-

IV. A kendergyártás főbb eredményei 1925 és 1926-ban.

Résultats principaux de la grande industrie chanvrière, en 1925 et 1926.

Év Année	Az ipartelepek — Eta- blissemens industriels		Egy ipartelepre esett átlag üzem- nap — Proportion moyenne des jours de travail pour un éta- blissement industriel	Munkanapok száma — Nombre des journées de travail	Egy munkásra esett átlag munka- nap — Proportion moyenne des jours de travail pour un ouvrier	Munkáslétszám október hó 1-én — Effectif de ouvriers au 1-er octobre			Átlagos évi munkáslétszám — Effectif moyen annuel des ouvriers	Munkabérek és tiszt- viselői fizetések címén kifizetett összeg Salaires et appointe- mens payés	Ebből a munkásoknak jutott — Dont aux ou- vriers	Egy munkás átlagos évi keres- ménye pengőben — Revenu annuel moyen d'un ouvrier, en pengős
	száma — nombre	Az üzemnapok — Jour- nées de travail				férfi — hommes	nő — femmes	együtt — ensemble				
1925	23	5.861	255	711.490	268	1.293	1.199	2.492	2.650	2.464	2.025	765
1926	25	6.358	254	770.563	268	1.440	1.436	2.876	2.878	2.850	2.366	823

Év Année	Az erőgépek lóerőszáma Nombre des HP des machines génératrices, avec source d'énergie		Szénfogyasztás métermázsák- ban — Consommation de charbon, q	A termelésnél felhasznált Valeur en milliers de pengős		A előállított összes iparcikkek értéke — Valeur des articles produits	
	saját propre	idegen étrangère		nyersanyagok (fel- gyártmányok, gyárti- mányok, üzemi segédanyagok) — des matières premières (demi-produits, objets fabriqués, matières auxiliaires)	tüzelő- és világító- anyagok — des com- bustibles et matières d'éclairage	ezer pengőben — en milliers de pengős	az összes termelési érték %-ában — en % de la valeur totale de la production
1925	6.800	48	96.782	10.674	349	16.905	0.9
1926	6.888	384	89.906	8.478	374	16.436	0.8

dolgozógyár volt és ha ezt az 1913. évi gyárlétszámot a mai Magyarország területére átszámítjuk, kiderül, hogy a 33 kenderfeldolgozógyárból a mai területre mindössze 14 gyár került 2.338 munkással és 2.667 lóerőre berendezett gépfelszereléssel. A háború és a forradalmak után azonban rövidesen 23 kenderfeldolgozógyárunk volt, 1926-ban pedig már 25 ilyen gyárunk működött 2.876 munkást foglalkoztatva, 7.270 lóerőre berendezett gépfelszereléssel. Legfeltűnőbb a gépek lóerőnagyságának kerek 172%-os emelkedése, olyan jel ez, amelyikből legjobban lehet következtetni a kendergyártás intenzívitásának hatalmas fejlődésére. Kedvező jel továbbá az üzemnapok és a munkanapok számának elég szép emelkedése és szociális szempontból ki kell emelnünk azt is, hogy egy munkás átlagos keresete 1926-ban 58 pengővel meghaladta az 1925. évi átlagos keresetet.

A felsorolt adatokból végeredményképpen megállapíthatjuk, hogy a kendertermelés a multhoz viszonyítva hazánkban egy kissé visszaesett, a kendertermelvények külforgalmi adatai azonban kiviteli többletről tanuskodnak. A kenderféleségek gyáripari feldolgozása határozottan fellendült. Gyáraink mind több és több

nyersanyagot fogyasztanak, ezt a többletet pedig sem a termelési eredmény, sem nagyobb arányú behozatal nem biztosíthatta, ezt a gyárak csak azért szerezhették be, mert az utóbbi években a kenderfeldolgozó házi- és kisipar hazánkban valószínűleg visszafejlődött. A külkereskedelmi mérleg vonatkozó aktivitásának és a gyárak megfelelő nyersanyag ellátottságának csakis ez a visszafejlődés lehet a magyarázata, ezt a feltevést támogatja különben még az a tény is, hogy a békekötés után éppen azokat a területeket veszítettük el, ahol a kenderfonál házi feloldozása (Északmagyarország, Erdély, stb.) a legkiterjedtebb volt. A megmaradt terület legnagyobb részén a termelt kendent a lakosság nem dolgozza fel, hanem a tört és tiltott kenderszálakat mint nyersanyagot a gyárak vásárolják össze. Ha a kendertermelés a mostani stagnálás után esetleg erősebb tempóban ismét megindul és a gyárak a rendelkezésre álló nyersanyagot nem veszik egész mennyiségben át, az őstermelő lakosság bizonyára megint vissza fog térni az abba hagyott háziipar folytatására és legalább saját fehérnemű- és zakszükségletét az annak idején Európa-szerte ismeretes házi szóttással fogja ki-elégíteni.

Sajóhelyi István.

A kereskedelmi forgalomba kerülő búza és rozs mennyisége és minősége. ¹⁾

Quantité et qualité du froment et du seigle mis en circulation commerciale en Hongrie. ¹⁾

Résumé. L'auteur a pour objet d'établir la quantité et la qualité du froment et du seigle mis en circulation commerciale et de faire connaître les résultats de ces opérations.

Pour établir, sur la base de calculs détaillés, l'excédent de l'agriculture, il détermine la quantité de la récolte (tableau I) dont il évalue le volume actuel normal à 20 millions de q de froment et 8 millions de q de seigle.

Ayant souligné que l'agriculture de la Hongrie n'a que çà et là des stocks, il établit l'unité des besoins en semences, qu'il évalue à 1 q de froment et 90 kilos de seigle par arpent cadastral. Il expose que ce chiffre a été établi en partie sur la base de l'expérience et en partie sur celle de données statistiques, en faisant connaître les données de la dernière enquête sur les exploitations rurales, laquelle a consigné les superficiesensemencées avec des semoirs en lignes ou à la volée et à la main, ainsi que la quantité des grains semés (tableau II).

Pour déterminer (tableau III) les besoins alimentaires de la population agricole et de celle ayant d'autres professions principales mais s'occupant aussi d'agriculture, l'auteur prend pour base les rations de farine fixées lors de la limitation de la consommation. Il arrive à cette conclusion que la consommation par tête peut être évaluée par an pour la population agricole à 150 kilos de froment et à 60 kilos de seigle et pour les autres professions, à 125 kilos, respectivement à 30; moyenne générale: en froment, 140 kilos; en seigle, 45 kilos. Afin d'établir, pour la population urbaine, la proportion des besoins en seigle, il table sur la quantité de froment et de seigle transportée à Budapest, ainsi que sur celle achetée par les principaux moulins commerciaux et marchands de blés; pour la population agricole, il se base sur la proportion en % de la production de seigle à la production de grains panifiables. C'est par les salaires payés en nature aux domestiques agricoles (tableau IV), ainsi que par des données internationales (tableau V) qu'il

justifie pourquoi les besoins en froment et en seigle sont si minimes.

Selon lui, dans les années normales, les besoins autres que ceux indiqués ci-dessus de l'agriculture sont tout à fait insignifiants; ils n'ont de l'importance que dans le cas où l'on dispose de trop grands excédents de seigle.

Quant à la quantité totale des besoins de l'agriculture, il la calcule sur la base de la superficieensemencée, ainsi que sur celle du nombre de la population agricole et de la population ayant une autre profession principale, mais s'occupant aussi d'agriculture (tableau VI). Puis, en comparant cette quantité à la production de toujours, il détermine l'excédent de l'agriculture (tableau VII), lequel, supposant une production normale de 20 millions de q de froment et de 8 millions de q de seigle, peut être évalué à 9·2 millions de q de froment et à environ 4 millions de q de seigle.

Pour établir la quantité totale revenant au mouvement commercial (tableau VIII), il prend en compte, outre l'excédent de l'agriculture, et sur la base des données des principaux moulins commerciaux et des gros commerçants en blés, les stocks commerciaux, ainsi que les importations. De cette façon, en supposant une récolte normale, la quantité totale revenant au mouvement commercial peut être évaluée, en froment, à environ 10 millions de q et en seigle, à 4·2 millions de q.

Passant à la répartition par destination de la quantité revenant à la circulation commerciale, il fait connaître les besoins couverts par le commerce de la population, qu'il évalue à environ 4 millions de q de froment et 1 million de q de seigle.

Ayant traité les autres besoins du pays, qui servent presque exclusivement à des buts industriels, il établit l'excédent du pays, qu'il évalue, pour le présent et pour l'avenir le plus prochain, supposant une récolte normale et tenant compte aussi de la tendance du développement des besoins, à 6 millions de q de froment et un peu plus de 3 millions de q de seigle.

Quant à l'exportation, il souligne que ces dernières années, on exportait de

¹⁾ A szerző előadása a Magyar Közgazdasági Társaságban. — Conférence à la Société hongroise d'économie politique.

plus en plus de l'excédent du pays et que, probablement, tout l'excédent sera exporté en 1928.

Après quoi, il prouve, par les chiffres relatifs aux exportations de 1913 et groupés pour le territoire actuel de la Hongrie, la justesse des assertions ci-dessus concernant le volume et les probabilités des exportations (tableaux IX et X). Il ajoute que si du blé produit sur le territoire actuel de la Hongrie, on a exporté en 1913 à peu près 7 millions de q de froment et 2·7 millions de q de seigle, c'est que celui-là avait alors environ 1 million d'habitants de moins; par conséquent, les besoins intérieurs de froment devaient être inférieurs d'au-moins de 1 million de q à ceux de la Hongrie d'aujourd'hui.

En ce qui concerne la détermination de la qualité du froment et du seigle mis en circulation commerciale, il fait ressortir que sur ce point, les chiffres disponibles n'offrent de base que pour établir dans quelle mesure les grains panifiables mis en circulation commerciale ont été fournis d'une part par les moyennes et les grandes exploitations et d'autre part par les petites exploitations.

Pour présenter, suivant ces deux catégories d'exploitations, les résultats des calculs nécessaires à l'élucidation de la question, il fait connaître le volume de la production par catégories d'exploitations (tableau XI), la répartition par professions de la population agricole (tableau XII), et, sur cette base, le nombre des personnes entretenues des catégories d'exploitations (tableau XIII). Il établit, somme toute, que les moyennes et les grandes exploitations fournissent 35% des deux produits panifiables mis en circulation commerciale, et les petites exploitations, 65% (tableau XIV).

Il démontre en outre, que cette répartition était beaucoup plus favorable dans la Hongrie ancienne (tableau XV et XVI) où les moyennes et les grandes exploitations fournissaient 42%, respectivement 46% du froment et du seigle mis en circulation commerciale. Selon lui, l'écart défavorable a eu pour cause en partie le morcellement du pays, en partie la récente réforme agraire.

En ce qui concerne l'avenir, il arrive, considérant l'accroissement de la population et l'effet à produire par la réforme agraire, à cette conclusion, que si les conditions actuelles ne changent pas, l'agriculture, ainsi que le pays, auront un excédent bien infé-

rieur à celui d'aujourd'hui; dans ces circonstances, il estime qu'on ne pourra exporter qu'à peine de 5 millions de q de froment et moins de 3 millions de q de seigle. En outre, par suite de la réforme agraire, la quantité exportable comprendra encore plus de blé provenant de petites exploitations.

Enfin, en rendant hommage aux efforts faits à ce sujet par le ministère de l'Agriculture, il insiste sur la nécessité de les accélérer encore, afin d'éviter la diminution de l'excédent de l'agriculture et des quantités exportables, et cela d'autant plus que le froment est la source vitale du pays.

*

A gazdasági élet fokozott bonyolultsága miatt — mint köztudomású — különösen a világháborút követő évek folyamán a gazdaságstatisztika jelentősége egyre nagyobb lett. Minden állam, amely gazdasági életét a megváltozott viszonyokhoz mérten fejleszteni, vagy újjászervezni óhajtotta, gazdaságstatisztikai szolgálatát bővítette és ily tárgyú statisztikai adatgyűjtéseit a gazdasági életnek mind több és több jelenségére terjesztette ki. S e széleskörű adatgyűjtések mellett egyre nagyobb teret hódított a statisztikai adatokon nyugvó az a kutatás is, amelyet főként Anglia és Amerika gazdaságkutatásnak (Economic Research), közép-európai államok, elsősorban Németország pedig konjunktúrakutatásnak (Konjunkturforschung) neveznek. E kutatómunka éppúgy alkalmazható statisztikai adatgyűjtésekkel kellőképp számba nem vehető, vagy folyamatos konkrét statisztikai adatgyűjtések hiányában állandóan figyelemmel nem kísérhető gazdasági jelenségeknek közvetett úton történő megrögzítésére, mint gazdasági jelenségek folyamatának statisztikai adatokon nyugvó meghatározására. S bárha az utolsó évtized folyamán a gazdaságstatisztikai adatgyűjtések mind több és több jelenségre terjeszkedtek ki, e kutatómunka is egyre jobban elterjedt és ma már annyira fontossá lett, hogy azt a magasabbrendű gazdasági életet élő államok egyáltalán nem nélkülözhetik.

A következőkben ily kutatómunka alapján, de a tárgyalt kérdések természeténél fogva a kutatásoknál rendszerint használt különleges matematikai módszerek mellőzésével, azt óhajtom ismertetni, hogy hazánkban a búzának és rozsnak kereskedelmi forgalomba kerülő mennyisége mek-

korára becsülhető, továbbá, hogy a búza és a rozstermés e részének minősége a rendelkezésre álló adatok alapján milyennek tehető fel. Mindkét kérdés oly fontos problémája az ország mezőgazdaságának és gabonakereskedelmének, hogy azok tisztázása, az e tekintetben elterjedt ellentétes vélemények kiegyenlítése céljából, minden fáradságot megér. S ha e kutatás alapján elért megállapítások nem is fedik majd teljesen a valóságot, amennyiben a gazdasági statisztikák és az azokon nyugvó minden, akár számításon, akár mélyebben járó kutatáson nyugvó megállapítás természetesen teljesen pontos sohasem lehet, már most hangsúlyoznom kell, hogy ennek a kutatásnak ez alkalommal ismeretetésre kerülő eredményei a valóságot mégis mindenesetre megközelítik, a fejlődésnek vagy hanyatlásnak irányát pedig feltétlenül meghatározzák.

I.

A kereskedelmi forgalomba kerülő búzának és rozsnak mennyiségét megfelelő konkrét adatok hiányában, csakis számítás útján lehet meghatározni és a számítások folyamán a legkülönbözőbb statisztikai adatokat kell igénybevenni.

Mindenekelőtt a termés és az előző évről megmaradt mezőgazdasági szabadkészletek mennyiségének ismerete szükséges. Azután ismerni kell a vetőmagszükségletet, valamint az ország mezőgazdasági népességének és földműveléssel is foglalkozó egyéb főfoglalkozású lakosságának élelmezési és egyéb célra szolgáló szükségletét. Az így meghatározott kétféle összegnek, nevezetesen egyrészt a termés és a mezőgazdasági szabadkészlet összegének, másrészt pedig a felsorolt szükségletek mennyiségi összegének különbözete adja azt a mennyiséget, amely búzából és rozsból a mezőgazdaság feleslegeként jelentkezik és a kereskedelmi forgalomban értékesíthető.

Mindenesetre érdekesebb és egyúttal helyesebb is volna, ha elsősorban a mezőgazdaságnak tényleges, a szó legszorosabb értelmében vett feleslegét tudnók megállapítani, vagyis azt a mennyiséget, amely a kenyérmagvaknak azt a részét is magában foglalja, amelyet a mezőgazdasági népesség ellátatlan része közvetlenül, vagy legfeljebb a helyi kereskedelem útján szerez be a mezőgazdaságtól. S csak e tényleges felesleg megállapítása után határozhatnák

meg az, hogy abból mennyi szolgál egyrészt az ellátatlan mezőgazdasági lakosság szükségletének kielégítésére, másrészt pedig, hogy mennyi juthat a tulajdonképeni kereskedelmi forgalomba. A tényleges felesleg e mennyiségének megállapítása azonban, a ma rendelkezésre álló adatok alapján nemcsak rendkívül sok nehézségbe ütközik, hanem úgyszólván nem is lehetséges. Azt, hogy a mezőgazdasági munkásság a szükségletét kielégítő kenyérmagmennyiséget mily mértékben kapja természetben munkabér gyanánt a mezőgazdaságtól és mily mértékben szerzi be azt csere vagy vásárlás útján, megfelelő konkrét statisztikai adatok hiányában, becslés útján még csak meg lehet állapítani, annak megállapítása azonban, hogy a törpebirtokosok közül hányan tudják és hányan nem tudják háztartási szükségletüket egészben vagy részben saját termésű gabonájukkal fedezni, becslés útján meghatározni már rendkívül körülményes, helyesebben üzemmstatistikai adatok hiányában nem is lehet s az efféle kísérlet csak számokkal való játszást jelentene. Épp ezért a mezőgazdaság tényleges feleslegének megállapítását jelenleg mellőzni kell és a mezőgazdaság szükségletének megállapításakor a mezőgazdaság közvetlen élelmezési szükségletével egybe kell foglalni a földműveléssel foglalkozó ellátatlan népességnek azt a szükségletét is, amely a tulajdonképeni kereskedelmi forgalom megkezdésével közvetlenül a mezőgazdaságban történt bevásárlás és csere, vagy legfeljebb a helyi kereskedelem útján nyer kielégítést.

A termés mennyisége a mezőgazdasági termelési statisztika alapján ismeretes. (L.: I. táblázatot.) Ez adatok szerint jelenleg a bevetett terület normálisnak tekinthető átlagos kiterjedése az azonos, vagy egymást nagyon megközelítő adatok gyakorisága alapján és a világháború előtti adatok, valamint az újabb fejlődés figyelembevételével: búzából 2·8 millió és rozsból 1·2 millió kat. holdra tehető és e területek normáltermése gyanánt ugyanez alapon 20·0 millió q búza- és 8 millió q rozstermés tekinthető.

A mezőgazdasági szabadkészletek nagysága konkrét adatok alapján már nem ismeretes. Ily készletekről azonban normális gazdasági viszonyok között éppúgy mint a múltban, amikor még Magyarország régi területének termésével kellett számolni s

I. Bevetett terület és termés.

Superficie ensemencée et récolte.

(A mezőgazdasági termelési statisztika adatai szerint.)

(D'après la statistique de la production agricole.)

Gazdasági év <i>Année agric.</i>	Búza — <i>Froment</i>		Rozs — <i>Seigle</i>	
	1000 kat. hold <i>arp. cad.</i>	1000 q	1000 kat. hold <i>arp. cad.</i>	1000 q
1911—15 évek átlagában — <i>Moyenne de 1911—1915</i>	2.672	19.924	1.203	8.030
1919/20	1.872	10.322	1 037	5.143
1920/21	1.896	14.346	964	5.880
1921/22	2.477	14.895	1.169	6.388
1922/23	2.334	18.427	1.139	7 944
1923/24	2.546	14.035	1.192	5.614
1924/25	2 521	19.507	1 204	8.262
1925/26	2.642	20.387	1.229	7.980
1926/27	2.847	20.000*	1.165	5.600*

* Ideiglenes adat. — *Donnée provisoire.*

amikor az ország búza- és rozsfelületét a külföldön fennakadás nélkül lehetett értékesíteni, aligha lehet szó. A mezőgazdaságnak mindenkor voltak és vannak ugyan készletei, ezek azonban majdnem kizárólag a gazdaságok folyószükségletének kielégítésére szolgálnak. S ezek is rendszerint idő előtt elfogynak, mert a gazdaságok saját szükségletük kielégítésére a megkívánt mennyiségnél többnyire kevesebbet tartanak vissza, amelynek következményeként a gazdaságok legnagyobb része már alig várja az új termést, hogy kenyérre örökléthesen, vagy hogy a konvenciót kiadhassa. S ha szórványosan mégis akad egy-egy belterjesebben gazdálkodó vagy tökeeres gazdaság, amely az új termés betakarítása alkalmával mezőgazdasági szabadkészlettel rendelkezik, e készletek együttes mennyisége sokkal jelentéktelenebb, semhogy azt a számítások alkalmával figyelembe kellene venni. Sőt még abban az esetben is, ha azt lehetne feltételezni, hogy ily mezőgazdasági szabadkészletek normális esztendőben mégis számbavehető mennyiségben maradnának, ezek a számítások alkalmával szintén kiküszöbölhetők, mert e szabadkészletek mennyisége ma már évről-évre körülbelül azonosnak tekinthető. A mondottak alól csak azok az esztendők, de azok is csak a rozs szempontjából alkotnak kivételt, amikor a termésnek feleslegét külföldön elhelyezni nem lehet.

A mezőgazdaság szükségletei közül a *vetőmagszükséglet* megállapítható, ha a be-

vetett terület minden kat. holdja egy métermázsza búzával és 90 kg rozssal számítatik.

Meg kell jegyezni, hogy az eddigi számításokkal szemben ez alkalommal a rozs vetőmagszükségletét kat. holdankint 10 kg-mal kevesebbre vettem, mert az egyszerűség kedvéért eddig használt kerek számokat mellőzve, a számításokat a lehetőségig pontos adatok alapján óhajtottam végrehajtani.

A vetőmagnak ez a mennyisége részben gyakorlati, részben pedig statisztikai adatgyűjtésen nyugvó megállapítás. A magyarvári Növénytermelési Kísérleti Állomás mindkét gabonaneműnél a vetőmagszükségletet kat. holdankint 80—120, vagyis átlagosan 100 kg-ra teszi. Az 1895. évben végrehajtott mezőgazdasági üzemsztatisztiai összeírás pedig, amely a sorba- és szóróvető gépekkel és kézzel bevetett területek nagyságát és az azokon elvetett mag mennyiségét is kutatta Magyarország régi területén kat. holdankint búzából átlagosan 99, rozsból pedig 90 kg vetőmagszükségletet állapított meg. (L.: II. táblázatot.) Ugyanezekből az adatokból meghatározva Magyarország mai területén a vetőmagszükségletet, tekintettel arra, hogy a sorbavetőgépek használata e területen általánosabb, a vetőmagszükséglet kat. holdankint búzából csupán 98, rozsból pedig már csak 85 kg-ra tehető. E megállapítások szerint tehát Magyarország mai területén a búza vetőmagszükséglete kat. holdankint 1 q-ra, a rozsszükséglet pedig — a takarmányrozsa vetőmagszükségletét is hozzászámítva — kat. holdankint 90 kg-ra becsülhető. S mert az országnak időközben lényegesen megnagyobbodott sorbavetőgéppálmánya a világháború és az azt követő válságos évek súlyos viszontagságai folytán, ha nem is hanyatlott az 1895. évi állomány színvonalára, de mindenesetre mélyen alászállott, aligha tévedünk, ha a vetőmagszükségletet ma is ezekkel a mennyiségekkel számítjuk.

Az ország *mezőgazdasági és földműveléssel is foglalkozó egyéb főfoglalkozású népességének élelmezési szükséglete* leghevesebben az ország más foglalkozású lakosságának hasonló szükségletével együtt a minimális lisztfejadagok alapján határozható meg. (L.: III. táblázatot.)

A minimális lisztfejadagok megállapításakor legcélszerűbben az ország nem földműveléssel foglalkozó lakosságának

II. Vetőmagszükséglet.

Besoins en semences.

(Az 1895. évi üzemstatistikai összeírás adatai szerint.)

(*Suivant les données de l'enquête sur les exploitations de 1895.*)

a) Magyarország régi területén.

a) *Sur le territoire ancien de la Hongrie.*

Megnevezés <i>Désignation</i>	Az őszi		A tavaszi	
	0/0 des semailles de froment		0/0 des semailles de seigle	
	búzavetések 0/0-a	rozsvetések 0/0-a	búzavetések 0/0-a	rozsvetések 0/0-a
	d'automne	de printemps	d'automne	de printemps
Sorbavetőgéppel vetve — <i>Sémé par semoirs en lignes</i>	45	24	44	24
Szóravetőgéppel és kézzel vetve — <i>Sèmes par semoirs à la volée et à la main</i>	55	76	56	76

b) Magyarország mai területén.

b) *Sur le territoire actuel de la Hongrie.*

Megnevezés <i>Désignation</i>	Általában — <i>En général en 0/0 des</i>	
	búzavetések <i>semailles de froment</i>	rozsvetések <i>semailles de seigle</i>
	százalékában	
Sorbavetőgéppel vetve — <i>Sémé par semoirs en lignes</i>	50	46
Szóravetőgéppel és kézzel vetve — <i>Sémé par semoirs à la volée et à la main</i>	50	54

Megnevezés <i>Désignation</i>	Az átlagos vetőmagszükséglet <i>Besoin moyen en semence</i>			
	búzából <i>de froment</i>		rozsból <i>de seigle</i>	
	ősszel <i>en automne</i>	tavaszzal <i>au printemps</i>	ősszel <i>en automne</i>	tavaszzal <i>au printemps</i>
	liter		liter	
Sorbavetőgéppel való vetés esetén — <i>Si on sème par semoirs en lignes</i>	110	111	109	103
Szóravetőgéppel vagy kézzel való vetés esetén — <i>Si on sème par semoirs à la volée ou à la main</i>	138	133	141	139
Általában: liter <i>En général: litres</i>	125.8		127.7	
kg	99		90	

Megnevezés <i>Désignation</i>	Az átlagos vetőmagszükséglet <i>Besoin moyen en semence</i>	
	búzából <i>de froment</i>	rozsból <i>de seigle</i>
	általában liter <i>en général en litres</i>	
Sorbavetőgéppel való vetés esetén — <i>Si on sème par semoirs en lignes</i>	111	107
Szóravetőgéppel vagy kézzel való vetés esetén — <i>Si on sème par semoirs à la volée ou à la main</i>	138	135
Általában: liter <i>En général: litres</i>	124.5	120.1
kg	98	85

100 liter búza — 100 litres de froment = 79 kg

100 liter rozs — 100 litres de seigle = 71 „

szükségletéből lehet kiindulni. Ennek mennyisége fejenként átlagosan legalább havi 10 kg lisztre tételezhető fel, mert amikor a világháborút követő válságos évek folyamán is kötött forgalom volt, legutójára a havonkénti lisztfejadag a közszolgálati alkalmazottak, s általában a budapesti lakosság részére 10 kg-ban volt megállapítva, a bányamunkások pedig ugyanakkor havonként 14 kg lisztet kaptak. E konkrét adatok alapján tehát e feltételezett fejadag ma már mindenesetre csak minimális fejadagnak tekinthető, mert az ország jelenlegi élelmezési viszonyai és fogyasztóképessége a néhány év előtti viszo-

nyokhoz, illetőleg fogyasztóképességhez képest lényegesen jobbak.

E fejadagból a rozsliszt mennyisége legfeljebb 20%-ra tehető. A Budapestre szállított búza és rozs együttes mennyiségében ugyanis az utolsó évek átlagában a rozs csak 12.4%-kal szerepel. A legnagyobb kereskedelmi malmok és gabonakereskedők által vásárolt búza és rozs együttes mennyiségének pedig ugyanez évek átlagában a rozs szintén csak 15.0%-át alkotja. Így tehát e két arányszámnak 14.3%-os mérleget átlaga az az arányszám, amely leghívebben mutatja a városi lakosság rozsliszt-szükségletének viszonylagos nagyságát. S

III. Az élelmezési szükséglet fejadagjának megállapítása.

Etablissement des besoins alimentaires par personne.

a) Lisztzükséglet havonként. — Besoin mensuel en farine.

Foglalkozás Professions	Buzából Froment		Rozsból Seigle		Összesen Total	
	kg	‰	kg	‰	kg	‰
Földmiv. foglalk. ³⁾ — <i>Agriculteurs</i> ³⁾	9·6	72·7	3·6	27·3	13·2	100·0
Egyéb foglalk. ^{1) 2)} — <i>Autr. professions</i> ^{1) 2)}	8·0	80·0	2·0	20·0	10·0	100·0

b) Szemszükséglet évenként. — Besoin annuel en grains.

Foglalkozás Professions	Buzából Grains de froment		Rozsból Grains de seigle		Összesen Total	
	kg ⁴⁾	‰	kg ⁴⁾	‰	kg ⁴⁾	‰
Földmiv. foglalk. ³⁾ — <i>Agriculteurs</i> ³⁾	153·6	72·7	57·6	27·3	211·2	100·0
Egyéb foglalk. ^{1) 2)} — <i>Autres profess.</i> ^{1) 2)}	128·0	80·0	2·0	20·0	160·0	100·0
Általában ⁵⁾ — <i>Engén.</i> ⁵⁾	142·1	75·5	46·1	24·5	188·2	100·0
vagy kerek számokban — ou en chiffres ronds						
Földmiv. foglalk. ³⁾ — <i>Agriculteurs</i> ³⁾	150	71·4	60	28·6	210	100·0
Egyéb foglalk. ^{1) 2)} — <i>Autres profess.</i> ^{1) 2)}	125	80·6	30	19·4	155	100·0
Általában ⁵⁾ — <i>Engén.</i> ⁵⁾	140	75·7	45	24·3	185	100·0

¹⁾ Budapestre érkezett az 1925—1927 évek átlagában: — *Arrivages à Budapest, moyenne de 1925—1927*:

	számsz. mill. q en nombre millions de q	‰
búza — <i>froment</i>	3·32	87·6
rozs — <i>seigle</i>	0·47	12·4

általában kenyértermény — *produits panifiables en général* 3·79 100·0

²⁾ 202 kereskedelmi malom és 169 nagykereskedő vásárolt az 1922/23—1926/27. évek átlagában: — *Il a été acheté par 202 moulins commerciaux et 169 gros commerçants, moyenne de 1922/1923—1926/1927*:

	számsz. mill. q en nombre millions de q	‰
buzából — <i>froment</i>	7·97	85·0
rozsból — <i>seigle</i>	1·41	15·0

általában kenyérterményből
produits panifiables en général 9·38 100·0

³⁾ Magyarország kenyértermése volt az 1922/23—1926/27 évek átlagában: — *Production des grains panifiables de la Hongrie, moyenne de 1922/1923—1926/1927*:

	számsz. mill. q en nombre millions de q	‰
buzából — <i>froment</i>	18·47	72·3
rozsból — <i>seigle</i>	7·08	27·7

általában kenyérterményből —
produits panifiables en général 25·55 100·0

⁴⁾ 75 kg liszt = 100 kg szem. — *75 kg de farine = 100 kg de grains.*

⁵⁾ Az 1920. évi népszámlálás szerint az összes

ha ezenfelül figyelembe vesszük még azt is, hogy egyes rozstermelő vidékek fokozott rozslisztfogyasztása ebben az arányszámokban csak az arányszám némi növelése után juthat kifejezésre, a nem földműveléssel foglalkozó népesség rozslisztfogyasztása az összes lisztfogyasztásnak legfeljebb 20 százalékára becsülhető.

A földműveléssel foglalkozók fejadagja az egyéb foglalkozásúak fejadagjához képest általában mintegy 30%-kal, és pedig búzalisztből legalább 20%-kal, rozslisztből pedig — tekintettel arra, hogy a falusi lakosság jóval több rozslisztet fogyaszt, mint a városi népesség — legalább 80%-kal nagyobbra tehető. A földműveléssel foglalkozó népesség rozslisztfejadagjának ez a tetemes többlete megállapítható akkor is, ha a falusi népesség rozslisztzükségletét összes lisztzükségletéből abban az arányban állapítjuk meg, amely aránnyal a rozstermés az összes kenyérmagtermés mennyiségében szerepel. Ez az arányszám az utolsó öt év átlaga szerint 27·7%. Vagyis amíg a 2 kg-os fejadagnak 80%-kal növelt mennyisége 3·6 kg, éppígy a mezőgazdasági népesség 13·2 kg-os összes lisztzükségletének 27·7%-a alig 3·7 kg. E szerint tehát a földműveléssel foglalkozók fejadagja havonként 9·6 kg búzalisztra és 3·6 kg rozslisztra, vagyis összesen 13·2 kg lisztre becsülhető.

A földműveléssel foglalkozók rozslisztfejadagja ezek szerint az eddigi számításkokkal szemben 0·6 kg-al nagyobb. A fejadagnak ez a növelése azonban szükségesnek mutatkozott, mert a gazdasági munkások, főleg cselédek rozsfogyasztása az eddig számított fejadagot feltétlenül jóval meghaladja. A földművelésügyi minisztérium által az 1909. évben nyilvánosságra hozott adatok szerint ugyanis, amelyek a minisztériumnak „Mezőgazdasági Munkabérek Magyarországon az 1908. évben” című kiadványában találhatók, Magyarország mai területén egy nős gazdasági cseléd konvenciója átlagosan 6 q búza és 7·4 q rozs volt, az állami birtokokra vonatkozó újabb adatok pedig a világháborút követő esztendőkből átlagosan 8 q búza és 6·8 q rozs konvencióról számolnak be. (L.: IV. táblázatot.) A gazdasági cselédek konvenciójának ez a nagysága tehát

népességéből földműveléssel foglalkozók 55·20%, egyéb foglalkozásúak pedig 44·80%. — *D'après le recensement de la population en 1920, 55·20% de la population se livrait à l'agriculture, 44·80% avaient d'autr. professions.*

IV. A nős gazdasági cselédek konvenciója.
Salaires en nature payés aux domestiques agricoles mariés.

Ország-rész, törvényhatóság <i>Régions, comitats, villes municipales</i>	Egy nős gazdasági cseléd konvenciója — <i>Salairé en nature d'un domestique agricole marié</i>	
	búzából <i>froment</i>	rozsból <i>seigle</i>
	métermázsa — 9	
a) A világháború előtt Magyarország mai területén — <i>Avant la guerre, dans le territoire actuel de la Hongrie.</i>		
(A földművelésügyi minisztérium 1908. évi kiadványa szerint) (<i>D'après la publication de 1908 du ministère de l'Agriculture</i>)		
I. Dunántúli dombos vidék <i>Transdanubie</i>		
Baranya vm.	5 0	9 0
Fejér vm.	5 0	8 0
Győr, Moson és Pozsony vm.	3 4	7 3
Komárom és Esztergom vm.	5 6	6 4
Somogy vm.	4 8	9 0
Sopron vm.	4 0	9 0
Tolna vm.	5 0	9 0
Vas vm.	5 0	10 0
Veszprém vm.	4 0	9 5
Zala vm.	4 5	9 0
I. Általában — <i>En général</i>	4 7	8 8
II. Alföld. <i>Grande plaine</i>		
Bács-Bodrog vm.	4 5	8 5
Baja tjv.	6 0	10 0
Békés vm.	12 0	—
Bihar vm.	8 0	9 0
Csanád, Arad és Torontál vármegye	13 7	—
Csongrád vm.	10 0	2 0
Hódmezővásárhely tjv.	12 0	—
Szeged tjv.	4 0	12 0
Hajdu vm.	3 0	11 0
Debrecen tjv.	4 0	10 0
Jász-Nagykun-Szolnok vm.	15 0	—
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.	6 0	8 0
Kecskemét tjv.	3 0	9 8
Szabolcs és Ung. vm.	2 5	9 0
Szatmár és Bereg vm.	7 0	6 0
II. Általában — <i>En général</i>	7 9	5 6
III. Északi dombos vidék — <i>Nord</i>		
Abauj-Torna vm.	4 0	8 0
Borsod, Gömör és Kishont vármegye	5 0	8 5
Heves vm.	4 0	9 0
Nógrád és Hont vm.	4 0	9 0
Zemplén vm.	3 0	9 0
III. Általában — <i>En général</i>	4 1	8 8
Magyarországon általában)		
<i>En Hongrie, en général</i>	6 0	7 4
b) Világháború után az állami birtokokon. <i>Après la guerre, dans les domaines de l'État.</i>		
(Beszerzett adatok. — <i>Données recueillies.</i>)		
Csanád vm.	12 0	5 0
Komárom vm.	7 0	4 0
Sopron vm.	5 0	10 0
Általában — <i>En général</i> ¹⁾	8 0	6 8

¹⁾ Mérésgelt átlaz a nős gazdasági cselédek törvényhatóságoktól származó adatai alapján. — *Moyenne pondérée, calculée sur la base du nombre, par comitats et villes municipales, des domestiques agricoles mariés.*

— 100 kg szemet 75 kg liszttel számítva — mintegy 10,5 q lisztnek felel meg, vagyis az általunk számított fejadag szerint ez a mennyiség még mindig több mint 6 személy eltartására elegendő, akkor, amikor az 1920. évi népszámlálás adatai szerint a családos gazdasági cselédek és eltartottjainak száma háztartásonként átlagosan legfeljebb 4 egyénre tehető. Épp ezért, különösen ami a konvenciónak rozsrészét illeti, továbbá mert a földművelésügyi minisztériumnak előbb említett kiadványa szerint a gazdasági munkásoknak, elsősorban az aratóknak a gazdasági munkálatok tartama alatt ételmezésre adott kenyérmag mennyisége is nagyobb részben rozsból áll, még e felemelt fejadag használata esetén is, azt kell hangsúlyoznom, hogy a nehezebb testi munkát végző földművesek és így általában a földműveléssel foglalkozók búzaliszt fejadagját mindenestre csak minimálisnak, rozsliszt fejadagját pedig nemcsak minimálisnak, hanem egyúttal túlalacsonyának is tartom, mert az feltétlenül alatta áll a földműveléssel foglalkozók által átlagosan fogyasztott tényleges mennyiségnek.

Ha ezeket a lisztadagokat szemre számítjuk át, a kiörlés arányában 75 kg lisztet kell 100 kg szemmel egyenlőnek tekinteni. Ez átszámítás alapján és ha a nyert eredményeket — tekintettel arra, hogy becslésről van szó — kerek számokban fejezzük ki, a földműveléssel foglalkozók évi ételmezési szükséglete búzából 150, rozsból 60 kg-ra, az egyéb foglalkozásuaké 125, illetőleg 30 kg-ra tehető, míg országos átlagban a búzaszükséglet 140, a rozszükséglet pedig 45 kg-ra becsülhető.

Ezek szerint tehát az átlagos évi szükséglet 185 kg szemnek felel meg. S hogy ez a mennyiség mindenestre csak minimális fejadag, igazolható nemzetközi adatokkal is. Az 1926. évi adatok szerint ugyanis Németország fogyasztása fejenként 155, Hollandiáé 168, Cseh-Szlovákiáé 170, Ausztriáé 178 és Olaszországé 183 kg volt. Dánia és Belgium fogyasztása pedig ugyanekkor a 230 kg-t is meghaladta. (L.: V. táblázat.) Így tehát egy olyan államban, mint hazánk, ahol a népesség legfontosabb ételmezési cikke a kenyér és a tészta, a 185 kg-os fejadag soknak egyáltalában nem mondható. Ellenkezőleg épp a hazánk legközelebb álló középeurópai államok fogyasztására való tekintettel csupán minimálisnak tekinthető.

V. Középeurópa államainak búza és rozsfogyasztása az 1926. évben.

Consommation de froment et de seigle dans les États d'Europe centrale, en 1926.

(A római nemzetközi mezőgazdasági intézet kiadványa szerint).

(D'après la publication de l'Institut International d'Agriculture de Rome).

Ország — Pays	Az évi fejenkinti fogyasztás Consomm. annuelle par personne		
	búzából froment	rozsból seigle	általában en général
	kilogramm — kilos		
Ausztria — Autriche	101	77	178
Cseh-Szlovákia — Tchéco-Slovaquie	92	78	170
Németország — Allemagne	68	87	155
Olaszország — Italie	179	4	183
Belgium — Belgique	168	71	239
Dánia — Danemark	106	129	235
Hollandia — Pays-Bas	114	54	168
Svájc — Suisse	136	10	146

De megerősítik a most kiszámított fejadatoknak helyességét azok az adatok is, amelyek Magyarország régi területeinek évek során kialakult fogyasztására vonatkoznak. Fogyasztási statisztikánk szerint ugyanis az ország régi területén a fogyasztás 1900—1914. évi átlagos búzafejadagja 125 kg, a rozsó pedig átlagosan 37 kg volt. Magyarország mai területére vonatkoztatva azonban ennél a búza- és rozsfejadagnál feltétlenül jóval többet kell számítani, mert azok a főleg oláh- és ruthénlakta területek, amelyeknek lakossága búza- és rozsliszt helyett kisebb-nagyobb részben tengerilisztet fogyasztott, az országtól elszakítottak. Arra nézve, hogy ezek az elszakított területek 3·4 milliónyi oláh és ruthén lakosságának tengerilisztszükséglete mekkora lehetett, adatok nem állanak ugyan rendelkezésre. De ha csupán azt tételezzük fel, hogy a kenyérmagszükségletként számított 185 kg-nyi mennyiségnek átlagosan csak a fele helyettesített tengerivel, az ország többi részében a fejenkinti fogyasztásra máris az általunk feltételezett 185 kg kenyérmag jutott. Sőt valószínűleg még ennél a mennyiségnél is több esett, mert köztudomású, hogy az elszakított területek más nemzetiiségű lakossága is fokozott mértékben fogyasztott tengerilisztet, vagy ennek hiányában zablisztet, vagy amint azt tapasztalhattuk, egyes kultúrátlanabb hegyvidékek lakossága szükségletét is csökkentette.

Ami a mezőgazdaság egyéb szükségletét illeti, erre nézve konkrét adatok szintén nem állnak rendelkezésre. Búzából, a számba nem vett ocsú kivételével, mint ismeretes, a mezőgazdaság a már felsorolt célokon kívül egyéb célra nem használ fel semmit sem. A rozsnak kisebb-nagyobb részét ellenben esetleg állati takarmányozásra is fordítják, ezt is azonban csak akkor, ha a rozból túlnagy feleslegek állnak rendelkezésre, míg normális esztendőben a rozsnak takarmányként való felhasználása csak szórványosan fordul elő. S így ha normális esztendőt tételezünk fel, egyáltalán nem szólhatunk oly kenyérmagmennyiségről, amelyet a mezőgazdaság a felsorolt szükségleteken kívül egyéb célra használ fel, s amennyiben ily mennyiségek kivételesen vagy szórványosan mégis előfordulnának, azokat egy normálnak megállapítása alkalmával a számításoknál mellőzni kell.

Megállapítva ekképen az egységre vonatkoztatott mezőgazdasági szükségletek nagyságát, e megállapítások alapján az ország mezőgazdasági szükségletének teljes mennyisége határozható meg. E szükségle-

VI. Magyarország népessége.

Population de la Hongrie.

Év december hó 31 én Année (au 31 décembre)	Population			
	Mezőgazdasági ⁴⁾ agricole ⁴⁾	Földműveléssel is foglalkozó egyéb főglaborkozású ⁴⁾ autres professions principales, mais s'occupant aussi d'agriculture ⁴⁾	Egyéb főglaborkozású ⁴⁾ autres professions principales ⁴⁾	Összes — Total
	népesség, 1000 lélek — en 1000 âmes			
19 ¹⁰ 1)	4 449	483	3 048	7 980
1923 ²⁾	4 583	493	3 140	8 221
1924 ²⁾	4 602	500	3 173	8 275
1925 ²⁾	4 666	507	3 195	8 368
1926 ²⁾	4 711	512	3 230	8 457
1927 ²⁾	4 754	516	3 252	8 522
1928 ²⁾	4 789	521	3 281	8 590

¹⁾ Az 1920. évi népszámlálás adatai szerint. — *Chiffres du recensement de la population de 1920.*

²⁾ Kiszámított népesség a népmozgalmi statisztika adatai alapján. — *Population calculée d'après les chiffres de la statistique du mouvement de la population.*

³⁾ Becslés. — *Estimation.*

⁴⁾ 1923-től kiszámítva a népesség szaporodási arány-záma alapján. — *Départ 1923, calculée sur la base du nombre proportionnel de l'accroissement de la population.*

tek közül a vetőmagszükségletet a bevetett terület, az élelmezési szükségletet pedig a mezőgazdasági és a földműveléssel is foglalkozó egyéb főfoglalkozású népesség

száma alapján kell megállapítani. (L.: VI. táblázatot.) Az így nyert eredmények egymásmellé sorakoztatva és a mindenkori termékkel szembeállítva (L.: VII. tábláza-

VII. A búza és rozs mezőgazdaságban felhasznált mennyisége, rendeltetés szerint.

Quantité de froment et de seigle employée par l'agriculture, suivant la destination.

Év <i>Année</i>	Termés <i>Production</i> 1000 métermázsza <i>q</i>	Gazdasági év <i>Année</i> <i>agric.</i>	Vetőmagszükséglet <i>Besoins de</i> <i>semence</i>	<i>Besoins de la population</i>		Az ös-zes mezőgazda- sági s ük- séglet <i>Besoins</i> <i>totaux de</i> <i>l'agric.</i>	A mező- gazdaság feleslege <i>Excédent</i> <i>de l'agri- culture</i>
				A mezőgazdasági <i>agricole</i>	A földműveléssel is foglalkozó egyéb főfoglalkozású <i>d'autre profession princip. mais</i> <i>s'occupant aussi d'agricult.</i>		
<i>n é p e s s é g s z ű k s é g l e t e</i>							
<i>e z e r m é t e r m á z s z a — m i l l i e r s d e q u i n t a u x</i>							
a) Búza — Froment							
1923	18 427	1923/24	2.546	6.875	622	10.043	8.384
1924	14.035	1924/25	2 521	6.903	625	10.049	3.586
1925	19 507	1925/26	2 642	6.999	634	10.275	9.232
1926	20 387	1926/27	2.847	7.070	640	10.557	9.830
1927	20.000 ¹⁾	1927/28	2.950 ²⁾	7.131	633	10.714	9.286
b) Rozs — Seigle							
1923	7.944	1923/24	1.073	2.750	149	3.972	3.972
1924	5.614	1924/25	1.084	2.761	150	3.995	1.619
1925	8 262	1925/26	1.106	2.800	152	4.058	4.204
1926	7.980	1926/27	1.048	2 828	154	4.030	3.950
1927	5.600 ¹⁾	1927/28	999 ²⁾	2.852	155	4.006	1.594

¹⁾ Ideiglenes adat — *Donnée provisoire.* — ²⁾ Beeslés — *Estimation.*

tot) egyrészt arról tanuskodnak, hogy búzából a mezőgazdaság szükséglete a búzával bevetett terület növekedésével és a népesség szaporodásával párhuzamosan állandóan nő és öt év alatt már mintegy 7%-kal nagyobb lett; míg rozsból a mezőgazdaság szükséglete körülbelül állandónak mutatkozik, mert a népesség szaporodásával járó többszükségletet, a rozssal bevetett terület csökkenése folytán, a vetőmagszükséglet kisebb mennyisége ellensúlyozza. Másrészt pedig ezek az eredmények azt is mutatják, hogy búzából — 20 millió métermázsás normáltermést feltételezve, — a termésnek 54%-a a mezőgazdaságban marad s ma már legfeljebb csak 46%-a, mintegy 9.3 millió q jelentkezik oly feleslegként, amely kereskedelmi forgalomba juthat; míg a rozs 8 millió q-s normáltermésének mintegy felét a mezőgazdaság fogyasztja el, másik felét pedig, mint felesleg a kereskedelem értékesítheti. S továbbmenve a termés mennyiségének minden módosulása jelenleg és a legközelebbi jövőben úgyszólván ugyanannyival növeli vagy csökkenti a búzának 9.3 millió q-s és a rozsnak 4 millió q-s mezőgazdasági feleslegét, vagyis azt a mennyiséget, amely nor-

mális esztendőben, amikor minden felesleg értékesíthető, a kereskedelmi forgalomba jut.

Az ilymódon kiszámított mezőgazdasági felesleg alapján a búzának és rozsnak *kereskedelmi forgalomba jutó teljes mennyisége* akként határozható meg, hogy a mezőgazdaság feleslegéhez még a gazdasági év elején mutatkozó kereskedelmi szabadkészletek és a gazdasági év folyamán külföldről behozott kenyérmagvak, illetőleg kenyérmagra átszámított liszt mennyisége is hozzászámíttatik. (L.: VIII. táblázatot).

A *kereskedelmi szabadkészletek* mennyisége a legnagyobb kereskedelmi malmok és gabonanagykereskedések által szolgáltatott adatok alapján ismeretes. S ha az általuk kimutatott július hó 1-i készlet nem is teljes összege az ország összes kereskedelmi szabadkészletének, annak mennyiségét mindenesetre nagyon megközelíti, mert amint e legnagyobb vállalatok által évenként bevásárolt kenyérmagvak mennyisége a termés mezőgazdasági feleslegének, különösen búzából több mint 80%-át alkotja, épp úgy a náluk számbavett szabadkészlet is legalább akkora hányada az ország összes kereskedelmi szabadkészletének. Ennek folytán a gazdasági év elején tárolt készle-

VIII. A búza és rozs kereskedelmi forgalomra eső mennyisége rendeltetés szerint.

Quantité de froment et de seigle revenant au mouvement commercial, suivant la destination.

Gazdasági év Année agr.	A mezőgazdasági felesleg Excédent de l'agriculture	Kereskedelmi szabad készlet az év elején (VII. 1.) Stocks commerciaux disponibles au début de l'année (1-er juill.)	Behozatal mennyisége Quantité de l'importation	A kereskedelmi forgalomra eső össze mennyiség Quantité totale revenant au mouvement commercial	Az egyenlő foglalkozású népesség szükséglete Besoins de la population d'autre prof. princip.	Az ország feleslege Excédent du pays	Az ország feleslegéből De l'excédent du pays	
							kivitelre kerül était exporté	az országban marad restait dans le pays
ezer méter mázsa — en milliers de quintaux								
a) Búza — Froment								
1923/24	8 384	1.006	1	9 391	3 925	5.466	4.482	984
1924/25	3.986	1 902	280	6 168	3 966	2 202	4.415	— 2.203
1925/26	9 232	1.310	9	10.551	3.994	6.557	5.351	1.206
1926/27	9 830	1.041	0.2	10 871	4.004	6.867	5.878	989
1927/28	9.286	814	0.4	10.100	4.065	6.035	¹⁾ 3.809	²⁾ 2.226
b) Rozs — Seigle								
1923/24	3.972	176	0.1	4.148	942	3.206	1.474	1.732
1924/25	1.619	253	3	1 875	932	923	1.242	— 319
1925/26	4 204	251	0.1	4.455	959	3.496	1.698	1.798
1926/27	3.950	272	0.4	4.222	969	3 253	2.630	623
1927/28	1.594	146	0.	1.740	976	764	²⁾ 640	³⁾ 124

¹⁾ A gazdasági év első felében kivitt mennyiség. Ezenkívül január hó folyamán 290 ezer q. — *Quantité exportée au premier semestre de l'année agricole. En outre en janvier: 290 mille q.*

²⁾ A gazdasági év első felében kivitt mennyiség. Ezenkívül január hó folyamán 47 ezer q. — *Quantité exportée au premier semestre de l'année agricole. En outre en janvier: 47 mille q.*

³⁾ Készlet 1927 december hó 31 én — *Stock au 31 décembre 1927.*

teknek ez a számba nem vett töredéke csekélységénél fogva a számítások alkalmával annál is inkább elhanyagolható, mert azt az ugyanazon gazdasági év végén töredékeképpen megmaradó hasonlóan csekély készlet amúgy is ellensúlyozza.

Ami a számbavett szabadkészletek nagyságát illeti, a búzakészletek maximumát az 1924. év július hó 1-én tárolták. Ez évtől kezdve a gazdasági év elején tárolt búzakészletek mennyisége állandóan csökken, úgyhogy az 1927. év júliusában számbavett készlet már csak 42%-a volt az 1924. évi készletnek. A jóval kisebb rozskészletek nagysága ezzel szemben meglehetősen állandó s csak az utolsó év elején lett lényegesen kisebb.

A külföldről behozott kenyértermények mennyisége a külkereskedelmi forgalom statisztikai adatai alapján ismeretes. Az import azonban az utolsó öt év folyamán, a teljesen jelentéktelen rozsbekhozatalról nem is szólva, még búzából is oly csekély, hogy annak mennyisége az 1924. évi rosszmest követő gazdasági évben sem érte el a 300 ezer q-t.

A kereskedelmi forgalomra eső összes mennyiség tehát, amely a mezőgazdaság feleslegét, továbbá a kereskedelmi szabadkészletek és a behozatal mennyiségét foglalja magában, normális viszonyok között, azaz

20 millió q-s búza- és 8 millió q-s rozstermést feltételezve, búzából körülbelül 10 millió, rozsból pedig 4.2 millió q-nak felel meg. Vagyis egész durván kifejezve, a kereskedelmi forgalomra eső búza és rozs mennyisége jelenleg és legfeljebb még a legközelebbi jövőben mintegy fele részét alkotja a kenyértermények termésének.

Áttérve a kereskedelmi forgalomra eső mennyiség rendeltetés szerint való megosztására, mindenekelőtt utalni kell arra, hogy az három részre tagozódik. Az első rész a népesség azon részének szükségletét elégíti ki, amely azt a kereskedelem útján fedezi, a második rész az ország egyéb, főként ipari célra szolgáló belső szükségletének kielégítésére szolgál, míg a harmadik rész az ország feleslegeként jelentkezik.

A népesség azon részének szükséglete, amely azt a kereskedelem útján fedezi a népesség szaporodásával párhuzamosan állandóan nő. Mennyisége jelenleg mintegy 4 millió q búzára és 1 millió q rozsrá tehető.

Az országnak egyéb, úgyszólván kizórólag ipari célra szolgáló belső szükséglete konkrét adatok alapján nem ismeretes. Épp ezért, valamint annál fogva is, mert a szükséglet mindkét terményből nagyon is jelentéktelen, a számításoknál ennek mennyisége is elhanyagolható. E búza- és roz-

mennyiségnek mellőzése annál is inkább indokolt, mert ezzel a szintén számításba nem vett mezőgazdasági szabadkészleteknek és kereskedelmi szabadkészletek töredékrésének mennyisége némileg ellensúlyozható.

Ezek szerint tehát az ország feleslege jelenleg és legfeljebb a legközelebbi jövőben, ha normáltermést tételezünk fel és a szükségletek fejlődési irányát is figyelembe vesszük, búzából legfeljebb 6 millió q-ra rozból pedig valamivel több, mint 3 millió q-ra becsülhető.

A kenyérterményeknek ez az országos feleslege az a mennyiség, amely a külföldön értékesíthető. E tekintetben azonban még mindég nem számolhatunk be teljesen kielégítő eredménnyel. Mióta a külföld vámsorompói gabonánk előtt újból megnyitak, a folyó gazdasági év kivételével, amelynek exportvégeredményei még, nem ismeretesek, még egy oly év sem akadt, amelyben az ország teljes feleslegét külföldön lehetett volna értékesíteni. Haladásról, még pedig jelentőségteljes haladásról azonban mégis beszélhetünk. Mellőzve az 1923/24. és 1924/25. gazdasági évek adatait, amikor az ország fogyasztóképessége még jóval kisebb volt mint ma, s amikor az 1924/25. gazdasági évben ezenfelül a rossz termés folytán az ország kenyérmagfogyasztása is nagyon összezsugorodott, amit a használt sematikus számításánál az ország belföldön maradó feleslegében az a hiány is mutat, amely az ország lakossága, elsősorban mezőgazdasági népessége által csakis kisebb fogyasztással ellensúlyozható, az utolsó évek adatai már a felesleg országban maradó részének és ezzel karöltve a gazdasági év végén tárolt kereskedelmi szabadkészletek mennyiségének csökkenéséről is tanuskodnak. A folyó esztendő pedig remélhetőleg még ennél is kedvezőbb eredménnyel fog zárulni. Figyelembe véve ugyanis azt, hogy az export — évekre kiterjedő megfigyelés alapján — a gazdasági év második felében havonként meglehetősen azonos nagyságú, a folyó évi január havi mintegy 300 ezer q-s búza- és mintegy 50 ezer q-s rozskivitel alapján már arra lehet következtetni, hogy a búzafelületet úgyszólván teljes egészében elhelyezhetjük a külföldön, míg rozból a múlt évben belföldön maradt szabadkészlet egy része is értékesíthető lesz.

De bármennyire kedvezők is legyenek az exportlehetőségek, mindenesetre bizonyos, hogy normális esztendőben export

céljaira a kimutatott feleslegnél, vagyis 6 millió q búzánál és 3 millió q rozsnál nagyobb mennyiség nem áll az ország rendelkezésére. Természetesen mindez csak abban az esetben, ha az illető gazdasági év folyamán nagyobb áremelkedés be nem következik, mert akkor a mezőgazdaságnak folyó szükségletekre fordítandó készletei is részben piacra kerülnek. Ez a többkivitel azonban már a lakosság élelmezésére szolgáló mennyiségét csökkentené.

A kivitelnek vázolt nagyságát és lehetőségét teljes egészében megerősítik azok a külkereskedelmi forgalmi adatok is, amelyek az 1913. évre vonatkozólag Magyarország mai területéről állítottak össze. (L. IX. táblázatot). Ez az összeállítás Magyar-

IX. Búza és rozskivitel.

Exportation de froment et de seigle.

(A külkereskedelmi forgalmi statisztika adatai szerint. *D'après les chiffres de la statistique du commerce extérieur.*)

Év <i>Année</i>	Budapestről <i>De Budapest</i>	Magyarország többi állomásáról <i>Des autres stations de Hongrie</i>	Összesen <i>Total</i>
	ezer métermázsa — <i>milliers de quintaux</i>		
<i>a) Búza — Froment</i>			
1913	4 708	5 480	10.188
1925	1.560	3 350	4.910
1926	1.862	4 349	6 211
1927	Még nincs adat		5.305
	<i>Il n'y a pas encore de donnée</i>		
<i>b) Rozs — Seigle</i>			
1913	825	1.872	2.697
1925	477	1 026	1.503
1926	780	1.559	2.339
1927	Még nincs adat		1.496
	<i>Il n'y a pas encore de donnée</i>		

ország mai területének vasúti és folyamhajózási állomásain feladott mennyiségek számbavétele alapján történt. Ez adatok szerint az 1913. év folyamán Magyarország mai területéről búzából és búzára átszámított búzalisztból 10·2 millió, rozból és rozsrá átszámított rozslisztből pedig 2·7 millió q szállított a külföldre. Ez exportmennyiségek alapján megállapítható, hogy a rozsnak mennyisége 1913-ban is ugyanannyi volt, mint amennyi Magyarország mai területén a múlt évben, a jó termést követő kedvező exportlehetőségek között. A búzának kimutatott exportmennyisége ellenben csak abban az esetben erősíti meg a kivitelnek ma lehetséges nagyságát, ha figyelembe vesszük azt is, hogy Magyar-

ország mai területének állomásairól kivitt 10·2 millió q búzából a Budapesten feladott 4·7 millió q búza, beleértve a búzára átszámított búzalisztet is, túlnyomórészt nem a csonka országban termett. A világháború előtt ugyanis a folyamhajózási forgalomban végleges leadással a budapesti malmok részére minden esztendőben legalább 4 millió q nagyrészt bácskai és bánáti búza érkezett, míg ma ez a mennyiség már csak alig 200 ezer q, ellenben a folyamhajón érkező mennyiségnek zöme ma már csakis átmenetileg kerül a székesfővárosba. (L.: X. táblázatot).

X. Budapest búza- és rozsforgalma.

Mouvement du froment et du seigle à Budapest.

(Budapest gabonaforgalmi statisztikájának adatai szerint. — *D'après les chiffres de la statistique du mouvement des blés à Budapest.*)

É v Année	Érkezett — Arrivages				A folyamhajózási forgalomból Du mouvement de navigation fluv.	
	összesen au total	ebből — dont			vég- leges le- adás déchar- és dé- jmitiv.	átme- neti dés chargé transit.
		vasúton parchem. de fer	folyam- hajón par	bátcau		
ezer métermázsza — en milliers de quintaux						
<i>a) Búza — Froment</i>						
1911	8.135	3.142	4.993	4.521	472	
1912	8.688	3.771	4.917	4.230	687	
1913	7.095	2.738	4.357	4.064	293	
1925	2.277	1.704	573	202	371	
1926	3.592	2.073	1.519	151	1.368	
1927	3.107	2.112	995	157	888	
<i>b) Rozs — Seigle</i>						
1911	1.203	713	490	173	317	
1912	783	454	329	130	199	
1913	941	639	302	114	188	
1925	267	191	76	3	73	
1926	489	343	146	6	140	
1927	650	199	451	19	432	

Így tehát, ha az 1913. évben Magyarország mai területéről kivitt és onnan is származó búza mennyiségét kell megállapítani, akkor a budapesti malmok által a Bácskában és Bánátban feldolgozás végett vásárolt búzának túlnyomó részét le kell vonni, úgyhogy oly búzát, amely az ország mai területén termett, 1913-ban is legfeljebb, ha 7 millió q-t exportáltunk. Ez a mennyiség az ország mai területének akkori feleslegével is megegyezik, mert abban az időpontban Magyarország mai területének még körülbelül 900 ezerrel kevesebb lakosa s így legalább 1·2 millió q-val kevesebb búzaszükséglete is volt, mint ma.

A mondottak alapján tehát a kivitelnek ez a két 1913. évi számadata egymagában véve is elég bizonyítéka a megállapítások helyességének. S akkor, amikor a számítások eredményeit s azok indokolását ez alkalommal nyilvánosságra hozom, minden ellenérvvel szemben kénytelen vagyok azt hangsúlyozni, hogy e megállapításoknak helyességét a gazdasági év befejeztével rendelkezésre álló végleges adatok mindenestre igazolni fogják.

II.

Áttérve ezek után a kereskedelmi forgalomba kerülő búza és rozs minőségének meghatározására, előre kell bocsátanom, hogy e minőség szerinti megállapítás a rendelkezésre álló adatok alapján csakis arra vonatkozhatik, hogy a kereskedelmi forgalomba kerülő kenyérmagvakat mily mértékben szolgáltatják egyrészlől a közép- és nagy gazdaságok, másrészlől pedig a kis gazdaságok, vagyis, hogy a kereskedelmi forgalomba kerülő búzának és rozsnak mekkora hányada uradalmi gabona és mekkora hányada szedett gabona. A kenyérmagvaknak ez a származás szerint való megkülönböztetése a búzának és rozsnak főként külzeti minőségére jellemző, s azt hiszem, a kenyérmagvak minősége szempontjából ennek a külzeti minőségnek is majdnem akkora fontosságot tulajdoníthatunk, mint a kenyérmagvak, elsősorban a búza sikértartalmának.

A kérdés tisztázásához szükséges számításokat ugyanazon módon kell ebben az esetben is végrehajtani, amint azok a búza és rozs kereskedelmi forgalomba kerülő mennyiségének megállapításakor ejtettek meg, azzal a különbséggel, hogy a kereskedelmi forgalomba kerülő mennyiségeket a gazdaságok előbb idézett két nagyságcsoporthoz szerint kell meghatározni.

Azt, hogy a közép- és nagy gazdaságokban, illetőleg a kis gazdaságokban mennyi gabona terem, a mezőgazdasági termelési statisztika újabban szintén megállapítja. (L.: XI. táblázatot). Már ezek az adatok is a kis gazdaságokban termelt kenyérmagvak túlsúlyát igazolják, amennyiben az 1924/25. és az 1925/26. gazdasági évben a búzának és rozsnak is mintegy kétharmadrészt a kis gazdaságok termelték.

Azt már azonban, hogy e gazdaságcsoporthoz ellátottjainak száma mekkora, az 1920. évi népszámlálás adatai szerint a valószínűt csupán megközelítő feltételezés alap-

XI. Búza és rozstermelés gazdaságkategóriák szerint.
Production de froment et de seigle par catégories d'exploitation.

Gazdaságkategória — <i>Catégories d'exploitation</i>	Bevetett terület — <i>Superficie ensemencée dans l'année agric.</i>			Termés mennyisége — <i>Production dans l'année agric.</i>		
	1924/25	1925/26	1926/27	1924/25	1925/26	1926/27
	gazdasági évben ezer kat. hold - 1000 arp. cad.			gazdasági évben ezer métermázsa — 1000 q		
a) Búza — <i>Froment</i>						
1000 kat. holdon felül — <i>Plus de 1000 arp. cad.</i>	335	347	372	3.240	3.194	Még nincs végleges adat — Il n'y a pas encore de données définitives.
100—1000 kat. hold — <i>100—1000 arp. cad.</i>	420	441	487	3.328	3.585	
20—100 kat. kold — <i>20—100 arp. cad.</i>	613	634	680	4.496	4.700	
20 kat. holdon alul — <i>Moins de 20 arp. cad.</i>	1 133	1.220	1.308	8.443	8.908	
Összesen: — <i>Total.</i>	2 501	2.642	2.847	19.504	20.387	20.000
b) Rozs — <i>Seigle</i>						
1000 kat. holdon felül — <i>Plus de 1000 arp. cad.</i>	163	152	134	1.334	1.192	Még nincs végleges adat — Il n'y a pas encore de données définitives.
100—1000 kat. hold — <i>100—1000 arp. cad.</i>	219	222	197	1.591	1.513	
20—100 kat. hold — <i>20—100 arp. cad.</i>	264	273	266	1 669	1.654	
20 kat. holdon alul — <i>Moins de 20 arp. cad.</i>	558	582	568	3.668	3.621	
Összesen — <i>Total:</i>	1 204	1 227	1 165	8 262	7 980	5.600

¹⁾ Ideiglenes adat. — *Chiffre provisoire.*

ján lehet meghatározni. Az 1920. évi népszámlálás eredményei a földbirtokosokat és bérlőket, valamint azok családtagjait birtoknagyságcsoportok szerint részletezik. Kimutatják a gazdasági tisztviselők, cselédek és munkások, valamint azok hozzátarto-

zóinak számát, a szerint, amint földbirtokkal rendelkeznek-e vagy sem. Közlük továbbá a földbirtokkal vagy bérlettel rendelkező egyéb főfoglalkozásúakat és azok családtagjainak számát is. (L.: XII. táblázat). Ezek sorából a közép- és nagygazda-

XII. Magyarország mezőgazdasági népessége

Population agricole de la Hongrie.

(Az 1910. és 1920. évi népszáml. adatai szerint. — *D'après les recensements de 1910 et de 1920.*)

Foglalkozás megnevezése <i>Désignation des professions</i>	Keresők és eltartottak együttes száma Magyarország <i>Populations active et entretenue</i>		
	rég. területén <i>Hongrie ancienne</i> 1910.	mai területén — <i>Hongrie actuelle</i>	
		1920.	1926. ¹⁾
e z e r l é l e k — 1 0 0 0 . à m e s			
Közép- és nagybirtokos és bérlő: — <i>Moyens et grands propriét. et fermiers:</i>			
Mezőgazdasági főfoglalkozású — <i>se livrant à l'agricult.</i>	70	30	30
Egyéb főfoglalkozású — <i>d'autre profession principale</i>	10	5	5
Kisbirtokos és bérlő: — <i>Petits propriétaires et fermiers:</i>			
Mezőgazdasági főfoglalkozású — <i>se livrant à l'agricult.</i>	7.281	2.151	2.282
Egyéb főfoglalkozású — <i>d'autre profession principale</i>	1.600	478	507
Gazdasági tisztviselő — <i>Employés agric.</i>	30	16	17
Gazdasági cseléd — <i>D mestiques agric.</i>	1 348	605	640
Gazdasági munkás — <i>Ouvriers agric.</i>	2 956	1 647	1.746
Összesen — <i>Total:</i>	13.295	4 932	5.227

¹⁾ Kiszámítva a népesség szaporodási arányszáma alapján. — *Calculé sur la base du nombre proportionnel de l'accroissement de la population.*

ságok által eltartottak közé számíthatók: a közép- és nagybirtokosok, a közép- és nagybérlők, az összes gazdasági tisztviselők, a gazdasági cselédeknek körülbelül 90%-a és a gabonával bevett terület nagysága alapján a gazdasági munkásoknak legalább 60%-a, mindenütt beleértve a családtagok számát is. A mezőgazdasági és földműveléssel is foglalkozó egyéb főfoglalkozású népességnek fennmaradó részét pedig már a kisgazdaságok tartják el. A kisgazdaságok által eltartottak közé számíthatnak tehát a kisbirtokosokon és kisbérlőkön, valamint családtagjaikon kívül még a kisbirtokosoknál szolgálatban álló gazdasági cselédek és

a közép- és nagygazdaságok által el nem látott gazdasági munkások is, családtagjaikkal együtt. E címen a gazdasági cselédeknek és családtagjaiknak 10%-a a kisgazdaságok által eltartottakhoz számított. A gazdasági munkásoknak a közép- és nagygazdaságok által el nem tartott 40%-áról pedig az tételeztetett fel, hogy azok a kenyérmagvaknak azt a mennyiségét, amely szükségletüknek kielégítésére szolgál, kisebbrészt a kisgazdaságoktól illetményként természetben kapják, nagyobbreszt pedig, mint ellátatlanok közvetlenül a kisgazdaságoktól vétel vagy csere útján szerzik be.

XIII. A mezőgazdaság által eltartott népesség gazdaságkategóriák szerint, 1926-ban.

Population entretenue par l'agriculture en 1926, par catégories d'exploitation.

Gazdaságkategória <i>Catégories d'exploitations rurales</i>	A gazdaságok által eltartott egyének száma <i>Nombre des personnes entretenues par les exploitations</i>							Összesen <i>Total</i>
	földbirtokos és bérlő <i>propriétaires et fermiers ayant</i>		tisztviselő <i>employés</i>	cseléd <i>domestiques</i>	munkás <i>ouvriers</i>	általában <i>en général ayant</i>		
	mezőgazdasági — l'économ. rur.	egyéb d'autres professions				mezőgazdasági — l'économ. rur.	egyéb d'autres professions	
	főfoglalkozású — pour occupation princip.		főfoglalkozású — pour occupation princip.					
e z e r l é l e k								
100 kat. holdnál nagyobb gazdaságok. — <i>Exploitations de plus de 100 arp. cad.</i>	30	5	¹⁾ 17	²⁾ 576	³⁾ 1.043	1.670	5	1.676
100 kat. holdnál kisebb gazdaságok. — <i>Exploitations de moins de 100 arp. cad.</i>	2.282	507	—	64	698	3.043	507	3.551
Összesen — <i>Total</i>	2.312	512	17	640	1.746	4.713	512	5 227

¹⁾ 100%-kal számítva. — *Calculé par 100%*. — ²⁾ 90%-kal számítva. — *Calculé par 90%*. — ³⁾ 60%-kal számítva. — *Calculé par 60%*.

Ez alapon a közép- és nagygazdaságok 1.68 millió egyént, a kisgazdaságok pedig 3.55 millió egyént tartottak el az 1926. év végén. (L.: XIII. táblázat). Természetesen a gazdaságok által eltartottak számában az 1926. évvégi állapotnak megfelelően, a népességnek az 1920. évi népszámlálás időpontjától számított szaporodása is befigyeltatik.

A két gazdaságcsoporthoz által eltartottak élelmezési szükségletét, valamint a gazdaságcsoporthoz eső vetőmagszükségletét is kiszámítva, s azok mennyiségét a gazdaságcsoporthoz szerint megkülönböztetett természetű levonva, végeredményképpen megállapítható, hogy kereskedelmi forgalomba a közép- és nagygazdaságok 3.40 millió, a kisgazdaságok pedig 6.43 millió q búzát, rozs-

ból pedig 1.40 millió, illetőleg 2.55 millió métermázsát juttathatnak. (L.: XIV. táblázat). Vagyis az mondható, hogy mindkét kenyértermény kereskedelmi forgalomba kerülő mennyiségének 35%-a a közép- és nagygazdaságokból, 65%-a pedig a kisgazdaságokból származik. S ha a közép- és nagygazdaságok számát a mezőgazdasági termelési statisztika 1926. évi adatai alapján 14 ezerre, a kisgazdaságoknak pedig azt a számát, amely nagyságánál fogva a kereskedelmi forgalomba is juttathat gabonát, mintegy 500 ezerre becsüljük, az is megállapítható, hogy míg a közép- és nagygazdaságokból kereskedelmi forgalomba kerülő búzának mennyisége átlagosan 250 q-s, s még a rozs mennyisége is mintegy 100 q-s tételekből áll, addig a kisgazdaságok

XIV. A búza és rozs kereskedelmi forgalomra eső mennyisége származás (gazdaságkategóriák) szerint 1926-ban.

Quantité du froment et du seigle revenant en 1926 à la circulation commerciale, suivant l'origine (les catégories d'exploitation).

Gazdaságkategória <i>Catégories d'exploitation</i>	Termés <i>Production</i>	Vetőmag-szükséglet <i>Besoins en semence</i>	A mezőgazdasági <i>Besoins de la population agricole</i>	A földművelésselis foglalkozó egyéb főfoglalkozású <i>Besoins de la population d'autre profession princip. mais s'occupant aussi d'agricult.</i>	Összes mezőgazdasági szükséglet <i>Besoin total agricole</i>	Kereskedelmi forgalomra jut <i>Mis en circulat. commerc.</i>	A kereskedelmi forgalomra jutó mennyiség a termés %-ában <i>Quantité mise en circulat. commerc., en % de la production</i>	A gazdaságkategóriánként kereskedelmi forgalomba jutó mennyiség az összes kereskedelmi forgalomba kerülő mennyiség százalékában <i>Quantité mise par catég. d'exploitat., en circulation commerciale, en % de la quantité totale mise en circulation c.</i>
			népesség szükséglete					
millió méter mázsa — <i>en millions de quintaux</i>								
<i>a) B ú z a — a) F r o m e n t</i>								
+ 100 kat. hold — + 100 arp. cad.	6.78	0.86	2.51	0.01	3.38	3.40	50.2	34.6
— 100 kat. hold — — 100 arp. cad.	13.61	1.99	4.56	0.63	7.18	6.43	47.2	65.4
Összesen — <i>Total</i>	20.39	2.85	7.07	0.64	10.56	9.83	48.2	100.0
<i>b) R o z s — b) S e i g l e</i>								
+ 100 kat. hold — + 100 arp. cad.	2.70	0.30	1.00	0.00	1.30	1.40	51.9	35.4
— 100 kat. hold — — 100 arp. cad.	5.28	0.75	1.83	0.15	2.73	2.55	48.3	64.6
Összesen — <i>Total</i>	7.98	1.05	2.83	0.15	4.03	3.95	49.5	100.0

által értékesíthető búza mennyisége átlagosan csupán 13 q-s, a rozs mennyisége pedig alig 5 q-s tételekből tevődik össze.

Azt hiszem, ezeknek az arányszámoknak a közép- és nagygazdaságok rovására mutatkozó aránytalan eltolódása, valamint az, hogy a kisgazdaságokból kereskedelmi forgalomba kerülő kenyérmagvak mennyisége túlságosan sok és apró tételből áll, mindenesetre egyik legfontosabb tényezője annak, hogy különösen búzáink versenyképessége a külföldön aláhanyatlott. Halljuk mindenfelől, hogy a kisgazdaságokból származó kenyérmagvaknak vagyis a szedett gabonának tisztátalansága, különfélesége mily súlyos terhet ró a kereskedelemre. S ha figyelembe vesszük azt is, hogy a külföld milyen nagy gondot fordít a kereskedelembe kerülő gabona tisztaságára, helyes osztályozottságára és egyöntetűségére s ennek elérése céljából már a gazdaságok is mindent elkövetnek, nem csoda, ha a magyar búzának hírneve, amely a múltban kiváló volt, újabban, különösen az export tekintetében súlyosan megcsorbult.

Helyénvalónak tartom ezért a külföld gazdaságainak ezirányban kifejtett céltuda-

tos munkásságára is rámutatni. Így Németországban az osztályozó- és vetőmagtisztítógépek száma évről-évre annyira emelkedett, hogy ott az 1906. évi 31 ezerrel szemben ma már 740 ezer db. efféle gép van használatban, ami annyit jelent, hogy ott minden 25 kat. holdra ma már egy-egy osztályozó- és vetőmagtisztító gép esik. Azt, hogy ma a vetőmagtisztító- és osztályozógépek száma hazánkban mekkora, nem ismerjük, a gazdaságoknak ezirányú berendezkedése azonban mindenesetre nagyon távol áll Németország hasonló felszerelésétől. S ez alapon rögtön felvetődik annak a kérdése, hogy tudhatná hazánk a versenyt még az Európában termelt gabonával szemben is kellőképp felvenni, akkor, amikor az az állam, amely felé exportlehetőségünk — ha az akadályokba nem ütköznék — a legnagyobb lehetne, ily nagy gonddal tisztítja a vetőmagot és osztályozza a piacra kerülő gabonát.

Súlyosbítja a minőség kérdését az a körülmény is, hogy a nagy- és középgazdaságokból, másoldalról pedig a kisgazdaságokból kikerülő kenyérterményeknek jelenlegi mennyisége részben a trianoni országcsön-

XV. A mezőgazdaság által eltartott népesség gazdaságkategóriák szerint 1911-ben.

Population entretenue en 1911 par l'agriculture, par catégories d'exploitations.

Gazdaságkategória <i>Catégories d'exploit.</i>	A gazdaságk által tartott g é i k sz. — <i>Nombre des personnes entretenues par les exploitations</i>							
	főltbi tokos es bérlő <i>propriétaires et fermiers ayant</i>		tiszt- viselő <i>employés</i>	cseléd <i>domestiques</i>	munkás <i>ouvriers</i>	általában <i>en général ayant</i>		összesen <i>total</i>
	mezőgaz- dasági <i>l'agricul- ture</i>	egváb <i>d'autres professions</i>				mezőgaz- dasági <i>l'agricul- ture</i>	egváb <i>d'autres professions</i>	
			főoglalkozású — <i>pour occupation principale</i>					
e z e r l é l e k — 1 0 0 0 â m e s								
100 kat. holdnál na- gyobb gazdaságok — <i>Plus de 100 arp. cad.</i>	70	10	30 ¹⁾	1.213 ²⁾	1.774 ³⁾	3.087	10	3.097
100 kat. holdnál kisebb gazdaságok — <i>Moins de 100 arp. cad.</i>	7.281	1.600	—	135	1.182	8.598	1.600	10.198
Összesen — <i>Total</i>	7.351	1.610	30	1.348	2.956	11.685	1.610	13.295

¹⁾ 100%-kal számítva. — *Calculé par 100%.* — ²⁾ 90%-kal számítva. — *Calculé par 90%.* — ³⁾ 60%-kal számítva. — *Calculé par 60%.*

kítás, részben pedig az újabban bekövetkezett földbirtokreform folytán relative sem áll arányban a kenyérmagvak régebbi megoszlásával. Hasonlóképen kiszámítva

ugyanis Magyarország régi területére vonatkozólag, hogy e két gazdaságcsoport között 1911-ben miként oszlott meg a kereskedelmi forgalomba kerülő kenyérmagvak

XVI. A búza és rozs kereskedelmi forgalomra eső mennyisége származás (gazdaságkategóriák) szerint, 1911-ben.

Quantité du froment et du seigle revenant en 1911 à la circulation commerciale, suivant l'origine (les catégories d'exploitation.)

Gazdaság- kategória <i>Catégories d'exploitations</i>	Termés — <i>Production</i>	Vetőmagszükséglet — <i>Besoins en semence</i>	A mezőgazdasági <i>Besoins de la popula- tion agricole</i>		Összes mezőgazdasági szükséglet <i>Besoins tot. agric.</i>	Kereskedelmi forga- lomba jut <i>Mis en circulation commerc.</i>	A kereskedelmi forgalomba jutó mennyiség a termés % ^o -ában <i>Quantité mise en circulat. comm., en % de la product.</i>	A gazdaság kategóriáinkint keresk. forgalomba jutó mennyiség az össz. ker. for- galomba kerülő m. % ^o -ában <i>Quant. mise par catég. d'ex- ploit. en circulat. commerc., en % de la quantité totale mise en circulation c.</i>
			népesség	szükséglete				
a) Búza — <i>Froment</i>								
+ 100 kat. hold + 100 arp. cad.	15.09	1.79	4.63	0.01	6.43	8.66	57.4	41.8
— 100 kat. hold — 100 arp. cad.	34.21	4.83	15.30	2.00	22.13	12.08	35.3	58.2
Összesen — <i>Total</i>	49.30	6.62	19.93	2.01	28.56	20.74	42.1	100.0
b) Rozs ¹⁾ — <i>Seigle</i> ¹⁾								
+ 100 kat. hold + 100 arp. cad.	4.38	0.52	1.24	0.00	1.76	2.62	59.8	46.4
— 100 kat. hold — 100 arp. cad.	8.78	1.23	4.04	0.48	5.75	3.03	34.5	53.6
Összesen — <i>Total</i>	13.16	1.75	5.28	0.48	7.51	5.65	42.9	100.0

¹⁾ A rozsfajdag a mezőgazdasági népességnél 40, illetőleg az egyéb foglalkozásúaknál 30 kg-mal számított. — *Pour la population agricole, la ration d'orge est comptée pour 40 kilos par tête; aux autres professions, pour 30 kilos.*

mennyisége, már az állapítható meg, hogy a közép- és nagygazdaságok a kereskedelmi forgalomba kerülő búzának 42, a rozsnak pedig 46%-át szállították. (L.: XV. és XVI. táblázatot). Magyarország régi területén tehát a helyzet még sokkal kedvezőbb volt, s ha hozzávesszük még azt, hogy akkor a Tiszavidék búzáján kívül a Bánát és a Bácska búzáját is mi értékesíthettük, az exportra kerülő búzamennyiségnek teljes összege uradalmi gabonából és a kisgazdaságokban termelt legkiválóbb minőségű búzaféleségekből állhatott. Holott ma, még abban az esetben is, ha a Tiszavidék kisgazdaságainak teljes feleslegét exportra számítjuk, a kivitelre kerülő búzának legfeljebb 60%-a tehető uradalmi és tiszavidéki búzára. A rozsnál, mint említettük, a helyzet éppígy rosszabbodott. Itt azonban a minőségbeli hanyatlás már jóval kisebb, mert a legkiválóbb rozstermő vidékek ma is a csonkaország határain belül fekszenek. Épp ezért, bárha az uradalmi rozs mennyisége a kereskedelmi forgalomba kerülő mennyiségben közel 30%-kal csökkent, a kisgazdaságok rozstermése, a kereskedelmi forgalomba kerülő rozs minőségét már jóval kisebb mértékben rontja.

III.

A mondottak alapján tehát a multhoz képest úgy a mezőgazdaságnak, mint az országnak feleslege relatíve is nagyon megcsappant. S emellett a mezőgazdaság és az ország feleslegének minősége is egyaránt lényegesen rosszabb lett.

Ha a jövőt tekintjük — ha csak időközben a kellő intézkedések meg nem történnek s azoknak foganatja is lesz — a kilátások még kedvezőtlenebbek.

A földbirtokreform hatásaként, a búzával és rozsszal bevetett területnek nem kívánatos további emelkedésétől eltekintve, a ma normálisnak tekinthető termés mennyisége csökkenni fog. A búzával és rozsszal bevetett terület e címen ugyanis nem változik, amennyiben a felosztott szántóföldeknek csak mintegy 80%-a marad meg továbbra is szántóföldnek s így a kisgazdaságok nagyobb mértékű, 23% helyett 30%-os búzatermelése, illetve 11% helyett mintegy 15%-os rozstermelése kifejezésre nem juthat. Ellenben a kenyértermények hozama kat. holdankint mintegy 2 q-val, vagyis minden felosztott 100 kat. hold szántóföld után búzából körülbelül 50, rozsból pedig mintegy 25 q-val kisebb lesz.

S mert a földbirtokreform munkálatai során mintegy 600 ezer kat. hold birtokba még mindig nem adatott át, s feltételezve, hogy a búza és rozs vetésterületek további emelkedése megszűnik, a ma normálisnak veit búzatermés mintegy 300 ezer q-val, a rozstermés pedig körülbelül 150 ezer q-val csökkenni fog. Ezzel szemben, ha az ország szükségletei közül változó tényezőnek csak az élelmezési szükségletet tekintjük, öt év múlva — 400 ezer főnyi szaporodást számítva — az ország búzaszükséglete 560 ezer q-val, rozsszükséglete pedig mintegy 180 ezer q-val nagyobb lesz. Vagyis végeredményképen a mezőgazdaságnak és az országnak feleslege búzából közel 1 millió q-val, rozsból pedig mintegy 300 ezer q-val alászáll. *Az exportfelesleg tehát, ha a viszonyok nem változnak, néhány esztendő múlva búzából alig 5 millió q-ra, rozsból pedig még 3 millió q-ra sem lesz becsülhető.*

A felesleg e csökkenése mellett a közép- és nagygazdaságok a kereskedelmi forgalomra eső mennyiségnek még 25%-át sem fogják szolgáltatni. Ellenben a mezőgazdaság és az ország feleslegének egyaránt legalább 75%-a a kisgazdaságokban termelt búzából és rozsból fog állani. A közép- és nagygazdaságok ugyanis mintegy 140 ezer kat. holddal kevesebb területen fognak búzát termelni s így búzatermésük mintegy 1·2 millió q-val lesz kevesebb. Rozstermésük pedig a mintegy 70 ezer kat. holddal megcsappant vetésterületről, körülbelül 600 ezer q-val fog csökkenni. Ezzel szemben a kisgazdaságok búzatermése a vetésterületnek mintegy 140 ezer kat. holdnyi növekedése folytán körülbelül 900 ezer q-val lesz nagyobb, rozst pedig mintegy 70 ezer kat. holddal nagyobb vetésterületen körülbelül 450 ezer q-val fognak többet termelni. Vagyis a közép- és nagygazdaságokból a kereskedelmi forgalomra eső mennyiség búzából csupán 2·30 millió, rozsból pedig alig 0·9 millió q lesz, míg a kisgazdaságokból értékesíthető mennyiség búzából már 7·2 millió, rozsból pedig 2·90 millió q-ra fog emelkedni. S ezzel még abban az esetben is, ha a tiszavidéki búza mezőgazdasági feleslegét úgyszólván teljes egészében exportra számítjuk és *az exportálható kenyérmagoknak, de különösen a búzának máris megromlott minősége még a jelenleginél is sokkal rosszabb lesz, az exportált búzának az eddigi 40% helyett már legalább 60%-a lesz gyengébb minőségű, szedett gabona.*

A kutatómunka eredményeinek ismeretét ezzel befejeztem. Ezek után a felvetett kérdésekkel *gazdaságpolitikai* szempontból foglalkozni már nem óhajtok. A jelen feltárással, a jövőre való rámutatással hivatásos kötelességemet — bármennyire fájdalmas is annak őszintesége — teljesítettem. A kutatás eredményeinek országos jelentősége miatt azonban még is van néhány ezirányú szavam.

Kétségtelen, hogy a földművelésügyi kormány a helyzet javítása érdekében máris megtette az első lépéseket. A szíkes talajok használhatóvá tételével a szántóföldek termelékenysége mindenesetre növekedni fog. A gabonanemesítés, a vetőmagakció és a többi ezirányú tevékenység, valamint a többtermelésnek, újabban a versenytermelésnek propagálása mind hozzájárulnak majd e hiányok orvoslásához. A gazdasági iskolázottság is egyre terjed s ezzel az ország mezőgazdasági népessége

a kultúrára is befogadóképesebb lesz. A veszély előjelei azonban máris mutatkoznak s nagyon közeli az az időpont, ha csak a felsorolt intézkedéseknek hatása időközben meg nem nyilvánul, amikor a jelzett veszély minden káros következményével együtt tényleg be is következik. Épp ezért elismeréssel adózva a földművelésügyi minisztériumnak a kezdeményezésért és eddigi tevékenységeért, mégis szükségesnek tartanám, hogy ezirányú további munkássága, amely nemcsak a mezőgazdaságnak és a kereskedelemnek, hanem az országnak is elsőrendű érdeke, gyorsabb ütemű legyen — mert különben elkésünk. Már pedig „*a magyar búzával áll vagy bukik az ország*“.¹⁾

Konkoly Thege Gyula dr.

¹⁾ Schandl Károly dr. földművelésügyi államtitkárnak az Országos Széchenyi Szövetségben elhangzott szavai.

Az elemi csapások 1927-ben.

Sinistres en Hongrie, 1927.

Résumé. *S'il n'y avait pas eu de gelée en mai 1927, les dégâts causés par les sinistres auraient été insignifiants dans l'année agricole 1926—27. Mais celle-là a fait de tels ravages (68·8% de tous les sinistres), que, y compris aussi les autres fléaux, 1% des superficies ensemencées a été ruiné. Dans les autres dernières années, la gelée n'a pas causé de dégâts essentiels; en 1922—1923, elle n'a fait que 1·5% de tous les dommages par sinistres; en 1924—1925, 0·5%; en 1925—1926, 1·7%.*

Après la gelée, c'est la grêle qui a entraîné en 1927 le plus de pertes (19·3%). Les insectes ont fait des dégâts particulièrement sensibles à Debrecen où la mite à maïs a causé 60·3% des dommages faits par ceux-là.

Les dégâts occasionnés par la gelée de mai dernier sont évalués approximativement à 9,100.000 pengős (environ 1% de la valeur totale de la production agricole). Ce sont les semences de seigle d'automne qui en ont souffert le plus; des pertes dues à la gelée, il revenait 73·2% au seigle.

D'après les données des cinq dernières années, les sinistres se sont produits bien irrégulièrement. Même la règle établie depuis longtemps et selon laquelle il n'y a pas d'inondation et de sécheresse dans une même année, n'a été confirmée qu'en 1926; et par exemple en 1924, tant

l'inondation que la sécheresse ont causé des dégâts sensibles.

✱

Az évek hosszú sorára visszatekintő statisztikai adatok azt mutatják, hogy hazánkban a mezőgazdasági termelést az elemi csapások közül vagy az árvíz, vagy a szárazság szokta a legnagyobb mértékben sujtani. Az 1926/27-es gazdasági év ez alól a megállapítás alól kivételt képez, mert mint az I. számú tábla adatai is bizonyítják, a szóbanforgó gazdasági évben a szántóföldi termelésben sem az árvíz, sem az aszály nem okozott különösebb pusztítást. Ez a gazdasági év sem menekült azért meg, mert ha az árvíz és az aszály nem tizedelte is meg a termés eredményét, az emlékezetes májusi fagy olyan szokatlan nagy pusztításokat okozott, amelyent az előzetes évek folyamán fagy következtében nem igen állapíthatunk meg. Elég annyit konstatálni, hogy az 1922/23-as gazdasági évben a fagykár az összes elemi csapások által okozott károknak 1·5%-át, majd a következő gazdasági évben mindössze 1·1%-át, 1924/25-ben 0·5%-át és 1925/26. évben 1·7%-át tette ki, a tárgyalt évben ez a minimális arány 68·8%-ra emelkedett. Ez tehát egy olyan hatalmas erővel fellépett romboló erő volt, amelynek káros hatásával mindenesetre indokolt behatóbban foglalkozni.

A törvényhatóságok szerinti részletezésben összeállított tábla adatai mindenekelőtt azt mutatják,

I. Az elemi csapások törvényhatóságokint.
Relevé des sinistres par comitats et villes municipales.

Ország rész jellegű gazdasági vidék, törvényhatóság	1925/26									1926/27								
	elpuszt. vetéster. kat. h. l. d. ban az elemi csapások neve szerint — superficie ensemencée ruinée, suivant le genre des sinistres, arp. cad.																	
	Árvíz (talajvíz) — Inondation	Aszály — Séche resse	Fagy — Gelée	Jég — Grêle	Köd és rozsda — Bronnillard et rouille	Egerek és féregék — Souris et vers	Rovarok — Insectes	Egyéb — Autres	Összesen — Total	Árvíz (talajvíz) — Inondation	Aszály — Séche resse	Fagy — Gelée	Jég — Grêle	Köd és rozsda — Bronnillard et rouille	Egerek és féregék — Souris et vers	Rovarok — Insectes	Egyéb — Autres	Összesen — Total
Dunántúli dombos vidék — Transdanubie																		
Baranya vm.	974	—	—	192	—	100	—	50	1.316	—	—	—	4.426	—	—	47	—	4.473
Pécs t. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fejér vm. ..	2.694	—	—	74	—	5	120	5	2.898	—	—	4.082	20	40	—	31	—	4.173
Székesfehérv. t. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	—	—	40	—	—	115
Győr, Moson és Pozsony vm.	10.180	2.074	—	75	473	241	24	30	13.097	—	4	2.675	1.145	—	—	—	—	3.824
Győr t. v.	210	—	—	—	—	—	—	—	210	—	—	207	—	—	—	—	—	207
Komárom és Esztergom vm.	1.937	—	—	—	2	—	10	—	1.949	—	—	232	90	—	—	—	—	322
Somogy vm.	1.226	—	—	—	170	—	—	—	1.396	—	—	5.629	725	—	—	—	—	6.354
Sopron vm.	563	—	—	—	5	—	—	—	568	18	—	24	140	—	120	—	—	302
Sopron t. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	—	—	—	—	—	52
Tolna vm.	3.709	—	—	749	92	8	—	—	4.558	4	402	2.940	244	—	—	50	—	3.640
Vas vm.	938	—	—	395	—	—	—	—	1.363	60	1.929	2.202	—	—	—	87	—	4.278
Veszprém vm.	739	—	80	101	—	—	46	—	966	41	30	9.799	2.223	—	—	601	—	12.294
Zala vm.	25	—	—	243	85	—	2	—	355	—	—	5.981	326	20	—	—	—	6.327
Összesen — Total	23.225	2.074	80	1.829	827	354	202	85	28.676	63	496	3.225	11.541	60	—	945	31	46.361
Alföld — Grande plaine																		
Bács-B. vm.	423	—	—	—	—	—	—	—	423	—	—	—	1	—	130	8	25	164
Baja t. v.	297	—	—	—	—	—	—	—	297	—	—	—	—	—	—	—	31	31
Békés vm.	4.569	—	—	—	545	—	—	—	5.114	—	—	—	544	—	—	—	5	549
Bihar vm.	10.518	—	1.207	1.329	246	—	518	—	13.818	2.390	—	3.008	460	—	—	—	—	5.858
Csanád, Arad és Torontál vm.	1.090	—	—	—	—	—	54	—	1.144	—	42	87	—	—	—	1	—	130
Csongrád vm.	970	—	—	—	—	—	—	—	970	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hódmezővh. t. v.	4.100	—	—	—	—	—	—	—	4.100	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szeged t. v.	1.624	—	—	—	—	—	—	—	1.624	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hajdu vm.	3.213	—	130	—	—	—	72	—	3.415	370	—	204	368	7	47	—	—	996
Debrecen t. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.173	—	—	2.325	—	—	4.498
J.-N.-K.-Sz. vm.	3.143	—	—	2.903	—	—	130	—	6.176	—	—	83	90	—	—	—	—	173
Pest P.-S.-Kk. vm.	11.770	—	221	456	4.110	336	30	—	12.927	—	200	7.906	1.211	50	70	—	—	9.437
Budapest szfv.	76	—	—	—	—	—	—	—	76	—	—	57	—	—	—	—	—	57
Kecskemét t. v.	349	—	—	35	—	—	—	—	694	126	—	—	61	—	—	—	—	187
Szab. és Ung vm.	11.912	—	251	2.789	100	—	190	—	15.242	363	—	9.806	855	—	10	300	—	11.334
Szatm. és Ber. vm.	3.335	1.504	53	113	—	5	—	—	5.010	127	340	4.522	180	120	28	—	40	5.357
Összesen — Total	57.389	1.504	1.862	7.935	895	115	1.170	160	71.030	3.376	582	27.846	3.770	177	168	2.750	102	38.771
Északi dombos vidék — Nord																		
Abaúj-Torna vm.	607	—	—	—	—	—	—	—	607	—	—	690	—	—	—	—	—	690
Borsod, Gömör és Kishont vm.	4.704	60	—	—	—	—	40	—	4.804	438	—	137	485	—	75	—	—	1.135
Miskolc t. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64	—	—	—	—	64
Heves vm.	3.274	—	5	1.253	420	—	225	—	5.177	—	1.357	776	1.895	—	—	—	—	4.028
Nógr. és Hont vm.	1.534	—	—	—	17	3	175	—	1.729	—	90	362	179	—	76	86	—	793
Zemplén vm.	3.505	—	—	—	—	—	31	—	3.536	200	—	875	—	—	—	—	—	1.075
Összesen — Total	13.624	60	5	1.253	437	3	215	256	15.853	638	1.447	2.840	2.623	—	76	161	—	7.785
Mindö. — Tot. gén.	91.238	3.638	1.947	11.017	2159	472	1.587	501	115.559	4.077	2.525	63.911	17.934	237	244	3.856	133	92.917
%	81,5	3,2	1,7	9,5	1,9	0,4	1,4	0,4	100,0	4,4	2,7	68,8	19,3	0,2	0,3	4,1	0,2	100,0

hogyan a fagy egy pár vármegyénkben nem okozott nagyobb károkat, sőt voltak olyan törvényhatóságaink, amelyeket nem is érintett. Így a Dunántúli dombos vidéken Baranya vármegye, az Alföldön Bács-Bodrog, Békés és Csongrád vármegye területén ez az országosnak vélt fagy semmi vetésterületet sem pusztított teljesen el. Viszont Szabolcs és Ung vármegyében 9.806 kat. hold bevetett területet semmisített meg teljesen a fagy, ez a tárgyalt gazdasági évben az összes elemi csapások által tönkretett vetésterületnek 10·6%-a; Veszprém vármegyében az 1927. évben az összes elemi kár csak 7.785 vesebb kárt az Északi dombos vidéken okozott a fagy, itt csak 2840 kat. hold bevetett területet (3·1%) tett tönkre. Általában ebben az országgrészben az 1927. évben az összes elemi kár csak 7.785 kat. hold vetést semmisített meg, ami az egész ország szántóföldjeit ért károk 8·4%-a.

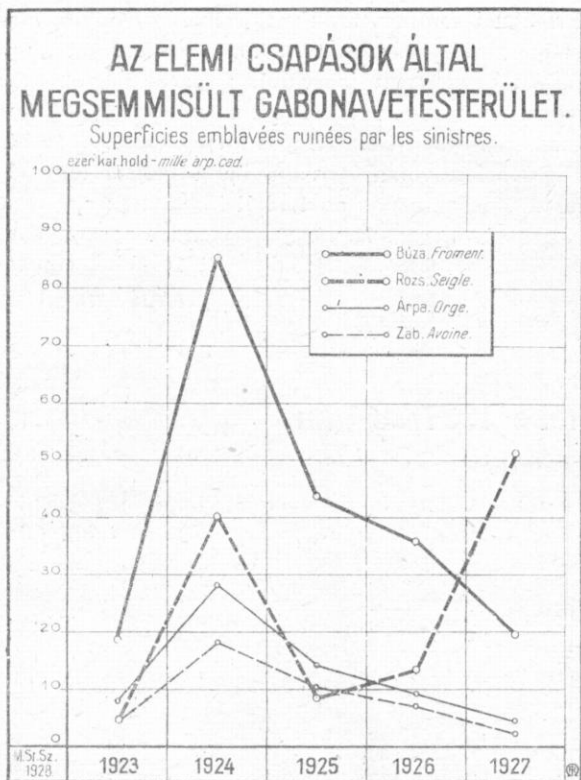
Ami a többi kimutatott elemi csapás vetésterületi pusztítását illeti, megemlítjük, hogy az árvíz — amelyik az 1925/26. gazdasági évben az összes elemi károknak 81·5%-a, a tárgyalt évben 4·4%-a volt — az 1926/27. gazdasági évben mindössze 4.077 kat. hold bevetett területet tett tönkre. Ennek a kárnak 58·6%-a Bihar vármegyét sújtotta. Az aszály szintén egészen jelentéktelen kárt okozott, legtöbbit Heves vármegye vetései szenvedtek, a 2.525 kat. hold bevetett területet tönkretett aszály kártételének 53·7%-a erre a törvényhatóságra esett. Elég súlyos volt ellenben ebben az évben a jégverés következménye, az 1926. évben ugyanis az összes kártétel 9·5%-a, az 1927. évben pedig 19·3%-a a jégverés eredménye. A fagy ugyan eléggé megkímélte Baranya vármegyét, a jég azonban itt okozta 1927-ben a legtöbb kárt, nem kevesebb, mint 4.426 kat. hold bevetett területet tett tönkre, ami az ez évi jégkár 24·7%-át jelenti. Érdekes jelenség, hogy az 1925. évben is Baranya vármegye szántóföldjeit érte a legnagyobb jégverés, akkor 5.444 kat. hold vetést pusztított el a jég, ami az összes ez évi jégkár 15·7%-a volt. A többi jelentéktelenebb károkozók közül csak a rovarok által okozott kárt emeljük ki. Igen feltűnő itt Debrecen tj. város szerepe, a rovarkár 60·3%-a Debrecen városát sújtotta, a tengerimoly pusztítása okozott itt hatalmas károkat. A földművelésügyi kormányzat különben már 1926 április 28-án és újabban folyó évi január 20-án szigorú rendeletekkel adott ki a tengerimoly irtása tárgyában, kötelezővé tette a tengeri- és cirokszárak — melyekben a kártokozó álcája ki szokott teleni — takarmányozás után megmaradó részeinek megsemmisítését. A magyar gazda ennek az újabban fellépő kártevőnek pusztítására igen nagy súlyt kell hogy helyezzen, mert a beérkezett jelentések szerint az úgynevezett utódállamok, főleg a balkániak, tengerivel bevetett földjein óriási pusztításokat tett a tengerimoly, az óvintézkedések végrehaj-

tásának elmulasztása esetében a mi gazdáink is úgy járhatnak, mint a román, illetőleg a szerb területen élő tengeritermelők. Megjegyezzük még, hogy az összeállításban egyéb elemi csapások gyűj-

II. A fagy pusztítása 1927-ben.

Dég'its causés par la gelée en 1927.

A termény neve <i>Désignation des produits.</i>	Elpusztított vetésterület kat. hold — <i>Superficie ensemencée détruite, arp. cad.</i>	Az elpusztított vetésterület elmaradt, ki-számított termés-mennyisége — <i>Production manquée, quantité calculée, q</i>	A kiszámított termés-mennyiség hozzávetőleges értéke — <i>Valeur approximative de la production calculée, pengos</i>
Őszi búza — <i>Froment d'automne</i>	8.099	63.172	1,600.778
Tavaszi búza — <i>From. de print.</i>	2	16	405
Őszi rozs — <i>Seigle d'automne</i>	46.794	308.840	5,395.435
Tavaszi rozs — <i>Seigle de print.</i>	55	363	6.342
Őszi árpa — <i>Orge d'automne</i>	488	3.660	59.585
Tavaszi árpa — <i>Orge de print.</i>	1.016	7.620	124.054
Zab — <i>Avoine</i>	247	1.853	26.461
Köles — <i>Millet</i>	10	57	823
Csalamádé — <i>Maïs vert</i>	220	38.676	71.164
Őszi búkköny — <i>Vesce d'automne</i>	40	700	3.556
Tavaszi búkköny — <i>Vesce de print.</i>	34	578	3.035
Zabos búkköny — <i>Vesce semée avec avoine</i>	58	1.085	5.978
Lóhere — <i>Trèfle</i>	106	2.311	14.814
Luzern — <i>Luzerne</i>	116	2.738	20.234
Muhar — <i>Moha</i>	2	37	242
Szemes tengeri — <i>Maïs à graines</i>	3.698	38.829	576.222
Burgonya — <i>Pomme de terre</i>	1.495	64.285	376.710
Cukorrépa — <i>Betterave à sucre</i>	208	27.331	77.073
Takarmányrépa — <i>Betterave fourrag.</i>	177	25.577	50.898
Borsó — <i>Pois</i>	179	1.110	30.436
Rab — <i>Haricot</i>	125	813	13.471
Őszi ropce — <i>Colza d'automne</i>	36	202	8.351
Dohány — <i>Tabac</i>	137	986	84.145
Kendermag — <i>Graines de chanv.</i>	69	200	4.886
Kendertonál — <i>Fils de chanvre</i>		352	31.279
Fejeskáposzta — <i>Chou pommé</i>	73	10.147	88.177
Kelkáposzta — <i>Chou c.</i>	2	186	2.174
Paradicsom — <i>Tomate</i>	250	16.325	315.399
Dinnye — <i>Melon</i>	175	7.613	100.492
Összesen — <i>Total:</i>	63.911	625.662	9,092.619

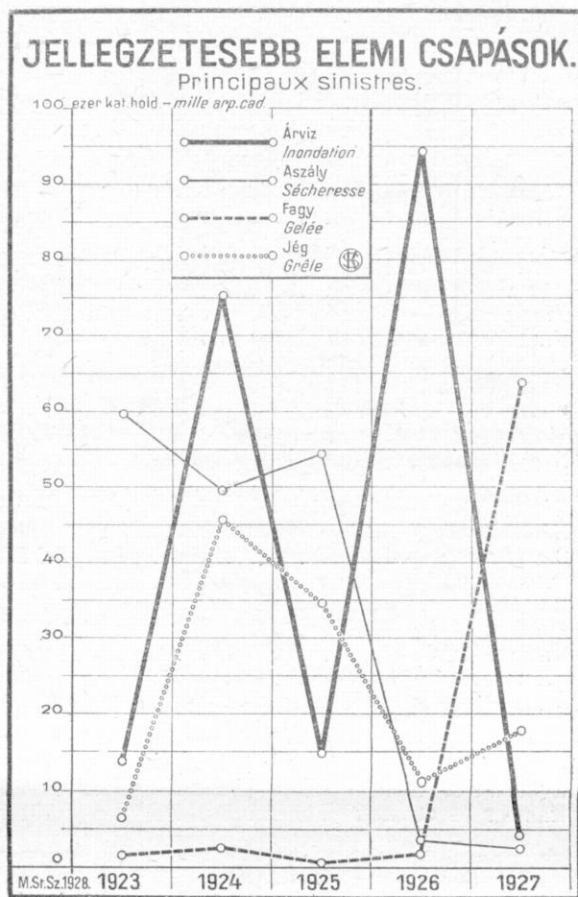
tónév a tárgyalt gazdasági évben főleg a tüze s a penészre vonatkozik.

A májusi fagy mezőgazdasági termésünkben hozzávetőlegesen 9,100.000 pengő kárt okozott, ez pedig a mezőgazdasági termés összes értékének körülbelül egy százaléka. Itten természetesen csak a fagy által teljesen megsemmisített vetésterületek kiszámított termése szerepel, a részleges károk összeírása nem tárgya a statisztikai felvételnek. A fagy kimagaslóan a legnagyobb kárt az őszi rozs vetéseiben okozta, a 63.911 kat. hold fagy által elpusztított vetésterületből nem kevesebb, mint 46.794 kat. hold az őszi rozs vetéseire esett. A rozsvetést ért súlyos katasztrófa nagysága különben már az 1. számú grafikon adataiból is látható. A fagykárok 73,2%-a tehát a rozsvetésekre esik, a búzavetésekre az összes fagykárok 12,7%-a, a szemes tengeri vetésekre csak 5,8%-a esik. A fagykárok értékösszegénél ezek a százalékok némileg módosulnak. Érték szempontjából az őszi rozsvetések károsodási aránya leszállott 59,3%-ra, a búza károsodási aránya (17,6%) viszont magasabb lett. Itt még külön ki kell emelnünk a paradicsom-fagykár értékarányát, a területnél ugyanis százalékban ki sem fejezhető a fagy következtében elpusztult paradicsomvetések aránya, ezzel szemben az összes fagykár értékösszegének 3,5%-a a paradicsomra esik.

A búzavetések a legkatasztrófálisabb pusztítást, mint az első grafikonból is látható, 1924-ben szenvedték, amikor főleg az árvíz, az

aszály és a jégverés 85.159 kat. hold búzavetést, tehát a búzával bevett szántóföld 3,3%-át semmisítette teljesen meg. A rozsvetésnek, — mint már említettük — az utolsó öt év közül az 1927. évi májusi fagy okozta a legnagyobb csapást, 51.526 kat. hold rozsvetés, tehát az összes rozsvetés 4,4%-a pusztult el a fagy következtében. Az árpánál és zabnál szintén az 1924. év volt a legkritikusabb, az árpavetésekben ugyanis 28.305 kat. hold (3,8%), a zabvetésekből 18.164 kat. hold (3,5%) vetésterület lett az elemi csapások áldozata. Láthatjuk tehát, hogy a gabonafélék vetésterületében az utóbbi öt év folyamán legnagyobb volt a kár az 1927. évben a fagy következtében a rozsvetésekben. Még jobban kitűnik ennek a kárnak nagysága, ha figyelembe vesszük, hogy az 1926/27-es gazdasági évben a fagyot is beleszámítva az összes elemi csapások a bevett területnek mindössze 1,0%-át semmisítették meg.

A második grafikon vonalakban bemutatja azt a meglehetősen rendszertelenséget, ahogyan hazánkban a jellegzetesebb elemi csapások fel szoktak lépni. Öt év egymás mellé állított adatai már elegendők annak a megállapítására, hogy még az árvíz és az aszály közti összefüggés sem mondható rendszeresnek. Így mindjárt az 1924. évi eléggé nagy

pusztítások 35,2%-a az árvízre esik, ennek dacára az aszály is tekintélyes részét (23,2%) tette ki az elemi csapásoknak. Az utóbbi években tulajdonképpen csak az 1926. év elemi csapásainál igazolódott be az árvíz és aszály fordított aránya ekkor ugyanis az árvíz az összes elemi csapások 81,6%-át tette ki, az aszály aránya viszont az árvíz magas arányának megfelelően mindössze 3,1% volt. Ennek a grafikonnak adatai szemléltetően mutatják, hogy mezőgazdasági termelésünk sikerességét veszélyeztető

természeti romboló erők megjelenése mennyire szélsőséges, fellépésük minden törvényszerűséget vagy jóslást rendszerint megcáfol, a gazda legtöbbször teljesen tehetetlen velük szemben. Az 1926/27-es gazdasági évben elemi csapás által okozott károkról alig lehetett volna beszélni, ha a májusi fagy elmarad, de amint az adatokból látható, ez egymaga elegendő volt ahhoz, hogy az elemi csapások kártételét a bevetett szántófelület 1%-ának elpusztítására emelje.

Sajóhelyi István.

A világ cukortermelése 1927/28-ban.

Production mondiale du sucre en 1927—1928.

A római Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet által közzétett legutóbbi adatok szerint a világ répacukortermése a folyó termelési időszak végéig előreláthatólag mintegy 17,0%-kal nagyobb lesz, mint az előző kampány cukortermése.

Németország valószínű cukortermése az előző évi színvonalon mozog. Dániában és Németalföldön

némileg, Olasz- és Spanyolországban elég jelentékenyen csökkentették a termelést, a többi államokban ellenben az ezévi előirányzat mindenütt nagyobb, mint az előző termelési időszak termése.

A folyó évi január hó végéig Bulgária, Németalföld és Svédország már az idei kampányra előirányzott cukormennyiséget előállította, Cseh-Szlo-

I. A világ répacukortermelése 1927/28-ban.

Production mondiale du sucre de betterave en 1927—1928

O r s z á g — P a y s	1926/27	1927/28 ¹⁾	1926/27	1927/28
	évi cukortermelési időszak (kampány) összes termelése méternázásban <i>production totale de la campagne, q</i>		évi termelés a kampány kezdetétől (szentember 1) január végéig méternázásban <i>production annuelle du commencement de la campagne (1er sept.) à fin janv. en q</i>	
Európa — Europe				
Ausztria — <i>Autriche</i>	796.800	1.000.000	²⁾ 726 500	²⁾ 988.700
Belgium — <i>Belgique</i>	2.298.436	3.362 000	²⁾ 2.198.655	²⁾ 2.677.179
Bulgaria — <i>Bulgarie</i>	329.500	394.500	329 500	394 500
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	10.393.043	12.349 362	10.231.187	12.338.029
Dánia — <i>Danemark</i>	1.550 000	1.500.000	—	—
Finnország — <i>Finlande</i>	3 1360	66.670	36.410	53.850
Franciaország — <i>France</i>	6.976 990	8.470.000	³⁾ 6.567 828	³⁾ 8.024.800
Ir szabad állam — <i>Etat libre d'Irlande</i>	135.236	207 802	—	18 341
Lengyelország — <i>Pologne</i>	5.747.495	6.100.000	5.716.032	5.868.776
Litvánia — <i>Lettonie</i>	6 510	19.500	—	—
Magyarország — Hongrie	1.750 870	1.862.451	1.744.750	1.862.450
Nagy-Britannia és Írország — <i>Grande-Bretagne et Irlande</i>	1.728.400	2.997 000	1.696.958	2.186 079
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	2 806.733	2.798.348	²⁾ 2.798.348	²⁾ 2.534 012
Németország — <i>Allemagne</i>	16.625 820	16.624.800	²⁾ 16.117.814	²⁾ 16.167.161
Olaszország — <i>Italie</i>	3.097 074	2.788.000	—	—
Oroszország — <i>Russie</i>	8.016 287	12.420.600	—	—
Románia — <i>Roumanie</i>	1.475.000	1.478.100	—	—
Spanyolország — <i>Espagne</i>	2.176 250	1.750.000	²⁾ 1.017.928	²⁾ 1.019.957
Svájc — <i>Suisse</i>	61.000	70 000	—	—
Svédország — <i>Suède</i>	209.738	1.453 357	208.721	1.453.357
Sz. H. Sz. állam — <i>Royaume S. C. S.</i>	778.000	851.000	—	—
Amerika — Amérique				
Egyesült Államok — <i>Etats-Unis</i>	9.247.000	10.927 000	—	—
Kanada — <i>Canada</i>	301 013	—	—	—

¹⁾ Becslés. — *Evaluation.* — ²⁾ A termelés december hó végéig. — *Production jusqu'à fin décembre.* — ³⁾ A termelés január 15-ig. — *Production jusqu'au 15 janvier.*

vákia termelése egész közel jár az előirányzat eléréséhez, a többi államokban pedig eddig a remélt mennyiségnek körülbelül háromnegyedrészt előállították.

Említést érdemel, hogy a hazai cukorgyárak a folyó évi január hó végéig több répacukrot állítottak elő, mint amennyire az érdekeltség a folyó termelési időszak valószínű termését a kampány kezdetén becsülte. A cukorgyártás eddigi eredménye hazánkban az előző időszak egész répacukortermését is meghaladja, jóllehet az 1927. évi cukorrépa-termés a földművelésügyi minisztérium termésjelentése szerint (12,840.849 q) a múlt évben jóval kisebb volt, mint az 1926. évi (14,446.177 q) termés. Hogy a cukortermés mégis emelkedett az idei kampány alatt, annak bizonyára egyik magyarázata az, hogy tudomásunk szerint a mezőgazdasági szeszgyárak 1927-ben jóval kisebb mennyiségű cukorrépát dolgoztak fel, mint 1926-ban s így a cukorgyárak a cukorrépa-termés visszaesése dacára a múlt évben több nyersanyaggal rendelkeztek, mint az előző esztendőben.

A nádcukor 1927/1928. évi termése a római Nemzetközi Mezőgazdasági Intézethez eddig befutott adatok szerint Argentínában, Brit-Indiában és Kuba területén előreláthatólag kisebb lesz mint az előző időszakban volt; a többi cukornádtermelő államban ellenben, melyeknek adatai már ismeretesek, mindenütt nagyobb cukortermést remélnek, mint az előző évben. Végeredményben azonban a nádcukortermelés eredményei az előző évi színvonalat nem igen haladják meg, mert az említett három ország termésmennyisége rendszerint döntő hatással van a világtermés kialakulására.

A nádcukortermés a cukornádültvények nagyfokú növekedése folytán a világháború előtti állapothoz képest az utóbbi időben igen jelentősen emelkedett. Az ültvények gyarapodására vonatkozólag megemlítjük, hogy az 1909/10—1913/14. évek óta 1925/26-ig Kuba területén 129·1%-kal, Portorikó területén 66·9%-kal, a Filipini szigeteken 38·6%-kal, Jáva és Madoura területén 82·8%-kal, Brit-Indiában 24·1%-kal, Argentínában 63·5%-kal növekedett az ültvények területe. A termőterületek növekedése mellett a termelés intenzitása terén is javulás észlelhető, mert 1 hektár ültvényen ma már pl. Jáva szigetén 1070 q, Havaiban 1261 q cukornádat termelnek. Még kell jegyeznünk azonban, hogy vannak államok, melyeknek területén a cukornád hektáronkénti átlagos hozama a 3—400 q között mozog.

A cukornád termőterületének és terméshozamának növekedése következtében természetesen az előállított nádcukor mennyisége is állandóan emelkedik. A világ nádcukortermésének mennyisége 1909/10—1913/14. évek átlagában ugyanis még csak

II. A világ nádcukortermelése 1927/28-ban.

Production mondiale de sucre de canne en 1927—1928.

Ország — Pays	1926/27	1927/28 ¹⁾
	évi termelés métermázsában production annuelle en q	
Amerika. — Amérique.		
Argentina — Argentine	4,742 550	²⁾ 4,220.000
Brazília — Brésil	8 505 654	—
Cuba — Cuba	45,808.700	40,642.000
Egyesült-Államok — Etats-Uns	427.880	706,150
Equador — Equateur	204 000	260.000
Jamaica — Jamaïque	631 000	651.000
Mexikó — Mexique	1,840.000	—
Peru — Pérou	3,759 128	—
Portorico — Porto Rico	5,707 500	6,101 500
Surinam	139.649	²⁾ 172 000
Ázsia. — Asie.		
Brit-India — Indes angl.	33,072.000	32,727.000
Filippi-szigetek — Iles de Philippines	5 342 000	5,593.000
Formosa	4,111.100	5 010.000
Japán — Japon	1,067.135	1,155.000
Jáva — Java	19,840.000	23,874.000
Afrika. — Afrique.		
Délafrikai Egyesült Államok — Union Sud-Afric.	2 200.800	2 241.000
Egyiptom — Egypte	145.310	255.100
Madagaszkár — Madagascar	30 000	34.000
Maurice	1,926 000	2,380.000
Réunion	542 300	—
Oceánia. — Océanie.		
Ausztrália — Australie	4,215 030	5,182.000
Hawai — Hawaï	7,031.000	7,403 000

¹⁾ Becslés — *Evacuation*. ²⁾ Nem hivatalos adat. — *Donnée non officielle*.

96·2 millió q volt, 1923/24-ben már 147·0 millió q-t, 1926/27-ben pedig 159·2 millió q-t tett.

Amíg a nádcukortermelésének adatai állandó növekedésről számolnak be, a répacukortermelés eredményei az utóbbi években a világháború előtti termésmennyiséget nem érték el. Az 1923/24. évben összesen 60·2 millió, 1926/27-ben pedig 77·7 millió q répacukrot állítottak elő szemben az 1909/10—1913/14. évek átlagos 84·0 millió q termésmennyiségével.

Az előállított összes nád- és répacukor mennyiségéből a répacukor az 1909/10—1913/14. évek átlagában 46·6%-ot, az 1925/26. és 1926/27. évben pedig egyaránt csak 32·8—32·8%-ot tett; ugyanezen idő alatt a nádcukor termésének arányszáma 53·4%-ról 67·2%-ra emelkedett. A nádcukor térhódítása a cukortermelésben a répacukorral szemben tehát kétséget kizáróan megállapítható.

Magyarország külkereskedelme az 1927. évben.

Commerce extérieur de la Hongrie en 1927.

Résumé. Quoique, comme presque dans tous les pays, la situation économique se soit améliorée l'année dernière en Hongrie, la balance du commerce extérieur y a fléchi considérablement. La valeur des importations s'étant élevée de 952 millions de pengős en 1926 à 1147 millions, et celle des exportations ayant reculé de 870 à 801 millions, le passif a été de 346.000 000, contre 82.000.000 en 1926; l'excédent des importations s'est élevé de 260 millions; les exportations ont fléchi de 70 millions. En froment et en seigle, on a exporté de 50 millions de pengős de moins qu'en 1926; la diminution a été extrême aussi pour le saindoux, le lard et le maïs. Une autre cause de la formation défavorable de la balance fut la diminution de la grande différence ayant existé entre les indices de valeur des marchandises importées et exportées.

Aux importations, l'augmentation a eu pour principale cause les investissements: les achats faits pour ceux-ci ont dépassé de 50 millions de pengős ceux de 1926. Parmi les importations nécessitées par les investissements il faut mentionner surtout les bois de construction; celles de machines, de matières premières et de demi — produits ont aussi augmenté.

De l'accroissement du passif (260 millions de pengős), il revient 70 millions à la diminution de l'exportation et 50 millions aux investissements. Reste donc 140 millions, ce qui ne peut être expliqué que par l'augmentation de la consommation.

La valeur des importations d'articles de luxe a été supérieure de 50% à celle de 1926. Cela prouve le mieux combien s'accrut, par suite du relèvement économique du pays, la capacité de consommation intérieure (l'abaissement des taxes de douane n'a pu amener, à lui seul, une aussi rapide augmentation); et la progression des importations de tissus de coton et de laine fait également preuve de l'accroissement de la capacité de consommation. En général, presque toutes les importations ont dépassé, en quantité, celles de l'année précé-

dente. C'est surtout après la mise en vigueur, en août dernier, du traité de commerce tchéco-slovaque que les entrées ont augmenté; elles ont légèrement diminué dans les derniers mois de l'année.

Les données de l'exportation reflètent les difficultés de placement des produits agricoles. Un fléchissement sensible s'est produit tant pour les céréales que pour les animaux de boucherie. L'exportation de volaille même s'est moins développée qu'au cours des années précédentes; seules les exportations d'objets fabriqués ont pris un élan digne de mention. Dans ces circonstances, la balance a empiré vis-à-vis des pays étrangers. A l'égard de la Tchéco-Slovaquie, le passif a été de près de 124 millions de pengős (plus du tiers de l'excédent des importations). Quoique vis-à-vis de l'Autriche, on ait eu un excédent d'exportations (75 millions de pengős), celui-ci a été bien inférieur à celui de 1926 (131 millions de pengős). Les importations allemandes ont augmenté de plus de 46 millions de pengős; les exportations hongroises en Allemagne ont été inférieures de 6 millions de pengős à 1926. Donc, tandis que, grâce au maximum de faveur douanière accordé à elle, l'Allemagne a, sans aucune contre-partie, augmenté de 30% ses exportations en Hongrie, celle-ci y a perdu du terrain (par suite de l'application rigoureuse des mesures sanitaires animales). Du côté de la Roumanie, il n'y a pas eu d'écart notable. A l'égard du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes, la balance, active en 1926, est devenue passive, et s'est soldée par un excédent d'importations de 8 millions de pengős. La situation a singulièrement empiré vis-à-vis de l'Italie, ce qui a eu pour cause la diminution des exportations en ce pays. Envers les pays occidentaux, le passif a également augmenté, à cause de l'augmentation de l'importation de textile.

*

A világgazdaság sok válságos esztendeje után az 1927. évben kétségtelenül javulás állapítható meg. Az ipari termelés az év folyamán Európában állandóan érez-

hető élénkület mutatott és csak az év utolsó hónapjaiban állott meg. A májusi világgazdasági konferencia, ha konkrét eredményeket nem is ért el, mindenesetre alkalmat adott arra, hogy az európai államok kiküldöttei közvetlen eszmecsere folytathassanak, s az ezt az év vége felé követő gazdasági konferenciának már határozott eredménye is volt; sikerült ugyanis az eddig — noli me tangere — kerekedelempolitikai kérdésekről nemzetközi testület előtt tanácskozást kezdeni.

A gazdasági javulás útja persze továbbra is rögzös maradt és többször megakadt, de sem a német májusi „fekete péntek”, sem az angol-orosz szakítás nem tudott hosszabb depressziót okozni. Kereskedelempolitikai téren sem tisztult még teljesen a helyzet, a beviteli tilalmak, a kiviteli korlátozások, a kontingentálási rendszer több országban még mindig erősen tartja magát. Az agrár-országokban pedig a mezőgazdasági értékesítés kérdése kezd hovatovább a gazdasági élet legfőbb problémája lenni. A világszerte árszavonyok sem jutottak még nyugvópontra. A Mississippin áradása nyomán a nyerspamutárak emelkedtek ismét magasra. A széntermelési válság, amely már évek óta kísért, sem oldódott meg. A szénkérdésnek nagy jelentőségét mutatja az a sok intézkedés, amellyel a legtöbb európai állam a belföldi termelését védeni igyekezett. Ez a kérdés is, úgy látszik, még sokáig foglalkoztatja a világgazdaságot. A szén vagy olaj, újabban pedig az elektrifikálás kérdése az eldöntendő probléma. Az ipari racionalizálás is nagy léptekben előrehaladt, ebben Magyarország sem maradt hátra. Az év folyamán az ipari termelés kérdésében az angol ipari érdekeltségeknek sikerült az összes európai jelentősebb ipari termelő államokat konferenciára összegyűjteni, ahol a legfontosabb ipari kérdések képezték szakszerű megbeszélés tárgyát. Valutáris téren sem volt olyan nagyobb esemény, amely a nemzetközi külkereskedelmi forgalomra bénítólag hatott volna.

A gazdasági életnek a vázolt javulása Magyarországot sem kerülte ki. A gazdasági élet élénküléséhez nálunk hozzájárultak a tömegesen megindult beruházások is. Az ipari termelés várakozáson felüli előrehaladást tett. Ebben a helyzetben a kereskedelmi mérlegnek rosszabbodása volt különösen szembeszökő kedvezőtlen jelenség. A helyzet komolyságát legjobban

mutatja az, hogy a kereskedelmi mérleg romlását nemcsak a kormánykörök és az ipari termelés fejlesztését természetszerűleg előtérbe állító nagyipar kísérték mindinkább fokozódó figyelemmel, hanem az a kereskedelmi érdekeltségben is aggodalmat keltett. Nem lehet tagadni annak az igazságát, hogy a tőkét importáló Magyarország fizetési mérlegének legfontosabb passzív tétele a külkereskedelmi mérleg behozatali többlete. Nem is lehet vitatni a mai gazdasági teóriák mellett azt, hogy a külkereskedelmi mérleg növekedő passzívlása, növekedő adósságterhet, tehát több és nagyobb gazdasági függő helyzetet jelent.

Magyarország külkereskedelmi mérlege, amely az új vámtarifa életbeléptetése óta elég kedvezően alakult, hisz az 1925. évben a passzívum csak 46 millió pengő volt, az 1926. évben is alig haladta meg a 82 millió pengőt, az elmúlt esztendőben közel járt a 350 millió pengőhöz. A mérleg tehát több mint 260 millió pengővel romlott. A behozatal értéke az 1926. évi 952 millió pengőről 1.147 millió pengőre emelkedett, ugyanakkor a kivitel értéke 870 millió pengőről 801 millió pengőre csökkent. A mérleg rosszabbodása tehát két főtényezőre vezethető vissza, a behozatal emelkedésére és a kivitel csökkenésére. A kettő közül a nagyobb figyelmet a kivitel csökkenése érdemli. A 260 milliónyi passzívum-növekedésből kerekén 70 milliót a kivitel visszaesésének rovására kell írunk. Az agrár Magyarország agrárkivitele mintha megtorpant volna. Az 1927. év második felében, a lisztet is gabonára átszámítva, 44 millió métermázsza búzát és rozsot exportált az ország az 1926. évi második félévi 60 millió métermázszával szemben. Egyedül ennél a tételnél közel 50 millió pengő a veszteség. Megdöbbentő a visszaesés a disznózsír és szalonnánál, valamint a friss és elkészített húsnál és végül a tengerinél is. A disznózsír és szalonnánál a csökkenés 15 millió pengő, a Cseh-Szlovákiával kötött kereskedelmi szerződés tehát itt semmi javulást nem idézett elő. A friss és elkészített húsnál Németországból állategészségügyi jelzések alatt szorították ki a magyar félsertést akkor, amikor, mint látni fogjuk, Németország szinte minden ellenszolgáltatás nélkül élvezti a legnagyobb kedvezmények alapján azokat az előnyöket, amelyeket hosszú harcok után az ország ipari téren más államoknak a megkötött szerződésekben volt kénytelen engedni.

A tengeri-kivitel is közel 18 millióval esett vissza. Itt egyedül a rossz termés magyarázza az export visszafejlődését.

Az 1927. évben már a világgiazi árak sem befolyásolták olyan kedvezőtlenül az exportot, mint az előző években, mert az exportindex és az importindex ebben az évben már sokkal közelebb állott egymáshoz, mint az előző években.

A behozatal terén a beruházások okoztak elsősorban emelkedést. A beruházási célra érkező áruk között az építkezésre szolgáló nyers- és megmunkált fa áll az első helyen 27 millió pengőnyi emelkedéssel. A beruházást szolgáló nyersanyagok értéke 2 millió pengővel, a félgyártmányoké 4·5 millió pengővel emelkedett. A gyártmányok között még a gépek érdemelnek említést, ami a gyári berendezésekkel van összefüggésben.

A passzívumnak 260 milliónyi emelkedéséből tehát 70 millió a kivitel csökkenésére, 50 millió a beruházásokra jut, maradt tehát még kereken 140 millió pengő emelkedés, ami további magyarázatot igényel. Mint már előzőleg is említettük, a magyar ipari termelés 1927-ben általában kedvezőnek mondható, az import emelkedése tehát az ipari termelést nem fejlesztette vissza. A 140 milliónyi még „elszámolatlan” többlet tehát csak a fogyasztás emelkedésében lelheti a magyarázatát. Ennek igazolására idézünk egy-két számadatot.

A Magyar Statisztikai Szemle 1927. évi 12. száma közölt egy összeállítást a fényűzési cikkek behozataláról. A fényűzési cikkek importjának értékét ezen az alapon számítva, az 1927. évre 90 millió pengőt kapunk, közel 30 millió pengővel többet, mint az 1926. évben. Ez a 30 milliónyi többlet talán a legjobban igazolja azt, hogy a belföld fogyasztóképessége a gazdasági élet megerősödése folytán mennyire megnövekedett. A vámok mérséklése, amelyeket az 1927. évben ezekre a cikkekre nyújtottak a kereskedelmi szerződések, egyedül nem magyarázhatja meg a fogyasztásnak itt közel 50%-os emelkedését. **Mondhatni, majdnem kizárólag a fogyasztás emelkedésével magyarázhatjuk a pamut-szövet import-emelkedését is, ami ugyan értékben csak 5 millió pengőt tett ki, súlyban azonban közel járt a 25.000 q-hoz, mai mennyiségben 25%-os emelkedést jelent akkor, amikor a belföldi ipar majdnem mindig teljesen foglalkoz-**

tatva volt. A pamutfogyasztás emelkedését még egy számmal is megvilágíthatjuk. A félgyártmányokat és gyártmányokat is nyerspamutra átszámítva, a pamutfogyasztás a világháború előtti fogyasztásnak 75%-a volt, ami rendkívül nagy javulás, ha figyelembe vesszük a női ruházkodásnak a világháború előtti állapothoz képest forradalmi átalakulását. A gyapjúszövetimportnak mennyiség szerint több mint 30%-os emelkedése is legnagyobb részben a növekedő fogyasztásban találja magyarázatát, bár ebben az iparágban már nem beszélhetünk a termelőképeség teljes kihasználásáról. Az úgylátszik hosszú ideig minimumra visszazorított ruházkodási igények gyors ütemű kielégítését bizonyítják a nyerspamut-, pamut- és gyapjúfonálbehozatal emelkedő számai is.

A forgalom megoszlása havonta.

A külkereskedelmi forgalom hónapok szerinti alakulásáról az I. számú tábla tájékoztat. A mérleg mind a 12 hónapban behozatali többlettel zárult s még a gabona-export megindulása utáni három hónapban is, havonként több mint 30 millió pengő volt a passzívum. A behozatal is ebben a három hónapban, augusztusban, szeptemberben és októberben volt a leg-

I. A külkereskedelmi forgalom hónapok szerint.

Mouvement du commerce extérieur par mois.

H ó n a p M o i s	1 9 2 6			1 9 2 7		
	Behozatal Importations	Kivitel Exportations	Behozatali (-), kivi- teli (+) többlet Excédent des impor- tations (-) et des exportations (+)	Behozatal Importations	Kivitel Exportations	Behozatali (-), kivi- teli (+) többlet Excédent des impor- tations (-) et des exportations (+)
	millió pengő — millions de pengős					
I.	60·5	62·1	+ 1·6	73·3	58·1	- 15·2
II.	71·3	58·3	- 13·0	78·4	54·9	- 23·5
III.	80·4	57·0	- 23·4	97·1	63·4	- 33·7
IV.	70·4	50·5	- 19·9	91·5	53·7	- 37·8
V.	66·3	57·4	- 8·9	92·4	61·1	- 31·3
VI.	68·2	61·6	- 6·6	83·7	51·4	- 32·3
VII.	73·9	55·1	- 18·8	83	57·4	- 30·9
VIII.	77·8	81·7	+ 3·9	107·5	75·9	- 31·6
IX.	88·0	91·3	+ 3·3	115·0	82·1	- 32·9
X.	94·6	112·3	+ 17·7	111·8	80·7	- 31·1
XI.	95·6	93·9	- 1·7	104·3	81·9	- 22·4
XII.	105·0	88·5	- 16·5	103·5	79·9	- 23·6
I—XII.	952·0	869·7	- 82·3	1146·8	800·5	- 346·3

nagyobb. A szeptemberi behozatal értéke 115 millió pengőt tett s a másik két hónapnak a behozatala is meghaladta az összemérés óta a legnagyobb behozatalt mutató 1926. évi december hónap importját. A kivitel visszaesése különösen az év utolsó négy hónapjában volt feltűnő, ami, mint már említettük, elsősorban a gabonakivitel visszaesésével magyarázható.

A behozatal árucsoportok szerint.

A behozatalban legfontosabb áruk forgalmának alakulásáról a II. A) számú tábla közül részletes adatokat.

A behozatalban, mint az 1926. évben is, a nyers- és megmunkált fa csoportja foglalja el az első helyet. A behozott fa mennyisége 2 millió q-val emelkedett, az értéknél azonban az emelkedés 22 millió pengőt tett, mert az építkezések folytán a fenyőgömbfa és a fűrészelt fenyőfa importja rendkívüli mértékben felszokott. Fenyőgömbfabehozatalunk kereken 3 millió q-át tett s a fűrészelt fenyőfa importja majdnem elérte a 6 millió q-át. A faárakban a világpiacon az 1927. évben az 1926. évvel összehasonlítva, nagyobb változás nem volt. A pamutszövetimport különösen a Cseh-Szlovákiával kötött kereskedelmi szerződés életbeléptetése után élenkült meg. Az év utolsó két hónapjában a kereskedelmi szerződés hatása alatt meg-nagyobbodott behozatalban már határozottan észlelhető az átmeneti növekedés hanyatlása. Az import értéke a nyerspamutárakban beállott világpiaci áremelkedés ellenére, nem növekedett ugyanolyan arányban, mint az import mennyisége, aminek az az oka, hogy a kereskedelem a cseh-szlovák kereskedelmi szerződés életbeléptetésének a reményében még az április-május hónapokban nagyobb mennyiséget kötött le. A rendelések leszállítása azonban csak a szerződés életbeléptetése után történt, ez különben kitűnik abból is, hogy a szerződés életbeléptetése előtti hónapokban a pamutszövetimport sokkal kisebb volt, mint általában szokott lenni. A textiliák másik igen fontos csoportja — a gyapjúszővetek — még jobban reagált a cseh kereskedelmi szerződésre. Közvetlen a szerződés életbeléptetése után augusztusban megsokszorozódott a gyapjúszővetek importja. A szeptember és október hónapok importja is rekordszámokat eredményezett, a két utolsó hónapban azonban már itt is nagy az import vissza-

esése. Decemberben pl. a behozatal már alig haladta meg az 1800 q-át, holott októberben közel 4.300 q volt. A fogyasztás nagymértékű emelkedését igazolja a selyemkrepp és a selyem- és félélyemszővetek behozatalának több mint 40%-kal való emelkedése is. Ennél az árucsoportnál azonban sohasem szabad megfeledkezni arról, hogy a behozott áru értékének körülbelül 40%-a a passzív kikészítési eljárás igénybevételével festés vagy nehezítés után jön vissza belföldi fogyasztás céljaira, az alapanyag tehát a magyar ipar terméke.

A beruházások okozta gazdasági fellendülés és a fogyasztásnak előre nem várt mértékben való emelkedése a behozatal majdnem minden fontos tételének importját megduzzasztotta. Az import emelkedése azonban legalább is az év nagyobb részében nem idézett elő visszafejlődést a belföldi ipari termelésben, ha a külkereskedelmi adatokból szabad következtetni az ipari termelésre. Az import emelkedése ugyanis nemcsak a gyártmányokra, hanem az ipar táplálására szolgáló nyersanyagokra és félgyártmányokra is kiterjedt. A szénimport 3 millió q-val emelkedett s a már említett széntermelési válság lehetővé tette, hogy az 1927. évben a 15 millió q szénért még valamivel kevesebbet fizessen az ország, mint az 1926. évben importált 12 millió q-ért. A nyersanyagok közül legnagyobb arányban emelkedtek a textilipari nyersanyagok, a pamut, a gyapjú és a juta, növekedett a pamut- és a gyapjúfonál, valamint a selyem és a selyemfonál importja is, ami ismét annak a bizonyítéka, hogy a behozatal előre nem várt megerősödése nem eredményezte egyúttal a textilipari termelés csökkenését. Ez különben kitűnik abból is, hogy a textilipar berendezkedését még ebben az évben is nagy arányban folytatta, mert a Magyarországra 1927-ben behozott textilipari gépek mennyisége kereken 80 ezer q volt, amiből 48 ezer q esett a szövő- és szövektőgépekre. Ez azonban nem mind új gép volt, mert ebben az évben is előfordult, hogy egy vállalat gyárát Magyarországra telepítette át. A 80 ezer q-nyi behozatal jelentősége még inkább szembeűnő akkor, ha ezt a számot szembeállítjuk az 1926. évi behozatal mennyiségével, amikor az import 38 ezer q-át tett.

A vasipari termelés nyersanyagainál és félgyártmányainál már nem volt ilyen

II. Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1926. és 1927. évben.

Commerce extérieur de la Hongrie en 1926 et 1927.

A) Behozatal — A) Importations

Az áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése <i>Désignation des marchandises et des groupes de marchandises</i>	Egység—Unité	Mennyiség q-ban, db ban v. párokban <i>Quantité en q., en pièces ou en paires</i>		Érték ezer P-ben <i>Valeur en milliers de P</i>		Az ös-zertek %-ában <i>Pourcent. de la valeur totale</i>	
		1926	1927	1926	1927	1926	1927
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois brut et ouvré</i>	q	26,283 539	28,098.658	108.025	130.879	11.35	11.41
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	"	95.306	118.730	86.556	92.062	9.09	8.03
Szén — <i>Charbon</i>	"	12,249.090	15,174.458	58.348	57.593	6.13	5.02
Gyapjúsövet — <i>Tissus de laine</i>	"	25.525	34.383	50.160	57.369	5.27	5.00
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	"	141.141	215.691	36.823	47.409	3.87	4.13
Papiros és papirosárak — <i>Papier et articles en papier</i>	"	584.544	690.871	34.466	39.417	3.62	3.44
Pamutfonál és -cérna — <i>Fils de coton et fils retors</i>	"	68.209	91.439	35.990	38.618	3.78	3.37
Nyersfémek — <i>Métaux bruts</i>	"	184.171	239.150	29.527	31.820	3.10	2.77
Asványolaj — <i>Huiles minerales</i>	"	1,331.487	1,658.227	23.752	26.473	2.49	2.31
Kikészített bőr — <i>Cuir préparés</i>	"	16.555	17.163	19.856	25.112	2.09	2.19
Vasaruk — <i>Ouvrages en fer</i>	"	113.330	158.613	18.707	24.065	1.96	2.10
Gyapjúfonál — <i>Fils de laine</i>	"	31.037	43.237	17.544	22.582	1.84	1.97
Gaze, kreppszövet, tiszta selyemből — <i>Gazes, tissus de soie façon crêpe</i>	"	1.347	2.060	13.418	22.153	1.41	1.93
Nyersdohány — <i>Tabac brut</i>	"	47.325	35.771	25.674	21.438	2.70	1.87
Selyem- és félselyemszövet — <i>Tissus de soie et de mi-soie</i>	"	1.543	2.089	13.013	17.239	1.37	1.50
Selyem és selyemfonál — <i>Soie et fils de soie</i>	"	4.049	8.951	7.763	16.065	0.82	1.40
Nyersbőr — <i>Peaux brutes</i>	"	52.841	67.750	12.431	15.869	1.31	1.38
Nyerspamut — <i>Coton brut</i>	"	54.615	76.069	12.949	15.196	1.36	1.33
Villamosgépek és készülékek — <i>Machines et appa- reils électriques</i>	"	12.957	18.856	9.949	13.156	1.04	1.15
Üveg és üvegaruk — <i>Verres et verreries</i>	"	169.515	206.940	10.889	12.034	1.14	1.05
Nyers rizs — <i>Riz brut</i>	"	195.703	266.492	9.190	11.870	0.96	1.04
Gyapjú — <i>Laine</i>	"	13.877	21.460	9.474	11.785	1.00	1.03
Déligyümölcs — <i>Fruits du Midi</i>	"	161.458	263.144	6.162	11.505	0.65	1.00
Vasfélégyártmányok — <i>Demi-produits en fer</i>	"	179.559	242.726	7.330	9.482	0.77	0.83
Kaucsukárak — <i>Articles en caoutchouc</i>	"	8.844	12.925	7.563	9.475	0.79	0.83
Személyszállító automobil — <i>Autos pour personnes</i> .	"	1) 15.786	2) 20.147	8.318	9.412	0.87	0.82
Prémbőr, kikészített — <i>Pelletteries apprêtées</i>	"	1.148	1.628	6.970	8.747	0.73	0.76
Nyerskávé — <i>Café brut</i>	"	31.444	36.467	9.390	8.536	0.99	0.74
Nyersjuta — <i>Laine brute</i>	"	56.149	92.279	5.527	8.509	0.58	0.74
Kötöttárak, pamutból — <i>Articles tricotés en coton</i>	"	2.891	2.681	9.638	7.885	1.01	0.69
Nyers- és ócskavas — <i>Fer brut et ferraille</i>	"	628.702	705.414	7.582	7.354	0.80	0.64
Vasérc — <i>Minerai de fer</i>	"	3,379.684	4,025.603	6.665	7.246	0.70	0.63
Összesen — <i>Total</i>	q	46,143.371	52,650.072	719.649	838.355	75.59	73.10
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	drb	700.710	874.201	232.412	308.442	24.41	26.90
	pár	1,014.475	1,165.251				
	q	9,208.495	10,116.174				
Behozatal összesen — <i>Importations totales</i>	drb	700.710	874.201	952.061	1,146.797	100.00	100.00
	pár	1,014.475	1,165.251				
	q	55,351.866	62,766.246				

1) 1.386, 2) 1.733 drb — pièces.

nagy az emelkedés, magyarázatra szorul azonban a vasárúknak 40 százalékot kitevő importemelkedése. A finomabb szerzőmektől eltekintve, az emelkedés itt a legnagyobb részben a beruházásokkal függ össze. Kedvezőbb a kép a fémipar szempontjából, mert a nyersfémek importja 30 százalékkal emelkedett. A gép- és elektro-

technikai ipar gyártmányainál is a behozatalban nagyarányú emelkedésről kell beszámolnunk. A textilipari gépek behozaláról már megemlékeztünk, ezenkívül különösen a mezőgazdasági gépek, elsősorban a traktorok és ekék, valamint a varrógépek, hús- és sütőipari gépek növekedése említendő.

B) Kivitel. — B) Exportations.

Az áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése <i>Désignation des marchandises et des groupes de marchandises</i>	Egység — Unité	Mennyiség q-ban, db-ban v. párokban <i>Quantité en q., en pièces ou en paires</i>		Érték ezer P-ben <i>Valeur en milliers de P</i>		Az összérték %-ában <i>Pourcent. de la valeur totale</i>	
		1926	1927	1926	1927	1926	1927
Búza — <i>Froment</i>	q	4,036.382	3,112.608	135.627	105.132	15.59	13.13
Vágó- és igásállatok — <i>Animaux de boucherie et de trait</i>	drb						
Ebből — <i>Dont: Szarvasmarha — Bêtes à corne</i>	pièces	318.097	245.082	94.582	91.811	10.87	11.47
Sertés — <i>Porcs</i>	"	91.544	74.015	48.012	45.429	5.52	5.68
Ló — <i>Chevaux</i>	"	157.748	116.507	31.346	29.984	3.60	3.75
Liszt — <i>Farine</i>	q	29.823	29.922	13.645	15.466	1.57	1.93
Baromfi — <i>Volaille</i>	q	1,563.918	1,643.500	80.9.9	78.1.9	9.31	9.77
Ebből — <i>Dont: Élő baromfi — Volaille vivante</i>	"	1) 138.464	4) 165.197	39.235	42.736	4.51	5.34
Leölt baromfi — <i>Volaille morte</i>	"	2) 38.564	5) 38.524	8.909	9.526	1.02	1.19
Rozs — <i>Seigle</i>	"	3) 101.900	6) 126.673	30.326	33.210	3.49	4.15
Cukor — <i>Sucre</i>	"	2,200.999	1,374.582	50.794	40.614	5.84	5.07
Tojás — <i>Oeufs</i>	"	662.125	671.735	27.881	29.904	3.21	3.74
Toll — <i>Plumes</i>	"	168.3.9	142.425	29.991	23.981	3.45	3.00
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	"	24.700	29.882	16.754	20.757	1.93	2.59
Disznózsír, szalonna — <i>Saindoux, lard</i>	"	92.972	101.617	15.421	17.529	1.77	2.19
Árpa — <i>Orge</i>	"	162.871	82.666	32.887	17.235	3.78	2.15
Villamosgépek és készülékek — <i>Machines et appareils électriques</i>	"	478.156	527.570	11.878	16.669	1.37	2.08
Gyapjú — <i>Laine</i>	"	37.998	29.317	18.169	15.807	2.09	1.98
Vasélgártm. — <i>Demi-produits en fer</i>	"	63.323	47.800	18.226	15.3.0	2.10	1.92
Vasárúk — <i>Ouvrages en fer</i>	"	411.076	664.873	9.900	13.881	1.14	1.73
Lóhere- és lucernamag — <i>Graines de trèfle et de luzerne</i>	"	176.695	210.363	11.969	13.207	1.38	1.65
Friss és elkészített hús, kolbász — <i>Viande fraîche et préparée, saucisse</i>	"	31.085	47.633	6.672	12.183	0.77	1.52
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	"	125.393	35.131	24.652	10.403	2.84	1.30
Olajosmagvak — <i>Graines oléagineuses</i>	"	5.835	10.905	5.642	10.240	0.65	1.28
Friss gyümölcs — <i>Fruits frais</i>	"	232.601	233.342	9.331	9.358	1.07	1.17
Szesz — <i>Alcool</i>	"	206.503	260.485	6.285	9.056	0.72	1.13
Bab, szára — <i>Haricots secs</i>	"	155.967	156.153	5.226	8.080	0.60	1.01
Tengeri — <i>Maïs</i>	"	642.534	297.244	12.912	7.802	1.48	0.97
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	"	1,414.547	343.5.4	25.036	7.293	2.88	0.91
Kikészített bőr — <i>Cuirs préparés</i>	"	1,357.182	724.372	9.144	7.151	1.05	0.89
Zab — <i>Avoine</i>	"	5.301	11.218	3.170	6.505	0.36	0.81
Nyersbőr — <i>Peaux brutes</i>	"	448.614	260.358	9.038	6.427	1.04	0.80
Friss főzelék — <i>Légumes frais</i>	"	20.302	18.140	6.131	6.373	0.70	0.80
Gaze, kreppsövet, tiszta selyemből — <i>Gazes, tissus de soie façon crêpe</i>	"	479.902	291.216	7.537	6.237	0.87	0.78
Selyem és selyemfónál — <i>Soie et fils de soie</i>	"	413	804	3.510	6.080	0.40	0.76
Gyógyszerek — <i>Médicaments</i>	"	2.193	2.308	4.284	4.944	0.49	0.62
Gyógyszerek — <i>Médicaments</i>	"	1.146	2.457	2.110	4.921	0.24	0.62
Összesen — <i>Total</i>	drb pièces	318.097	245.082	734.983	665.845	84.50	83.18
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	drb pièces pár paires q	15,347.586	11,499.465	134.746	134.628	15.50	16.82
Kivitel összesen — <i>Exportations totales</i>	drb pièces par paires q	337.450	251.262	869.729	800.473	100.00	100.00

1) 9,876.196, 2) 3,425.999, 3) 6,450.197, 4) 10,423.460, 5) 3,647.798, 6) 6,775.662 drb — pièces.

A papirosnak az összeomlás óta évről-évre észlelhető emelkedése az 1927. évben sem állott meg. Az import több mint 690 ezer q-át tett, a növekedés kereken 100 ezer q-át ért el. Az ásványolajfélék-

nél az emelkedés legnagyobb része a nyers ásványolajra jutott. A belföldi fogyasztó-képesség élénkülését jellemzi a rizs, kávé, végül a déligyümölcsök behozatalának elég jelentékeny térhódítása. A behozott

személyszállító automobilonk száma 1.733 darab volt az 1926. évi 1.386 darabbal szemben.

A kivitel árucsoportok szerint.

A legfontosabb kiviteli áruk és árucsoportok részesedését a kivitelben a II. B. sz. táblázat tartalmazza. A kiviteli adatok a mezőgazdasági cikkek értékesítési nehézségeit tükrözik vissza. A búza, rozs és tengeri kivitelének nagy visszaeséséről már a bevezetésben megemlékeztünk. Az 1928. év első fele aligha hoz változást az exportban. Nem látszik valószínűnek, hogy 2 millió q-val kisebb kenyérmagtermés mellett (a rozstermés kevesebb volt ugyanis, mint az 1926. esztendőben) 2—2,5 millió q-nál többet vigyünk ki, mert az 1926. és 1927. év első felében a búza-, rozs- és lisztexport, a lisztet a szokásos módon gabonára átszámítva, 2,3 millió q-át tett. A tengerikivitel sem fokozódhat az előzetes termésbecslések alapján.

A gabonafélék között egyedül az árpánál számolhatunk be élénkülésről, ahol a kivételesen elsőrangú minőségű termék folytán a nyugati országokban is sikerült

nagyobb mennyiségű sörárpát elhelyezni. A mezőgazdasági értékesítés nehézségei nemcsak a gabonánál, hanem a vágó- és igásállatoknál is sok gondot fognak még okozni. Ausztria, Cseh-Szlovákia, Németország és Svájc, — azok a piacok tehát, amelyek Olaszországon kívül első sorban jöhetnek szóba a vágóállat értékesítésénél, — mindnyájan a mezőgazdasági termelés megerősítését tűzték ki célul. A cseh-szlovák állatvámok, az osztrák vámnovella, a német és svájci állategészségügyi intézkedések, mind ezt a célt szolgálják. Hogy a kitűzött cél milyen határozott, meglátszik a magyar kivitel adatain is. A szarvasmarhákivittel 92 ezer darabról 74 ezer darabra, a sertés-kivitel 158 ezer darabról 117 ezer darabra esett. A disznózsír és szalonna exportja az 1927. évben a fele volt az 1926. évi exportnak, 83 ezer q az 1926. évi 163 ezer q-val szemben. A friss és elkészített hús exportjának nagyarányú visszaeséséről már volt szó. A vázolt helyzetet csak némileg enyhítette a sertésárak 1927. évi emelkedése, valamint az, hogy a kivitt szarvasmarhák értékében sem mutatkozik olyan csökkenés, ami a darabszám után várható

III. Magyarország külkereskedelmi forgalma gazdasági ágak és rendeltetés szerint az 1926. és 1927. években.

Commerce extérieur de la Hongrie suivant les branches économiques et la destination, en 1926 et 1927.

A nyersanyagok, félgyártmányok és gyártmányok megnevezése <i>Désignation des matières premières, des demi-produits et des articles fabriqués</i>	Behozatal — Importations				Kivitel — Exportations			
	1926		1927		1926		1927	
	Érték ezer P Valeur en milliers de P	Az összérték %ában En % de la valeur totale	Érték ezer P Valeur en milliers de P	Az összérték %ában En % de la valeur totale	Érték ezer P Valeur en milliers de P	Az összérték %ában En % de la valeur totale	Érték ezer P Valeur en milliers de P	Az összérték %ában En % de la valeur totale
I. Élelmezési és élvezeti cikkek <i>Articles alimentaires et boissons</i>	87.111	9 15	98.913	8 63	496.594	57 10	433.951	54 21
II. Élő állatok — <i>Animaux sur pied</i>	988	0 10	1.636	0 14	103.821	11 94	101.641	12 70
III. A mezőgazdaság és ipar segédanyagai — <i>Matières auxiliaires de l'agriculture et de l'industrie</i>	115.522	12 14	121.144	10 56	75.227	8 65	46.009	5 75
IV. Ipar — <i>Industrie</i>	748.440	78 61	925 104	80 67	194.087	22 31	218.872	27 34
Összes árúforgalom — <i>Mouvement total des marchandises</i>	952.061	100 00	1.146.797	100 00	869.729	100 00	800.473	100 00
Ebből — <i>Dont</i> :								
Nyersanyagok — <i>Matières premières</i>	305.389	32 08	349.451	30 47	605.725	69 65	513.158	64 11
Félgyártmányok — <i>Demi-produits</i>	214.081	22 48	273 450	23 85	37.110	4 26	45.288	5 66
Gyártmányok — <i>Articles fabriqués</i>	432.591	45 44	523.896	45 68	226.894	26 09	242.027	30 23

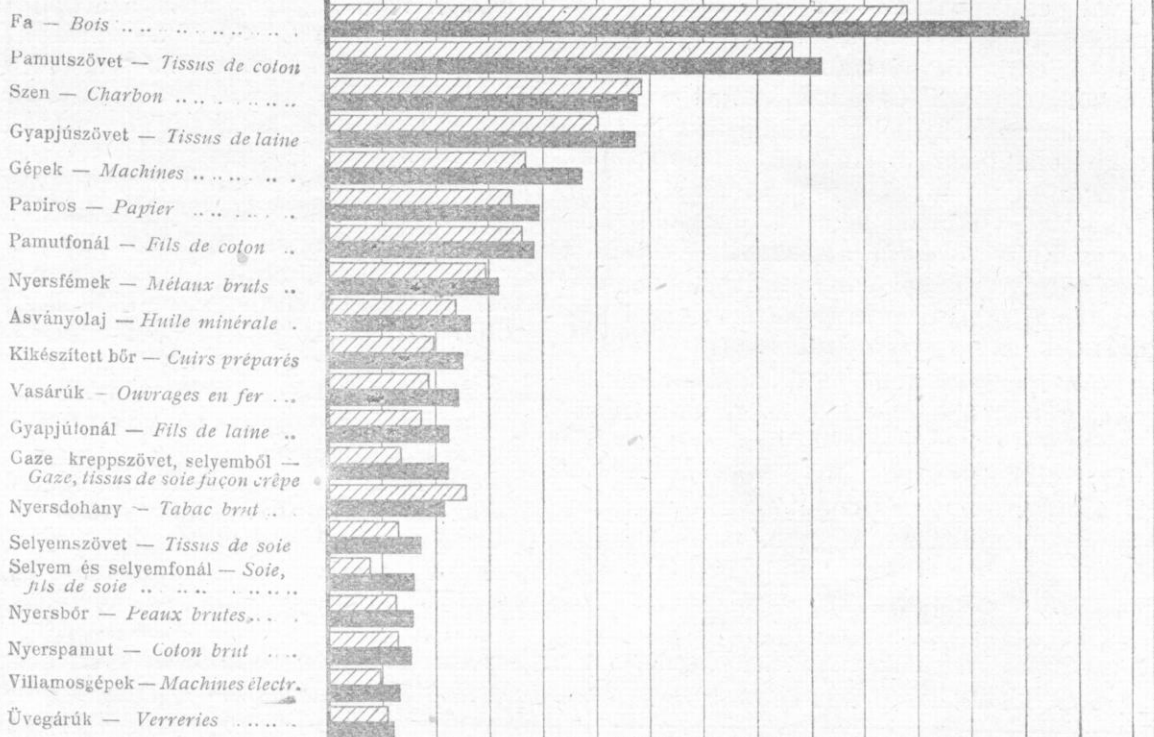
A FONTOSABB ÁRÚK FORGALMÁNAK ALAKULÁSA.

Formation du mouvement des marchandises importantes.

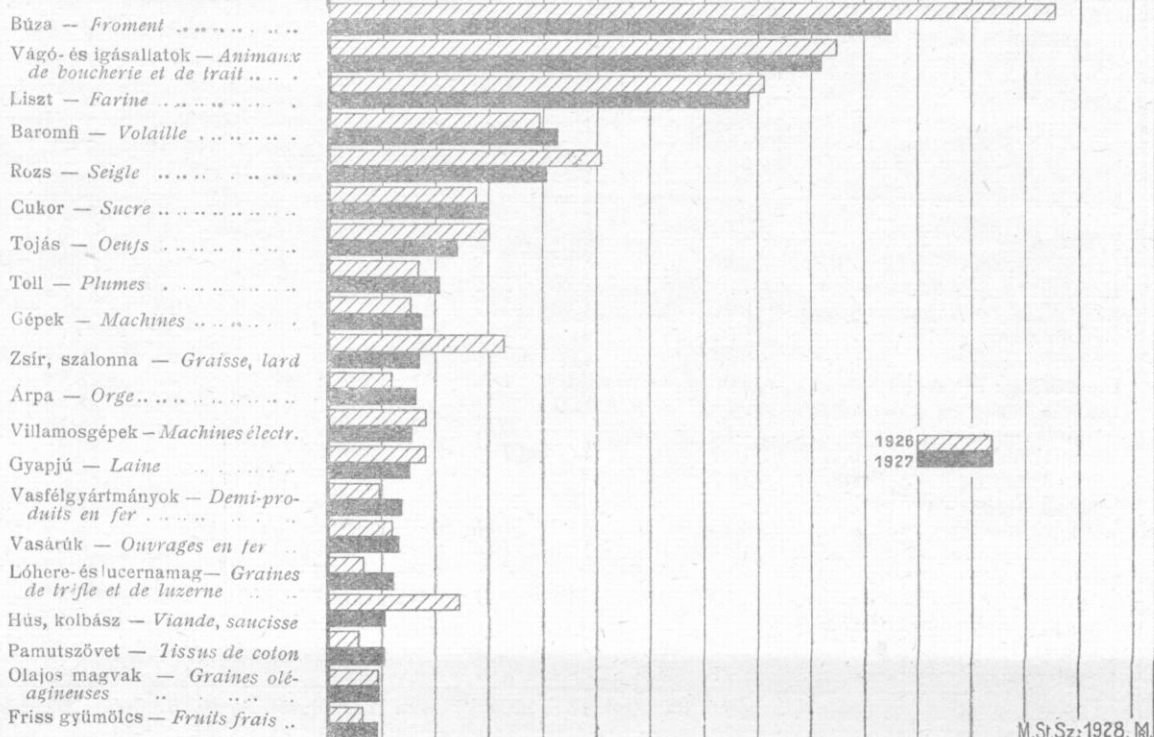
1926 I-XII. és 1927 I-XII.

Behozatal. Importations.

Millió pengőben. En millions de pengős.

Kivitel. Exportations.

lenne, mert az 1927. évben az exportált áru minőségileg nagyon megjavult.

A baromfi és baromfitermékek exportjában is megállott az az előretörés, amelyet az előző esztendőkből évről évre tapasztalhattunk. A tojásexport 26 ezer q-val esett vissza, az értékben is 6 millió pengőt tett ki a csökkenés. A tojásnál jelentkező visszaesést ellensúlyozta ugyan a baromfi és a toll exportjának az emelkedése, a leölt baromfinál azonban kisebb világpiacon árnyatlás befolyásolta kedvezőtlenül ennek a csoportnak a kivitelei értékét. A cukornál nem volt nagyobb változás. Kedvezővé vált a szesz elhelyezési lehetősége a világpiacon, amit igazol az, hogy ugyanolyan mennyiségért közel 60 százalékkal nagyobb árat sikerült elérni.

Az ipari kivitt belföldi beruházások okozta nagyobb elfoglaltság mellett is, sikerült élnékíteni. Egyedül az elektrotechnikai cikkek csoportjában volt visszaesés. Különösen említésreméltó kikészítőiparunk térhódítása. A pamutszövetexport közel 11 ezer q volt, majdnem kétszerese az 1926. évi exportnak.

A forgalom nyersanyagok, félgyártmányok és gyártmányok szerint.

A külkereskedelmi forgalomnak nyersanyagok, félgyártmányok és gyártmányok szerinti tagozódásában, mint ezt a III. sz. tábla mutatja, alig volt említésreméltó változás. A nyersanyagok aránya a behozatal értékében az 1926. évi 32 százalékkal szemben az 1927. évben 30,5 százalék volt. A félgyártmányok részesedése a behozatalban 22,5 százalékról 23,8 százalékra emelkedett, a gyártmányok részesedése ugyanazon a színvonalon maradt. A kivitelben, mint már előzőleg említettük, az ipari kivitel értéke emelkedett úgy a félgyártmányoknál, mint a gyártmányoknál. Természetes tehát, hogy a kivitelnek 70 millió pengőnyi visszaesése mellett a félgyártmányok és gyártmányok arányszáma eléggé eltolódott. A félgyártmányok 4,3 százalékról 5,7-re, a gyártmányok aránya pedig 26,1 százalékról 30,2 százalékra emelkedett. A kivitelhez fűzött megjegyzésekből azonban kitűnik az, hogy ennek az első pillanatra elég jelentékenynek látszó emelkedésnek nem szabad és nem lehet túlzott jelentőséget tulajdonítani.

IV. Magyarország külkereskedelmi forgalmának megoszlása országok szerint az 1926. és 1927. években.

Répartition du mouvement du commerce extérieur de la Hongrie, suivant les pays, en 1926 et 1927.

Szarmazási, illetőleg rendeltetési országok <i>Pays de provenance et de destination</i>	Behozatal — <i>Importations</i>				Kivitel — <i>Exportations</i>				Behozatali (—) v. kivitelei (+) többlet <i>Excédent d'im- portations (—) ou d'export. (+)</i>	
	1926		1927		1926		1927		1926	1927
	Millió P <i>En millions de pengős</i>	Az érték %-ában <i>En % de la valeur</i>	Millió P <i>En millions de pengős</i>	Az érték %-ában <i>En % de la valeur</i>	Millió P <i>En millions de pengős</i>	Az érték %-ában <i>En % de la valeur</i>	Millió P <i>En millions de pengős</i>	Az érték %-ában <i>En % de la valeur</i>	millió P <i>En millions de pengős</i>	
Ausztria — <i>Autriche</i>	188.9	19.84	203.7	17.76	319.5	36.73	278.2	34.76	+ 130.6	+ 74.5
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slov.</i>	223.0	23.43	280.3	24.44	173.6	19.96	156.7	19.57	— 49.4	— 123.6
Románia — <i>Roumanie</i>	77.2	8.11	82.8	7.22	34.4	3.96	35.8	4.47	— 42.8	— 47.0
Sz. H. Sz. áll. — <i>Royaume S. C. S.</i>	33.4	3.51	49.0	4.27	47.5	5.46	41.3	5.16	+ 14.1	— 7.7
Németország — <i>Allemagne</i> . . .	157.8	16.57	204.3	17.82	112.1	12.90	106.1	13.25	— 45.7	— 98.2
Svájc — <i>Suisse</i>	37.7	3.96	47.9	4.18	27.1	3.12	27.6	3.45	— 10.6	— 20.3
Olaszország — <i>Italie</i>	44.0	4.62	53.5	4.66	57.9	6.66	29.8	3.73	+ 13.9	— 23.7
Franciaország — <i>France</i>	26.5	2.79	32.1	2.80	5.2	0.59	5.5	0.69	— 21.3	— 26.6
Belgium — <i>Belgique</i>	3.8	0.40	7.7	0.67	2.7	0.31	1.9	0.24	— 1.1	— 5.8
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	15.7	1.64	17.9	1.56	2.6	0.30	2.1	0.26	— 13.1	— 15.8
Nagy-Britannia — <i>Gr.-Bretagne</i>	23.9	2.51	37.2	3.25	12.6	1.45	19.0	2.37	— 11.3	— 18.2
Svédország — <i>Suède</i>	1.1	0.11	1.5	0.13	0.5	0.06	0.7	0.09	— 0.6	— 0.8
Lengyelország — <i>Pologne</i>	48.5	5.10	54.2	4.73	14.3	1.64	28.4	3.55	— 34.2	— 25.8
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	12.8	1.34	14.5	1.26	8.5	0.98	8.4	1.05	— 4.3	— 6.1
Görögország — <i>Grèce</i>	3.0	0.32	1.1	0.09	6.6	0.75	5.4	0.68	+ 3.6	+ 4.3
Törökország — <i>Turquie</i>	8.7	0.92	5.4	0.47	3.2	0.37	4.1	0.51	— 5.5	— 1.3
Amerikai Egyesült Államok — <i>États-Unis d'Amérique</i>	22.2	2.33	24.3	2.12	3.9	0.45	3.9	0.48	— 18.3	— 20.4
Egyéb országok — <i>Autres pays</i>	23.8	2.50	29.4	2.57	37.5	4.31	45.6	5.69	+ 13.7	+ 16.2
Összesen — <i>Au total</i>	952.0	100.00	1146.8	100.00	869.7	100.00	800.5	100.00	— 82.3	— 346.3

V. Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1927. év december havában.

Commerce extérieur de la Hongrie en décembre 1927.

Az áruk megnevezése <i>Désignation des marchandises</i>	1926	1927	1926	1927	Az érték 1927. dec. havában több (+) v. kevesebb (-) ezer pengőben — Ex- cédent (+) ou dé- minution (-) de la valeur en déc. 1927. en milliers de pengős	Az 1927. é. dec. havi összérték %-ában En % de la valeur totale de décembre 1927.		
	december — décembre							
	q		1000 pengő	pengős				
A) Behozatal. — A) Importations.								
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois brut et ouvré</i>	3,030.969	2,016.191	11.657	7.914	—	3,743	7.64	
Pamutzsövet — <i>Tissus de coton</i>	8.832	9.319	6.878	7.426	+	548	7.17	
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	17.003	30 386	5.008	5.374	+	366	5.19	
Szén — <i>Charbon</i>	1,492.639	1,310.431	7.186	4.688	—	2.498	4.53	
Nyersdohány — <i>Tabac brut</i>	4.402	7.106	2.605	4.659	+	2.054	4.50	
Papiros és papirosárak — <i>Papier et art. en pap.</i>	67.355	71.039	3.907	4.017	+	110	3.88	
Pamutfonál és -cérna — <i>Fils de coton et fils retors</i>	8.148	7.730	3.322	3.787	+	465	3.66	
Gyapjászövet — <i>Tissus de laine</i>	1.915	1.813	2.782	2.860	+	78	2.76	
Nyersfémek — <i>Métaux bruts</i>	20.365	18.734	3.280	2.452	—	828	2.37	
Nyerspamut — <i>Coton brut</i>	8.888	10.338	1.797	2.307	+	510	2.23	
Vasárak — <i>Ouvrages en fer</i>	12.743	12.767	2.224	2.150	—	74	2.08	
Gyapjúfonál — <i>Fils de laine</i>	3.775	3.556	2.134	2.107	—	27	2.03	
Selyem- és féselyemszövet — <i>Tissus de soie et de mi-soie</i>	166	207	1.380	1.912	+	532	1.85	
Selyem és selyemfonál — <i>Soie et fils de soie</i>	520	871	1.105	1.896	+	791	1.83	
Gaze, kreppsövet, tiszta selyemből — <i>Gazes, tissus de soie façon crêpe</i>	146	166	1.597	1.869	+	272	1.80	
Kikészített bőr — <i>Cuir préparés</i>	1.918	1.047	2.225	1.805	—	420	1.74	
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	db — pièces pár — paires q — q	74.677 57.132 64.640	45.885	46.336	+	451	44.74	
Behozatal össz. — <i>Import. totales</i>	db — pièces pár — paires q — q	74.677 64.640 6.146.002	57.132 48.162 5.217.921	104.972	103.559	—	1.413	100.00
B) Kivitel. — B) Exportations.								
Baromfi — <i>Volaille</i>	1) 36.653	2) 41.805	10.985	10.572	—	413	13.23	
Ebből — <i>Dont: Élő baromfi — Volaille vivante</i>	1) 2.758	2) 3.155	728	736	+	8	0.92	
Leölt baromfi — <i>Volaille morte</i>	1) 33.895	2) 38.650	10.257	9.836	—	421	12.31	
Búza — <i>Froment</i>	353.023	246.702	12.286	8.018	—	4.268	10.04	
Liszt — <i>Farines</i>	132.658	162.615	6.352	7.708	+	1.356	9.63	
Vágó-és igásáll. — <i>Anim. de boucherie et de trait²⁾</i>	22.022	16.993	5.739	5.868	+	129	7.34	
Ebből — <i>Dont: Szarvasmarha — Bœtes à corne²⁾</i>	5.415	4.017	2.848	2.437	+	411	3.05	
Sertés — <i>Porcs²⁾</i>	11.465	10.698	2.108	2.766	+	658	3.46	
Ló — <i>Chevaux²⁾</i>	1.625	1.564	619	640	+	21	0.80	
Cukor — <i>Sucre</i>	81.496	135.192	3.870	5.408	+	1.538	6.77	
Lóhere- és lucernamag — <i>Graines de trèfle et de luzerne</i>	5.675	9.383	1.515	2.585	+	1.070	3.24	
Árpa — <i>Orge</i>	47.104	70.248	1.202	2.510	+	1.308	3.14	
Rozs — <i>Seigle</i>	180.265	81.730	4.809	2.493	—	2.316	3.12	
Kikészített bőr — <i>Cuir préparés</i>	431	3.218	390	2.092	+	1.702	2.62	
Villamos gépek és készülékek — <i>Machines et appareils électriques</i>	3.331	3.435	1.879	1.910	+	31	2.39	
Tengeri — <i>Maïs</i>	142.865	65.549	2.652	1.639	—	1.013	2.05	
Toll — <i>Plumes</i>	2.607	2.298	1.761	1.603	—	158	2.01	
Leölt vad — <i>Gibier mort</i>	4.130	7.841	531	1.187	+	656	1.49	
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	db — pièces pár — paires q — q	4.589 4.708 1.353.469	357 5.186 709.462	34.572	26.295	—	8.277	32.91
Kivitel össz. — <i>Export. totales</i>	db — pièces pár — paires q — q	26.611 4.708 2.313.707	17.350 5.186 1.539.478	88.543	79.888	—	8.655	100.00

1) Az 1926. év december havában az élő baromfi 239.166 darab, a leölt baromfi 2.022.818 darab, összesen 2.261.984 darab. — En déc. 1926, on a exporté 239.166 volailles vivantes et 2.022.818 volailles mortes; au total 2.261.984 pièces. — 2) Az 1927. év december havában az élő baromfi 282.600 darab, a leölt baromfi 1.908.892 darab, összesen 2.191.492 darab. — En déc. 1927, on a exporté 282.600 volailles vivantes et 1.908.892 volailles mortes; au total 2.191.492 pièces. — 3) A mennyiség darabokban van kimutatva. — La quantité est relevée en fûtes.

A forgalom származási és rendeltetési országok szerint.

A külkereskedelmi forgalom országok szerinti alakulását a IV. sz. táblázat tünteti fel. Az importnak emelkedése folytán Magyarország külkereskedelmi mérlege az 1927. évben az 1926. évvel szembeállítva, mondhatni, minden országgal szemben rosszabbodást mutat. A behozatalban Cseh-Szlovákia közel 60 millió pengővel növelte forgalmát, ugyanakkor, amikor Cseh-Szlovákia felé kivitelnk 17 millió pengővel csökkent. A passzívumnak több mint egyharmada, 123·6 millió pengő jutott Cseh-Szlovákiára. A behozatali többletnek rohamos emelkedését jellemzi az, hogy az 1926. évben Cseh-Szlovákiával szemben a passzívum az 50 millió pengőn alul volt.

Ausztriával lebonyolódott kereskedelmi forgalomban is növekedő behozatal áll szemben hanyatló kivitellel. A kiviteli többlet, amely az 1926. évben Ausztriával szemben 130 millió pengőnél nagyobb volt, az 1927. évben 75 millió pengőre zuhant. A mérleg romlásából 15 millió pengő jutott a növekedő behozatalra és 41 millió a kivitel csökkenésére.

Németország több mint 46 millióval növelte exportját Magyarország felé. Ugyanekkor a magyar kivitel Németország felé 6 millió pengővel csökkent. Míg tehát Németországnak a legnagyobb kedvezményes megállapodás minden ellenszolgáltatás nélkül kerekén 30 százalékos térhódítást jelentett a Magyarország felé irányuló exportjában, addig Magyarország az oda irányuló kivitelében, az állategészségügyi ren-

delkezések szigorú alkalmazása folytán, még az eddig elért eredményeket sem tudta az 1927. évben biztosítani. Németország jelentőségét Magyarország importjában még csak azzal az egy számmal akarjuk megvilágítani: Németország az 1927. évben 17·8 százalékkal a második helyet foglalja el Magyarország behozatalában, ebben az évben tehát már Ausztriát is megelőzte. Románia felé nincs jelentékenyebb eltolódás, mert a növekvő faimportból az erdélyi fatelepek nem részesültek olyan arányban, mint az várható volt. A Sz. H. Sz. állammal szemben a mérleg 8 millió pengő behozatali többlettel zárult, ezzel a Sz. H. Sz. állammal szemben is elvesztettük az eddigi aktivitást, amely még a múlt évben is 14 millió pengőt tett. A veszteségből 16 millió a behozatal emelkedésére és 6 millió a kivitel csökkenésére jutott. A behozatal emelkedéséből legnagyobb rész esett a fára. A kivitelnél pedig a csökkenés a jótételi közszenzállítás részbeni megszűnése folytán állott elő.

Feltűnő Olaszországgal szemben is a mérleg romlása. Az 1926. évi 14 millió aktívumot az 1927. évben 24 millió passzívum váltotta fel, ami elsősorban a kivitel csökkenésére vezethető vissza. A nyugati államokkal szemben is, kivétel nélkül emelkedett a passzívum. Ez majdnem mindenütt a növekedő textilbehozatalnak volt a következménye. Csak Lengyelországnál javult a mérleg 9 millió pengővel, de még így is több mint 25 millió pengő volt a behozatali többlet értéke Lengyelországgal szemben is.

Kádas Károly dr.

Nemzetközi készletstatisztika.

Statistique internationale des stocks.

A nemzetközi készletstatisztika még igen fejletlen állapotban van. A *Nemzetközi Statisztikai Intézet* 1924-ben egy albizottságot küldött ki a kérdés tanulmányozására, amelynek nevében 1925-ben H. W. *Methorst* a nemzetközi készletstatisztika szükségességéről és módszeréről jelentést terjesztett a római ülésnek elé. Az *Intézet* újabban néhány fontosabb cikkre vonatkozóan bocsátott közre nemzetközi adatokat, amelyeknek végösszegeit szemlényesen táblázatunkban mutatjuk be.

Habár az adatgyűjtés mai stádiumában a statisztika még csak egyes fontos gyűjtőhelyek készletadatait volt képes megfogni, a közölt adatok is igen becses anyagot jelentenek a gazdasági körök s különösen a kereskedelem számára, amely meg-

bízható nemzetközi adatokat eddig nélkülözni volt kénytelen. Az adatokból — mint reprezentatív számokból — megfelelő következtetések vonhatók le a világgészletek nagyságára s időbeli hullámzására is.

Gyapot. A gyapotkészletekre vonatkozó rovat az amerikai és másfajta gyapotra vonatkozóan a következő készletek adatait öleli fel: az Egyesült Államok fonódáiban és közraktáraiban lévő készleteket, a főbb európai kikötőkben (Liverpool, London, Manchester, Hamburg, Bréma, Havre, Genua, Barcelona, Antwerpen, Gand és Rotterdam) lévő készleteket, Alexandria, Bombay készleteit, valamint a Nagy-Britanniába és az európai kontinensre irányított rakományokat.

Nemzetközi készletadatok.

Données internationales de stocks.

A hó 1-én Au 1er du mois	Gyapot Coton		Kaucuk — Caout- chouc	Réz — Cuivre	Ón — Etain	Cink — Zinc	Cukor — Sucre		Kávé — Café	Tea — Thé		
	összes total	ebből a erikai fele — dont américain					1,000,000 bál — balles	1,000,000 q			1,000,000 zsák — sacs	1000 q
1922. I.	10.4	8.5	.	415.2	28.1	73.4	15.1	.	93			
1923. I.	9.0	7.2	.	352.0	25.4	17.3	18.6	.	77			
1924. I.	7.7	6.3	207.1	409.0	21.3	35.3	17.1	.	75			
1925. I.	8.7	7.6	152.6	395.6	15.5	19.6	23.4	8.1	90			
1926. I	10.5	9.1	125.4	357.1	18.3	8.7	29.2	9.6	90			
II.	10.2	8.6	.	365.7	17.1	13.3	28.1	9.2	95			
III.	9.7	8.1	.	369.7	16.5	18.9	25.6	8.9	91			
IV.	9.1	7.3	135.5	366.4	14.5	19.1	23.1	8.6	88			
V.	8.2	6.4	.	368.9	15.8	25.8	20.3	8.0	81			
VI.	7.3	5.6	.	376.3	18.3	28.0	17.2	7.6	73			
VII.	6.5	4.7	147.8	376.2	16.1	24.5	14.5	7.4	70			
VIII.	5.5	4.0	.	373.2	14.0	21.9	10.2	7.8	67			
IX.	4.9	3.5	.	354.0	13.6	18.0	7.0	8.9	71			
X.	6.5	5.3	164.4	357.0	14.6	15.4	5.7	10.1	79			
XI.	9.4	8.2	.	356.6	15.1	15.4	12.4	11.0	85			
XII.	10.2	9.2	.	367.6	15.5	14.1	24.3	11.2	89			

Kaucuk. Adatainkban a londoni és liverpooli kikötőknek és közraktáraknak, Amsterdam és Antwerpen raktárainak, az Egyesült Államok gyárájának és kereskedelmének készletei, valamint az Egyesült Államokba a tengeren menő készletek szerepelnek.

Réz. Itt a londoni Metal Exchangehez tartozó raktárak készletei, a havrei közraktárak, valamint az Egyesült Államok és Japán legfontosabb gyűjtőhelyeinek készletei vannak kimutatva.

Ón. A londoni és newyorki Metal Exchange közraktárainak készletei, Nagy-Britannia s az Egyesült Államok kikötőinek, valamint Hollandiának készletei és egyes tengeren levő készletek.

Cink. Az Egyesült Államok és Nagy-Britannia főbb készletei.

Cukor. A kimutatásban öt állam: Németország, Belgium, Franciaország, Nagy-Britannia és Cseh-Szlovákia megfogható készlettelételei vannak összegezve.

Kávé. Kimutatva a fontosabb európai kikötők, az Egyesült Államok és Brazília készletei s egyes — főleg braziliai eredetű — tengeren levő készletek.

Tea. Csak a Nagy-Britannia vámraktáraiban levő készletek.

Magyarország gépjárműállománya.

Effectif des véhicules à moteur en Hongrie.

Résumé. En 1927, déduction faite des voitures retirées de la circulation, l'effectif des véhicules à moteur de la Hongrie s'est accru de 5.674 unités (46.4%), de sorte qu'à la fin de l'année, il y avait là 17.906 véhicules à moteur en circulation. En examinant les deux grandes catégories de ceux-ci, les automobiles et les motocyclettes, on voit, pour 1927,

un accroissement particulièrement grand (66.7%) aux motocyclettes, lequel a dépassé grandement celui des automobiles (39.9%).

Au cours de l'année, à Budapest l'effectif a augmenté de 35.2%; en province, de 66.7%.

En janvier 1928, l'accroissement net a été de 215 (1.2%), dont 122 automobiles et 93 motocyclettes.

I. Az 1927. évi december 31-i állomány részletes adatai.

A motorikus járművek megjelenésével a közúti forgalomnak világszerte megindult gyökeres átalakulása hazánkban tulajdonképpen csak az utóbbi években vette kezdetét. A háború előtti 3.174 darabot kitevő gépjárműállománynak az akkori Magyarország területén forgalmi szempontból nagyobb jelentőséget nem tulajdoníthatunk. Azt követően pedig még hosszabb időbe telt az azoknak a réseknek pótlása is, melyeket a háború utáni forradalmi viszonyok és az idegen megszálló csapatok zsákmányolása ütött motoros forgalmi eszközeink sorában. A háború előtti legmagasabb létszámot a trianoni Magyarország csak az 1922. évi 3.303 darabot számláló állomá-

nyával érte el ismét. Ettől kezdve aztán az első évben 34.7%-kal növekszik az állomány, majd később a növekedés nagysága már 50% körül jár.

A gépjárműállomány erősebb ütemű gyarapodása óta a Statisztikai Hivatal a szaporodás havonkénti közzététele mellett szükségesnek tartotta a rendelkezésre álló adatok évenkénti feldolgozásával az érdekelteket minden részletre kiterjedően tájékoztatni. Az 1927. évi gépjárműállomány idevonatkozó adatainak feldolgozása ebben az évben is a kereskedelmi minisztérium illetékes szakosztályának támogatásával volt megvalósítható.

I. A gépjárművek száma.

Nombre des véhicules à moteur.

Év, hó Année, mois	Szerély- Autos à personnes	Teher- Autoca- mions	Egyéb Autres autos	Gépkocsik ösz- szes — Auto- mobiles au total	Motorkerék- párok - Moto- cyclettes	Gépjárművek mindössze — En- semble des véhicu- les à moteur
	kocsik					
	száma — nombre					
1910	937	110		1.047	—	1.047
1911	1.460	151		1.611	—	1.611
1912	1.926	252		2.178	—	2.178
1913	2.612	264		2.876	—	2.876
1914	2.877	316		3.193	—	3.193
1915	2.748	293		3.041	—	3.041
1916	2.478	386		2.864	—	2.864
1917	2.829	345	1)	3.174	—	3.174
1918	Nincs adat. — Point de données.					
1919	Nincs adat. — Point de données.					
1920	1.413	259		1.672	—	1.672
1921	2.184	380		2.564	161	2.725
1922	2.342	531		2.873	430	3.303
1923	3.078	721		3.799	650	4.449
1924	4.027	968		4.995	970	5.965
1925	4.943	1.472		6.415	1.462	7.877
1926	IV. 5.285	1.525	420	7.230	1.929	9.159
"	V. 5.435	1.564	445	7.444	2.175	9.619
"	VI. 5.622	1.611	469	7.702	2.315	10.017
"	V.I. 5.835	1.661	494	7.990	2.470	10.460
"	VIII. 6.035	1.718	517	8.270	2.629	10.899
"	IX. 6.185	1.765	532	8.482	2.706	11.188
"	X. 6.416	1.866	582	8.864	2.845	11.709
"	XI. 6.573	1.919	591	9.083	2.889	11.972
"	XII. 6.712	1.950	629	9.291	2.941	12.232
1927	I. 6.821	1.996	645	9.462	2.984	12.446
"	II. 6.939	2.030	674	9.643	3.073	12.716
"	III. 7.122	2.079	696	9.897	3.250	13.147
"	IV. 7.314	2.148	719	10.181	3.440	13.621
"	V. 7.571	2.230	742	10.543	3.730	14.273
"	VI. 7.860	2.306	752	10.918	3.985	14.903
"	VII. 8.208	2.396	779	11.383	4.227	15.610
"	VIII. 8.497	2.516	810	11.823	4.516	16.339
"	IX. 8.806	2.644	832	12.282	4.715	16.997
"	X. 9.047	2.755	849	12.651	4.820	17.471
"	XI. 9.181	2.828	858	12.867	4.864	17.731
"	XII. 9.259	2.886	856	13.001	4.905	17.906

1) Az „egyéb” kocsik részben a személy, részben a teherkocsik között szerepelnek. — Les „autres autos” figurent en partie parmi les autos à personnes, en partie parmi les auto-camions.

Az állomány havonkinti gyarapodása az év eleje óta általában a megszokott képet mutatja: a tavaszi és nyári hónapok alatt több, az őszi és téli hónapokban jóval kevesebb gépjárművet helyeztek forgalomba. A legnagyobb szaporodást ebben az évben is július és augusztus hónapok mutatják fel 700-on felüli állománynövekedéssel, míg a mélypont ismét december, illetőleg január hóra esik, amikor az újonnan forgalomba helyezett járművek száma mindössze 200 körül járt.

Az állomány havonkinti szaporodását az ország területrészei szerint tekintve már nem találjuk meg azt a szabályszerűséget, melyet az egész állományban az évszakok változása idéz elő. Ennek oka abban rejlik, hogy itt a szaporodás mértékét az újonnan forgalomba helyezett járművek mellett az ország területén belül az egyik kerületből a másikba áthelyezett automobilon és motorkerékpárok is befolyásolják. A kerületváltozásoknak az állománynövekedés havonkinti alakulásában játszott döntő szerepét egymagában elég világosan mutatja már az a körülmény is, hogy pl. decemberben a különféle kerületi áthelyezések folytán a főváros gépjárműállománya 110 darabbal csökkent.

A kerületváltozásoknak a gépjárműállomány területi elhelyezkedésére gyakorolt befolyását s ezzel kapcsolatban az állomány havonkinti gyarapodásának kialakulásában szerepet játszó tényezőket a rendelkezésre álló adatok alapján közelebbről is szemügyre vehetjük. A gépjárművek kerületi beosztásában az év folyamán 1.753 esetben történt változás. Ezek a kerületváltozások Budapest állományának elég jelentős veszteséget okoztak. A főváros gépjárműállománya ugyanis az újonnan forgalomba helyezett, valamint a forgalomból ideiglenesen kivont járművek újbóli forgalomba helyezésével 4.276-tal szaporodott. Ezt a növekedést a 366 forgalomból kivont jármű mellett a más kerületekbe távozott járművek még 1.137 darabbal csökkentették. Vagyis Budapest gépjárműállományának tényleges növekedése 2.773-ra szállott alá. A vidék automobil- és motorbicikliállománya viszont az újonnan és ismételtelen forgalomba helyezett járművekkel — a forgalomból kivontak levonása után — 1.779 darabbal szaporodott volna, azonban itt a kerületváltozások az állományt még azzal az 1.137 darabbal emelték. Végeredményben tehát a kerületváltozásokkal együtt a vidék állománya 2.916 darabbal gyarapodott.

A kerületváltozásokkal kapcsolatban szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy az idevonatkozó adataink nem fedik teljesen a tényleges helyzetet. Ezidőszerint ugyanis a gépjárműkereskedelem jórésze a fővárosban bonyolódik le. Az egyes képviselők-nél pedig már bevett az a szokás, hogy nemcsak az eladott, hanem a raktáron levő járművek részére is már előre kiváltják a forgalmi rendszámot. Ezek a gépek tehát

II. A gépjárművek állományában beállott változások kerületenkint.

Changements survenus dans l'effectif des véhicules à moteur, par districts.

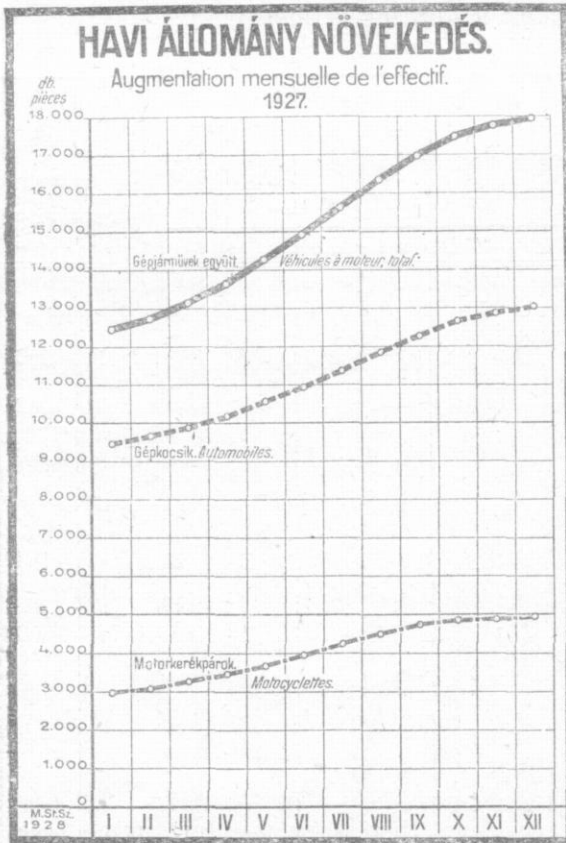
Az állományváltozás <i>Changement de l'effectif</i>	Budapesti	Budapest-vidéki - Environs de Budapest	Debreceni	Győri	Miskolci	Pécsi	Soproni	Szegedi	Székesfehérvári	Szombat-helyi	Vidéki kerületek együtt - Ensemble des districts de province	Kerületek mind-össze - Total des districts
	kerületek — Districts											
I. Szaporodás - Accroissement												
Újonnan forgalomba helyezve — <i>Mis en circulation</i> . . .	4219	333	192	114	166	172	95	469	135	185	1861	6080
Ismétl. en forgalomba helyezve — <i>Remis en circulation</i> . . .	57	5	—	—	—	—	—	—	—	—	5	62
Más kerületből áthelyezve — <i>Transférés d'autres districts</i>	239	375	163	33	158	133	36	301	169	146	1514	1753
II. Fogyás — Diminution												
Forgalomból kivonva — <i>Retirés de la circulation</i> . . .	366	21	11	1	6	7	—	32	6	3	87	453
Más kerületbe áthelyezve — <i>Transférés à d'autres districts</i>	1376	88	52	17	47	30	8	73	31	31	377	1753
III. Szaporodás és fogyás egybevetése — Comparaison de l'accroissement et de la diminution												
a) Forgalomba helyezés folytán — <i>Par suite de mise en circulation</i>	3910	317	181	113	160	165	95	437	129	182	1779	5689
b) Kerületváltozás folytán — <i>Par suite de changement de district</i>	-1137	287	111	16	111	103	28	228	138	115	1137	—

a Budapesten forgalomban levő járművek között szerepelnek, melyek azután vidékre való eladásuk esetén kerülnek át a vevő lakóhelye szerint illetékes kerületbe, vagyis, kerületváltozás folytán csökkentették a főváros, illetőleg növelik a vidék állományát. A másik eset az, amikor tulajdonjog fenntartásával, részletfizetésre történik az eladás. Ebben az esetben az eladás időpontjától az illető gyári képviselő tulajdona gyanánt, budapesti rendszámmal fut a jármű akkor is, ha történetesen vidéki vevő révén kezdettől fogva valamelyik vidéki kerületben volt is forgalomban. Itt a vételár teljes kiegyenlítésétől kezdve mutatja a gépkocsinyilvántartási lap a tényleges helyzetet, amikor a tényleges tulajdonos, a vevő nevére írják át a járművet. Ebben az esetben ismét az a helyzet áll elő, hogy a vételár teljes rendezése után kerül a gép kerületváltozás folytán az illető vidéki kerület állományába. Az elmondottak egyúttal okát adják annak is, hogy a kerületváltozások folytán miért csökkent a fővárosi, illetőleg miért emelkedett a vidéki kerületek állománya olyan jelentékeny mértékben.

III. A gépjárművek állományának növekedése százalékban 1926. dec. 31-től 1927. dec. 31-ig

Accroissement de l'effectif des véhicules à moteur, en %, du 31 décembre 1926 au 31 décembre 1927.

A gépjármű neve <i>Genre de véhicules</i>	Buda- pés- ten	Vidéken <i>En pro- vince</i>	Összesen <i>Total</i>
	%		
Személykocsik — <i>Autos à personnes</i>	27.3	61.1	40.2
Teherkocsik — <i>Autocamions</i>	31.5	77.6	48.0
Autobuszok — <i>Autobus</i> . . .	24.3	73.8	59.0
Béраutók — <i>Autos de louage</i>	16.5	52.3	23.4
Betegszállító — <i>Autos de transport de malades</i> . .	10.3	127.3	42.5
Köztisztasági — <i>Autos d'hygiène publ.</i>	4.2	27.3	15.2
Tartány — <i>Autos à récipients</i>	16.7	40.0	27.3
Tűzoltó — <i>Autos de pompiers</i>	5.6	50.0	28.9
Vontató — <i>Autos remorqueurs</i>	80.6	57.9	72.7
Egyéb rendeltetésű — <i>Autos à d'autres buts</i>	4.0	60.0	5.4
Gépkocsik összesen — <i>Automobiles au total</i>	26.1	64.6	39.9
Motorkerékpárok — <i>Motocyclettes</i>	63.4	73.0	66.8
Gépjárművek mindössze — <i>Véhicules à moteur au total</i>	35.2	66.7	46.4

A járművek tulajdonosaiban is elég sűrűn, 4.957 esetben állott be változás.

A forgalomból évközben kivont járművek leszámításával az ország tényleges állományszaporulata 5.674 darabra rúgott s ezzel az 1927. év végével 17.906 gépjármű állott az ország területén forgalomban. A növekedés aránya tehát 46,4%-nak felel meg (az előző évben 55,3%).

A gépjárművek két nagy csoportját, az automobilonkat és motorbicikliket tekintve, különösen feltűnő a motorkerékpárok erős szaporodása, melyeknek állománya egy év leforgása alatt 66,7%-kal (az előző évben 52,5%) gyarapodott, messze felülmulva az automobilonkat, ahol a szaporodás aránya 39,9% volt (az előző évben 44,8%). A járművek egyes fajait közelebbről szemügyre véve általában megállapíthatjuk, hogy a növekedés az egyes járművek között egyenletesebben oszlott meg s az állomány emelkedésének méreteiben nincsenek olyan kirívó különbségek, mint az előző évben. A személy- és teherautomobilonkat az előző évinél aránylag jóval nagyobb mértékben szaporodtak: a személykocsik 40,2%-kal (az előző évben 23,8%) s a teherkocsik 48,0%-kal (32,4%). Viszont az előző évben feltű-

nően erős ütemben 125,0%-kal gyarapodó autóbuszok ez évi aránya alaposan alább szállott s 59,0%-os növekedésük most nem válik annyira ki a többi járművek közül. Kevésbé szaporodott viszonylagosan ebben az évben a bérautók állománya is, ahol a növekedés aránya 52,2%-ról 23,4%-ra esett vissza.

A gépjárművek egyes fajtainak egyenlőtlen növekedése folytán az országos gépjárműállományban az év folyamán beállott változások a járművek négy nagy csoportjának egymáshoz való viszonyában is bizonyos eltolódásokat idéztek elő. A motorkerékpárok erős előretörése az ország összes gépjárműveire viszonyított arányukat 24,1%-ról 27,4%-ra emelte. Nagyobb ütemű növekedésük a személyautóknál és bérautóknál érezteti a legjobban a hatását, melyeknek országos arányát 54,9%-ról 51,7%-ra szorították le. A különböző célokra rendelt kocsik aránya már nagyon csekély mértékben — 5,1%-ról 4,8%-ra — csökkent. Míg a teherkocsiknak az országos állományhoz viszonyított aránya egy kisebb mértékű emelkedést is képes felmutatni, amennyiben viszonyszámuk 15,9%-ról 16,1%-ra emelkedett.

Az évi növekedést az ország területrészei szerint tekintve, ebben az évben is örömmel regisztrálhatjuk, hogy a vidék a motoros járművek szempontjából a fővárossal szemben fennálló elmaradottságát újból egy nagyobb lépéssel igyekezett behozni. Míg a főváros gépjárműállománya egy esztendő leforgása alatt általában 35,2%-kal növekedett, addig a vidék ugyanezen idő alatt 66,7%-os gyarapodást képes felmutatni. A vidék állománynövekedése aránylag, az egyetlen vontatókocsik kategóriáját kivéve, a járművek valamennyi fajánál — némelyiknél sokszorososan — felülmulja Budapest állományának gyarapodását. A budapesti személykocsik 27,3%-os és a teherkocsik 31,5%-os növekedésével a vidék 66,1, illetőleg 77,6%-os emelkedését állíthatjuk szembe. Jóval erősebb ütemben szaporodtak a vidéken az autóbuszok és bérautók is, melyeknél a növekedés aránya a főváros 24,3, illetőleg 16,5%-os gyarapodása mellett 73,8 és 52,3%-ot tett ki. A vidék a fővárosban aránylag erősebben 63,4%-kal növekedő motorkerékpárok szaporodásának mértékét is meghaladja, amennyiben a vidéki kerületekben a motorbiciklik állománya 73,0%-kal emelkedett. A különféle célokra rendelt gépkocsik mindegyik fajából is a főváros-

IV. A gépjárművek kerületenkinti megoszlása.

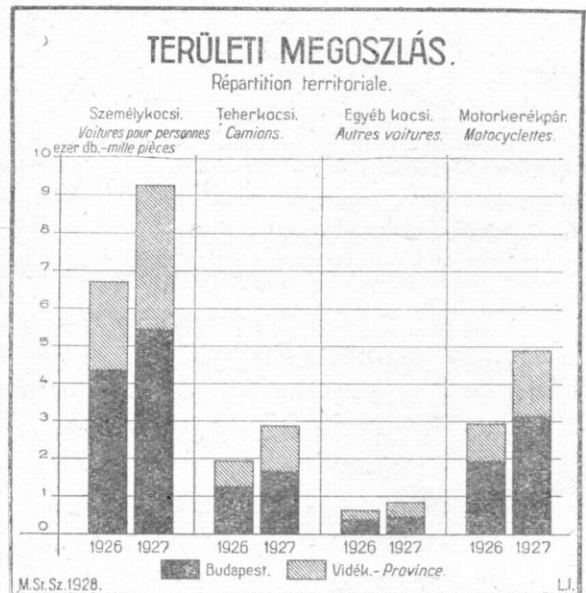
Répartition des véhicules à moteur.

Gépjárműkerület Districts de véhicules à moteur Év (vége) Fin de l'année		N o m b r e d e s																A kerület lélekszáma (1920) Population des districts (1920)					Ány lélekre jutott átlag egy Combien y avait-il d'habitants, en moyenne, sur 1												
		Személykocsi — autos à personnes		Teherkocsik — auto-camions		Autobusok — autobus		Berautók — autos de louage		Közszállító — autos p. transport de malad.		Köztisztasági — autos d'hygiène publique		Tartály — autos à réipients		Tűzoltó — autos de pompiers		Vontató — autos remorqueurs		Egyéb rendelkez. — aut. à d'autr. buts		Gépkocsik összesen — autos mobiles, au total		motoscyclettek — vélékülések — de 2 stéges A mellékülés nélküli — de 1 stéges		Összes gépjárművek — Ensemble des véhicules à mot.		személy — auto à personnes		teher — auto-camion		egyéb — autre auto		motorkerékpár — motocyclette	
		s z á m a —																1920																	
1. Budapest ...	1926	3604	1253	70	723	29	24	6	18	36	200	5963	166	1749	7878	928996	215	741	2426	485	118														
	1927	4589	1648	87	842	32	25	7	19	65	208	7522	166	1749	7878	928996	215	741	2426	485	118														
2. Vidék — Province																		1920																	
Budapest vidéki	1926	300	173	24	10	4	4	1	1	3	2	522	7	156	685	1504953	4855	8699	38589	9233	2197														
Aux environs de Budapest ..	1927	577	331	49	11	7	8	1	2	4	3	993	13	283	1289	1504953	2560	4547	20337	5084	1675														
Debrecen ..	1926	273	49	6	12	1	2	2	2	2	1	348	7	94	449	902331	3166	18415	64452	8934	2010														
	1927	440	72	25	16	3	2	2	2	6	1	667	20	154	741	902331	1979	12533	23137	5187	1218														
Győr	1926	117	40	5	1	1	1	1	4	—	1	170	14	60	244	141004	1195	3525	11750	1906	577														
	1927	177	55	12	2	1	1	1	5	—	1	255	21	96	372	141004	788	2564	6714	1205	379														
Miskolc	1926	271	76	12	28	2	1	1	2	1	—	394	10	78	482	842960	2819	11091	44366	9579	1749														
	1927	406	111	29	54	4	1	2	2	2	—	611	17	125	753	842960	833	6595	21074	5936	1120														
Pécs	1926	279	75	37	18	—	4	1	3	1	—	418	7	68	493	919197	3095	12256	19983	12256	1864														
	1927	417	103	46	23	5	5	1	5	1	—	609	19	133	761	919197	2075	8924	14590	5675	1208														
Sopron	1926	77	30	9	11	1	—	—	3	3	—	134	21	59	214	227246	2582	7574	14203	2841	1062														
	1927	117	46	12	13	1	—	—	3	3	—	195	56	71	322	227246	1749	4940	11960	1789	674														
Szeged	1926	439	160	57	47	1	6	3	6	6	—	719	14	185	918	1292885	2660	8081	17711	6497	1408														
	1927	732	347	76	82	2	7	—	6	9	1	1262	39	282	1583	1292885	1589	3727	12801	4028	816														
Székesfehérvár ..	1926	142	38	9	9	—	2	—	1	2	1	204	9	92	305	605796	4012	15942	40386	5998	1986														
	1927	244	84	21	16	—	2	—	2	5	2	376	15	180	571	605796	2532	7212	18872	3106	1061														
Szombathely ..	1926	315	56	5	36	1	2	—	3	1	—	419	34	111	564	614775	1751	10978	51231	4239	1090														
	1927	456	89	15	42	2	2	—	5	—	—	611	87	164	862	614775	1239	6906	21346	2449	713														
Vidék összesen ..	1926	2213	697	164	172	11	22	5	20	19	5	328	133	903	4954	7051147	2956	10116	28663	6872	1619														
Province, total	1927	3566	1238	285	262	25	28	7	30	30	8	6479	287	1488	7254	7051147	1842	5696	16475	3973	970														
Mindössze	1926	5817	1950	234	895	40	46	11	38	55	205	9291	289	2652	12932	7980143	1189	4092	12687	2713	652														
Total général ..	1927	8155	2886	372	1104	57	53	14	49	95	216	13001	640	4265	17906	7980143	1862	5696	16475	3973	970														

hoz képest viszonylag jobban szaporodott a vidék állománya. Ezek között is legfeltűnőbb a betegszállító kocsik 127·3%-os növekedése, mely a vidéki mentőszolgálat megszervezésével és kiépítésével magyarázható. Örömdetes tényként kell végül megállapítanunk, hogy a vidék elsősorban a közegészségügyi és tűzrendészeti berendezkedését igyekszik tökéletesíteni. Az idévonatkozó adataink, melyek az erre a célra szolgáló s a vidéken forgalomban lévő kocsiknak az ország állományához viszonyított arányát mutatják, igen jelentős haladásról tanuszkodnak.

Az ország állományából vidéken volt forgalomban

	1926 V/1.	1926 XII.	1927 XII.
	%		
betegszállító kocsik	3·1	27·5	43·8
köztisztasági kocsik	11·1	47·8	52·8
tűzoltó kocsik	45·5	52·6	61·2

A járművek területi megoszlásának a megítélésére legalkalmasabb, ha a motoros járművek állományát az illető területrészek lélekszámával állítjuk szembe. Itt meg kell

jegyeznünk, hogy az év folyamán a gépjárműkerületek számát 3-mal szaporították. Az 1927. év júniusa óta az új, nyíregyházi kerülethez tartozik az eddig a debreceni ke-

rületbe sorozott Szabolcs vármegye. A szegedi kerület joghatósága alól kivett Békés vármegye területe képezi az újonnan felállított gyulai kerületet. A harmadik új kerületnek, a nagykanizsainak hatásköre, mely eddig a szombathelyi kerületbe volt besorozva, Zala vármegyére terjed ki. Ennél a feldolgozásnál azonban ezeket az új kerületeket technikai okokból még figyelmen kívül kellett hagynunk. A lélekszámmal való egybevetés szerint a gépjárművek területi elhelyezkedése mellett az 1927. év végével az országban mintegy 445 lakosra esett egy motoros jármű (az előző évben 652). Az egyes járművek nemét tekintve, minden egyes automobilra 613 (az előző évben 859) s minden egyes motorbiciklire 1.627 (2.713) lélek esett. Ez az összehasonlítás szemléletti egyúttal a legszembeszökőben a motorosjárművek tekintetében a főváros és vidék között fennálló nagy különbséget is. A fővárosban ugyanis átlag minden 87 (az előző évben 118), a vidéken pedig minden 970 (1619) lakosra jutott egy-egy gépjármű.

A főváros és vidék közötti kirívó nagy különbség állandóan kisebbedik, amennyiben a gépjárművek szaporodása az újabb időben a vidéken a fővárosénál aránylag nagyobb lépésekkel halad előre. Az 1926. év végén a vidéken körülbelül 14-szer annyi lélek esett egy gépjárműre, mint a fővárosban. Egy év leforgása alatt az a helyzet, hogy a vidéken egy járműre eső lélekszám a fővárosinak már csak tizenegyszeresét teszi.

A vidék előretörését mutatják különben azok az alábbi adataink is, melyek a forgalomban lévő gépjárművek Budapest és vidék közötti arányának havonkénti változását tünteti fel.

A Budaresten A vidéken
forgalomban levő gépjárművek
aránya %-ban

január 31-én	63·9	36·1
február 28-án	63·6	36·4
március 31-én	63·7	36·3
április 30-án	63·7	36·3
május 31-én	63·8	36·2
június 30-án	63·1	36·9
július 31-én	63·4	36·6
augusztus 31-én	62·2	37·8
szeptember 30-án	61·6	38·4
október 31-én	60·8	39·2
november 30-án	60·7	39·3
december 31-én	59·4	40·6

Ezekből az adatokból is láthatjuk, hogy a vidék lassú tempóban ugyan, de állandóan nyomul az előtérbe. Az egész éven át csak az év első hónapjaiban szakad meg jelentéktelenül az előretörésnek a folyamata. A későbbi hónapokban azonban a vidék aránya állandóan emelkedik, úgyhogy végeredményben arányát az év elejétől az év végéig 36·1% -ról 40·6% -ra javította.

A gépjárművekre vonatkozó *részletes adatok* bemutatásánál a motorosjárműveket négy nagy csoportba foglaltuk össze: személykocsik, teherkocsik, egyéb kocsik és motorkerékpárok csoportjába. A személykocsik kategóriájába vannak a tulajdonképeni személyautomobilokon kívül a bérautók is besorozva. Az egyéb gyűjtőnév alá foglalt gépkocsik között szerepelnek postaszállító, betegszállító, köztisztasági, stb. kocsikon kívül a személyszállító autóbuszok is. A motorkerékpárok címe alatt pedig a szóló és oldalkocsis, valamint az áruszállító motorkerékpárok együtt vannak ki-mutatva.

A járművek *tulajdonosok* szerinti megoszlásánál még mindig igen hiányos, illetőleg kevés adat áll rendelkezésünkre. A forgalmi rendszámkiváltásnál ugyanis a gépjármű tulajdonosai nincsenek a foglalkozás bejelentésére kötelezve s így a feldolgozás anyagát képező gépkocsi nyilvántartási lapok a foglalkozásra vonatkozólag hiányos adatokat tartalmaznak. Kívánatos lenne ezért, a gépjárművek forgalomban helyezésénél előírt szabályok olyan irányú kiegészítése, hogy a rendszám kiváltásánál a jármű tulajdonosának a foglalkozása is bejelentésre kerüljön. Ez azután módot nyujtana arra is, hogy az automobilon és motorkerékpárok ebből a kiválóan fontos szempontból is megfelelően feldolgozhatók lennének. Ez idő szerint azonban kénytelenek voltunk az adott helyzethez alkalmazkodva, ismét csak azt a három kategóriát felállítani, ahol a csoportosítást a lapok adatai alapján meg lehetett ejteni: az állami, egyéb közhatósági és „mások” tulajdonában állott járművek csoportját. Az állami tulajdonban álló személykocsik szaporodása olyan csekély, számszerint 2, hogy az összes személykocsikhoz viszonyított arányuk mindössze 0·9% volt (az előző évben 1·1%). Jelentéktelenül emelkedett az állami teher- és a különféle célokra rendelt automobilon állománya is. A növekedés az előbbieknél 2, az utóbbiaknál 1 drb. volt; úgyhogy az állami teher- és egyéb kocsik

V. A gépjárművek megoszlása a törvényhatósági jogú és rendezett tanácsú városokban
a tulajdonosok lakóhelye szerint.

Répartition des véhicules à moteur dans les villes municipales et à conseil organisé, suivant le domicile des propriétaires.

Törvényhatóság Villes municipales et à conseil organisé	Személy- kocok Autos à personnes	Teher- kocsik Auto- camions	Egyéb kocsik Autres autos	Épkocsik összes Total des autos	Motor- kerékpárak Moto- cyclettes	Gépjármű- vek mindössze Ensemble des véhic- a moteur
	s z á m a — N o m b r e					
Budapest szfv. ¹⁾ — capitale ¹⁾	5.381	1.591	440	7.412	2.694	10.106
Baja	23	6	1	30	31	61
Debrecen	193	35	17	245	77	322
Győr	128	37	20	185	83	268
Hódmezővásárhely	60	21	6	87	14	101
Kecskemét	27	24	8	59	22	81
Miskolc	119	39	19	177	37	214
Pécs	114	34	9	157	39	196
Sopron	57	24	7	88	76	164
Szeged	156	51	41	248	83	331
Székesfehérvár	87	21	15	123	83	206
Tj. városok — Villes municip. Összesen — Total	6.345	1.883	583	8.811	3.239	12.050
Mohács rtv. — ville à cons. org.	18	2	5	25	6	31
Bekéscsaba	109	46	6	161	47	208
Gyula	29	26	3	58	17	75
Makó	32	15	5	52	17	69
Csongrád	5	3	—	8	2	10
Szentés	41	18	2	61	16	77
Magyaróvár	14	2	5	21	22	43
Hajdúhadház	1	—	—	1	2	3
Hajdúnánás	8	1	—	9	2	11
Háduböszörmény	2	1	—	3	2	5
Hajdúszoboszló	8	2	—	10	7	17
Eger	57	16	7	80	30	110
Göngyös	76	10	1	87	16	103
Jászberény	7	6	2	15	3	18
Kacag	8	7	2	17	5	22
Kisújszállás	5	3	—	8	2	10
Mezőtúr	23	6	—	29	4	33
Szolnok	57	26	6	89	12	101
Túrkeve	8	2	2	12	4	16
Esztergom	7	2	3	12	5	17
Komárom újváros	7	4	—	11	3	14
Balassagyarmat	25	3	—	28	12	40
Salgótarján	14	7	—	21	—	21
Budafok	5	4	—	9	3	12
Cegléd	9	14	4	27	13	40
Kalocsa	14	5	1	20	5	25
Kiskunfélegyháza	7	7	2	16	6	22
Kiskunhalas	15	4	3	22	15	37
Körmend	32	11	4	47	25	72
Nagykőrös	9	9	6	24	11	35
Besterzsébet	19	14	8	41	15	56
Rákospalota	11	6	1	18	11	29
Szentendre	6	—	—	6	—	6
Újpest	75	34	9	118	20	138
Vac	9	12	2	23	14	37
Kaposvár	78	17	7	102	21	123
Nyíregyháza	84	12	7	103	36	139
Széksárd	17	5	8	30	6	36
Kőszeg	9	2	—	11	16	27
Szombathely	107	8	3	118	86	204
Pápa	16	7	8	31	17	48
Veszprém	27	12	1	40	12	52
Nagykanizsa	40	10	5	55	18	73
Zalaegerszeg	24	7	2	33	7	40
Sátoraljaújhely	17	2	2	21	6	27
Rt. városok — Villes à cons. org. Összesen — Total	1.191	410	132	1.733	599	2.332
Mindössze — Total général	7.536	2.293	715	10.544	3.838	14.382

¹⁾ Az itt kimutatott állomány Budapest székesfővárosi kerületben kimutatott állománytól azért eltérő, mert a különböző vidéki kerületekbe áthelyezett gépek egy része még fővárosi forgalmi rendszámmal van ellátva. — ¹⁾ L'effectif ne correspond pas à celui du district de Budapest, car une partie des véhicules transférés aux districts de province portait encore le numéro d'ordre de Budapest.

aránya az előző évi 5·6, illetőleg 28·6%-ról 3·8, illetőleg 21·1%-ra csökkent. Az egyéb gyűjtőnév alá foglalt autók aránylag magas viszonyszámát illetőleg meg kell jegyeznünk, hogy a csoport arányszámának kialakulását az idesorozott posta-, rabszállító stb. autók, szóval a közcélokra szolgáló járművek befolyásolják. Az állami gépjárművek közül számottevően — 51·8%-kal — újabb postai levélgyűjtő motorkerékpárok beszerzése folytán csak a motorbiciklik állománya növekedett. Ennek ellenére a motorkerékpárok általános erős gyarapodása folytán azonban az állami tulajdonban levő gépek aránya mégis 1·9%-ról 1·7%-ra szállott alá. A különféle egyéb közhatóságok céljaira szolgáló gépjárművek is észrevehetően növekedtek. A személykocsiknak 1%-a (az előző évben 0·8%) és a teherkocsiknak 4·4% (4·8%) esett a különféle közhatóságokra. Az államhoz hasonlóan a többi közhatóságok is a különféle célokra rendelt kocsik közül tartottak a legtöbbet forgalomban, melyeknek az országos állományhoz viszonyított aránya 26·2% volt (az előző évben 27·2%). Az arányszámot itt is a közcélokra (betegszállítás, köztisztaság, tűzoltás, stb.) rendelt gépek emelik ilyen magasra. A nem állami közhatóságok által eddig annyira elhanyagolt motorkerékpárokat úgy látszik, újabban szívesebben veszik igénybe. Erre mutat az a körülmény, hogy az eddigi egyetlen motorkerékpár mellé az év folyamán 11 darabot szereztek be. A 12 darabból álló állomány azonban még mindig igen kicsiny s százalékos aránya 0·2%-ot tett.

A *kocsiszekrény neme* alapján való csoportosítás szerint a személykocsiknál továbbra is a nyitott kocsikat részesítették előnyben, melyeknek aránya változatlanul 73·8% maradt. Teherkocsiknál azonban már kezd a csukott kocsik használata előtérbe nyomulni, s a nyitott kocsik arányának 83·4%-ról 68·8%-ra való csökkenésével szemben a csukott kocsik viszonyszáma 14·7%-ról 29·2%-ra emelkedett. Az egyéb célokra rendelt kocsik között ezidőszert is a csukott kocsik dominálnak, annak ellenére, hogy arányuk némileg 67·4%-ról 67·1%-ra csökkent.

A járművek *teherbírása* tekintetében a személykocsiknál az 5—6 személyes kocsik helyét a 3—4 személyesek kezdik elfoglalni. 1926 májusában ugyanis az 5—6 személyes autók 56·8%-kal voltak képviselve, ugyanez év decemberében arányuk

51·2%-ra, majd a rákövetkező év végével 43·7%-ra szállott alá. Jelenleg tehát a 3—4 személyes autók a leghasználatosabbak, melyeknek aránya 52·1%-ot tett ki (az előző évben 44·5%). A teherkocsik között ebben az évben is a kisebb teherbírásiak voltak a legjobban elterjedve. Különösen feltűnően — több, mint kétszeresére — növekedett az 1001—1500 kilogrammos teherbírási kocsik állománya, melyek így a 25·7%-os arányukkal az első helyre kerültek. Mellettük továbbra is a 751—1000 kg. teherbírási berendezett kocsik domináltak (21·4%, az előző évben 20·9%). Az említettekén kívül az előző évekhez hasonlóan a 3001—4000 kg., valamint a 2501—3000 kg. súlyú teher elszállítására rendelt kocsik voltak még jobban elterjedve (14·7% és 13·3%; az előző évben 20·2, illetőleg 17·1%). Az egyéb célokra rendelt kocsiknál a teherbírás rendeltetésük céljához képest a szállítható személyek száma, illetőleg a súly mennyisége szerint van csoportosítva. A személyszállításul szolgáló kocsik között az idesorozott autóbuszok a 16-on felüli és a 10—16 személy szállítására szolgáló kocsik arányát 22·8%, illetőleg 20·0%-ra emelték. A súly szerinti teherbírás alapján csoportosított kocsiknál az ugyancsak idesorozott, nagy teherbírási berendezett köztisztasági és tűzoltókocsik állománya emeli az 5000 kg-on felüli kocsik arányát 6·8%-ra s a szintén idetartozó kisebb teherbírási postai gyűjtőkocsik játszanak közre az 501—750 kg. teherbírási kocsik 6·7%-os arányának kialakulásában. A motorkerékpárok között ebben az évben is az egyszemélyes gépek vannak túlsúlyban (78·4%, az előző évben 83·0%).

Az *erőforrás* szempontjából 40 jármű kivételével valamennyinél benzin szolgáltatja a hajtóerőt. A 40 elektromossággal hajtott gépkocsinak a fele az egyéb kocsik közé sorozott autóbuszok, tűzoltókocsik, stb. közül került ki.

A *lőerő* szerinti csoportosítás alapján megállapíthatjuk, hogy a gépek zöme valamennyi kocsinemnél ezidőszert is a 11—20 lőerős autók osztályába tartozott. Ezt láthatjuk a személykocsiknál, ahol az egész állomány 58·8%-a (az előző évben 57·2%), a teherkocsiknál, melyeknek 58·5%-a (48·7%), végül a különféle célra rendelt autók között, melyeknek 70·8%-a (66·3%) tartozott a 11—20 lőerős gépek kategóriájába. Leginkább használatosak e mellett a személykocsiknál

VI. A gépjárművek részletes leíró adatai 1927. évi december hó 31-én.

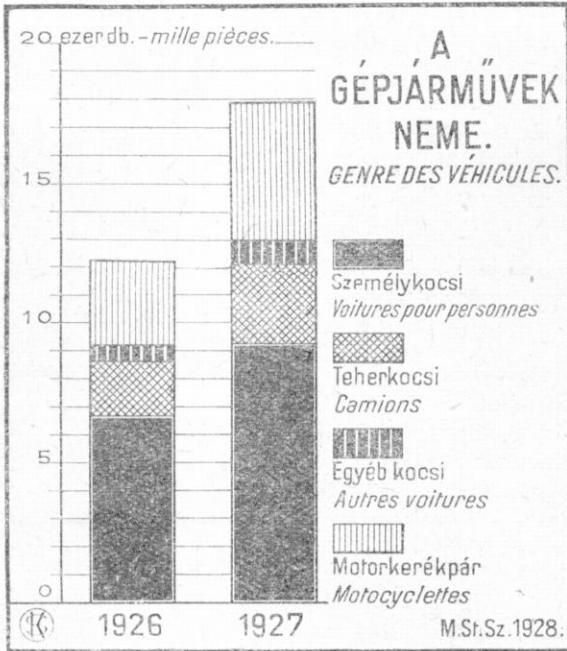
Donné s détaillées des véhicules à moteur au 31 décembre 1927.

A járművek megoszlása <i>Répartition des véhicules</i>	Összesen <i>Total</i>		Ebből — Dont à Budapest		A járművek megoszlása <i>Répartition des véhicules</i>	Összesen <i>Total</i>		Ebből — Dont à Budapest	
	1926	1927	1926	1927		1926	1927	1926	1927
	XII. 31.					XII. 31.			
I. Személykocsik. <i>I Autos à personne.</i>					2. A kocsiszekrény neme szerint: — Suivant le genre de voiture:				
1. Tulajdonos szerint: — <i>Suivant le propriétaire:</i>					nyitott — <i>ouverte</i>	1.626	1.987	1.022	1.065
állam — <i>Etat</i>	77	79	68	76	csukott — <i>fermée</i>	286	842	211	551
egyéb közhatóság — <i>autres autorités publ.</i>	54	95	27	57	kombinált — <i>combinée</i>	38	57	20	32
egyéb — <i>autres</i>	6.581	9.085	4.232	5.298	3. Teherbírás szerint: — <i>Suivant la capacité de charge:</i>				
2. A kocsiszekrény neme szerint: — <i>Suivant le genre de voiture:</i>					500 kg és annál kisebb teherbírással — <i>500 kilos et au-dessous</i>	77	104	64	76
nyitott — <i>ouverte</i>	4.956	6.836	2.853	3.455	501—750	23	34	15	15
csukott — <i>fermée</i>	1.365	1.951	1.183	1.625	751—1.000	408	618	265	322
kombinált — <i>combinée</i>	391	472	291	351	1.001—1.500	341	741	208	416
3. Teherbírás szerint: — <i>Suivant la capacité de charge:</i>					1.501—2.000	139	266	89	132
1—2 személy számára — <i>1 à 2 personnes</i>	219	298	143	197	2.001—2.500	36	63	20	38
3—4 személy számára — <i>3 à 4 personnes</i>	2.990	4.820	1.80	2.702	2.501—3.000	334	383	193	213
5—6 személy számára — <i>5 à 6 personnes</i>	3.439	4.048	2.336	2.480	3.001—4.000	393	424	288	297
6-nál több személy számára — <i>plus de 6 personnes</i>	64	97	48	52	4.001—5.000	195	233	108	122
4. Az erőforrás neme szerint: — <i>Suivant la source d'énergie:</i>					5.000 kg-on felüli teherbírással — <i>plus de 5.000 kilos</i>	4	20	3	17
benzín — <i>benzine</i>	6.700	9.246	4.316	5.420	4. Az erőforrás neme szerint: — <i>Suivant la source d'énergie:</i>				
villamosság — <i>électricité</i>	12	13	11	11	benzín — <i>benzine</i>	1.942	2.879	1.246	1.641
5. Lóerő szerint: — <i>Suivant les HP:</i>					villamosság — <i>électricité</i>	7	7	7	7
6 és azon aluli — <i>6 HP et au-dessous</i>	184	239	137	180	egyéb — <i>autres</i>	1	—	—	—
7—10 lóerővel — <i>7 à 10 HP</i>	2.097	2.846	1.428	1.745	5. Lóerő szerint: — <i>Suivant les HP:</i>				
11—20 lóerővel — <i>11 à 20 HP</i>	3.840	5.442	2.339	2.998	6 és azon aluli — <i>6 HP et au-dessous</i>	23	31	21	23
21—30 lóerővel — <i>21 à 30 HP</i>	536	677	393	475	7—10 lóerővel — <i>7 à 10 HP</i>	61	154	47	80
30-on felüli lóerővel — <i>plus de 30 HP</i>	55	55	32	33	11—20 lóerővel — <i>11 à 20 HP</i>	950	1.687	611	915
6. A motor hengereinek száma szerint: ¹⁾ — <i>Suivant le nombre des cylindres de moteur:¹⁾</i>					21—30 lóerővel — <i>21 à 30 HP</i>	793	864	501	530
2 hengeres — <i>2 cylindres</i>	114	178	61	116	30-on felüli lóerővel — <i>plus de 30 HP</i>	123	150	73	100
4 hengeres — <i>4 cylindres</i>	5.427	6.944	3.393	3.841	6. A motor hengereinek száma szerint: ²⁾ — <i>Suivant le nombre des cylindres de moteur:²⁾</i>				
6 hengeres — <i>6 cylindres</i>	1.076	2.018	786	1.373	4 és annál kevesebb hengerrel — <i>4 cyl. et au-dessous</i>	1.940	2.852	1.244	1.627
8 és annál több hengeres — <i>8 cylindres et au-dessus</i>	83	106	76	90	6 és annál több hengerrel — <i>6 cyl. et au-dessus</i>	3	27	2	14
II. Teherkocsik. <i>II. Autocamions.</i>					7. Abroncsolás neme szerint: — <i>Suivant le genre de cercle:</i>				
1. Tulajdonos szerint: — <i>Suivant le propriétaire:</i>					pneumatik — <i>pneumatique</i>	1.080	1.940	663	1.058
állam — <i>Etat</i>	109	111	102	101	tömörgummi — <i>caoutchouc massif</i>	862	939	583	585
egyéb közhatóság — <i>autres autorités publ.</i>	94	136	72	92	egyéb — <i>autres</i>	8	7	7	5
egyéb — <i>autres</i>	1.747	2.649	1.079	1.455					

1) Ezenkívül 13 drb (12) villamossággal hajtott jármű — *En outre, 13 véhic. (12) actionnés à l'électricité.*2) Ezenkívül 7 drb (7) villamossággal hajtott jármű — *En outre, 7 véhic. (7) actionnés à l'électricité.*

A járművek megoszlása <i>Répartition des véhicules</i>	Összesen <i>Total</i>		Ebből — Dont à Budapest		A járművek megoszlása <i>Répartition des véhicules</i>	Összesen <i>Total</i>		Ebből — Dont à Budapest	
	1926	1927	1926	1927		1926	1927	1926	1927
	XII. 31					XII. 31			
III. Egyéb kocsik. <i>III. Autres voitures.</i>					6. A motor hengereinek száma szerint ¹⁾ — <i>Suivant le nombre des cylindres du moteur:</i>				
1. Tulajdonos szerint: — <i>Suivant le propriétaire:</i>					2 } he gerrel — {	15	14	15	12
állam — <i>Etat</i>	180	181	179	179	4 } <i>cylindres</i> {	572	802	328	400
egyéb közhatalóság — <i>autres autorités publ.</i>	171	224	103	118	6 és annál több hengerrel <i>6 c. et plus de 6 cylindres</i>	20	20	18	11
egyéb — <i>autres</i>	278	451	101	140	7. Az abróncsolás neme szerint: — <i>Suivant le genre de cercle:</i>				
2. A kocsiszékény neme szerint: — <i>Suivant le genre de voiture:</i>					pneumatik — <i>pneumatique</i>	477	676	274	324
nyitott — <i>ouverte</i>	188	253	122	141	tömör gummi — <i>caoutchouc massif</i>	150	175	109	118
csukott — <i>fermée</i>	424	574	251	293	egyéb — <i>autres</i>	2	5		1
kombinált — <i>combinée</i>	17	29	10	9	IV. Motorkerékpárok. <i>IV. Motocyclettes.</i>				
3. Teherbírás szerint: — <i>Suivant la capacité de charge:</i>					1. Tulajdonos szerint: — <i>Suivant le propriétaire:</i>				
2 }	10	18	6	7	állam — <i>Etat</i>	56	85	56	85
3—4 }	21	22	16	16	egyéb közhatalóság — <i>autres autorités publ.</i>	1	12	—	8
5—6 } <i>személy számára</i>	46	50	43	41	egyéb — <i>autres</i>	2884	4808	1859	3037
7—10 } <i>persონnes</i>	38	50	17	18	2. Teherbírás szerint: — <i>Suivant la capacité de charge:</i>				
11—16 }	108	171	25	29	1 sz. számára — <i>personnes</i>	2442	3847	1662	2633
16-nál több személy száma — <i>plus de 16 personnes</i>	101	195	38	53	2 " " " " " "	461	936	242	482
150 kg és annál kisebb teherbírással — <i>150 kilos et au-dessous</i>	25	26	25	26	3 és annál több személy számára — <i>3 personnes et au-dessus</i>	38	122	11	15
151—500 }	31	33	30	31	3. Lóerő szerint — <i>Suivant les HP:</i>				
501—750 }	57	57	55	57	1 és azon aluli — <i>1 HP et au-dessous</i>	141	161	58	57
751—1 000 }	23	28	21	26	1—15 }	324	452	181	232
1 001—1 500 }	27	33	14	13	16—20 }	483	775	296	443
1 501—2 000 }	24	34	21	32	21—25 }	662	1051	492	751
2 001—3 000 }	30	26	15	18	26—30 }	322	569	218	375
3 001—4 000 }	30	34	17	19	31—35 }	526	1124	394	788
4 001—5 000 }	16	21	5	6	36—40 }	135	157	50	80
5 000 kg-nál nagyobb teherbírással — <i>au-dessus de 5.000 kilos</i>	42	58	35	51	41 és azon felüli lóerővel — <i>41 HP et au-dessus</i>	348	616	226	404
4. Az erőforrás neme szerint: — <i>Suivant la source d'énergie:</i>					4. A motor hengereinek száma szerint — <i>Suivant le nombre des cylindres du moteur:</i>				
benzin — <i>benzine</i>	607	836	361	423	1 hengerrel — <i>cylindres</i>	2336	3747	1563	2452
elektromosság — <i>électricité</i>	22	20	22	20	2 " " " "	586	1125	342	661
5. Lóerő szerint: — <i>Suivant les HP:</i>					3 és annál több hengerrel — <i>3 cylindr. et au-dessus</i>	19	33	10	17
6 és azon aluli — <i>6 HP et au-dessous</i>	11	8	10	7					
7—10 } <i>lőerővel</i>	48	55	45	49					
11—20 } <i>HP</i>	417	606	225	262					
21—30 }	120	140	76	89					
30-on felüli lóerővel — <i>au-dessus de 30 HP</i>	33	47	27	36					

¹⁾ Ezenkívül 20 drb (22 drb) villamossággal hajtott jármű. — *En outre, 20 véhicules (22) actionnés à l'électricité*

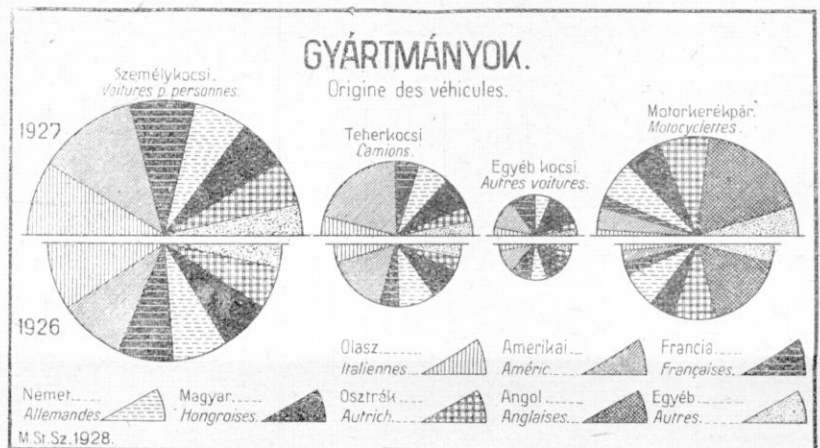
a kisebb, 7—10 lóerejű (30·7%), a teher- és az egyéb célokra szolgáló automobiloknál a nagyobb 21—30 lóerővel bíró gépek (29·9%, ill. 16·4%). A motorkerékpárok között ezúttal is a legnagyobb számmal a 3·1—3·5 és 2·1—2·5 lóerővel bíró gépek voltak képviselve (22·9, ill. 21·4%). Újabbán előszeretettel kezdik használni a nagyobb típusú, a 4·1 és azon felüli lóerejű motorkerékpárokat is, melyeknek létszáma egy év leforgása alatt csaknem megkétszereződött s egész állományának 12·6%-át (az előző évben 11·8%) tette.

A járműveket a motorok hengereinek száma szerint vizsgálva a személykocsiknál az egyenletesebb, zavartalan járást biztosító hathengeres gépek kezdenek előtérbe nyomulni, melyeknek aránya az előző évi 16·0%-ról 21·8%-ra emelkedett. Természetesen azonban, hogy ebben a tekintetben 75·6%-os (az előző évben 80·9%) viszonyszámukkal még mindig a négyhengeres kocsik állnak az első helyen. A teher- és az egyéb, különféle célra szolgáló automobiloknál, ahol a kocsi lehető egyenletes járása már nem bír olyan fontossággal, néhány kivételtől eltekintve, csaknem mindenütt továbbra is a négyhengeres gépeket használták mind a teherkocsiknál, mind az egyéb

célra rendelt automobiloknál 34 volt azoknak a gépeknek a száma, melyek nem a négyhengeres kocsik közé tartoztak. A motorkerékpárok között ezúttal is az egyhengeres gépek voltak a legjobban elterjedve (76·4%, az előző évben 79·4%). Újabbán azonban nagyobb előszeretettel kezdik használni a kéthengeres motorbicikliket is, melyeknek előző évhez viszonyított állománya csaknem kétszeresére s ezzel az egész állományhoz viszonyított aránya 22·9%-ra nőtt (az előző évben 19·9%).

A jármű kerék-abroncsolásának céljaira általánosságban a pneumatikot használták. A személykocsik már kivétel nélkül pneumatikkal voltak abroncsolva. A teher- és egyéb célokra szolgáló gépeknél is mindig több és több pneumatikkal találkozunk. Az 1927. év végével ugyanis a tömörgumival felszerelt automobilon aránya 44·2%-ról 32·5%-ra, a különféle célokra rendelt egyéb gépkocsik aránya pedig 23·8%-ról 20·4%-ra szállott alá.

A hengerűrtartalom szerinti megoszlás tekintetében említésre méltóbb változások nem következtek be. A személykocsiknál továbbra is az 1·1—1·5 literes kocsik vannak leginkább elterjedve (24·4%, az előző évben 24·7%). Utánuk a viszonylag erősebb arányú szaporodásuk folytán a 2·6—3·0 liter hengerűrtartalmú kocsik vannak legnagyobb számmal képviselve 21·9%, (az előző évben 19·2%). A 2·1—2·5 literes kocsik állományának kisebb arányú emelkedése miatt némileg háttérbe szorultak s viszonyszámuk 17·1%-ról 15·0%-ra csökkent. A teherkocsiknál az 1927. év végével még inkább kiemelkedik a 2·1—3 liter hengerűrtartalommal bíró automobilon domináló fölénye. Ebbe a kategóriába tartozott

VII. A gépjárművek megoszlása a hengerűrtartalom szerint 1927. évi december hó 31-én.

Répartition des véhicules à moteur suivant la contenance de cylindre, au 31 décembre 1927.

A) Személykocsik — Automobiles à personnes.

Megnevezés Désignation	1-0 és azon alul 1-0 litr. et au- dessous									6-0 on felül Plus de 6-0 litr.		Elekromotoro A moteur élect.	Ismeretlen hen- gerűrtartalmú gépjármű D'une conte- nance de cyl. inconnue	Összesen Autos à personnes au total
	1-1—1-5	1-6—2-0	2-1—2-5	2-6—3-0	3-1—3-5	3-6—4-0	4-1—5-9	6-0	gép	gép				
Mindössze } Total	1926	247	1.657	684	1.149	1.287	618	374	548	7	114	12	15	6 712
	1927	432	2 260	1.085	1.386	2 029	808	447	643	15	116	13	25	9 259
Ebből - Dont } Budapest	1926	167	1.122	418	795	652	429	249	402	5	69	11	8	4.327
	1927	275	1.395	615	874	900	528	293	451	7	71	11	11	5.431

B) Teherkocsik — Autocamions

Megnevezés Désignation	2 és azon alul 2 litr. et au- dessous							8-on felül Plus de 8 litr.		Elekto- motoros A moteur élect.	Ismeretlen h- gerűrtalmú gépjármű D'une conte- nance de cyl. inconn.	Teherkocsik összesen Autocamions au total
	2-1—3	3-1—4	4-1—5	5-1—6	6-1—8	8-on felül Plus de 8 litr.	gép	gép				
Mindössze—Total	1926	90	667	183	163	299	480	60	7	1	1.950	
	1927	158	1 263	307	198	335	504	105	7	9	2.886	
Ebből — Dont } Budapest	1926	70	414	126	107	175	312	41	7	1	1.253	
	1927	119	652	163	128	183	321	74	7	1	1 648	

C) Egyéb kocsik — Autres véhicules à moteur.

Megnevezés Désignation	1-és azon alul De 1 litr. et au- dessous									8-on felül Plus de 8 litr.		Elekromotoros A moteur élect.	Ismeretlen hen- gerűrtartalmú gépjármű D'une conte- nance de cyl. inconn.	Egyéb kocsik összesen Autres véhic. à m. au total	
	1-1—1-5	1-6—2-0	2-1—2-5	2-6—3-0	3-1—3-5	3-6—4-0	4-1—5-0	5-1—6-0	6-1—8-0	gép	gép				
Mindössze } Total	1926	7	40	7	133	189	34	42	42	24	82	6	22	1	629
	1927	6	46	16	156	259	69	86	58	37	85	13	20	5	856
Ebből - Dont } Budapest	1926	6	38	4	99	67	20	22	19	15	67	4	22	—	383
	1927	5	39	8	102	84	25	37	30	20	65	8	20	—	443

D) Motorkerékpárok — Motocyclettes.

Megnevezés Désignation	125 és azon alul 125 cm ³ et au- dessous							1.000-on felül Plus de 1.000 cm ³		Ismeretlen henger- űrtartalmú gépek D'une contenance de cyl. inconn.	Motorkerékpárok összesen Motocyclettes au total
	126—250	251—350	351—500	501—600	601—750	701—1000	gép	gép			
Mindössze—Total	1926	375	569	752	678	308	90	110	49	10	2 941
	1927	516	962	1.081	1 431	450	145	211	91	18	4.905
Ebből — Dont } Budapest	1926	165	359	543	482	195	58	72	33	8	1 915
	1927	263	564	728	983	276	101	135	67	13	3.130

VIII. A gépjárművek gyártmányok szerint.

Relevé des véhicules à moteur, suivant les fabriques.

A származási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance, véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>				A származási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance, véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>			
	Összesen <i>Total</i>		Ebből — à Budapest			Összesen <i>Total</i>		Ebből — à Budapest	
	1926	1927	1926	1927		1926	1927	1926	1927
XII. 31				XII. 31					
I. Személykocsik. <i>I. Autos à personnes.</i>					Protos	45	41	27	23
Amerikai Egyes. Áll. <i>Etats-Unis d'Amérique</i>					Aga	31	35	20	20
Ford	622	976	155	219	Egyéb — <i>Autres</i>	248	234	129	103
Chrysler	96	279	76	182	Összesen — <i>Total</i>	1.007	1.135	618	645
Buick	160	276	134	217	Ausztia <i>Autriche</i>				
Essex	67	115	45	73	Steyr	186	386	124	212
Chevrolet	16	105	9	19	Austro Daimler	254	293	170	205
Studebaker	45	102	26	52	Puch	161	162	71	55
Ilupmobile	35	53	22	33	Graef Stift	92	99	65	65
Hudson	31	44	20	30	Austro Fiat	39	47	21	26
Nash	1	4	1	37	W. A. F.	16	22	11	12
Egyéb — <i>Autres</i>	148	242	108	170	Egyéb — <i>Autres</i>	11	15	5	6
Összesen — <i>Total</i>	1.221	2.235	596	1.032	Összesen — <i>Total</i>	759	1.024	467	581
Olaszország <i>Italie</i>					Cseh-Szlovákia <i>Tchéco-Slovaquie</i>				
Fiat	857	1.102	553	603	Laurin-Klement	159	155	97	81
O. M.	92	115	50	54	Tatra	19	29	16	19
Lancia	88	99	65	65	Nesselsdorfer	19	20	12	12
Itala	71	82	48	50	Praga	12	17	5	8
Diatto	40	80	17	50	Összesen — <i>Total</i>	209	221	130	120
Ausaldo	36	41	22	22	Belgium <i>Belgique</i>				
Egyéb — <i>Autres</i>	100	128	63	75	Minerva	96	156	80	133
Összesen — <i>Total</i>	1.284	1.647	818	919	Métallurgique	12	19	10	10
Franciaország <i>France</i>					F. N.	6	8	2	3
Renault	247	345	189	226	Egyéb — <i>Autres</i>	5	4	4	4
Peugeot	167	219	104	129	Összesen — <i>Total</i>	119	187	96	150
Citroën	137	198	111	152	Nagy-Britannia <i>Grande-Bretagne</i>				
Berliet	69	77	40	38	Morris	12	48	9	21
Talbot Darracque	58	75	48	52	A-Daimler	13	25	11	18
De Dion Bouton	59	61	29	27	Rover	1	22	1	20
Mathis	18	53	7	22	Singer	4	13	3	10
Delaunay Belleville	23	42	20	28	Rolls-Royce	5	8	5	7
Egyéb — <i>Autres</i>	257	353	187	249	Egyéb — <i>Autres</i>	38	37	20	19
Összesen — <i>Total</i>	1.035	1.423	735	923	Összesen — <i>Total</i>	73	153	49	95
Magyarország <i>Hongrie</i>					Svájc <i>Suisse</i>				
Mág	690	894	555	704	Martini				
Marta	196	192	179	173	Pic-Pic				
Rába	32	38	20	24	Összesen — <i>Total</i>	7			
Fejes	11	13	10	11	Ismeretlen — Provenance <i>inconnue</i>	44	56	34	28
Weiss Manfréd	3	12	3	12	Személykocsik mindössze <i>Véhicules à personnes au total</i>	6.712	9.259	4.327	5.431
Egyéb — <i>Autres</i>	22	23	15	12					
Összesen — <i>Total</i>	954	1.172	782	936					
Németország <i>Allemagne</i>									
Benz—Mercedes	448	518	322	354					
Opel	95	162	58	84					
Adler	54	51	24	20					
Presto	46	51	23	26					
Wanderer	40	43	15	15					

A származási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance, véhicules</i>	A gépjárművek darab-záma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>				A származási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance, véhicules</i>	A gépjárművek darab-záma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>			
	Összesen <i>Total</i>		Ebből — Dont à Budapest			Összesen <i>Total</i>		Ebből — Dont à Budapest	
	1926	1927	1926	1927		1926	1927	1926	1927
XII. 31.				XII. 31.					
II. Teherkocsik.					Ausztria				
<i>II. Auto-camions.</i>					<i>Autriche</i>				
Amerikai Egyesült Államok <i>Etats-Unis d'Amérique</i>					Fross-Büssing				
Ford	459	856	270	384	36	53	28	33	
Chevrolet	47	189	34	95	26	34	16	23	
Packard	73	74	61	61	28	26	17	16	
International	6	21	6	16	18	26	12	17	
Jeffery	13	13	7	7	3	19	2	11	
Overland	6	13	4	12	13	17	10	11	
Egyéb — <i>Autres</i>	16	26	11	16	18	23	9	12	
Összesen — <i>Total</i>	620	1.192	393	591	Összesen — <i>Total</i>				
					142	198	94	123	
Németország					Svájc				
<i>Allemagne</i>					<i>Suisse</i>				
Benz-Mercedes	70	119	38	64	Saure	17	19	7	6
Büssing	59	71	24	51	Berna	18	18	15	13
Opel	25	36	15	21	Franz	14	13	10	9
N. A. G.	30	32	21	21	Arbenz	6	6	4	4
Bergmann	29	32	12	13	Martini	2	2	1	1
Hansa Lloyd	26	25	15	15	Összesen — <i>Total</i>				
Egyéb — <i>Autres</i>	104	104	62	58	57	58	37	33	
Összesen — <i>Total</i>	343	419	187	243	Cseh-Szlovákia				
					<i>Tchéco-Slovaquie</i>				
Magyarország					Laurin-Klement				
<i>Hongrie</i>					Nesselsdorfer				
Rába	103	131	64	77	Egyéb — <i>Autres</i>	4	9	3	6
Marta	66	73	36	31	Összesen — <i>Total</i>				
Mág	30	70	23	61	41	55	24	32	
Fiat	76	63	66	49	Nagy-Britannia				
Ganz	38	34	36	2	<i>Grande-Bretagne</i>				
Egyéb — <i>Autres</i>	21	19	17	15	Morris	4	15	4	11
Összesen — <i>Total</i>	334	390	242	255	Somua	—	12	—	12
					Egyéb — <i>Autres</i>	1	8	—	6
Franciaország					Összesen — <i>Total</i>				
<i>France</i>					5	35	4	29	
Berliet	45	75	24	45	Belgium				
Renault	27	53	20	33	<i>Belgique</i>				
Latil	27	38	16	21	Minerva	4	7	3	5
De Dion Bouton	14	18	11	13	Métallurgique	3	3	3	2
Citroën	9	17	7	15	Összesen — <i>Total</i>				
Peugeot	15	15	10	10	7	10	6	7	
— <i>Autres</i>	43	55	28	37	Ismeretlen — Provenance				
— <i>Total</i>	180	271	116	174	<i>inconnue</i>				
					30	23	18	8	
Itália					Teherkocsik mindössze —				
<i>Italie</i>					<i>Auto-camions au total.</i>				
Fiat	155	190	109	125	1.950	2.886	1.253	1.648	
Itala	18	22	11	13	III. Egyéb kocsik.				
O. M.	7	11	5	6	<i>III. Autres véhicules.</i>				
Egyéb — <i>Autres</i>	11	12	7	9	Magyarország				
Összesen — <i>Total</i>	191	235	132	153	<i>Hongrie</i>				
					Rába				
					Csonka				
					Mág				
					Röck				
					Egyéb — <i>Autres</i>				
					Összesen — <i>Total</i>				
					177	240	148	164	

A származási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance, véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>				A származási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance, véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>			
	Összesen <i>Total</i>		Ebből — Dont à Budapest			Összesen <i>Total</i>		Ebből — Dont à Budapest	
	1926	1927	1926	1927		1926	1927	1926	1927
	XII 31					XII 31			
Amerikai Egy. Áll. <i>Etats-Unis d'Amérique</i>					Nagy-Britannia <i>Grande-Bretagne</i>				
Ford	113	152	19	31	Wauhall	4	2	2	2
Chevrolet	14	38	4	4	Egyéb — <i>Autres</i>	3	2	4	2
Egyéb — <i>Autres</i>	4	17	2	3	Összesen — <i>Total</i>	7	4	6	4
Összesen — <i>Total</i>	131	207	25	38	Ismeretlen — <i>Provenance inconnue</i>	5	8	—	1
Franciaország <i>France</i>					Egyéb kocsik mindössze <i>Autres véhic. au total</i>	629	856	383	443
Chenard-Valcker	38	59	31	47	IV. Motorkerékpárok. <i>IV. Motocyclistes.</i>				
Renault	11	32	—	4	Nagy-Britannia <i>Grande-Bretagne</i>				
Berliet	14	21	6	4	A. I. S.	105	209	94	156
Latil	18	21	4	3	B. S. A.	102	181	75	110
Westinghouse	18	18	18	18	Matschless	116	167	71	86
Egyéb — <i>Autres</i>	20	15	11	6	Triumph	112	153	66	86
Összesen — <i>Total</i>	119	166	70	82	Sunbeam	79	119	71	101
Németország <i>Allemagne</i>					Enfield	72	106	63	90
Benz-Mercedes	22	27	18	21	New Hudson	29	82	25	61
Krupp	20	22	13	14	Excelsior	59	76	37	48
Egyéb — <i>Autres</i>	47	49	38	39	Douglas	23	72	20	56
Összesen — <i>Total</i>	89	98	69	74	Ariel	20	59	17	53
Ausztria <i>Autriche</i>					Egyéb — <i>Autres</i>	319	535	245	383
Austro Daimler	20	19	20	19	Összesen — <i>Total</i>	1.036	1.759	784	1.230
Steyr	6	13	5	10	Ausztria <i>Autriche</i>				
Austro Fiat	8	12	1	3	Puch	414	710	180	334
Egyéb — <i>Autres</i>	5	6	5	5	Austro Motorette	57	60	23	26
Összesen — <i>Total</i>	39	50	31	37	Roth	21	27	3	7
Olaszország <i>Italie</i>					L. A. G.	16	25	12	17
Fiat	31	41	12	14	Egyéb — <i>Autres</i>	36	24	16	13
Egyéb — <i>Autres</i>	6	9	—	2	Összesen — <i>Total</i>	544	840	234	397
Összesen — <i>Total</i>	37	50	12	16	Németország <i>Allemagne</i>				
Cseh-Szlovákia <i>Tchéco-Slovaquie</i>					Deutsche Werke	115	139	72	102
Laurin-Klement	16	18	15	16	D. K. W.	111	128	88	91
Egyéb — <i>Autres</i>	3	3	3	3	Wanderer	69	70	31	28
Összesen — <i>Total</i>	19	21	18	19	N. S. U.	49	46	24	21
Belgium <i>Belgique</i>					Zündapp	11	20	9	17
F. N.	2	5	1	3	Egyéb — <i>Autres</i>	103	207	54	114
Minerva	—	2	—	1	Összesen — <i>Total</i>	458	610	278	373
Összesen — <i>Total</i>	2	7	1	4	Magyarország <i>Hongrie</i>				
Svájc <i>Suisse</i>					Méray	190	476	167	403
Saurer	4	5	3	4	Nova	45	68	42	51
					Egyéb — <i>Autres</i>	63	35	44	13
					Összesen — <i>Total</i>	298	579	253	467

A származási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance, véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>				A származási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance, véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>			
	Összesen <i>Total</i>		Ebből — Dont à Budapest			Összesen <i>Total</i>		Ebből — Dont à Budapest	
	1926	1927	1926	1927		1926	1927	1926	1927
	XII. 81					XII. 31			
Am. Egyes. Államok <i>Etats-Unis d'Amérique</i>					Olaszország <i>Italie</i>				
Harley Davidson	52	164	41	122	Frera	34	32	25	23
Indian	88	158	54	97	Diag	22	31	17	17
Egyéb — <i>Autres</i>	12	31	6	20	Egyéb — <i>Autres</i>	24	23	19	17
Összesen — <i>Total</i>	152	353	101	239	Összesen — <i>Total</i>	80	86	61	57
Belgium <i>Belgique</i>					Cseh-Szlovákia <i>Tchéco-Slovaquie</i>				
Sarolea	10	91	6	54	Laurin-Klement	40	43	15	14
F. N.	11	71	4	36	Egyéb — <i>Autres</i>	—	1	—	1
Gillet	1	68	1	61	Összesen — <i>Total</i>	40	44	15	15
Összesen — <i>Total</i>	22	230	11	151	Svájc <i>Suisse</i>				
Franciaország <i>France</i>					Motosacoche	14	30	9	8
Peugeot	64	58	50	38	Moto Rewe	8	7	5	5
Terrot Jap	15	20	14	18	Egyéb — <i>Autres</i>	5	5	4	4
Monet Goyon	16	17	3	5	Összesen — <i>Total</i>	27	42	18	17
Automoto	12	16	7	7	Ismeretlen — Provenance <i>inconnue</i>	117	172	55	75
Le Grimpeaux	13	15	8	7					
Egyéb — <i>Autres</i>	47	58	23	34	Motorkerékpárok mindössze — <i>Motocycl. au total</i>	2.941	4.905	1.915	3.130
Összesen — <i>Total</i>	167	184	105	109					

ugyanis a teherautomobiloknak 43·8%-a (az előző évben 34·2%). Eléggé el voltak terjedve még a 6·1—8 literes teherkocsik is (17·5%, az előző évben 24·6%). A különféle egyéb célokra szolgáló járműveknél nincs változás, melyek között 30·3%-os (az előző évben 30·1%) arányukkal a 2·6—3·0 liter hengerűrtartalmú gépek állanak az első helyen. Mellettük a 2·1—2·5 literes automobilok aránya kiemelkedőbb (18·2%, az előző évben 21·1%). A motorkerékpárok között erősen megnövekedett a 351—500 c m³-es gépek száma, melyek ennél fogva az egész állomány 29·2%-át (az előző évben 23·1%) tették. Az így második helyre szorult 251—350 c m³-es motorkerékpárok voltak mellettük továbbra is a leghasználatosabbak (22·0%, az előző évben 25·6%).

A járművek származási országok és gyártmányonkénti megoszlását külön részletes táblázatban mutatjuk be.

Az ország állományát a járművek *gyártási helye* szerint tekintve a személykocsik között feltűnően megsokasodtak ismét az amerikai eredetű gépek, melyeknek száma egy év leforgása alatt csaknem megkétszereződött. A növekedés aránya pontosan

83·0%-ot tett ki s ezzel az országok sorrendjében az első helyet, Olaszország helyét az 1926-ban még hatodik helyen szereplő Amerikai Egyesült Államok foglalták el, amennyiben az 1927. év végével személyautobilállományunknak 24·1%-a (az előző évben 18·2%) volt amerikai gyártmány. Az olaszországi gépek jóval kisebb mértékben, 28·3%-kal növekedtek s 17·8%-os arányukkal a második helyre szorultak vissza. A harmadik helyet ezúttal is a franciaországi eredetű személykocsik foglalták el, melyeknek viszonyszáma 15·4% volt (az előző évben 15·4%). A magyar gyártmányok 22·9%-os gyarapodásuk folytán az eddigi ötödik helyről a negyedik helyre kerültek s a hazai gyártmányú kocsik az összes személyautomobiloknak 12·7%-át (az előző évben 14·2%) tették. A felsoroltakon kívül még a német (12·3%, az előző évben 15·0%), osztrák (11·1%, az előző évben 11·3%) és a cseh-szlovák (2·4%, az előző évben 3·1%) gyártmányok örvendtek nagyobb keresletnek. A teherkocsiknál az élen levő országok sorrendjében változatlan a helyzet. A teherkocsigyártmányoknál ez évben is az Amerikai Egyesült Államok

IX. A forgalomból kivont és külföldre távozott járművek.

Véhicules retirés de la circulation et sortis du pays.

Megnevezés Désignation	A gépjárművek összes száma Nombre total des véhicules à moteur	Tulajdonos Propriétaire	Kocsiszekrény neme Genre de voiture	Teherbírás Capacité de charge suivant						Erő- forrás Source d'énergie	Lóerő H P		Gvártmányok Origine des véhicules												
				személy les personnes		súly le poids					10 és azon alul — 10 et moins	10-en felül — plus de 10	A motor hengereinek száma — Nombre des cylindres de moteur		Amerikai Egyesült Államok Etats-Unis d'Amérique Ausztria — Autriche Belgium — Belgique Cseh-Szlovákia Tchéco-Slovaquie Franciaország — France Magyarország — Hongrie Nagy-Britannia — Gr.-Bretagne Németország — Allemagne Olaszország — Italie Ismeretlen — Inconnue										
				szerint									4 és azon alul 4 et moins	4-en felül plus de 4											
				1-2 personn.	3-4 personn.	5 és ennél több 5 personn. et plus	2000 kg és a-on alul 2000 kg et moins	2000 kg-on felül plus de 2000 kg	benzin — benzine		egyéb — autre														
Személykocsik — Autos à personnes . . .	285	3 282	202	83	11 82	192	—	—	274	11 50	235	246	39	46 38	11	19 37	24	5 67	33	5					
Teherkocsik— Autocamions	24	— 24	21	3	—	—	18	6	23	1 1	23	24	—	7 1	1	3 1	2	— 6	2	1					
Egyéb kocsik— Autres autos	12	2 10	5	7	— 2	7	3	—	11	1 1	11	12	—	3	—	— 6	1	—	— 1	1					
Gépkocsik együtt — Au- tos au total .	321	5 316	228	93	11 84	199	21	6	308	13 52	269	282	39	56 39	12	22 44	27	5 73	36	7					
Motorkerékpá- rok — Moto- cyclettes . .	27	— 27	—	—	27	—	—	—	27	— 27	—	27	—	1 12	1	1 2	2	3 3	—	2					
Gépjárművek összesen — Véhicules à moteur autotal	348	5 343	228	93	38 84	199	21	6	335	13 79	269	309	39	57 51	13	23 46	29	8 76	36	9					
2. Külföldre távozott járművek — Véhicules sortis du pays																									
Személykocsik — Autos à personnes . .	34	— 34	29	5	1 23	10	—	—	34	— 22	12	30	4	— 3	—	2 4	18	— 2	3	2					
Teherkocsik— Autocamions .	2	— 2	2	—	—	—	1	1	2	—	— 2	2	—	—	—	—	—	— 2	—	—					
Gépkocsik együtt — Véh. à mot. au total	36	— 36	31	5	1 23	10	1	1	36	— 22	14	32	4	— 3	—	2 4	18	— 4	3	2					

(41,3%, az előző évben 31,8%) és Németország (14,5%, az előző évben 17,6%) előzik meg Magyarországot (13,5%). Franciaország ez évi 9,4%-os (az előző évben 9,2%) arányával a negyedik helyet foglalta el, átadva eddigi ötödik helyét Olaszországnak (8,1%, az előző évben 9,8%). A teherautó-
mobilok között nagyobb számmal vannak nálunk még képviselve Ausztria (6,9%, az előző évben 7,3%), Svájc (2,0%, az előző évben 2,9%) és Cseh-Szlovákia (1,9%, az előző évben 2,1%) gyártmányai. A különféle célokra szolgáló autók között Magyarország 28,0%-os (az előző évben 28,1%) arányával a vezető szerepét továbbra is megtartotta. Változatlan maradt az utána következő három hely sorrendje is, ahol

az Amerikai Egyesült Államok (24,2%, az előző évben 20,8%), Franciaország (19,4%, az előző évben 18,9%) és Németország (11,4%, az előző évben 14,1%) jönnek egymásután. Az első helyeken a motorbicikliknél sincs változás. Ezidőszerint is Nagy-Britannia van az élen; innen származik motorkerékpárállományunknak 35,9%-a (az előző évben 35,2%). A további helyeken Ausztria (17,2%, az előző évben 18,5%), Németország (12,4%, az előző évben 15,6%) és Magyarország (11,8%, az előző évben 10,1%) osztozkodtak.

A járművek gyártmányonkénti megoszlását vizsgálva, meglehetősen tarka kép bontakozik ki előttünk. Az 1927. év végével ugyanis a személykocsiból körülbelül 180,

a teherkocsikból 120, az egyéb célra szolgáló kocsikból 75, végül a motorkerékpárokból 170-féle gyártmány volt forgalomban.

Az államrendőrség nyilvántartása alapján a jelenleg forgalomból kivont és a külföldre távozott járművek számát is megismerhetjük. Az 1927. év végével 348 drb. jármű volt a forgalomból kivonva; vagyis

42·6%-kal több, mint az előző évben. A gépeknek több, mint háromnegyed része (81·9%) a személyautomobilok sorából került ki s igen kis hányaduk jutott a teher- (6·9%) és egyéb (3·4%) kocsikra, valamint a motorkerékpárokra (7·8%). A külföldre távozott járművek száma változatlanul 36 maradt.

II. Az 1928. évi január 31-i állomány.

X. Magyarország gépjárműállománya a hónap végén. Effectif des véhicules à moteur en Hongrie, à la fin du mois.

Állomány Effectif	N o m b r e d e s								
	A személykocsik — aut. à personnes	A teherkocsik — a. camions	Az autóbuszok — autobus	A bérautók — aut. de louage	Az egyéb gépkocsik — autres autos	A gépkocsik összes — automobiles au total	motocyclistes		
							A mellékülések — à 2 personnes.	A melléküles nélküli — à 1 personne.	A géperejű járművek összes — Automob. et motocycl. au total
s z á m a									
1927. XII.	8.155	2.886	372	1.104	1) 484	13.001	640	4.265	17.906
1928. I. { forgalomba került — mis en circulation	118 ^m	47	20	4	2	191	23	73	287
	52	15	—	1	1	69	1	2	72
} forgalomból kikerült — retirés									
"Ebből" — Dont à Budapest,	8.221	2.918	392	1.107	485	13.123	662	4.336	18.121
	4.584	1.659	99	844	357	7.543	369	2.801	10.713

1) Helyesbített adat — Chiffre rectifié.

Az ország területén január hó folyamán 287 gépjárművet helyeztek forgalomba, a forgalomból kivont járművek száma 72 volt. A havi tiszta szaporulat tehát 215 darabra rúgott, melyből az automobilok 122 darabbal, a motorkerékpárok pedig 93 darabbal részesedtek. Gépjárműállományunk január havi szaporodása, mely 1·2%-nak felel meg, valamivel meg-

haladja az előző havit (1·0%). Gépjárműnemenként tekintve, a növekedés aránya a gépkocsiknál 0·9% (az előző hónapban 1·0%), a motorkerékpároknál 1·9%-ot (0·8%) tett ki.

Az egész állománynak 40·9%-a vidékre esett (az előző hónapban 40·6%).

Várszeghy János dr.

Közúti forgalmi balesetek 1928 január hóban.

Accidents de la circulation en Hongrie, janvier 1928.

Résumé. Jusqu'ici, on manquait de données sur les accidents de la circulation en Hongrie. Le nombre des accidents s'étant multiplié par l'accroissement considérable du nombre des voitures à moteur, la nécessité s'imposait de recueillir, régulièrement, les données relatives à tous les accidents de la circulation.

Le 1er janvier 1928, l'Office hongrois de statistique a entrepris de les réunir; les tableaux ci-dessous présentent les résultats préliminaires du mois dernier.

*

Az ország területén a közúti forgalomban előfordult balesetekre nézve eddig megfelelő adatok nem állottak rendelkezésre. Az államrendőrség budapesti főkapitányságának évi jelentéseiben találunk a fővárosban, illetőleg a hatósága alá tartozó területen előfordult balesetek számára és azok nemére vonatkozólag adatokat. Nem adnak átfogó képet az ország közúti forgalmi baleseteiről a budapesti Mentők Lapjának azok a különben igen értékes publikációi sem, melyekből havi tevékenységük kimutatása keretében a

I. A balesetek száma. — Nombre des accidents.

Megnevezés <i>Désignation</i>	A balesetek — Accidents												
	összes száma <i>nombre</i>	neme — <i>genre</i>				színtere — <i>lieu</i>			időpontja — <i>moment</i>				
		összeütközés <i>collision</i>	elgázolás <i>écrasement</i>	egyéb — <i>autres</i>	ismeretlen <i>inconn.</i>	egyenes úton <i>voie droite</i>	út-eresztező- desnél — <i>croi- sem. de voies</i>	ismeretlen <i>inconn.</i>	0—6	7—12	13—18	19—24	ismeretlen <i>inconn.</i>
Gépjárművek — <i>Véhicules à moteur</i>	59	24	30	5	—	41	18	—	6	21	20	12	—
Ebből Budapest — <i>Dont à Budapest</i>	25	8	17	—	—	14	11	—	4	3	7	11	—
Egyéb járművek — <i>Autres véhicules</i>	52	12	31	8	1	37	15	—	—	24	17	9	2
Ebből Budapest — <i>Dont à Budapest</i>	19	2	12	4	1	16	3	—	—	7	7	5	—
Összes járművek — <i>Véhic. au total</i>	111	36	61	13	1	78	33	—	6	45	37	21	2
Ebből Budapest — <i>Dont à Budapest</i>	44	10	29	4	1	30	14	—	4	10	14	16	—

balesetek folytán első segélyben részesített személyek számáról is beszámolnak.

A gépjárművek nagyobb arányú szaporodásával kapcsolatban a közúti forgalomban előfordult balesetek száma hatványozott mértékben felszaporodott. Ez a körülmény feltétlenül kívánatossá tette egy olyan adatgyűjtés megszervezését, mely felöleli az ország területén a közúti forga-

lomban előforduló összes baleseteket, hogy annak eredményei a balesetek körülményének kipuhatólásával a balesetek megelőzéséhez, illetőleg elhárításához szükséges intézkedések foganatosítására megfelelő támpontul szolgáljanak.

Ennek a célnak a szolgálatában áll az az adatgyűjtés, melyet a Statisztikai Hivatal ez év január elsejével indított meg.

II. A balesetek valószínű oka. — Cause probable des accidents.

Megnevezés <i>Désignation</i>	A balesetek — Accidents																					
	o k a — c a u s e																					
	A vez. hibája — <i>faute du conducteur</i>								a gyalogj. hib. — <i>faute des piétons</i>				időjár. visz. — <i>temp.</i>									
	vigváztalan hajítás — <i>manque de vigilance</i>	vigváztalan előzés — <i>en dépassant imprudem.</i>	forduláshál vigváztalan kihatás — <i>manque de vigilance en tournant</i>	szabálytalan vezetés vagy hajítás — <i>conduite irrégul.</i>	szabálytalan fordulás — <i>virage irrégul.</i>	gyorsrajítás — <i>conduite trop rapide</i>	vezető ittassága — <i>ivresse du cond.</i>	hátrátolás — <i>recul.</i>	tengelyörés, vonaláncsz. k. dás — <i>rupture d'essien ou de chaîne</i>	kocsikivilágítási szabályok megszegése — <i>infraction aux régl. d'éclairage de voiture</i>	az úttestre szaladó gyalogosok — <i>piétons courant sur la chaussée</i>	vigváztalanság — <i>imprudence</i>	vilámosra való fel. és leugr. — <i>saut dans le tramway ou du tram.</i>	nyílt vs. sűti pályán való lesz. — <i>déscente sur l. voie ferrée, hors de stat.</i>	testi hiba, nagyothallás stb.) — <i>défaute physique (oreille dure, etc.)</i>	ittas állapot — <i>ivresse</i>	nedves csúszós talaj — <i>sol trempé, glissant</i>	nagy kód — <i>brouillard intense</i>	jeges úttest — <i>verglas</i>	gondozatlan úttest — <i>manque d'entretien de voie</i>	világítási zavarak — <i>trouble mauvais éclairage</i>	ismeretlen — <i>inconnu</i>
Gépjárművek — <i>Véhicules à moteur</i>	22	4	1	3	1	5	1	1	2	—	9	1	—	—	—	—	3	1	—	1	1	3
Ebből Budapest — <i>Dont à Budapest</i>	9	1	—	1	—	3	—	1	—	—	5	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	3
Egyéb járművek — <i>Autres véhicules</i>	11	3	2	3	1	5	1	—	—	1	1	11	3	1	1	1	2	—	2	—	—	3
Ebből Budapest — <i>Dont à Budapest</i>	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	9	2	—	—	1	1	—	—	—	—	2
Összes járművek — <i>Véhic. au total</i>	33	7	3	6	2	10	2	1	2	1	10	12	3	1	1	1	5	1	2	1	1	6
Ebből Budapest — <i>Dont à Budapest</i>	11	1	—	1	—	4	—	1	—	—	6	10	2	—	—	1	2	—	—	—	—	5

III. A balesetknél szereplő járművek és azok vezetői.

Véhicules ayant figuré aux accidents et leurs conducteurs.

Megnevezés Désignation	A balesetknél szereplő — Accidents																													
	járművek — véhicules										járművezetők — conducteurs																			
	neme — genre										összes száma — nombre total	neme sexe	minősége qualité	kora — âge				állampolgársága — nationalité												
	összes száma — nombre	vasút — train	közúti vill. vasút — tramway	személy-zárlító gépkö si véhic. à moteur p personnes	teherzáll.gépköcsi-autócamion	oldalköcsi nélküli motorkerék- pár — motocycl à 1 siège	oldalköcsis motorkerékpár motocycl. à 2 sièges	bérgépköcsi — voitures de louage	magánfogat — voitures privées	tehergépköcsi — camions				szekér — voit. ordinaire	kerékpár — bicycl.	egyéb — autres	ismeretlen — inconnu	férfi — hommes	nő — femmes	hivatásos — professionnals	nem hiv. — non prof.	ismeretlen — inconnu	15 éves es azon aluli	15 ans et moins	16-20	21-30	31-40	41-50	50 éven feüli — plus de 50 ans	ismeretlen — inconnu
éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans	éves ans
Gépjárművek Véhic. à mot.	59	—	45	9	2	2	—	—	—	—	—	—	1	59	59	—	34	10	15	—	—	39	13	2	—	5	51	1	7	
Ebből Bpest Dont à Bpest	25	—	23	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	25	—	10	3	12	—	—	17	5	1	—	2	21	—	4	
Egyéb jármű- vek — Aut- res véhicules	52	4	16	—	—	—	3	5	8	6	8	2	—	52	52	—	34	16	2	4	4	17	8	6	2	11	42	—	10	
Ebből Bpest Dont à Bpest	19	3	12	—	—	—	1	1	1	—	1	—	—	19	19	—	18	—	1	—	—	5	4	2	—	8	12	—	7	
Összes jármű- vek — Véhi- cules au tot	111	4	16	45	9	2	3	5	8	6	8	2	1	111	111	—	68	26	17	4	4	56	21	8	2	16	93	1	17	
Ebből Bpest Dont à Bpest	44	3	12	23	2	—	1	1	1	—	1	—	—	44	44	—	28	3	13	—	—	22	9	3	—	10	33	—	11	

Az idevonatkozó adatokat az egész ország területéről az elsőfokú rendőrhatóságok szolgáltatják, melyek minden egyes balesetről egy megfelelő statisztikai lapot állítanak ki és küldenek be a Statisztikai Hivatalhoz. A kérdőív a baleset időpontjára, színhelyére, annak valószínű okára, a balesetet előidéző járműre és személyre, valamint a balesetnél megsérült

személyekre, állatokra és járművekre nézve tartalmaz kérdőpontokat.

A január havi ideiglenes adatok szerint a hó folyamán 111 baleset fordult elő az ország területén, melyeknek több, mint egyharmada (39,6%-a) a fővárosban történt. A baleseteknek több mint fele (55,0%) elgázolás folytán következett be s a helyszínét tekintve legnagyobb részük (70,3%)

IV. Gépjárműbalesetek részletes adatai.

Données détaillées des accidents de véhicules à moteur.

Megnevezés Désignation	A balesetnél szereplő gépjárművek — Véhic. à m. ayant figuré aux accidents																												
	A gépjármű balesetek száma — Accidents de véhicules à mot.	léóer száma — nombre des HP										kormány- zási rendszer système de cond.	vezetőinek — conducteurs																
		összes száma — nombre	2 és azon alul — 2 et moins	2-1-3-0	3-1-4-0	4-1-6-0	7-0-10-0	11-0-20	21-30	30 on feüli — au-des- sus de 30	ismeretlen — inconn.		jobb — droite	bal — gauche	ism. — inconn.	6-sz. száma — nombre	nem volt d'accident	forg. balesete — acc. de circ. qu'ils ont eu			vez. jogosít perm. de cond.								
																		1-szer — 1 fois	2-szer — 2 fois	többsz. r — plusieurs fois	előzleg ismeretl — préalabl. inconn.	voit — il y en avait	vez. jogosít perm. de cond.	vezetői működése activité de conduct.					
Gépjárművek — Véhic. à mot.	59	59	1	—	2	3	4	10	4	3	32	22	8	29	59	25	4	2	—	28	30	1	28	7	8	8	2	2	32
Ebből Budapest Dont à Bpest	25	25	—	—	—	—	—	1	—	—	24	1	—	24	25	2	—	—	—	23	2	—	23	—	—	2	—	—	23

az egyenes útvonalon fordult elő. Az időpont szempontjából az eseteknek körülbelül háromnegyedrészé a nagyobb forgalmú nappali órákra esik. Ami a baleseteket előidéző okokat illeti, hangsúlyoznunk kell, hogy adataink a balesetek valószínű okára nézve szolgálnak felvilágosítással. Közvetlenül a balesetek alkalmával ugyanis a közrejátszó okokat teljes határo-

zottsággal nem lehet megállapítani, mert az eset alkalmával felvett tényállást a később lefolytatott nyomozás megváltoztathatja. Ezek szerint a baleseteknek 60·4%-a a vezetőknek, 25·3%-a pedig a gyalogosok hibájából következett be. Időjárás viszonyok 9, világítási zavarok 1 alkalommal játszottak közre, míg 6 esetben a baleset előidézőjéről nincsen tudomásunk.

V. A balesetek áldozatai.

Victimes des accidents.

Megnevezés <i>Désignation</i>	A balesetek <i>Accidents</i>		A balesetet szenvedett egének <i>Personnes ayant eu un accident</i>										A baleset folytán — <i>A la suite des accidents</i>																
	összes száma — <i>nombre</i>	közli személyek sérülése nélkül végződött sans accident de personne	összes száma — <i>nombre</i>	neme <i>sexe</i>		kora — <i>âge</i>										megsebesült vagy elpusztult állatok <i>animaux blessés ou morts</i>		megrongálódott járművek <i>véhicules endommagés</i>											
				férfi — <i>masc.</i>	nő — <i>fémín.</i>	10 éves alatti — <i>moins de 10 ans</i>										sebesülésnek term. <i>nat. de leur blessure</i>	faja <i>espèce</i>	neme — <i>espèce</i>											
						11-15 éves	16-20 éves	21-30 éves	31-40 éves	41-50 éves	50 éven feletti — <i>plus de 50 ans</i>	ismeretlen — <i>inconn.</i>	könnyű — <i>lézère</i>	súlyos — <i>grave</i>	halálos — <i>mortelle</i>			ismeretlen — <i>inconn.</i>	összes száma — <i>Nombre</i>	ló — <i>chevaline</i>	e-ny — <i>autre</i>	ismeretlen — <i>inconn.</i>	összes száma — <i>nombre</i>	vasúti vagy közúti vasúti jármű <i>voitures de chem. de fer ou de tramw.</i>	gépkocsi — <i>véhic. à moteur</i>	motorkerékpár — <i>motocyclettes</i>	hintó — <i>calèche</i>	szekér — <i>voit. ordinaire</i>	kerékpár — <i>bicycl.</i>
Gépjárművek — <i>Véhic. à moteur</i>	59	14	47	34	13	3	5	2	10	5	7	4	11	14	30	2	1	1	—	—	30	3	20	1	—	2	—	4	—
Ebből Budapest <i>Dont à Budapest</i>	25	—	25	18	7	—	3	1	7	3	3	3	5	4	20	1	—	—	—	—	4	1	3	—	—	—	—	—	—
Egyéb járművek — <i>Autres véhicules</i>	52	10	42	36	6	4	3	3	5	2	7	14	4	13	19	7	3	2	2	—	17	2	4	3	2	1	2	3	—
Ebből Budapest <i>Dont à Budapest</i>	19	—	19	19	—	1	1	2	1	1	3	8	2	2	9	6	2	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
Összes járművek <i>Véhicules au tot.</i>	111	24	89	70	19	7	8	5	15	7	14	18	15	27	49	9	4	3	3	—	47	5	24	4	2	3	2	7	—
Ebből Budapest <i>Dont à Budapest</i>	44	—	44	37	7	1	4	3	8	4	6	11	7	6	29	7	2	—	—	—	6	3	3	—	—	—	—	—	—

A baleseteknek körülbelül felét a különféle autók és motorkerékpárok okozták. Mellettük az állati erővel vont járművek és a közúti vasutak követeltek legtöbb áldozatot (19·8, illetve 14·4%). A baleseteknél szereplő járművek vezetői valamennyien a férfinemhez tartoztak s kifejezetten 61·3%-ának volt járművezetés a hivatása. A vezetőknek körülbelül fele a 21—30 éves korcsoportba tartozott s mindössze egyetlen idegen állampolgárt találunk közöttük.

Az autók és motorkerékpár-balesetekre vonatkozólag az adatgyűjtő kérdőív a gépjármű technikai berendezésére és vezetőjére még további kérdőpontokat is tartalmaz, melynek eredményeit egy külön táblában mutatjuk be. Sajnálatosul láthatjuk, hogy a főváros idevonatkozó

adatai ez idő szerint még nagyon hiányosak.

A baleseteknek valamivel több, mint egyötöde személyek sérülése nélkül végződött. A 87 baleset alkalmával megsebesült 89 egyén közül több, mint felének (55%) sebesülése súlyosabb természetű volt, könnyebb sérüléssel járt az esetek 30·3%-a, míg 9 alkalommal (10·1%) a baleset emberáldozatot követelt. A balesetek folytán 3 állat pusztult el s 47 különféle jármű rongálódott meg, melyeknek több mint fele, autók és motorkerékpár volt.

A fentiekben bemutatott egyetlen hónap adatai következtetés levonására természetesen még nem alkalmasak. Jogos lehet azonban a reményünk arra, hogy a hosszabb időn át tartó adatgyűjtés igen értékes és tanulságos anyaggal fog szolgálni.

V. J. dr.

1928 januári árstatisztikai és pénzügyi jelzőszámok.

Indices de statistique de prix et de finances pour janvier 1928 en Hongrie.

1. Áralakulás.

Formation de prix.

Resumé. L'indice général des prix de gros (135) n'a pas varié. Dans ses limites, deux écarts se sont produits: l'indice des objets d'alimentation et des produits agricoles a baissé de 127 à 125; celui des matières nécessaires à l'industrie et des objets fabriqués a, par suite surtout de la hausse du cuir, monté de 141 à 142.

L'indice du coût de la vie a légèrement diminué par rapport au mois précédent. Y compris les loyers, il a baissé de 113 à 112,3; loyer non compris, de 124,9 à 124. La diminution a eu pour cause la baisse des frais d'alimentation et de chauffage, que n'a pu contrebalancer la hausse des prix de chaussure.

Az 1928. év első hónapjában az árváltozások általában szűk keretek között mozogtak. A nagykereskedelmi árak indexszáma 135 volt, vagyis ugyanannyi, mint az előző hó végén. A decemberi 2 pontos emelkedéssel beállott drágulás tehát januárban sem enyhült és az árnívó változatlan

maradt. Hogy az index januárban sem csökkent, az ipari anyagok és termékek csoportjában jelentkező áremelkedések idézték elő, míg az élelmezési cikkek és mezőgazdasági termékek indexszáma az e csoportbeli cikkek árának némi csökkenését mutatta. A gabonafélék közül némileg csökkent a rozsnak az ára, a búza és az árpa azonban valamivel drágult. Elég jelentősen emelkedett a zabnak az ára, míg a tengeri valamivel visszaesett. A lisztárak általában 1—2 fillérrel magasabbak voltak az előző havinál. A hüvelyeseknek, tejtermékeknek, a vágóállatok nagy részének és számos kisebb jelentőségű élelmicikkeknek az ára azonban csökkent, úgy, hogy végeredményben az élelmezési cikkek és mezőgazdasági termékek átlagos indexe a decemberi 127-ről 125-re csökkent. Az ipari anyagok és termékek csoportjában legkiemelkedőbb momentum a bőrárakkal továbbra emelkedése volt, amint az alábbi adatok mutatják:

	Á r p e n g ő b e n		
	1926 XII.	1927 XII.	1928 I.
Nyers marhabőr kg	1·56	2·08	2·40
Nyers borjubőr kg	2·72	3·60	3·90
Talpőr kg	5·60	7·20	7·70
Felsőbőr □ láb	1·60	1·95	2·25

Magyar nagykereskedelmi árak indexszámai.

Indices des prix de gros en Hongrie.

(1913 = 100)

Időpont <i>Epoque</i>	Élelmezési cikkek és mezőgazd termékek — Produits agricoles et alimentaires	Ipari anyagok és termékek — Matières nécessaires à l'industrie, produits d'industrie	Nyersanyagok — Matières premières	Gyártmányok — Produits fabriqués	Belföldi árak — Marchandises de Hongrie	Külföldi árak — Marchandises étrangères	Összes árak — Ensemble des marchandises
1924 XII/31	156	163	166	154	157	166	160
1925 XII/31	120	138	128	132	120	150	130
1926 XII/31	120	130	125	128	120	139	126
1927 I/31	123	129	123	130	121	137	127
II/28	127	130	126	132	125	137	129
III/31	125	130	125	132	124	136	128
IV/30	127	133	129	132	128	136	130
V/31	130	136	135	132	131	137	133
VI/30	128	137	134	132	131	137	133
VII/31	126	138	134	132	130	138	133
VIII/31	125	141	136	131	130	141	134
IX/30	123	141	136	130	130	140	133
X/31	125	139	138	128	130	188	133
XI/30	124	141	137	129	131	139	133
XII/31	127	141	141	130	134	138	135
1928 I/31	125	142	139	130	134	186	135

Egy négytagú munkáscsalád heti kiadásainak alakulása indexszámokban.

Formation des dépenses hebdomadaires d'une famille ouvrière de 4 membres, en nombres-indices.

(1913 = 100).

Időpont <i>Epoque</i>	Élelmezés <i>Alimentation</i>	Ruházat <i>Habillement</i>	Fűtés és világítás <i>Chauffage, éclairage</i>	Lakás <i>Logement</i>	Összes hetiköltség <i>Frais hebdomadaires totaux</i>	Összes hetiköltség a lakásból nélkül <i>Frais hebdomadaires totaux sans le loyer</i>
1924 XII/31	145	166	123	25	116	149
1925 XII/31	115	131	125	46	102	119
1926 XII/31	115	124	134	60	105	119
1927 I/31	117	124	131	60	106	121
II/28	121	124	129	60	108	123
III/31	123	124	126	60	108	124
IV/30	127·7	123·7	124·8	60·0	110·6	126·5
V/31	129·2	123·7	123·8	65·0	112·5	127·4
VI/30	130·4	123·7	120·5	65·0	112·7	127·7
VII/31	125·0	123·7	120·7	65·0	110·2	124·5
VIII/31	126·1	125·0	121·3	70·0	112·0	125·2
IX/30	126·1	127·5	126·5	70·0	112·9	126·4
X/31	126·6	127·5	126·5	70·0	113·1	126·7
XI/30	121·9	129·4	129·4	75·0	112·4	124·2
XII/31	123·2	129·2	128·1	75·0	113·0	124·9
1928 I/31	121·5	135·0	128·6	75·0	112·3	124·0

A bőrdrágulás tehát januárban nagyarányú volt, úgy a nyers, mint a kikészített bőröknél. A bőrárakon kívül emelkedett az ára a barnaszénnek, az újságpapírosnak és az épületfának. Figyelemreméltó, hogy az épületfa drágulásával szemben a téglának és a mésznek az ára valamivel visszaesett. A textilipar körébe tartozó cikkek közül a nyerspamutnak, valamint a pamutfonálnak az ára alacsonyabb lett. A vas- és fémáraknál árváltozások csekély számban fordultak elő. Az ipari anyagok és termékek összefoglaló indexe 141-ről 142-re emelkedett.

A *létfenntartási költségek* indexszáma januárban — lakbérrel együtt számítva — 113-ról 112·3-re esett vissza, az élelmezési, valamint a fűtési költségek némi csökkenése következtében, amit a cipőáraknál jelentkező áremelkedés nem tudott teljesen elensúlyozni. Lakbér nélkül számítva az index 124·9-ről 124-re csökkent.

2. A pénzügyi betétek.

Dépôts en banque.

Résumé. Aux 13 principaux établissements de crédit de Budapest et à la Caisse d'épargne postale, le montant des dépôts d'épargne s'est élevé de 364,800.000 pengős à 382,600.000 (+ 17·8 millions); celui des dépôts sur comptes courants, de 682,200.000 à 692,900.000 (+ 10·7 millions). Fin janvier, les dépôts d'épargne ont atteint 38·2% de leur effectif de 1913, et les dépôts sur comptes courants, 80·9%.

*

A budapesti 13 legnagyobb pénzügyintézetnél és a postatakarékpénztárnál elhelyezett takarékbetétek álladéka január folyamán 364·8 millió pengőről 382·6 millió pengőre, tehát 17·8 millió pengővel emelkedett. Az emelkedés igen számottevő és jelentősen felülmúlja a havi szaporulat mult évi átlagát és jóval nagyobb a decemberi betétnövekedésnél is, pedig december is ebből a szempontból a kedvező hónapok közé tartozik. A szaporulat kizárólag a magánintézetekre esik, a postatakarékpénztár betétálladéka egy csekélységgel vissza is esett. A januári növekedéssel együtt a takarékbetétek elérték az 1913. évi álladéknak 38·2%-át.

A folyószámlabetétek álladéka ugyanezeknél a pénzügyintézeteknél 682·2 millió pengőről 692·9 millió pengőre növekedve 10·7 milliós gyarapodást ért el. Január végén a folyószámlabetétek az 1913. évi álladéknak már több mint negyötöd részét, pontosan 80·9%-át érték el.

A betétek alakulása.¹⁾

Formation des dépôts.

Év, hó <i>Année, mois</i>	Takarékbetétek <i>Dépôts d'épargne</i>			Folyószámlabetétek <i>Dépôts sur comptes courants</i>		
	összege <i>mon-tant</i>	havi szaporu- lata — <i>accrois-</i> sem. <i>mensuel</i>		összege <i>mon-tant</i>	havi szaporu- lata — <i>accrois-</i> sem. <i>mensuel</i>	
		millió P — <i>mil-</i> lions de pengős	o/o		millió P — <i>mil-</i> lions de pengős	o/o
1924. VI.	3·7	—	—	85·2	—	—
1924. XII.	30·6	—	—	237·5	—	—
1925. XII.	143 0	—	—	378 2	—	—
1926. XII.	231·9	—	—	502·3	—	—
1927. VII.	324·0	15·5	5·0	564·7	— 24·3	— 4·1
„ VIII.	326 0	2·0	0 6	637 7	73 0	12 9
„ IX.	333·7	7 7	2 4	639 4	1·7	0 3
„ X.	340 7	7 0	2 1	678 5	39 1	6 1
„ XI.	351·0	10 3	3 0	676 6	— 1·9	— 0 3
„ XII.	364 8	13·8	3 9	682·2	5·6	0 8
1928. I.	382·6	17 8	4 9	692 9	10·7	1 6

¹⁾ A budapesti 13 legnagyobb pénzügyintézetnél és a postatakarékpénztárnál. — *Aux 13 principaux établissements de crédit de Budapest et à la Caisse d'épargne postale.*

3. A részvények értéke.

Valeur des actions.

Résumé. L'indice de la Bourse, qui indique le changement de valeur des actions cotées à la Bourse de Budapest, changea à peine en janvier 1928, montant de 20·8 à 20·9. Pour les différentes catégories d'actions, on n'a pas signalé d'écarts notables.

*

Részvényindex. — *Indice d'actions.*

(1913 = 100).

Év, hó <i>Année, mois</i>	I.	II.	A változás aránya az előző hónaphoz képest — <i>Proportion du changement par rapport au mois précédent</i>	
			I.	II.
			1924. VI.	11·4
1924. XI.	13·3	18·0	—	—
1925. XII.	10·2	14 0	—	—
1926. XII.	15·6	22·4	—	—
1927. VII.	20·9	30·8	1·5	1·0
„ VIII.	22·0	32·7	5·3	6·2
„ IX.	21·3	31·5	— 3·2	— 3·8
„ X.	20·2	30·1	— 5·4	— 4·7
„ XI.	20·3	30 5	0 5	1 3
„ XII.	20·8	31 5	2 5	3 3
1928. I.	20·9	31 5	0 5	0 0

I = Részvényindex az 1913. évi részvényállományt érintő változások számbavételével. — *Indice d'actions en tenant compte des changements ayant affecté l'effectif de 1913.*

II = Részvényindex az összes tőkevált. számbavételével. — *Indice d'actions en tenant compte de tous les changements de capitaux.*

A budapesti tőzsdén jegyzett részvények árfolyamhullámzását jelző indexszám az év első hónapjában csak kevéssé változott. Az 1913. év óta beállott tőkeváltozásokat csak az 1913. évi részvényállományt érintő elővételi jogok határáig véve figyelembe, az indexszám 20·8-ról 20·9-re növekedett, ami alig számottevő változás. Nagyobb arányú eltolódások a részvények egyes kategóriáinál sem igen jelentkeztek.

Az 1913. év óta beállott tőkeváltozásokat nemcsak az 1913. évi részvényállományt érintő elővételi jogok határáig, hanem teljes egészükben véve számba, — ha tehát a vállalatok mai tőkeerejét hasonlítjuk össze az 1913. évvel —, az így módon számított index változatlanul 31·5 maradt.

4. Fizetéseképtelenségek.

Insolvabilités.

Résumé. *Le nombre des insolvabilités a été de 180 en janvier, avec un passif total de 15·9 millions de pengős. L'augmentation est considérable par rapport au mois précédent, où il n'y a eu que 134 nouvelles insolvabilités, avec un passif de 8·1 millions de pengős.*

A Budapest, on a enregistré 56 nouveaux cas, dont les passifs montaient à 4·5 millions de pengős.

En janvier, on a réglé 55 insolvabilités.

*

A fizetéseképtelenségek számának növekedése, mely mintegy másfél esztendő s csökkenő irányzat után a múlt év augusztusa óta kezd jelentkezni, az 1928. év első hónapjában sajnálatosan nagy arányokat öltött. Augusztus óta a fizetéseképtelen-

I. Új fizetéseképtelenségek.

Nouvelles insolvabilités.

Év, hó <i>Année, mois</i>	A fizetéseképtelenségek <i>Insolvabilités</i>		
	száma <i>nombre</i>	aktíváinak <i>actifs</i>	passzíváinak <i>passifs</i>
1927. VII. összesen - total	66	1,146.693	2 241.539
1927. VIII. " "	49	911.865	1,720 871
1927. IX. " "	60	955 348	1,826.810
1927. X. " "	83	1 837.509	3,224.329
1927. XI. " "	88	2,464.747	3,816.582
1927. XII. " "	134	4 420 884	8,099 789
1928. I. " "	180	10,540.408	15,866.036
Ebből — <i>Dont</i>			
Bányászat — <i>industrie minière</i>	—	—	—
Mezőgazdaság — <i>écon. rurale</i>	4	124.200	76.876
Ipar — <i>industrie</i>	11	633.214	872.455
Kereskedelem — <i>commerce</i> .	165	9,782.994	14,916.705
Pénz, hitel — <i>monnaie, crédit</i>	—	—	—
Egyéb — <i>autres</i>	—	—	—
		összege P-ben — <i>en pengős</i>	

ségek száma és a passzívák összege a következő emelkedést mutatja:

	Új fizetéseképtelenségek	
	száma	passzíváinak összege (millió pengő)
1927 VIII.	49	1·7
IX.	60	1·8
X.	83	3·2
XI.	88	3·8
XII.	134	8·1
1928 I.	180	15·9

A januári fizetéseképtelenségek száma oly magas, hogy 1926 júniusáig kell visszamenni, hogy hasonló kedvezőtlen hónapra találjunk. Különösen feltűnő a passzívák összegének rohamos emelkedése. Míg augusztusban egy-egy fizetéseképtelenségre átlagosan mintegy 34.500 P passzívára esett, addig januárban az átlagos passzívára eléri a 88 ezer pengőt.

II. Befejezett fizetéseképtelenségek.

Insolvabilités terminées.

É v, h ó <i>Année, mois</i>	A fizetéseképtelenségek <i>Insolvabilités</i>		
	száma <i>nombre</i>	aktíváinak <i>actifs</i>	passzíváinak <i>passifs</i>
1927 VII. összesen — total	92	3,433.213	26,676.268
" VIII. "	59	1,534.357	3,061 847
" IX. "	51	557.198	1,166.673
" X. "	54	660.978	1,600 100
" XI. "	64	458 280	1,015.295
" XII. "	74	944.572	2,095 855
1928 I. "	55	1,181.429	2,769.304
Ebből: — <i>Dont</i> :			
bányászat — <i>industrie minière</i>	—	—	—
mezőgazd. — <i>écon. rurale</i>	1	135.227	387.560
ipar — <i>industrie</i>	7	229.696	532.770
kereskedelem — <i>commerce</i> ..	44	815.950	1,785 032
pénz, hitel — <i>monnaie, crédit</i>	2	556	63.942
egyéb — <i>autres</i>	1	—	—

A fizetéseképtelenségeknek ez a nagyarányú szaporodása kizárólag a kereskedelmet érintette. Az ipari fizetéseképtelenségek száma januárban ugyanannyi volt, mint az előző hónapban s ezek passzíváinak összege sem emelkedett jelentősen. A kereskedelem körében előfordult fizetéseképtelenségek száma azonban januárban a decemberi 119-ről 165-re, passzíváik összege pedig 7·1 millió P-ről 14·9 millió P-re, tehát több mint a kétszeresére emelkedett. Az összes fizetéseképtelenségekből a csődök száma 48 volt, de ezek között 14 olyan volt, melyet sikertelen kényszeregyességi eljárás előzött meg s így újnak csak 34 csődeset tekint-

hető. A magánegyhességek száma januárban 52, a kényszeregyességek száma pedig 94 volt.

Budapesten összesen 56 fizetésképtelenség fordult elő, 4·5 millió P passzívával.

A lebonyolított fizetésképtelenségek száma januárban 55 volt, 19-cel kevesebb, mint az előző hónapban.

5. Váltóóvások.

Lettres de change protestées.

Résumé. En janvier dernier, on a protesté 10.044 lettres de change en Hongrie, avec une valeur totale de 7·8 millions de pengős, contre 9.974, d'une valeur totale de 7·2 millions de pengős, en décembre. A Budapest, il a été protesté 3.559 lettres de change, dont la valeur montait à 3·4 millions de pengős.

*

A váltóóvások számánál jelentkező fokozatos emelkedés január havában is folytatódott, amennyiben a bemutatott váltók száma 9.974-ről 10.044-re emelkedett. A múlt év közepén, júliusban az óvatolt váltók darabszáma még csak 7.344 volt s így az emelkedés már igen jelentékeny. A januárban bemutatott váltók összesen 7·8 millió P értéket képviseltek, az emelkedés tehát az értékösszeznél is jelentkezik, mert a decemberi végleges adatok szerint az akkor bemutatásra került váltók értéke csak 7·2 millió P volt. A múlt év jú-

Óvatolt váltók. — *Lettres de change protestées.*

Év, hó <i>Année, mois</i>	Összesen — Total		Ebből Budapesten <i>Doni à Budapest</i>	
	drb. <i>pièces</i>	P <i>pengős</i>	drb. <i>pièces</i>	P <i>pengős</i>
1927. VII.	7.344	5,023.821	2 481	2,181.994
VIII.	7.951	5,878 092	2 572	2,463.211
IX.	8.06	5,488.378	2 469	2,061.003
X.	9.080	7,615.305	2 929	3,222.798
XI.	9.043	7 235.981	2.995	3,343 360
XII.	9 974	7,166 049	3.219	3,029.430
1928. I. ¹⁾	10 044	7,809.805	3.559	3,447 272

¹⁾ Ideiglenes adatok. — *Données provis.*

liusához képest az óvatolt váltók értékösszege is jelentékenyen emelkedett, mert az akkori értékösszeg mindössze öt millió P-t képviselt.

Januárban az óvatolt váltók megoszlása a váltók nagysága szerint a következő volt:

	db	érték pengőben
100 pengőn alul	1.312	96.810
101—1000 P között	7.117	2,703.766
1001—2000 P között	898	1,307.258
2000 pengőn felül	717	3,701.971
Összesen:	10.044	7,809.805

Az összes óvatolt váltók közül Budapesten 3.559 került bemutatásra, melyek 3·4 millió P értéket képviseltek.

Az aranytartalékok nemzetközi adatai.

Données internationales sur les réserves-or.

Az 1927. év folyamán a világ monetáris aranyállománya tovább növekedett, bár valamivel kisebb mértékben, mint az előző évben. A növekedést az 1927. év egész aranytermelésével egybevetve, azt találjuk, hogy a pénzügyi célra felhasznált arany mennyiség a világtermelés $\frac{1}{5}$ részének felel meg. Az 1927. évvégi állomány a nem tulajdonképeni pénzrendeltetésű indiai aranykészlettel együtt 72·14 milliárd pengő értéket képvisel. Az aranytartalék gyarapodása 1927-ben a legfeltűnőbb mértékű Franciaországban, amely szanálási politikájának keresztül-

vitelére gyűjtött erős fedezetet. Megjegyzendő, hogy a francia bank „egyéb aktíváiban“ levő aranykészletnek nagysága ismeretlen.

Az aranytartalékokat országok szerint ismerető táblázatunkhoz megjegyezzük, hogy Európa „Egyéb aranytartalék“ rovatában az angol, skót és ír magánjegybankok aranystokkjának, valamint Izland, Svájc, Németalföld, Esztország és Albánia bizonyos aranykészleteinek gyűjtőtételei szerepelnek.

Aranytartalék az év végén.¹⁾
Réserves-or à la fin de l'année.¹⁾

Ország — Pays	1923	1924	1925	1926	1927
	1,000 000 P. — pengős				
Európa — Europe	17.628·1	18.074·1	18.524·8	19.970·7	21.047·2
<i>Stabil valutájú államok — Pays à monnaie stable</i>	10.038·8	10.432·8	10.738·4	11.990·2	12.483·6
Nagy-Britannia — Gr.-Bretagne	4.306·4	4.323·2	4 017·4	4.198·0	4.234·2
Svédország — Suède	415·9	362·6	352·0	343·5	352·2
Norvégia — Norvège	225·4	225·2	225·2	225·2	225·2
Dánia — Danemark	320·7	320·6	320·3	319·7	278·5
Németalföld — Pays-Bas	1.335·1	1.158·0	1.016·6	948·9	918·0
Svájc — Suisse	591·7	557·3	514·5	519·8	569·6
Olaszország — Italie	1.231·2	1·246·4	1·249·0	1.259·9	1.293·4
Belgium — Belgique	298·0	299·9	301·8	492·3	570·4
Németország — Allemagne	710·7	1.113·4	1.732·5	2.580·2	2.625·5
Ausztria — Autriche	6·7	9·0	11·8	42·2	67·9
Magyarország — Hongrie	26·4	40·7	59·3	168·8	196·9
Cseh-Szlovákia — Tchéco-Slovaquie	154·2	154·2	155·3	155·4	170·4
Albánia — Albanie	—	—	—	1·8	1·8
Lengyelország — Pologne	74·7	114·0	147·2	152·9	327·1
Litvánia — Lithuanie	9·4	17·5	18·5	18·0	18·9
Lettország — Lettonie	18·2	26·0	26·0	26·0	26·1
Esztország — Estonie	—	—	7·5	7·6	7·8
Finnország — Finlande	47·1	47·7	47·7	47·1	45·6
Oroszország — Russie	257·0	417·1	535·8	482·9	554·1
<i>Nem stabil valutájú államok — Pays à monnaie non stable</i>	7.220·8	7.217·0	7.238·6	7.287·7	7.884·3
Spanyolország — Espagne	2.817·0	2.792·8	2.794·7	2.816·7	2.868·0
Franciaország — France	4.049·5	4.054·7	4.058·1	4.058·8	4.564·3
Portugália — Portugal	53·0	53·0	53·0	53·0	53·0
Románia — Roumanie	140·2	148·5	152·6	158·6	165·3
Bulgária — Bulgarie	43·5	44·5	45·6	48·4	52·1
Sz. H. Sz. állam — Royaume S. C. S.	75·8	79·7	83·6	94·8	97·8
Görögország — Grèce	41·8	43·8	51·0	57·4	83·8
<i>Egyéb aranytartalék — Autres réserves-or</i>	378·5	424·3	547·8	692·8	679·3
Amerikai Egyesült Államok — Etats-Unis d'Amérique	24.229·6	26.259·8	25.117·4	25.635·6	25.035·2
Tengerentúli államok (Egyesült Áll. nélkül) — Pays d'outre-mer (sans les Etats-Unis)	14.787·0	14.372·4	15.008·8	14.950·2	14.930·0
Kanada — Canada	1.033·3	1 155·6	1.287·4	1.316·6	1.144·7
Argentína — Argentine	2.791·4	2.587·1	2.622·3	2.621·8	2.966·6
Brazília — Brésil	277·8	308·4	319·5	322·3	336·2
Chile — Chili	249·6	275·3	258·1	392·4	345·4
Peru — Pérou	138·9	138·9	127·8	122·3	122·3
Uruguay	328·7	325·2	329·4	329·9	334·0
Kolumbia — Colombie	146·7	146·7	172·9	239·0	243·6
Japán — Japon	4.503·8	4.207·6	3.983·2	3.755·8	3.606·9
Brit-India — Indes anglaises	620·2	620·2	620·2	620·2	688·7
Holland India — Indes néerland	358·9	306·5	419·0	453·0	410·0
Egyiptom — Egypte	96·0	96·0	96·0	101·6	104·4
Délafrika — Afrique du Sud	294·4	313·9	252·8	238·9	247·2
Belga-Kongó — Congo belge	7·8	9·0	5·7	8·2	7·2
Ausztrália — Australie	1.308·6	1.308·6	1.667·0	1.397·5	1.339·2
Ujzéland — Nouvelle-Zélande	219·5	213·9	213·9	216·6	219·5
<i>Egyéb államok — Autres pays</i>	2.411·4	2.359·5	2.633·6	2.814·1	2.814·1
Indiai aranykészletek — Réserves-or dans les Indes	7.214·8	8.465·0	10.159·9	10.805·6	11.127·0
Mindössze — Total général:	63.859·5	67.171·3	68.810·9	71.362·1	72.139·4

¹⁾ A Wirtsch. u. Stat. adatai alapján — D'après Wirtsch. u. Stat.

© KONZULI JELENTÉSEK ©

A Magyar Statisztikai Szemlében az egyes államokról megjelent utolsó konzuli jelentések:

Állam neve	Évf.	Old.	Állam neve	Évf.	Old.	Állam neve	Évf.	Old.	Állam neve	Évf.	Old.
Amerikai Egy. Áll.	1926	703	Cseh-Szlovákia...	1926	223	Görögország	1926	982	Olaszország	1927	77
Ausztria	1927	809	Esztország	1926	534	Kanada	1926	110	Románia	1926	317
Bajorország	1927	356	Finnország	1926	759	Mexikó	1927	889	Svájc	1927	239
Brazília	1927	708	Franciaország	1926	709	Németbirodalom ..	1926	371	Törökország	1927	595
Bulgária	1927	698									

Esztország.

Estonie.

A budapesti eszt konzulátus jelentéséből.

A külkereskedelmi forgalom 1920—1927-ig. Esztország külkereskedelmének az utolsó 8 év alatti fejlődését az alábbi adatok mutatják:

Behozatal	Kivitel	Összes forgalom	Behozatali vagy kiviteli (+) többlet (-)
millió eszt márká ¹⁾			
1920	1.395	1.229	— 166
1921	4.483	2.287	— 2.196
1922	5.589	4.812	— 777
1923	9.332	5.712	— 3.620
1924	8.204	7.866	— 338
1925	9.655	9.665	+ 10
1926	9.557	9.638	+ 81
1927	9.643	10.578	+ 935

¹⁾ 1 P = 65·84 eszt márká.

Az eszt külkereskedelelem fejlődésében két időszak különböztethető meg. Az első korszakot, mely 1920—1924-ig tart, a behozatal túlsúlya, a másodikat, mely az 1925. évvel kezdődik, a külkereskedelmi mérleg állandó javulása és fokozódó aktivitása jellemzi. Az egész forgalom az első időszakban rohamos emelkedést mutat; ez az emelkedés a következő esztendőben erősen meglassul.

A háborús évek, a német megszállás és az eszt szabadságharc lezajlása után az áruhiány erősen érezhetővé vált, úgyhogy a Szovjet-Oroszországgal kötött béke után igen élénk kereslet indult meg mindenféle árucikkekre, amely még fokozódott, midőn az állami önállóság kivívásával az újjáépítés és a gazdasági élet gyökeres átalakítása egyszerre aktuálissá vált. Ezzel magyarázható az árubehozatalnak a kivitel feletti nagy túlsúlya az 1920—1924. években. Ebben az időszakban a behozatal főleg gépekből, ipari nyers- és segédanyagokból állott, amelyek az ország erősen visszafejlődött termelését emelni voltak hivatva. Ez években nemcsak az ipar fejlődött erősen, az üzemek újjáalakítása és új gépek beszerzése folytán, hanem a mezőgazdaság is, amennyiben számos tejgazdaság felállítását által a

vajtermelés későbbi fellendülésének alapját megvetették. Az újjáépítésnek ezekben az éveiben a kivitel természetszerűleg nem fejlődhetett gyorsan, annál is inkább, mert az orosz piac elvesztése különösen az első időben erősen érezhető volt. Míg a behozatal 1920—1923-ig 6·7-szeresre emelkedett, addig a kivitel 1923-ban az 1920-as kivitelnek csak 4·7-szeresét tette ki. Az első időszak jelentékeny behozatalát — mivel a magángazdaságoknak saját anyagi eszközeik úgyszólván teljesen hiányoztak — részint állami, részint külföldi hitelnyújtással finanszírozták, de ennek a körülménynek hátrányai is voltak gazdasági téren, amennyiben a fizetési mérleg alakulását fenyegető módon befolyásolták. 1924-ben pénzügyi téren komoly nehézségek merültek fel, amelyeket a kormány a behozatali vámok jelentékeny felemelésével próbált ellensúlyozni. Egyidejűleg az állami hitelpolitikát gyökeres revízió alá vették, amennyiben a behozatali célokra szolgáló kölcsönnyújtást megszorították. A siker nem maradt el, mert a behozatal 1924-ben körülbelül 12%-kal csökkent. Egyidejűleg a gépekbe és egyéb üzemi anyagokba beruházott tőke is megkezdte a munkát, úgyhogy az ebben az évben kivitt áruk értéke az előbbi évvel szemben jelentékeny, 18%-os emelkedést mutat. A kedvező fejlődés folytán a pénzügyi ingadozó árfolyamát az év vége felé sikerült olyan színvonalon állandósítani, amely az 1927. év elején megvalósított pénzügyi reform alapjául szolgálhatott. Így tehát az 1924. év az esztországi külkereskedelelem fejlődésében fordulópontot képez. Említésre méltó, hogy a külföldi árubehozatal 1925 óta értékben alig változott, a mérleg megjavulása tehát egyedül a kivitel emelkedésére vezethető vissza. Esztország legjelentékenyebb kiviteli cikkei: a vaj, len, faárúk, papír- és textilárúk, amelyek a kivitelnek érték szerint mintegy 90%-át alkotják. A vajkivitel az 1922. évi 1016 tonnáról 1927-ben 10.058 tonnára emelkedett és érték szerint a kivi-

telnek 26%-a. A lenkivitel a konjunktúra és a megművelt terület nagysága szerint ingadozott és évenkénti átlagban 9.144 tonnát tesz ki. A fa- és fafeldolgozó ipar termékeinek kivitele állandó emelkedést mutat, így a fűrészelt áru 1927. évi kivitele az 1922. évinek kétszeresére emelkedett. A sertésenyésztés fejlődése folytán a szalonnakivitel is nagy lendületnek indult és a jövőben előreláthatólag emelkedni fog.

A behozatal az utóbbi években normálissá vált: 1926-ban 36%-át élelmiszerek, élvezeti cikkek, 21%-át nyersanyagok, 43%-át kész- és félgyártmányok tették ki. A belföldi termelés emelkedése folytán az élelmiszerek behozatala 1927-ben lényegesen csökkent, másrészt azonban az ipari nyers- és segédanyagok behozatala emelkedett, amiből az ipari termelés további fejlődésére lehet következtetni. A legfontosabb behozatali cikkek: a gabona, liszt, erőtakarmány, cukor, gyapot, érc, különböző olajok, gépek, textilárúk, műtrágya és vegyi szerek. A különböző fogyasztási cikkek behozatalának emelkedése a népesség vásárló erejének növekedését jelzi, így pl. a cukorbehozatal 1921-ben 10.668 tonnát, 1923-ban 14.732 tonnát, 1925-ben 18.593 tonnát és 1927-ben 22.454 tonnát tett ki.

Az országgal legélenkebb gazdasági összeköttetésben álló államok Németország és Anglia. A behozatalban Németország állt eddig mindig az első helyen, mégis 1927-ben a behozatalban való részesedése 29.1%-ról 26.5%-ra csökkent, míg Anglia és az Amerikai Egyesült Államok részesedése 2%-kal 14.14%-ra emelkedett. Németország főleg élelmiszereket, textil- és bőrárúkat, gépeket, szerszámokat és vegyi szereket, Anglia és az Amerikai Egyesült Államok főleg nyerspamutot, gépeket, szennet, posztóárúkat és élelmiszereket (heringet) szállít Esztországnak. Negyedik helyen áll a behozatalban 9%-kal Szovjet-Oroszország, mely főleg gabonát és olajokat szállít.

Az eszt áruk fogyasztói közt 1927-ben 31.5%-kal Anglia áll első helyen, mely elsősorban faárúkat, állati termékeket és lent vásárol. 30%-kal Németország következik ezután, mint az eszt vaj legnagyobb fogyasztója. Jóval kisebb, 6%-os Szovjet-oroszország részesedése, mely majdnem kizárólag papírt vásárol Esztországtól.

Élénk kereskedelmi összeköttetést tart fenn Esztország a Skandináv államokkal, Lettországgal, és Finnországgal is.

Az ország vámpolitikája. Az eszt vámpolitika az ország önállósulása óta nem volt egységes. A népképviselőt többsége úgy a szükségleti cikkekre, mint a nyersanyagokra vonatkozó alacsony vámtételekért ugyan sikra szállt, de ezen irányzat keresztülvitelének akadályát képezték az állam pénzügyi érdekei, továbbá az 1922—1923. évek nagy behozatali túlsúlyának korlátozóá-

sára irányuló törekvés és végül az életképes belföldi iparágak fejlődésének védelme. Ez utóbbi szempontnál mégis megkísérelték nemcsak az ipar, hanem a fogyasztók érdekeit is szem előtt tartani. Az eszt behozatali vámtarifa a behozott áruk árértékének mintegy 15%-át teszi s mint ideiglenes rendszabály, a kereskedelmi mérleg és az állami költségvetés egyensúlyának fenntartására szolgál. Most, miután a kereskedelmi mérleg már harmadik éve, az összforgalom jelentékeny gyarapodása mellett, növekvő aktivitást mutat fel, szemmel láthatólag kedvező előfeltételek mutatkoznak a tarifának részleges leszállítására, az eszt-lett egységes tarifa bevezetésével összefüggésben. Az állami önállóság elnyerésének idejében Esztországban erős áruhiány volt. Az ideiglenes kormányzatnak, mely 1919 márc. 25-én Esztországban a korábbi orosz vámtarifát életbeléptette, ezzel a körülménnyel számolnia kellett. Azok az áruk, melyekben hiány mutatkozott, vámtól mentesítették. Habár az eszt márkának akkori értéke egytized aranyrubelt tett csak ki, sok árunál mégis a korábbi orosz vámtételek maradtak eszt márkában érvényben. Gépeknél, hajóknál, nyers gyapjúnál, gyapotnál, gyapjúárunknál a vám háromszorosára emeltetett fel, fehérneműnél és ruhánál ötszörösére. Átlagban az eszt márka és az aranyrubel akkori arányának megfelelően a vámtételeket tízszeresre emelték, tízszeres összegben pedig a fényüzési cikkek, valamint olyan áruk vámtételét, melyek az államkincstárnak nagyobb jövedelmet ígértek. Mivel az 1921. évig az engedélyrendszer volt érvényben, a vámtarifa az áruforgalomra nem gyakorolt túlnagy befolyást. Azonfelül az eszt márka gyors esésével kapcsolatosan a vámtételek mindig jobban és jobban veszítettek jelentőségükből. Dacára a vámbevételek márkaeséssel kapcsolatos csökkenésének, az alkotmányozó nemzetgyűlés az 1919. november 5-i vámtarifa elfogadásával a vámtételek további leszállítását célozta; ennek következtében az 1920. év, — melyben a pénzügyi tételek tovább esett — csak 48.1 millió márka vámbevételt hozott. A vámok ilyenformán az állam bevételei közt teljesen jelentéktelen szerepet tölthettek be, sőt az adóbevételeknek is csak 23%-át tették ki az előbbi év 60%-ával szemben. Természetesen ez a vámpolitika nem felelt meg az állam pénzügyi helyzetének (a budget hiánya 1920-ban 630 millió márka volt), valamint a külkereskedelem fejlődésének sem.

Az 1920. évvégi rendelet értelmében a vámok 30—120-szorosra lettek felemelve, habár a márka, — 1919 november 5-iki állásához viszonyítva — annak csak $\frac{1}{15}$ -ére esett. A vámtételek felemelése következtében az állampénztár a további bankjegykibocsátást 1921 májusában beszüntethette és a pénzügyek szanálásához foghatott. Egyidejűleg elhatározták a még a háborúból fennmaradt engedély-

rendszer megszüntetését, hogy ezáltal is a külkereskedelem előmozdítottassék. Ezen határozattal összhangban 1921 május 1-én felülvizsgált vámtarifát léptettek életbe, melyben a legfontosabb szükségleti cikkek vámtételeit jelentékenyen leszállították, a fényüzési cikkek vámtételeit ellenben újabb 100%-kal felemelték. Azonkívül az új tarifa a belföldi iparcikkeket lehetőség szerint védeni törekedett, amennyiben az ilyenmű külföldi áruk vámját az érték 10—30%-ában szabta meg. 1920 március 2-án az alkotmányozó nemzetgyűlés felhatalmazta a kormányt, a be- és kivitel szabályozására. Ezek a felhatalmazások évről évre meghosszabbítottak 1924 július 7-ig, s így a kormány a törvényes szabályokon kívül saját kezdeményezésére új vámtételeket léptethetett életbe. Az 1921—1923. években ez a rendszer a tarifa állandóságára károsnak bizonyult, mert az egyes vámtételeket ez idő alatt nem kevesebb mint 50-szer változtatták, pénzügyi szempontból azonban feladatának megfelelt, mert az 1922. évben a vámtételek felemelése következtében a budget 1.567 millió eszt márka felesleget mutatott fel. De az ország külkereskedelmi összeköttetéseinek szabályozására ez a tarifa nem felelt meg. Midőn 1923-ban a rossz termés és a közép-európai gazdasági válság a kereskedelmi mérleg passzivitásával együtt az eszt márka stabilitását veszélyeztette, a nemzetgyűlés mindenkéfelett a kincstár érdekeinek védelmét tartotta szem előtt. 1923 december 19-én a pénzügyminiszter új vámtarifát léptetett életbe, melynek tételei az eddigiektől kevés eltérést mutattak, azonban aranyfrankban lettek behajtva és a pénzügyminiszter által megállapított árfolyam szerint eszt márkára átszámítva (kezdet-

ben 1 aranyfrank = 75 eszt márka). Az 1923. év passzív kereskedelmi mérlege a behozatal korlátozásának szükségességét tette aktuálissá, mindaddig, míg a kivitel fejlődése a behozatal növelését ismét megengedi. Az 1924 július 3-i rendelettel a pénzügyminiszter az első vámemelést életbeléptette, úgyhogy bizonyos árukra vonatkozólag a díjtételeket (búza, dohány, kőszén, stb.) 75%-kal felemelte. Ez a lépés maga után vonta a népképviselőt bírálattal és 1924 június 14-én törvényt hozott, amely a vámtételek megállapítása tekintetében a kormánynak adott teljhatalmat túlnyomórészt megszüntette. Július 4-én, pár nappal e törvény életbelépte előtt, a pénzügyminiszter új vámemelést rendelt el (275%-ig), úgy, hogy ez a felemelés behozatali tilalommal volt csaknem egyenlő. A népképviselőt a miniszter által felemelt vámtételek egy részét már 1924 november 5-én ismét leszállította. Egyébként amióta a kormány elvesztette a vámtarifa önálló megállapításának jogát (1924 július 7.) az eszt vámtarifa mindössze kétszer és akkor is csak kis mértékben változott. Az 1927. év utolsó napjaiban a pénzügyminiszter 27%-kal szállította le a vámtételeket azáltal, hogy az aranyfrank árfolyamát 73 eszt márkában állapította meg.

Adataink szerint az utolsó években Esztorország külkereskedelme kedvező irányban fejlődött. Úgy látszik, hogy ez a kedvező fejlődés az 1924. évi s kezdettől fogva ideiglenesen tervezett vámtételek mérséklését lehetővé teszi, ami az eszt-lett egysegés tarifában már tervbevetett, ha pedig e tarifa életbeléptetése késedelmet szenvedne, úgy a mérséklés kereskedelmi szerződések kötésével lesz megvalósítható.

© IRODALMI SZEMLE ©

Könyvismertetések.

Chronique de livres.

Jordan Károly dr.: Matematikai statisztika.

Charles Jordan: Statistique mathématique.

Természet és technika, matematikai, műszaki és természettudományi könyvgyűjtemény 4. kötete. Budapest, Athenaeum, 1927. 316 l.

Collection de livres mathématiques, techniques et de science naturelle, tome 4. Budapest, Athenaeum, 1927. 316 pages.

Résumé. La *Statistique mathématique* de M. Charles Jordan, agrégé à l'Université des sciences économiques de Budapest, vient de paraître en traduction française, avec une préface de M. d'Ocagne, membre de l'Académie, chez Gauthier Villars (Paris). L'auteur

traite toutes les parties de la méthode de statistique mathématique, ainsi que les formules et leur démonstration, présentant, pour celle-ci, plusieurs nouveaux procédés. En outre, il expose, dans les deux premiers chapitres, les questions appartenant à la théorie générale des nombres. Il attache une grande importance à la théorie des probabilités, estimant que la statistique a pour but d'établir, sur la base des données disponibles, des prévisions sur la fréquence des faits à se produire. Dans sa précieuse étude, il analyse aussi l'application des méthodes de la statistique mathématique.

Jordan Károlynak, a közgazdasági egyetem magántanárának a könyve magyar kiadását némileg megelőzően kisebb eltérésekkel francia nyelven is megjelent, „Statistique Mathématique“ címen, Gauthier Villars, Paris, kiadásában és M. d'Ocagne, a francia Akadémia tagjának előszavával. Jordan kizárólag a statisztika matematikai részével foglalkozik. Nem csodálatos, hogy francia kiadó is szívesen vállalkozott a jeles mű kiadására, mivel a francia, de a többi világnyelvek irodalma is meglepően szegény az olyan rendszeres és részletes munkákban, amelyek a statisztika matematikai módszereinek minden részletét feldolgozva, nem csupán az alkalmazandó formulákkal ismertetnek meg, hanem azoknak — egyébként túlnyomórészt folyóiratcikkekben szétszórt — levezetéseit is tartalmazták. A magyar kiadásnak pedig különösen örülnünk kell, mert ilyen, vagy hasonló jellegű mű magyar nyelven eddig egyáltalában nem jelent meg.

Jordan *matematikai* statisztikai tankönyvet írt. A matematikára való utalás a mű címében nemcsak azért indokolt, mert a könyv csak azok számára érthető, akik a magasabb matematikában teljesen otthonosak és egyúttal annak formanyelvének olvasását megszokták (a könyv tartalma ugyanis úgyszólván kizárólagosan matematikai formulákból és levezetésekből áll), hanem egyúttal azért is, mert a jelenségek megfigyelésének és összeszámlálásának a statisztika számára igen fontos, és a közkeletű tankönyvek bármelyikében igen behatóan tárgyalt módjaival egyáltalában nem foglalkozik. Ezt a könyvet valóban nem szabad a megszokott statisztikai kézikönyvek mértékével mérni. Azok többnyire a statisztikai feldolgozás során hasznosítható képleteket közlik, — leírják azok előnyeit és hátrányait, vázolják alkalmazási területeket, hasznosításuknak lehetőségeit — de matematikai igazolásuknak viszonylag csak kis teret tartanak fenn. Jordan művének a felépítése éppen ellentétes. A matematikai levezetések veszik igénybe a könyv nagyobbik részét. Ezeknek a levezetéseknek rendszeres összegyűjtése nem csupán a matematikusok számára bír jelentőséggel, mert ismeretük a statisztikus számára is új fényt gyújthat és sok, egyébként homályban maradó megismerésre vezetheti rá, bár a képletek megfelelő gyakorlati alkalmazásához a matematikai levezetésekre nincs is feltétlenül szüksége.

A rendkívül nagy tudásról tanuskodó könyv többet nyújt a vonatkozó eddigi ismeretek összefoglalásánál. Jordan több új bizonyítási eljárást is bemutat, amelyek egynémelyikéről M. d'Ocagne a francia kiadáshoz írt, az egész munkát rendkívül magasztaló előszavában igen elismerően nyilatkozik. Különösen a függvényeknek polynomok segítségével való sorbontása körüli új eljárások (283.

és 297. lap) és a legkisebb négyzetek módszerének új változata (291. l.) jelentősek.

Jordan a szorosan vett matematikát is jelentősen fejlesztette. Nagyszámú, a legkülönbözőbb országok matematikai folyóirataiban megjelent és e könyvben idézett dolgozatain kívül meg kell emlékezni a francia kiadás két első fejezetéről is, amelyek a magyar kiadásban jóval rövidebbek. Ez a két első fejezet „Notions du calcul des différences finies“ és „Notions d'Analyse“ címen az általános számelméletbe tartozó kérdésekkel foglalkozik s — ismét M. d'Ocagne tanúsága szerint — azt rendkívül nagyértékű új levezetésekkel gazdagítja. E fejezetek tartalmának eredetisége és abszolút értéke indokolja, hogy Jordan azokat művébe beleillesztette, a szorosan vett statisztikai módszerekkel azonban már csak lazább kapcsolatban vannak, bár tartalmuk a statisztikai sorok zavaró tényezők hatásától való megtisztítását és általánosítását is szolgáló interpoláció eljárásaiba is bevezet.

Jordan egyébként a statisztikai módszereket többé-kevésbé a valószínűségelmélet különleges alkalmazásának tekinti s ennek megfelelően a statisztika célját is abban látja, hogy a jövőben előforduló események gyakoriságát a múlt adatai alapján előzetesen megállapítsa. A statisztika céljának ilyen körülírása szükségképpen a statisztikusok egyik iskolájának ellenmondását váltja ki. Nézetem szerint azonban Jordan definíciójának fogyatékosága nem az, hogy a jövőre való következtetés a múlt adatai alapján nem volna lehetséges, hanem csupán az, hogy túlszűk. Maga Jordan meggyőzően bizonyítja, hogy a valószínűségszámításnak igen is van helye a statisztikában. De mindamellett azt is el kell ismerni, hogy a multban megfigyelt, tapasztalt jelenségeknek leegyszerűsített adatokkal való jellemzése a jövőre való következtetés célzata nélkül is ugyancsak a statisztika feladata.

Mindent összefoglalva, Jordan könyve a statisztika matematikai módszereinek végső indokai-val való megismertetésének célját kiválóan szolgálja. Amellett nem kompiláció, hanem sok eredetit is tartalmaz. A matematikai levezetések elvont tárgyalását a nyert eredményeknek különböző tárgykörökből vett példákon való alkalmazása színesíti, úgyhogy a mű a matematikai statisztikai módszerek gyakorlati alkalmazásába is bevezet. Egy dolgról nem tájékoztat azonban a könyv, — amit ténymegállapításként, távolról sem kifogásként regisztrálok — arról, hogy a matematikai statisztikai módszereknek gyakorlati alkalmazása mikor válik aggályossá annak következtében, hogy a feldolgozandó adattömeg — miként pl. a gazdasági statisztikában, de a népesedési statisztikában is elég gyakran — nem tipikus jelenségre vonatkozik.

Jordan könyve sok olvasóra nem számíthat: mégis ritka értékes, nagybecsű munka.

Varga István dr.

Teleszky János dr.: A magyar állam pénzügyei a háború alatt.

Jean Teleszky: Les finances de l'Etat hongrois pendant la guerre.

Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia, a Carnegie alapítvány kiadványai sorában, 1927. 428 oldal

Edition de l'Académie Hongroise des Sciences, publications de la fondation Carnegie. 1927. 428 pages.

Résumé. Parmi les publications de la fondation Carnegie, a paru récemment une étude importante de M. Jean Teleszky, ancien ministre hongrois des Finances: *Les finances de l'Etat hongrois pendant la guerre.* L'intérêt de l'ouvrage est accru par le fait que pendant une grande partie de la guerre, l'auteur a été à la tête des finances. Mettant en lumière, d'une manière absolument objective, plusieurs faits inconnus jusque-là et exposant en détail toutes les circonstances importantes au point de vue financier, l'étude constitue une des meilleures sources pour l'histoire financière de la guerre.

*

Azoknak a munkáknak a sorában, melyek a magyar állam háborús gazdálkodását vannak hivatva megvilágítani, kiváló hely illeti meg Teleszky János terjedelmes tanulmányát. A szerző illusztris személye magában véve is elegendő arra, hogy művére irányítsa a figyelmet, hiszen a háború nagyobb részében, 1917. júniusig ő volt, mint pénzügyminiszter, a magyar állam pénzügyeinek felelős vezetője. A mű megírására a Carnegie-békealapítvány felszólítására vállalkozott és mint könyvéhez írt előszavában mondja, igyekezett a legnagyobb tárgyilagossággal úgy kezelni az összes kérdéseket, mintha azok alakulásában semmi része sem lett volna. Ez a teljes objektivitásra való törekvés végigvonul az egész munkán és mint forrásmunkának gazdaságtörténeti értékét nem csekély mértékben emeli.

Az egész mű hét, meglehetősen terjedelmes fejezetre oszlik. Az első azt a pénzügyi helyzetet ismerteti, melyben Magyarország a háború kilörése idején volt és beszámol azokról az aggasztó jelenségekről, melyek az állami pénzügyek terén Magyarországon már a háborút megelőző években is mutatkoztak s kimutatja, hogy dacára a költségvetések látszólagos egyensúlyának, a deficit réme, melyet a kilencvenes évek elején Wekerle energikus pénzügyi rendszabályainak sikerült kiküszöbölnie, ismét megjelent a magyar költségvetésben: 1913-ban — a zárszámadás szerint — a valódi

hiány meghaiadta a negyedmilliárd koronát. Nem sokkal kevesebb tényleges hiánnyal kellett számolnia az 1914/1915. évi előirányzatnak sem, melynek számadatait persze halomra döntötte a háború kitörése.

A mű gerince tulajdonképpen a II. és a III. fejezet, melyekben az állami kiadások és bevételek háborús alakulása nyer ismertetést és itt a legkimerítőbben fel van sorolva és leírva minden jellemző momentum, mely ezekkel összefügg. A zárszámadásokból már ismeretes összecszerű kimutatókon kívül behatóan ismerteti a szerző az állami kiadások és bevételek háborús alakulásával összefüggő összes kérdéseket, kitérve a pénz értékének és vásárlóképességének alakulására is és különösen nagy figyelmet szentel az osztrák-magyar monarchia két állama közös háborús kiadásainak, megemlékezvén a hadvezetőségnek a háború befejeztével kiegyenlítettlenül maradt tartozásairól, követeléseiről és megmaradt készleteiről. A bevételek részletezése kiterjed arra is, hogy a pénz külföldi árfolyamértéke, illetőleg első vásárlóképessége alapján aranykoronákra, illetőleg indexkoronákra átszámítva mennyi volt a háborús állami bevételeknek és kiadásoknak valódi értéke. A következő fejezetben az állami hitelügy van ismertetve és itt különös érdeklődésre tarthat számot az a rész, mely az osztrák-magyar banknak a monarchia két állama részéről való igénybeviteléről szól. A jegybank és a pénzrendszer közössége folytán a két állam kormánya csak paritásosan vehetett fel kölcsönt a banktól. 1916. végéig az igénybevitel — a kvóta szerint — valóban paritásos volt, innen kezdve azonban az igénybevitel tekintetében lényeges és a háború végéig állandóan fokozódó eltolódás állott be és az osztrák igénybevitel sokkal nagyobb volt, mint magyar részről. A háború befejeztekor Ausztria tényleg 25 milliárd koronát vett igénybe a jegybanktól, Magyarország ellenben csak 9·9 milliárd koronát, holott a kvóta szerint Magyarországra 14·3 milliárd korona esett volna. Ausztria tehát Magyarország rovására fokozottabb mértékben rontotta a közös pénz értékét.

Kimerítően ismerteti ezután a szerző a háborús adópolitikát és egy fejezetet szentel a háborúnak a pénzpiacra gyakorolt hatásának is.

Teleszky munkája mindenképpen nagy nyeresége e téren gazdagnak éppen nem nevezhető gazdasági irodalmunknak és nemcsak a szakember fogja értékes forrásműként felhasználni, hanem érdekesen csoportosított adataival és tömör, tárgyilagossággal a nagyközönség széles rétegei számára is az érdekes olvasmány vonzóerejével bír.

Sz. Gy. dr.

A m. kir. közp. statisztikai hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office central royal hongrois de statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international et de théorie générale.*) — *Annuaire international de législation agricole.* XVI. Année. 1926. Institut international d'agriculture. Roma.

Mémoire sur le commerce international et sur les balances des paiements. 1912—1926. Volume 1: *Aperçu général du commerce mondial et des balances des paiements.* Société des Nations. Genève.

Annexe No 1—3 à la Nomenclature officielle des bureaux télégraphiques ouverts au service international. (1927.) 15e édition. I—III. partie. Berne.

Magyarország. (*Hongrie.*) — *Társadalmi biztossági statisztika.* VIII. füzet. 1926. Közp. statisztikai hivatal. Budapest. (Klny. a Statisztikai Havi Közlemények XXX. évf. (1927.) 4—6. (ápr.—jún.) füzetéből.)

Budapest székesfőváros statisztikai és közigazgatási évkönyve. XV. évf. (1927.) Székesfővárosi statisztikai hivatal. Budapest.

Melly József dr.: *A vörhenykérdés különös tekintettel a székesfővárosi viszonyokra.* Székesfővárosi statisztikai hivatal. Budapest. 1927. (Statisztikai Közlemények. 55/I.)

Laky Dezső dr.: *Budapest székesfőváros népességének fejlődése 1900-tól 1920-ig különös tekintettel a fejlődés gazdasági rúgóira.* Székesfővárosi statisztikai hivatal. Budapest. 1927. (Statisztikai Közlemények. 55/II.)

Pálosi Ervin dr.: *Budapest kriminalitása és moralitása az 1909—1925. években.* Székesfővárosi statisztikai hivatal. Budapest. 1927. (Statisztikai Közlemények. 55/III.)

Pásztor Mihály: *Az utcai közlekedés Budapesten.* Székesfővárosi statisztikai hivatal. Budapest. 1927. (Statisztikai Közlemények. 55/IV.)

Budapest épület- és lakásvizonyai az 1920. és 1925. években. II. köt. Székesfővárosi statisztikai hivatal. Budapest. 1927.

Ausztria. (*Autriche.*) — *Statistisches Handbuch für die Republik Österreich.* VIII. Jg. 1927. Bundesamt für Statistik. Wien.

Zahlenmäßige Darstellung der Rechtspflege. 7. Heft: *Kriminalstatistik.* 1925. Bundesministerium für Justiz. Wien.

Ortsverzeichnis von Österreich. Bearbeitet auf Grund der Ergebnisse der Volkszählung vom 7. März 1923. II. Teil: *Oberösterreich und Salzburg.* Bundesamt für Statistik. Wien.

Németbirodalom. (*Allemagne.*) — *Die Seeschiffahrt.* 1926. I. Heft. *Bestand der deutschen See-*

schiffe. (Kauffahrteischiffe.) — *Schiffsunfälle deutscher Schiffe, Schiffsunfälle an der deutschen Küste.* — *Seewärtiger Güterverkehr der deutschen Häfen.* Statistisches Reichsamt. Berlin. (Statistik des Deutschen Reichs. 341/I.)

Die Verbreitung von Tierseuchen, 1924/1925 und die Ergebnisse der Fleischbeschau, 1925. Statistisches Reichsamt. Berlin. (Statistik des Deutschen Reichs. 340.)

Besteuerung und Rentabilität gewerblichen Unternehmungen. Statistisches Reichsamt. Berlin. 1928. (Einzelschriften zur Statistik des Deutschen Reichs. 4.)

Die Geburten, Eheschliessungen, Sterbefälle und Ehescheidungen im Freistaat Preussen, 1926. Preussisches Statistisches Landesamt. Berlin. (Preussische Statistik. 289.)

Statistisches Jahrbuch der Stadt Breslau, 1927. Statistisches Amt. Breslau.

Svájc. (*Suisse.*) — *Untersuchungen betreffend die Rentabilität der schweizerischen Landwirtschaft, 1925/6.* II. Teil. Schweizerischer Bauernsekretariat. Bern.

Stenogramm der Verhandlungen der ordentl. Delegiertenversammlung d. schweizerischen Bauernverbandes den 5. Dez. 1927. in Bern. Schweizerischer Bauernsekretariat. Brugg. (Mitteilungen. 88.)

Olaszország. (*Italie.*) — *Censimento degli esercizi industriali e commerciali al 15 ottobre 1927. Disposizioni legislative, questionario, istruzioni e modelli diversi.* Istituto centrale di statistica. Roma.

Vorschriften zur Regelung der italienischen Ausfuhr von Apfelsinen, Zitronen und Mandarinen ab 1. Januar 1928. Istituto nazionale per l'esportazione. Roma.

Franciaország. (*France.*) — *Statistique annuelle des institutions d'assistance.* 1922., 1923. Direction de la statistique générale. Paris.

Résultats statistiques du recensement général de la population, 1921. Tome I, 4. partie: *État civil de la population active.* Direction de la statistique générale. Paris.

Spanyolország. (*Espagne.*) — *Anuario estadístico de Espana.* Año XII. 1925/26. Servicio general de estadística. Madrid.

Nagybritannia. (*Grande-Bretagne.*) — *Annual statement of the trade of the United Kingdom with foreign countries and british countries, 1926.* Vol. IV. Statistical office of the customs and excise department. London.

Third census of production, 1924. Preliminary reports — Northern Ireland, 1., 2. Board of trade. London.

The registrar-general's decennial supplement, 1921. II. Occupational mortality, fertility, and infant mortality. General register office. London.

Németalföld. (*Pays-Bas.*) — *Voies et moyens de communication du Royaume*, 1925. Bureau central de statistique. La Haye.

Statistique de la mortalité suivant l'âge et les causes de décès, 1925. Bureau central de statistique. La Haye.

Belgium. (*Belgique.*) — *Recensement général*, 1920. Tome I. Direction de la statistique générale. Bruxelles.

Chemins de fer et service d'électricité. Marine, postes, télégraphes, téléphones et aéronautique. Compte rendu des opérations, 1925. Ministère des chemins de fer, etc. Bruxelles.

Dánia. (*Danemark.*) — *Causes des décès dans le Royaume de Danemark*. (Les îles Feroe incl.) 1926. Bureau de la statistique médicale. Kjoebenhavn.

Krak's export directory of Denmark, 1928. Krak's directories. Copenhagen.

Norvégia. (*Norvège.*) — *Superficies agricoles et élevage du bétail*, 1927. *Recensement représentatif*. Statistiske centralbyrå. Oslo (Norges officielle statistikk. VIII. 39.)

Statistique de la navigation de la Norvège, 1926. Statistiske centralbyrå. Oslo. (Norges officielle statistikk. VIII. 4á.)

Statistique du commerce de la Norvège, 1926. Statistiske centralbyrå. Oslo. (Norges officielle statistikk. VIII. 42.)

Assurance-maladie, 1926. Riksforsikringanstalten. Oslo. (Norges officielle statistikk. VIII. 43.)

Svédország. (*Suède.*) — *Fattigvården*, 1925. Statistiska centralbyrå. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Statens järnvägar, 1926. Kungl. järnvägsstyrelse. (Sveriges officiella statistik.)

Oroszország. (*Russie.*) — *Annals of the Bureau of agricultural economics and statistics*. Vol. VI. 1927. State institute of experimental agronomy. Leningrad.

Budgets des paysans de l'Ukraine. (Etude monographique sur les budgets des paysans, 1924/25.) Közp. stat. hiv. Kharkoff.

Mouvement de la population de d'Ukraine, Közp. stat. hivatal. Kharkoff.

Finnország. (*Finlande.*) — *Arbetsstatistik. Understödkassor*, 1922. Finn közp. stat. hiv. Helsinki. (Suomen virallinen tilasto. XXVI. B/17.)

Emigration. 1925/1926. Finn közp. stat. hiv. Helsinki. (Suomen virallinen tilasto. XXVIII. 19.)

Lengyelország. (*Pologne.*) — *Le premier recensement général de la République Polonaise*, 1921. Exploitations rurales: *Départements du Sud*. — Logements, population, professions: *District administratif de Wilno. Département de Lwów*. Office central de statistique. Varsovie. (Statistique de la Pologne. XI/5., XX., XXVII.)

Esztország. (*Estonie.*) — *Résultats du recensement*, 1922. *Arrondissement Yärva*. Bureau central de statistique. Tallinn.

Estland in Vergangenheit und Gegenwart. Tallinn. 1927.

Románia. (*Roumanie.*) — *Annuaire statistique de la Roumanie*, 1926. Institut de statistique générale de l'Etat. Bucureşti.

Statistique des sociétés par actions en Roumanie, 1927. Institut de statistique générale de l'Etat. Bucureşti.

Görögország. (*Grèce.*) — *Statistique du commerce spécial de la Grèce avec les pays étrangers*, 1920. Tome II. Direction de la statistique générale de la Grèce. Athènes.

Statistique annuelle du rendement agricole de la Grèce, 1918., 1924. Direction de la statistique générale. Athènes.

Amerikai Egyesült Államok. (*Etats-Unis.*) — *Financial statistics of states*, 1926. Bureau of the census. Washington.

Decisions of courts and opinions affecting labor, 1926. Bureau of labor statistics. Washington.

Argentina. (*Argentine.*) — *Anuario del comercio exterior de la República Argentina*, 1926. Dirección general de estad. Buenos-Aires.

Folyóíratszemle.

Reviews.

Budapesti Szemle (1927 okt., Budapest, m.). — *Farkas Gy.*: Az elszakított Felvidék magyarságának szellemi élete. — (1927 nov.). — Az elszakított Felvidék magyarságának szellemi élete. — (1927 dec.). — *Bajza J.*: A montenegrói kérdés.

Československý Statistický Veštník (9. évf. 1-3. f., Prága 1928, cseh). — *Reif G.*: Munkabérek színvonala Prágában az 1919-1926. években 1914-gyel összehasonlítva. — *Forster V.*:

A cseh-szlovák statisztikai hivatali alkalmazottak értelmi fokának tudományos megállapítása.

Commerce Reports (1928. 2. sz. Washington, ang.) — Európa helyzete 1927-ben és vonatkozásai Amerikára. — Az Egyesült Államok fontos kereskedelmi kikötői. — (1928. 3. sz.). — Olaszország fizetési mérlege, — Amerikai áruk az angol piacokon. — A német gépgyárak szövetségének működése. — (1928. 4. sz.). — A világ hajóépi-

tése. — Kína Yunnan tartományának kereskedelme és természeti kincsei. — (1928. 5. sz.). — Latin-Amerika gazdasági irányai. — Dél-Amerika pénzügyi fejlődése 1927-ben. — A brit vas- és acélipar és kereskedelem 1927-ben.

Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik (1928 jan., Jéna, ném.). — *Weddingen W.*: Hozadék- és elosztási elmélet. — *v. Dietze C.*: A vidéki településről. — *v. Schullern-Schrattenhofen H.*: A népesedésügy néhány mellékérdéséről. — *Albrecht G.*: A vasnagyipari konfliktus szociálpolitikai tanulságai. — *Feick I.*: Az iparfelügyelők 1926. évi jelentéseiből nyert eredmények. — *Fehlinger H.*: Kanada népességének származása.

Journal de la Société de Statistique de Paris (1928 jan., Párizs, fr.). — *Bourdon J.*: A családi szavazat alapján nyert valószínű választási eredmények normális időszakban. — *Hamon M. G.*: Ipari balesetek ellen biztosító vállalatok ipari terhei. — Bank- és pénzügyi krónika.

Le Musée Social (1928 jan., Párizs, fr.). — *Regard C.*: Milyen eszközeink vannak a rák által okozott halálozás leküzdésére.

Magyar Gazdák Szemléje (1928 jan., Budapest, m.). — *Ihrig K.*: Külkereskedelmi gondok. — *Csepregi Horváth J.*: A népesedési probléma. — *Zelovich L.*: Kartelmozgalom és karteltörvény. — *Bittera M.*: Magyarország műtrágyaiparáinak fejlődése.

Magyar Kisebbség (1927. 1. sz., Lugos, m.). — *Jakabffy E.*: A nyolcadik év. — Mi van könyvtárainkkal. — (1927. 2. sz.). — *Pásint Ö.*: A keresztény kisebbségek Erdélyben. — (1927. 3. sz.). — A magyar lutheránus szuperintendencia. — (1927. 5. sz.). — *Gáj J.*: Politikai pártok az S. H. S. államban és a nemzeti kisebbségek. — *Karácsonyi J.*: A székely helynevek és a politika. — (1927. 6. sz.). — *Karácsonyi J.*: A székely helynevek és a politika. — *Fritz L.*: A népkisebbségi statisztika jelentősége. — (1927. 7. sz.). — A bolgár kisebbség szervezkedése Romániában. — *Fritz L.*: A népkisebbségi statisztika jelentősége. — (1927. 8. sz.). — *Asztalos M.*: A magyar kisebbség és a történelem Erdélyben. — *Kozmosz*: A székelység tanügyi önkormányzatához. — (1927. 9. sz.). — A magyar kisebbség és a történelem Erdélyben. — (1927. 10. sz.). — Az erdélyi városok elrománosításának kérdéséhez. — A statisztikai számlálólapok megjavítása. — (1927. 11. sz.). — *Bánffy F.*: Csak jöjjön a 300.000 amerikai román. — *Keresztúry S.*: Az erdélyi városok elrománosításának kérdéséhez. — *Jakabffy E.*: A népszámlálás ügyéhez. — (1927. 13. sz.). — Adatgyűjtésünk a népszámláláshoz. — (1927. 14. sz.). — A kisebbségi blokk kamarai szavazatszámai és mandátumai. — Szlovenszkó és Ruszinszkó lakossága nemzeti megoszlás szerint. — (1927. 17. sz.). — *Jakabffy E.*: A szervezett nemzetkisebbségi csoportok harmadik

kongresszusa. — *Fritz L.*: Az 1927 júliusi román parlamenti választások statisztikája. — *v. Nagy I.*: Magyarország nemzetiségei. — (1927. 21. sz.). — *v. Nagy I.*: Magyarország nemzetiségei. — (1927. 23. sz.). — *v. Nagy I.*: Magyarország nemzetiségei. — (1927. 24. sz.). — *v. Nagy I.*: Magyarország nemzetiségei.

Munkaügyi Szemle (1928. 1. sz., Budapest, m.). — *Dréhr I.*: Munkaközösség a tuberkulózis gondozásban. — *Kovács N.*: A nők és fiatalok védelme. — *Winkle N.*: A konjunktúrakutatásról. — Szociális biztosítás Szovjetországra.

Népegészségügy (9. évf. 3. sz., Budapest 1928, m.). — *Tauffer E.*: Kórházi adatok Amerika Egyesült Államai, Németország és Magyarországról. — A kir. József műegyetemi hallgatóság 1926-27. évi egészségi statisztikája.

Revue internationale du travail (1928 jan., Genf, fr.). — *Hoffherr R.*: A szociális védelem elvének némely alkalmazása ipari koncentrációban. — *Broda R.*: A minimális munkabérekre vonatkozó törvényhozás az Egyesült Államokban. — *Poblete-Troncoso*: A szociális törvényhozás Latin-Amerikában. — Menekültek segélyezése. — Kereskedelmi alkalmazottak munkafeltételei Japánban.

Rivista di Sociologia (1. évf. 3. f., Milano 1927, olasz). — *Picco R.*: Az intelligencia társadalmi rétegződése. — *Gatti P.*: A tájszólások filozófiája. — *de Vergottini M.*: A népesség problémájáról. — *Piccone-Chiodi M.*: A bűnözés bioszociológiai elmélete. — *Serrani L.*: Elmekörtani jelenségek a fiatalok bűnözésében.

Soziale Praxis und Archiv für Volkswohlfahrt (1927. 1. f., Jéna, ném.). — *Schwarzer J.*: A munkaidő beosztása és a munka intenzitása. — (2. f.). — *Schwarzer J.*: A munkaidő beosztása és a munka intenzitása. — (3. f.). — *Berger*: A német munkapiac fejlődése. — *Schwarzer J.*: A munkaidő beosztása és a munka intenzitása. — (6. f.). — *Halbfell S.*: Az angol szénbányásztrájk és hatása a német széngazdaságra. — (7. f.). — *Vierling*: Új háztartási felvételek jövedelempolitikai jelentősége. — (8. f.). — A német gazdasági ankét és a külföld. — (9. f.). — *Kranold-Steinhaus H.*: Termelés nagysága és termelés motívumai. — Felvétel német ipari üzemek munkaidejéről. — (11. f.). — *Michel*: Munkagondozás és jelenlegi gazdasági helyzet. — (15. f.). — *Pribram K.*: Szociálpolitikai problémák a világgazdasági konferencián. — *Rauecker B.*: Racionalizálás és munkapiacpolitika. — (16. f.). — *Pribram K.*: Szociálpolitikai problémák a világgazdasági konferencián. — *Rauecker B.*: Racionalizálás és munkapiacpolitika. — (17. f.). — *Pribram K.*: Szociálpolitikai problémák a világgazdasági konferencián. — *Kranold-Steinhaus*: A német munkapiac jövő alakulásáról. — (19. f.). —

Röpke W.: Amerikai prosperitás és német szegénység. — Bernhard M.: A munkásbiztosítás helyzete Német-Ausztriában és a külföldön.

Statistische Nachrichten (6. évf. 1. sz., Bécs 1927, ném.). — A korlátozott felelősségű társulatok 1926-ban. — A munkásság bérvizsgálata a bécsi ipari területen 1927 végén.

The Economist (106 köt. 4.404. sz., London 1927, ang.). — Pán-Amerika. — Ipari nyereségek. — 1927. évi külkereskedelmi forgalom. — (4.405. sz.). — Bankok mérlege. — Európa búza-behozatala. — Hajóépítések 1927-ben. — Ausztria gazdasági helyzete. — (4.406. sz.). — Anglia ipari jövője. — Délkelet-Európa jövője. — Vas és acél 1927-ben. — Amerikai vasutak. — (4.407. sz.). — Nagy-Britannia és az Egyesült Államok. — Anglia tőkekivitele. — Ausztráliai földbérlőszövetkezetek. — (Függelék). — Az 1927. év kereskedelmének története.

Weltwirtschaftliches Archiv (27. köt. 1. f., Hamburg 1927, ném.). — v. Gottl-Ottlienfeld F.: A szükségletéről és a szükséglet fedezésének alapelveiről. — Hesse A.: Tudomány és valóság. (Észrevételek egy realiztikus nemzetgazdaságtan módszertanáról). — Meusel A.: A külső kereskedelem politikája List Frigyes és Marx Károly tanai szerint. — Schirkovitsch J.: Az agrártudomány eszmétörténete Oroszországban. — Rosenbaum E.: Az export- és importkereskedelem funkciói. — Freund R.: Az állatgazdaság nemzetközi tendenciái. — Riedberg G.: A Nemzetközi Kereskedelmi Kamara stockholmi kongresszusa. — Lando W.: Az Egyesült Államok répacukoriparának gazdaságföldrajzi viszonyai. — Strauss W.: A német banktőke újbóli bekapcsolódása a világgazdaságba. — Ducas G. B.: Görögország bankügye. — Grotkopp W.: A XII. nemzetközi szövetkezeti kongresszus. — Brissenden P. F.: Az ipari munka jövedelmi vásárlóerejének változásai 1899-1925. az Egyesült Államokban. — Lestschinsky J.: Az Egyesült Álla-

mok zsidó bevándorlásának foglalkozási tagozódása 1900-1925. — Held J. H.: Az 1925-1927. évi kereskedelmi szerződések krónikája. — Helander S.: Az amerikai kereskedelmi flotta újjáalkotása.

Wirtschaftsdienst (1928. 3. f., Hamburg, ném.). — Springorum F.: Önköltségi válság a német vasiparban. — Greiling W.: A vas árának emelkedése és a német gazdasági politika. — Készárak a balti kivitelben. — Az osztrák-magyar utódállamok oroszországi kivitele. — Geiss H.: A belvizi hajózás konszolidációja. — A világhajózás alkátváltozása. — Bőráruk világgülkereskedelme. — (1928. 4. f.). — Krämer C.: A birodalmi pénzügyek fejlődése 1924 óta. — Blau R.: Racionalizálás a biztosításügy terén. — A műselyemvilágexport. — (1928. 5. f.). — Németország külkereskedelme 1927-ben. — Plum G.: A német gummi-ipar 1926-1927-ben. — (1928. 6. f.). — Krämer C.: A birodalmi vasút pénzügyi helyzete. — Friedrich A.: Eltolódások az alumíniumiparban. — A Népszövetség gazdasági munkája. — A világ filmkivitele.

Wirtschaft und Statistik (8. évf. 1. sz., Berlin 1928, ném.). — A lakásviszonyok a német nagyvárosokban az 1927 máj. 16-i birod. lakás-számlálás szerint. — Az 1927. évi német termés. — A világ sótermelése, kereskedelme és fogyasztása. — Nemzetközi külkereskedelmi forgalom 1927 január-szeptember hónapjaiban. — A nagykereskedelmi árak alakulása 1927-ben. — Az 1924. évi forgalmi adókiadás főeredményei. — A tőzsde 1927-ben. — A részvénytársaságok 1927-ben. — A világ 1927. évi aranykészlete. — A Németbirodalom kriminalitása 1926-ban. — Danzig 1926. évi kriminalitása. — (8. évf. 2. sz.). — Kis-, közép- és nagyüzemek a német iparban. — A német szén-, vas- és kohóipar 1926-ban. — Németország 1927. évi külkereskedelmi forgalma. — A német tengeri kikötők hajóforgalma 1927-ben. — Ipari gyártmányok 1927. évi ármozgalma. — A német pénzpiac 1927-ben. — A szövetkezeti mozgalom 1927-ben.

A Nemzetközi Statisztikai Intézet kairói (XVII.) ülészsaka.¹⁾

XVIIe Session, au Caire, de l'Institut International de Statistique.¹⁾

- I. *Thirring* Gusztáv dr.: Gondolatok a Nemzetközi Statisztikai Intézetéről.
- II. *Kovács* Alajos dr.: A kairói ülésen tárgyalt demográfiai kérdések.
- III. *Fellner* Frigyes dr.: A kairói ülésen tárgyalt gazdaságstatisztikai kérdések.

I.

Gondolatok a Nemzetközi Statisztikai Intézetéről.

Idées sur l'Institut International de Statistique.

A Nemzetközi Statisztikai Intézet, az egyiptomi kormány meghívására, a múlt év utolsó és a folyó év első napjaiban Kairóban tartotta XVII. ülészsakát. Az ülészsak nagyon fényes külsőségeiről beszámolni e társaságban nincs helyén; a tudományos tárgyalásokról *Kovács Alajos* és *Fellner Frigyes* társaim, kik velem együtt képviselték ott Magyarországot, fognak számot adni. Ezen előadásoknak bevezetőjeként azonban néhány szót kívánok szólni a *Nemzetközi Statisztikai Intézet szervezetéről, munkásságának köréről és jövőző feladatairól.*

Égészen a világháború kitöréséig a Nemzetközi Statisztikai Intézet tudományos munkássága a fokozatos emelkedés képét mutatta. Bulletinjének tekintélyes sorozata a kétvétenként ülésező Intézet tárgyalásainak eredményeként a statisztika minden ágát felölelő elméleti, methodikai s gyakorlati érdekű tanulmányok valóságos kincsházává vált. Az Intézet derekasan megfelelt alapszabályaiban kifejezett abbéli céljának, hogy a közigazgatási és tudományos statisztika haladását elősegítse, különösen azért, hogy a statisztikai felvétel, feldolgozás és közzététel egyöntetűségére törekedett s a különböző

országokban elért eredményeknek maguk között összehasonlíthatóvá tételére igyekezett megfelelő módozatokat létesíteni.

A világháború forrataga a Nemzetközi Statisztikai Intézetet könnyen veszélybe dönthette volna; az Intézet éveken keresztül kénytelen volt működését szüneteltetni s félős volt, hogy a békekötéseket követő új helyzetben lényegesen megnövekedett nemzetközi statisztikai szükségletet a Népszövetség saját hatáskörében fogja kívánni kielégíteni. *Bodioé*, az Intézetnek évek hosszú sora óta fáradhatatlan akkori elnöké az érdem, hogy felismerte az Intézetnek az új követelményekkel szemben is érvényesítendő azt a kötelezettségét, hogy a Népszövetség statisztikai szükségleteit is neki, illetve állandó hivatalának (a hágai Office permanéntnek) kell első sorban kielégítenie. Sikerült is megakadályoznia azt az eredeti tervet, hogy a Népszövetség céljaira szolgáló nemzetközi statisztikai munkálatokat s az azokhoz szükséges módszertani előmunkálatokat a Népszövetség kizárólag saját közegeivel készíttesse el s ennek folyományaként az e tárgyban egybehívott párizsi értekezlet (1920) elfogadott oly javaslatot, mely szerint a Nemzetközi Statisztikai Intézet a Népszövetségnek statisztikai szaktanácsadójaként szerepeljen, tisztán tudományos rendeltetéssel s teljes részrehajlatlansággal, amire eddigi magas tekintélye s tudományos felkészültsége kizárólag predestinálja. Az Intézet előtt ezzel a fejlődés bő lehetőségei nyíltak volna meg, mert a Népszövetség hatalmi és anyagi támogatásával legyőzhette volna mindazokat a nehézségeket, melyekkel addig meg kellett küzdenie. Ez a terv nem valósult meg a bi-

¹⁾ A Magyar Statisztikai Társaság 1928 február 14-i előadóülésén felolvasott három beszámoló előadás az 1927 december 29. — 1928 január 5. között lefolyt kongresszusról. — *Ces trois communications, ayant pour objet la Session tenue du 29 décembre 1927 au janvier 1928, ont été lues dans la séance d'étude du 14 février 1928 de la Société Hongroise de Statistique. Elles paraîtront en français, in extenso, dans le 1er numéro 1928 de la Revue de la Société Hongroise de Statistique.*

zottság kisebbségének (3 szó 9 ellen) ellenállása folytán. A Népszövetség tanácsa azonban mégis belátta, hogy a Nemzetközi Statisztikai Intézet mellőzésével statisztikai céljait nem érheti el, s az Intézet közreműködésére feltétlenül szüksége van.* A megoldást *vegyes bizottságok* (comissions mixtes) s egy *tanulmányi bizottság* útján kísérelte meg, melyekben egyrészt a Népszövetség és a Nemzetközi Munkahivatal, másrészt az Intézet tagjai egyesültek, egyenlő számban, közös munkára, első sorban a leginkább sürgősnek talált gazdasági kérdések megoldására megkívánt statisztikai alapok előteremtése céljából. Ezeknek a bizottságoknak működése már eddig is szép eredményt mutatott fel. Mégis, a dolognak illetően megoldását, a statisztika érdekeinek elvi magaslátáról nézve, nem tartom kielégítőnek.

Az a gondolat, mely boldogult *Bodio* szeme előtt lebegett, hogy a Nemzetközi Statisztikai Intézet a Népszövetségnek kizárólagos statisztikai szaktanácsává s ebből kifolyólag a hágai *Állandó hivatal* e szaktanácsnak végrehajtó szervévé, tehát mintegy statisztikai világhivatallá váljék, eddig nem valósulhatott meg. A Népszövetség — a sikerrel dolgozó vegyes bizottságok mellett — a saját közgazdasági s pénzügyi szakosztályában *külön statisztikai munkásságot* is fejt ki s a nemzetközi kiadványok egész sorozatát — havi bulletint, epidemiológiai havi kimutatást, sőt évkönyvet is — bocsátja ki s ezzel a parallel munkával a Nemzetközi Statisztikai Intézet munkakörének jó részét kisajátította. Félős, hogy ezt a —tárgyilagos megítélés mellett alig igazolható — munkásságát idővel még tágabb körre terjeszti ki s ezzel a Nemzetközi Statisztikai Intézet munkaterületét még nagyobb mértékben csorbítja. Ezzel az ügynek semmiképpen sem használ, csak újabb munkát és terhet ró az államokra, mely munka fölöslegessé válnék, ha az adatgyűjtés a Nemzetközi Statisztikai Intézetre, illetve ennek Állandó hivatalára bízhatnék, amelyben ilyen munkálatok amúgy is állandóan folynak. Elvi szempontból nehezen is igazolható, hogyha a Népszövetség a Nemzetközi Statisztikai Intézet közreműködését igénybe veszi — amelynek nélkülözhetetlenségét maga is elismeri — miért kelljen neki emellett még önálló statisztikai szövet létesítenie s ezzel a hágai Állandó hivatal mellett mintegy egy második nemzetközi statisztikai

hivatalt fenntartania. A Népszövetség statisztikai szükségleteit az Állandó hivatal teljesen kielégíthetné, ha a Népszövetség az ő szinte kimeríthetetlen anyagi forrásait rendelkezésére bocsátaná a hágai hivatalnak, melynek munkássága éppen az anyagi eszközök korlátoltsága miatt nem tudott a kívánt méretekben kifejlődni, mely azonban viszont az egyedüli szervnek tekinthető, mely a nemzetközi összehasonlító statisztika igényeit minden külső politikai vagy hatalmi befolyástól menten teljes pártatlansággal és kifogástalan szabatossággal elégítheti ki.

Ettől az ideális céltól ma még távol állunk. A Népszövetség statisztikai munkássága kétségtelenül veszélyezteti a Nemzetközi Statisztikai Intézet állandó hivatalának jövőjét. A Népszövetséggel való együttműködés mai formája, a vegyesbizottságok szervezésével, csak fél megoldás, ideiglenes kompromisszum, mely azonban a Népszövetségnek a nemzetközi statisztika terén való előtörésével szemben a Nemzetközi Statisztikai Intézet részére biztosítani kívánta a munkásságnak még el nem foglalt területeit. Ily kompromisszummal való szembehelyezkedés könnyen azt eredményezhette volna, hogy a Népszövetség a Nemzetközi Statisztikai Intézet teljes félretolásával a nemzetközi statisztika egész körét magához ragadja s ezzel az Intézetre halálos csapást mér. Éppen ez okból nem érhető és még kevésbé helyesíthető az Intézet olasz tagjainak Kairóban tanúsított állásfoglalása, akik az elnökválasztás alkalmával leadott fehér lapokkal nemtetszésüknek kívántak kifejezést adni afölött, hogy *Delatour* elnök a Népszövetséggel való együttműködésre — szerintük — túlságosan nagy súlyt helyez. Az előbbieken előadottak úgy hiszem, eléggé igazolják, hogy a jelenlegi helyzetben ez volt az elnökség részéről követhető egyedüli helyes eljárás a Nemzetközi Statisztikai Intézet autoritásának megvédésére és a tudomány terén eddig elfoglalt pozíciójának a jövőben is való biztosítására.

Mindezeknek elismerése mellett azonban a pártatlan megítélés nem zárkozhatik el annak konstatálása elől, hogy a mai együttműködésnek megvannak a maga hiányai is s hogy a Népszövetség talán éppen ezért tartja szükségesnek saját kebelében is külön statisztikai szolgálat fenntartását. Azokon az anyagi nehézségeken, me-

lyek a Nemzetközi Statisztikai Intézet munkásságának szélesebb alapokra való fektetését megkísérik, a Népszövetség maga könnyen segíthetne, ha a hágai Állandó hivatal megfelelő támogatásban részesítené. De nem tud változtatni a vegyesbizottságok tárgyalási módjának nehézségén, mely a Nemzetközi Statisztikai Intézet alapszabályainak s mai szervezétének következménye. A helyzet ma az, hogy a különböző államok képviselőiből alakított vegyesbizottságok, melyek a dolog természetéből kifolyólag amúgy is csak ritkán hívhatók össze, javaslataikat a Nemzetközi Statisztikai Intézet legközelebbi szesszióján mutatják be, ahol azokat először a szakosztály, aztán az összes ülés veszi tárgyalás alá. A Nemzetközi Statisztikai Intézet ülészekainak kétévi periódicitása mellett ez a tárgyalási rend nagy idővesztést jelent, mely oly esetben, amidőn az összes ülés a vegyesbizottság javaslatát esetleg nem fogadná el, több évvel is késleltetheti a határozathozatalt. Értethető, hogy a határozathozatalt ez a módja nem elégíthet ki minden igényt, bármily magasra értékeli is a Népszövetség a vegyesbizottságok magas színvonalú tárgyalásait, amelyekben ő is részt vesz saját megbízottjaival, akik egyébként — csekély kivétellel — mind tagjai a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek. Itt feltétlenül kívánatos volna a tárgyalási lehetőségek gyorsítása oly irányban, hogy a vegyes bizottságok, melyekben a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek legkiválóbb tagjai vesznek részt, javaslataikkal ne legyenek kénytelenek az Intézet esetleg csak két év múlva tartandó ülészekainak jóváhagyását bevárni. Ily esetben talán az elnökségre lehetne ruházni az összes ülés jóváhagyási jogát s egyéb funkcióit. Ez természetesen a Nemzetközi Statisztikai Intézet *alapszabályainak megváltoztatását* tenné szükségessé, amely elől elzárkózni azonban már amúgy sem lehet soká; az Intézet érdeke nézetem szerint azt kívánja, hogy ez mielőbb megtörténjék.

Már a római ülészekon, 1925-ben, merült fel az a kérdés, hogy tekintettel az idők folyamán beállott változásokra és különösen a Népszövetséggel való együttműködésre, nem szorulnak-e az Intézet alapszabályai avagy az Office permanent ügyviteli szabályai módosításra vagy kibővítésre. Az ülészek zárülésén *Willcox* alelnök ily értelemben konkrét indítványt is tett, s

az elnökség megbízást is nyert arra, hogy erre vonatkozó jelentését a tagoknak küldje meg. Az Intézet főtitkára ennek folytán az összes tagokhoz körlevelet bocsátott ki, melyben felkérte őket, hogy amennyiben az alapszabályoknak bárminő módosítását találnák szükségesnek, erre vonatkozó javaslataikat vagy nézeteiket közöljék vele, hogy ezeket az e tárgyban teendő jelentés megszerkesztésénél figyelembe vehesse. *Methorst* főtitkár a kairói ülészek elé terjesztett jelentésében számolt be e lépésnek eredményéről. Bejelentette, hogy a megkérdezett 163 tag közül a felhívásra csak 54 válaszolt; ezek közül 16 csak egyszerűen elismerte a felhívás átvételét, 25 nem tartott semmi változást szükségesnek s ezek közül 10 arra a tekintélyre alapította véleményét, melyre az Intézet az eddigi alapszabályok mellett szert tett, amelyek semmiféle komoly nehézségre nem adtak okot; végül 13 tag különböző módosításokra tett javaslatot, s ezeknek csekély száma a főtitkárban azt a meggyőződést váltotta ki, hogy az Intézet körében jelenleg nem észlelhető oly számottevő áramlat, mely az alapszabályok refomját látná szükségesnek. Ezzel az alapszabályok módosításának ügye a napirendről végleg lekerült.

Hogy annak a 13 tagnak, akik a kérdéshez hozzászóltak, észrevételei az alapszabályoknak mely pontjaira vonatkoztak s mily irányban óhajtottak volna azokon módosításokat vagy újításokat eszközölni, azt természetesen nem tudhatjuk. De kétségtelen, hogy a Nemzetközi Statisztikai Intézet mai szervezete némi megújításra s *felfrissítésre* szorulna, hogy munkássága univerzálisabbá, a szó legtágabb értelmében nemzetközivé váljék s hogy magában az Intézetben az összes számottevő statisztikai tényezők helyet foglalhassanak.

Minő a helyzet ma? Az alapszabályok 4. szakasza szerint az Intézet tagjait azok közül választja, akik a közigazgatási vagy tudományos statisztika terén kitűntették magukat, aminők: a hivatalos statisztika fejei, az állami és nagyvárosi statisztikai központi bizottságok vagy hivatalok tagjai, statisztikai társaságok tagjai és más tudósok. A megválasztható tagok ezen kategorizálása határozottan a szorosan vett statisztikusok bevonására helyezi a fősúlyt s csak utolsó helyen kíván „egyéb tudósokat” is a tagok közé felvétetni. És mégis mit látunk? Hogy a tagok között, kivált pe-

dig már az új jelöltek sorában igen nagy számmal vannak olyanok, kik ugyan kitünő tudósok, tanárok vagy írók, de nem a statisztika terén. Ezek joggal foglalhatnának helyet azon tudományszakmák (pl. közgazdaság, pénzügytan, stb.) nemzetközi szervezeteiben, amelyekben kitűntek, de a Nemzetközi Statisztikai Intézetben, amelyhez szakmájuknál fogva csak nagyon laza szálak fűzhetik, mások elől, náluknál hivottabb aspiránsok — szakstatisztikusok — elől foglalják el a helyet s azoknak bejutását nehezítik meg. Ez pedig annál inkább sajnos, mivel amugy is fennáll az a — ezen esetben szinte anomáliának mondható — rendszabály, hogy a statisztika hivatalos képviselői is csak választás útján juthatnak be a tagok közé. Itt, nézetem szerint, oly intézkedéssel állunk szemben, mely nem szolgálja az Intézet érdekeit, sőt egyenesen megnehezíti annak a célnak elérését, hogy benne *lehetőleg minden állam* képviselve legyen. A Nemzetközi Statisztikai Intézet, mint említém, tagjait azok sorából tartozik választani, akik a tudományos vagy a közigazgatási statisztika terén kitűntek. Nagyon helyén való, hogy a tudományos téren működő statisztikusok választás, még pedig szigorú választás útján vétessenek fel; rájuk hárulnak a statisztikai tudomány továbbfejlesztésének, a módszerek kifinomításának, az elvi kérdések tisztázásának nehéz feladata. Erre a munkára csakis valóban kvalifikált, tudományosan képzett szakférfiakat vonjon be az Intézet s ezeknek rátermettségét ám alapítsák meg az Intézet tagjai szigorú megrostálás útján. De nem a statisztikai hivatalok vezetőinek felvételét. Miután az Intézet legfőbb célját és feladatát — az alapszabályai élén foglalt megállapítás szerint — a statisztikai felvételek, feldolgozások és kiadványok uniformításában, összehasonlíthatóságában látja s ennek elérésére a megfelelő módozatokat a kormányok figyelmébe is ajánlja, ebből önként következnie, hogy mindazok az államok és a fontosabb nagyvárosok, melyeknek szervezett statisztikai szolgálatuk van, az Intézetben igazgatójuk által képviselve is legyenek. Ez nemcsak az Intézet érdeke, mely csakis ezáltal válhatik a leglátgabb értelemben nemzetközileg univerzálissá, de még nagyobb érdeke az illető statisztikai szervezeteknek, melyek csak ezáltal jutnak abba a helyzetbe, hogy a statisztika fejlődéséről s az összehasonlíthatóság érdeké-

ben a leghivatottabb szaktestület által hozott határozatokról vagy erre vonatkozó javaslatokról haladék nélkül tudomást szerzeszenek és azokat saját hatáskörükben érvényesítsék is. Szinte fonáknak látszik tehát a ma dívó eljárás, mely szavazás tárgyává teszi azt, hogy egy állami statisztikai hivatal feje az Intézet tagja lehessen-e s amely a választás véletlen eshetőségeivel késlelteti gyakran egyes államok vagy nagyvárosok statisztikai igazgatóinak a tagok közé való bejuthatását s így az illető államnak vagy nagyvárosnak az Intézetben való képviseltetését. Hogyha az Intézet alapszabályai akként módosítottak volna, hogy az államok és a fontosabb nagyvárosok statisztikai hivatalainak vezetői hivatalfőnöki szolgálatuk tartamára az Intézetnek ex offo tagjai, akkor már rég megszűnt volna a főtitkárnak az új tagok jelölésére felszólitó körleveleiben már ismételve hangoztatott s legutóbbi évi jelentésében is megismételt az a panasza, hogy az Intézetben képviselt 29 állam mellett az országoknak hosszú sora nem foglalhat abban helyet, részint mivel régebben megválasztott képviselőik elhaltak, részint pedig mivel odavaló statisztikust mindeddig nem választottak be.

Ezekre való tekintettel a főtitkár úr figyelmébe ajánlottam volt, hogy az Intézet tagjai két csoportba osztassanak. Az elsőbe tartoznának a tudományos statisztika képviselői (a statisztika tanárai, kiváló képviselői, írói, stb., tehát kifejezetten szaktudósok), kik az eddigi mód szerint élet-hossziglan választatnának meg. A második csoportot képeznék az állami és a fontosabb nagyvárosi statisztikai hivatalok vezetői (igazgatói, elnökei), kik ez állásra történt megválasztatásuk által ex offo válnának az Intézet tagjaivá, de csak ebbeli működésük tartamára viselnék tagságukat. Amikor pedig hivatalvezetői állásuktól megválnak, az Intézet tagjai szavazás útján döntenének arról, hogy az illetők továbbra is az Intézet tagjai maradjanak-e. Nem volna ilyformán semmi nehézsége annak, hogy azok a hivatalvezetők, kik mint élismeret szaktudósok a statisztika terén kiváló munkásságot fejtettek ki, nyugalomba vonulásuk után is tevékeny tagjai maradhassanak az Intézetnek, míg olyanoknak kimaradása, kik mint nem-statisztikusok, politikai okokból vagy taktikai szempontokból kerültek egy statisztikai hivatal élére — amire a külföldön elég példa van

— s ez állástól való megválásukkal hátat is fordítanak e szakmának, valóban nem válnék az Intézet kárára, ellenkezőleg, szakstatisztikusok előtt nyitná meg a bejutás lehetőségét. Ma az a helyzet, hogy pl. Spanyolország, Portugália, a Sz. H. Sz. állam, Törökország, Albánia, Lettország, Litvánia, Mexikó, Délafrika, Chile, Új-Zéland, Peru s még több más állam, köztük akárhány olyan, melynek jól kiépített statisztikai hivatala van, a Nemzetközi Statisztikai Intézetben egyetlen taggal sincs képviselve, bizonyára a nemzetközi statisztika ügyének és az illető államok érdekeinek rovására; hosszú multra visszapillantó nagyvárosi statisztikai hivatalok, mint München, Frankfurt, Drezda, Bécs, Budapest, Párizs, Milanó, Leningrad, Helsingfors, Prága, Riga igazgatói nem foglalnak helyet az Intézetben, holott némelyik városi hivatalt a statisztikai működés szoros szálai fűzik hozzá s e kapcsolat fenntartása mindkét félre nézve előnyös volna. Azt hiszem, nem természetes állapot ez, vagy legalább is nem kívánatos s nem az ügy érdekét szolgáló.

Ráakarok mutatni itt egy oly hiányra is, mely a Nemzetközi Statisztikai Intézet tárgyalásainak eredményességét is hátrányosan befolyásolja. Az Intézet határozatainak értékét s tudományos becsét emeli azoknak gondos előkészítése az előadó által és a megfelelő bizottságban s tárgyalásuk az osztályülésen és végül az összes ülésen. Ez azonban illuzóriussá válik, ha az előadók vagy a bizottságok jelentései s javaslatai nem jutnak oly időben a hozzászólani kívánó tagok kezébe, mely azoknak áttanulmányozását s észrevételezését lehe-

tővé teszi. Ezt a kairói ülészakon is sajnosan éreztük, amikor terjedelmes, könyvszámba menő jelentések csak az utolsó pillanatban osztattak szét. Az alapos megvitatás ily esetben nagyot szenved a felszólalni kívánóknak ebből eredő hiányos felkészültsége miatt. Hozzájárul még, hogy gyakran a rendelkezésre álló idő rövidsége is gátat vet a kérdés tüzetes megtárgyalása elé. E téren javulás várható *Flux* angol statisztikus javaslatának megvalósítása esetén, amely az összes bizottsági jelentéseknek a havi Bulletinben való azonnali közzétételét s az ülészak elé kerülő javaslatoknak legkésőbb a szesszió megkezdése előtt három hónappal való szétküldését, valamint a tagok ezekre vonatkozólag beküldött észrevételeinek is a lehetőség szerint a havi Bulletinben való közzétételét kívánta. Ez az első indítvány, mely az Intézet tárgyalási menetének gyorsítását s a tárgyalások eredményességét fogja szolgálni s ezzel a Nemzetközi Statisztikai Intézetbe a tárgyalások színvonalának emelésével egyúttal több mozgékonyt s lüktetőbb életet kíván behozni.

Kétségtelen, hogy a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek, mely a világháborút megelőző hosszú békekorszakban alapítónak tiszteletet parancsoló konzervatív tudományos szelleme által vívta ki a világ elismerését s ezzel alapította meg közismert hírnevét, bizonyos fokig alkalmazkodnia kell a háború által teremtett új viszonyokhoz s az ediginél gyorsabb tempóban és szélesebb körben kell azon feladatok megvalósításáért küzdenie, melyeket nagynevű alapítói 43 évvel ezelőtt eléje tűztek.

Thirring Gusztáv dr.

II.

A kairói ülésen tárgyalt demografiai kérdések.

Les questions démographiques discutées à la Session du Caire.

A Nemzetközi Statisztikai Intézetnek két évenként tartott üléseit a nagyszabású, komoly, tudományos munka jellemzi. De kevés olyan ülése volt a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek, amelyen a statisztikai kérdéseknek olyan nagy tömege került volna tárgyalásra és megvitatásra, mint ebben az exotikus országban tartott ülésen.

A munka komolyságát jellemzi, hogy a szakülések hét napon át többször délután is folytak s csak a közbeeső vasárnap volt egy kis pihenő.

A szesszió tárgyalásai három osztályban folytak, a demografiai, gazdasági és a szociális osztályban. Nekem jutott az a feladat, hogy a demografiai vonatkozású tárgyakat ismertessem, tehát elsősorban azokat, amelyeket a demografiai szakosztály tárgyalt s azután a szociális szakosztály tárgyai közül azokat, amelyeknek a demografiával bizonyos kapcsolatuk van.

Az ismertetést abban a sorrendben fogom végezni, ahogyan a tárgyak az utolsó

napokon tartott teljes ülések programjában szerepeltek.

1. *A halálokok nomenklaturája.* A halálokok nomenklaturája úgyszólván állandóan tárgya a Nemzetközi Statisztikai Intézet üléseinek. Mióta a Nemzetközi Statisztikai Intézet 1893-ban Bertillon nomenklaturáját nemzetközi nomenklaturának elfogadta, azóta az Intézet minden tíz évben revízió alá veszi a nomenklaturát a tudomány haladásához és a gyakorlati szükségletekhez képest. Ezek a revíziók tíz évenként meg is történtek, azonban érintetlenül hagyták a nomenklaturának alapelveit s inkább csak arra szorítkoztak, hogy egyes tételeket, amelyekben többféle halálok volt összefoglalva, szétválasszának, hogy ezáltal a nomenklaturát tökéletesebbé és részletesebbé tegyék. A legutolsó, 1920-ból származó nomenklaturának, amely 206 tételből áll, revíziós munkálatai már évekkel ezelőtt megkezdődtek. Ezt a munkát a Nemzetközi Statisztikai Intézet nem egyedül végzi, hanem egészségügyi vegyesbizottsága útján, amelybe a Nemzetközi Statisztikai Intézet kiküldött tagjain kívül neves orvosok és szakférfiak is meg vannak hívva. Magát a revíziót pedig 1929-ben a francia kormány részéről megalakítandó Nemzetközi Bizottság fogja végleg elkészíteni.

Az előmunkálatokat végző Bizottság előadója Michel Huber, a francia statisztikai hivatal igazgatója volt, aki előterjesztette a bizottságnak azt a kívánságát, hogy a nomenklaturának az alapelve, hogy t. i. a betegségek azok előfordulási helye szerint csoportosíttassanak, továbbra is fennmaradjon, mert a legtöbb országban a halálok megállapítása még nincs azon a fokon, hogy a halálokokat teljesen a betegség természete szerint, tehát etiológiai alapon lehetne csoportosítani.

A kiküldött Bizottság továbbá meghagyta a részletes nomenklaturának 206 tételét, de azokat az eddigi 16 csoport helyett 18 csoportba osztotta be és a csoportok sorrendjét is némileg megváltoztatta.

A 206 tételből álló részletes nomenklaturán kívül eddig is volt egy kevésbé részletes ú. n. rövidített (abregé) nomenklatura, amelynek az volt a célja, hogy azoknak az országoknak halálloki adatait, amelyekben a nemzetközi nomenklatura elfogadva nincs, legalább nagyjából összehasonlíthatókká tegye. E nomenklatura a mostani javaslat szerint 36 tételből áll csoportbeosztás nélkül. Szükségesnek mutat-

kozott e két különböző terjedelmű nomenklatura közé egy harmadik ú. n. összevont (reduit) nomenklaturát beiktatni, amely a javaslat szerint 89 tételből állana. Mindkét szűkebb nomenklatura teljesen alkalmazkodik a részletes nomenklaturához, különösen a 89 tételt tartalmazó összevont nomenklatura, amely a részletesnek még 18 csoportbeosztását is megtartja, csupán a kevésbé fontos és ritkán előforduló halálokokat vonja össze. A rövidített nomenklatura, amely eddig a részletes nomenklaturának csoportbeosztásához kevésbé alkalmazkodott, most szintén a részletesnek tételei sorrendjében foglalja össze az egyes halálokokat, úgyhogy nagyjából szintén alkalmazkodik a részletes nomenklatura főcsoportbeosztásához.

Huber javaslatához még két nagy nomenklaturát csatol: az egyik a betegségi nomenklatura, amely a halálloki részletes nomenklaturától csak annyiban különbözik, hogy egyes betegségeket (13) tovább részletez; a másik egy még részletesebb betegségi nomenklatura a katonaság részére, amely nem kevesebb, mint 596 tételt tartalmaz s ezek közül is jó rész még számos alcímre oszlik.

A kairói szesszió a bizottságnak Huber által előterjesztett javaslatát elfogadta és az előadónak óriási fáradságot igénylő munkájáért köszönetét fejezte ki. A szesszió kifejezte azt a kívánságát is, hogy a halálokok a halottak korával is kombináltassanak, még pedig ott, ahol öt- vagy tízéves csoportokban nem lehet a halottakat részletezni, legalább a következő korcsoportok szerint: egy éven alul, 1—4, 5—14, 15—19, 20—39, 40—59 éves és 60 éven felül. A tárgyalásnak ebben a részében a magyar kiküldöttek is szót emeltek, minthogy az eredeti javaslat 5-től 19 évig egy csoportot akart alkotni a korévekből, ami tekintettel e csoportba eső korévek igen különböző halandóságára, túlságos összevonás lett volna.

A javaslatban ezenkívül bizonyos szabályok állíttatnak fel a halál közvetlen és közvetett okának bejelentésére és arra vonatkozólag is, hogy a többszörös halálokok közül statisztikailag melyek mutatassanak ki, továbbá, hogy a halálokok statisztikájában számszerint jelezve legyen, hogy a halálokok közül hány esetben származik a megállapítás magától a kezelőorvostól, hány esetben más (hatósági) orvostól s hány esetben más személytől

(nem orvostól). A szesszió természetesen ezekhez a javaslatokhoz is hozzájárult.

2. *A nagyvárosok statisztikája.* A nagyvárosok statisztikája szintén olyan munkát, amellyel a Nemzetközi Statisztikai Intézet hosszabb idő óta foglalkozik. Ebben a kérdésben bennünket az érdekelhet elsősorban, hogy e munkálatban a magyar statisztikának és magyar statisztikusoknak mindig elsőrendű, mondhatni zárólagos szerepe volt. Már az 1872. szeptemberi statisztikai kongresszuson fölmerült az a kívánság, hogy a nagyvárosokról statisztikai évkönyv adassék ki. Ennek az évkönyvnek a szerkesztésére akkor Berlin és Budapest városi statisztikai hivatalai kaptak megbízást. Minthogy a berlini statisztikai hivatal igazgatója rövidesen meghalt, *Kőrösy* egyedül vette át a megbízást és 1876-ban meg is jelentette a nagyvárosok első statisztikai évkönyvét két kötetben, melyek egyike a népességgel, másika pedig a városok pénzügyeivel foglalkozik. Ezt a munkát később *Kőrösy* szűkebb keretek között folytatta. A század végén egyes országokban összefoglaló városi évkönyvek jelentek meg (német, olasz, osztrák), ami újra ösztönzést adott nemzetközi városi évkönyv kiadására. Ezt a nagy munkát 1907-ben ismét Budapest vállalta magára és az 1907-ben Kopenhágában tartott ülés alkalmával *Thirring* Gusztáv bemutatott egy tervezetet, amelynek alapján *Thirringet* megbízták a nemzetközi városi évkönyv elkészítésével. Ez a munkálat Budapest székesfőváros költségén 1913-ban jelent meg és a Nemzetközi Statisztikai Intézet bécsi ülésén mutatott be, ahol egy állandó bizottságot is alakítottak a munka folytatására, amelyet 2—3 évenként akartak újra megjelentetni. A háború természetesen a folytatást megakadályozta, de a háború után Brüsszelben tartott első ülés újra megalakította a bizottságot, amelynek elnöke *Cadoux*, előadója pedig ismét *Thirring* Gusztáv lett. *Thirring* az 1925-ben, Rómában tartott ülésen már bemutatta a kiküldendő kérdőíveknek a tervezetét, melyeket az ülés jóváhagyott s a mostani ülés előtt pedig pár héttel meg is jelent a nagy-szabású munka, amely úgyszólván teljesen egy magyar statisztikus szaktudását és hangvaszorgalmát dícséri. A munka nem kevesebb, mint 82 európai és Európán kívüli nagyvárosnak lehető legrészletesebb demografiai adatait közli 28 táblázatban, még pedig a városok meteoroló-

giai adatait, területük megoszlását kihasználás szerint, a házak számát és azok megoszlását nagyság és lakók száma szerint, részletes lakásstatisztikát, a népességet 1800-tól kezdve, a népesség megoszlását nem, kor, családi állapot, születési hely, állampolgárság, nemzetiség, vallás, műveltség és foglalkozás szerint, végül a természetes népmozgalom adatait 1911-től kezdve.

A szesszió osztályülése és teljes ülése legnagyobb köszönettel vette tudomásul *Thirring* bejelentését és felhatalmazta a bizottságot a munka folytatására s a további kötetek szerkesztésére, kifejezve abbeli óhaját, hogy a legközelebbi kötet a városok gazdasági viszonyaira is kiterjedjen.

3. *Intellektuális statisztika.* *Lucien March* beszámolt annak a közös bizottságnak a működéséről, amelyet a Nemzetközi Statisztikai Intézet az Institut International de Cooperation intellectuelle-lel együttesen alakított meg a végből, hogy részletes adatokat gyűjtsön az egyes országok egész szellemi életéről az óvodáktól és elemi iskoláktól kezdve fel egészen a főiskoláig és kiterjeszkedve a tudományos intézetekre, múzeumokra, könyvtárakra, levéltárakra, könyvkiadásra, színházakra, mozgóképekre, rádióelőadásokra, egyszóval a szellemi élet minden megnyilvánulására. A bizottság munkája abból áll, hogy az egyes országoknak kérdőíveket küldött ki, amelyekben egyelőre csak azt kérdezték, hogy az egyes iskolákra és szellemi ágazatokra vonatkozólag milyen a szervezet és milyen adatok állnak rendelkezésre. A beérkezett válaszok alapján állapította meg azután a bizottság, hogy milyen adatokat fog összegyűjteni évenként és melyeket csak öt évenként. A különböző iskolákra és intellektuális intézményekre vonatkozólag 64 táblázat van tervbevéve, amelyek közül 28 tartalmazna évenkénti és 36 csak öt évenkénti adatokat.

Az osztályülés elfogadta a tervezett táblázatokat és kifejezte azt a kívánságát, hogy 1. az egyes államok legalább is azokat az adatokat szolgáltatassák be, amelyek a jelentésben javasolva vannak; 2. egyes adatok először az 1926—1930. évekről állíttassanak össze, vagy az utolsó népszámláláshoz közeleső évekről, 3. az összegyűjtött adatok alapján jelentés készüljön, amelyben országonként legyenek ismertetve a szellemi életre vonatkozó meghatá-

rozások, törvényhozások és adminisztratív intézkedések, amelyek lehetővé teszik az adatok nagymértékű összehasonlítását, és az adatoknak 1930-on túli folytatólagos gyűjtését is. Ehhez a teljes ülés is hozzájárult.

4. *A statisztika tanítása a főiskolákon.* A statisztika tanításának az ügye a Nemzetközi Statisztikai Intézet előbbi ülésén is már szóba került, de rendszeres adatgyűjtés erre vonatkozólag csak a háború után indult meg. Az akciót Eugen Würzburger indította meg, még az 1925. évi római szesszió előtt, ahol egyes államokról már bemutatott adatokat, melyeket azután a kairói ülésig szorgalmasan kiegészített és külön jelentésben előterjesztett. Az egyes országokhoz küldött kérdőíveken kérdezte a főiskola jellegét, a statisztikát előadó tanár nevét és akadémiai fokozatát, a statisztikának, mint tantárgynak részletes tárgyát, végül azt, hogy a statisztikából a vizsgálat kötelező-e vagy nem. A beérkezett válaszokat azután táblázatba foglalta, amelynek végeredményéből kiderül, hogy a 18 államban, amelyből adatokat kapott, 146 főiskolán nem kevesebb, mint 218 tanár foglalkozik a statisztika tanításával. Németország óriási intellektuális fölényéről tanuskodik, hogy a 218 tanár közül magára Németországra 57 esik, azután Olaszország következik 29, Nagy-Britannia és Írország 28 tanárral, míg Franciaországban — szinte hihetetlenül hangzik — csak 8 professzor látja el a statisztikát a főiskolákon, úgyhogy Franciaországot e tekintetben Ausztria, Lengyelország és Cseh-Szlovákia is megelőzi 14—14 statisztika-tanárral, azután Svájc 10 és Magyarország 9 tanárral. A jelentéshez csatolt táblázaton a főiskolák egyenként is fel vannak sorolva. Az osztályülés és a teljes ülés is Würzburger jelentésére vonatkozólag a következő határozatot hozta: Tekintettel arra, hogy a statisztika tanítása a főiskolákon nem foglalja el azt a helyet, amely a tudomány és a szociális élet szempontjából megilleti, továbbá, hogy a statisztika az egyes államokban tanítatik ugyan, de nem tárgya a vizsgának, végül, hogy a statisztikát sok esetben olyan tanárok tanítják, akiknek ez csak mellékes tárgyuk, kifejezi az Intézet azt a kívánságát, hogy a statisztika tanítása és az abból való vizsgáztatás az egyetemeken és főiskolákon kizárólag olyan tanárookra legyen bízva, akik speciálisan a statisztika tanítására vannak képesítve. Felhívja to-

vábbá a figyelmet a Franciaországban és Olaszországban fennálló azon intézményekre, amelyek arra vannak hivatva, hogy a statisztikai hivatalokban működő magasabb funkcionáriusok különleges kiképzésére szolgáljanak. A szesszió végül megbízta Würzburgert, hogy a munkát a még hiányzó államokra is terjessze ki és az adatokat a következő ülésen lehetőleg mutassa be.

5. *A születések és halálozások anyakönyvezése a ritka népességű kerületekben.* Ez a kérdés azokban az államokban bír inkább aktualitással, amelyek mint az Angolbirodalom, nagykiterjedésű gyarombirtokokkal rendelkeznek, ahol a népesség ritkasága folytán rendkívül nehézségeket okoz a népmozgalomról pontos adatok begyűjtése. A kérdés tanulmányozásával már előzetesen egy bizottság bízott meg, amelynek jelentését a megjelenésben akadályozott amerikai Willcox helyett a kanadai Coats terjesztette elő. A jelentés csupán általánosságokat tartalmaz, az egyetlen konkrétum benne az a kívánság, hogy az Institut gyűjtsön be az egyes államoktól adatokat arra nézve, hogy milyen pontossága van államonként vagy vidékenként a születések és halálozások regisztrálásának. Szerintünk ez a kérdés Magyarországot nem érdekelheti, mert nálunk a bejelentés kötelező lévén, természetesen ott is megtörténik, ha talán késve is, ahol a bejelentés helyétől való távolság (pl. az alföldi tanyákon) bizonyos kétségtelen nehézségeket okoz.

A záró ülésen az Institut főtájkára, Methorst megjegyezte, hogy a Nemzetközi Statisztikai Intézet által kiadott évkönyvnek a függeléke egy alkalommal már közölte az anyakönyvvezetésre vonatkozólag az egyes államokban fennálló szabályokat s a függelék legközelebbi revíziójánál minden esetre figyelembe veszi a Willcox által kifejezett kívánságot.

6. *A kivándorlási és bevándorlási statisztika módszerének reformja és egyesítése.* Ebben a kérdésben az Intézet már régebben bizottságot küldött ki, amelynek munkálatát az előző ülés tárgyalta, a kairói ülésen csak arról volt szó, hogy az előadói tisztségről leköszönt amerikai Willcox helyett a bajor Zahnt választották meg előadóvá és megbízták a munkálatok folytatásával.

7. *A turistaság statisztikája.* Annál a nagy fontosságnál fogva, amellyel a turistaság, mint az embereknek és a tőkéknek

nemzetközi megmozgatója bír, *Cadoux* kezdeményezésére az 1927. év folyamán egy bizottság alakult az Institut tagjaiból, melynek előadója *Georgijevszky* lett. A bizottság kidolgozott javaslatát azonban a kairói ülésen *Cadoux* terjesztette elő. A javaslat kifejezi azt a kívánságot, hogy azok az államok, amelyekben az idegenforgalom fontossággal bír, szervezzék meg vagy tökélesítsék az idegenforgalom statisztikáját.

Mint hogy az idegenforgalom az egyes államokban igen különböző intenzitású, szükséges, hogy ott, ahol az idegenforgalom nagy, a gyűjtendő statisztikai adatok is minél több részletre terjedjenek ki, amelyek közül legfontosabb az idegenek otttartózkodásának *tartama*, a többi államoknál elégséges az országban megforduló idegeneknek egyszerű száma. Főkövetelmény azonban, hogy az országban megforduló *idegenek* ne állampolgárság, hanem a szerint az ország szerint részleteztesenek, amelyben állandó lakóhelyük van. Szükséges továbbá, hogy az idegenek megkülönböztessenek a szerint, hogy kereskedelmi ügynökök, vagy üzleti utazók-e, vagy tulajdonképeni turisták, illetőleg fűrdővendégek.

Természetesen a munkakeresők és a szezonmunkások nem számíthatók ide, ezek már a bevándorlási statisztikához tartoznak és számbavételük egészen más elvek szerint kell, hogy történjék.

A javaslat második része az idegenforgalmi statisztika megszervezésére vonatkozólag tartalmazott részletekbe menő javaslatokat. A szesszió osztályülése és a teljes ülés is megelégedett azonban azzal, hogy a javaslatnak első részét emelte háttérzattá és a turistaság ügyét hosszas vita után a már meglévő ki- és bevándorlási bizottság hatáskörébe utalta.

8. *Adatgyűjtés azokról a népmozgalmi feldolgozásokról, amelyeknek adatai nem közöltettek.* Eugen Würzburger azt a javaslatot terjesztette elő az osztályülésen, hogy az osztály ajánlja a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek, hogy állandó hivatala által készíttessen kimutatást arról, hogy a népmozgalmi adatok az egyes országokban 1901 óta milyen részletességgel dolgoztattak fel és hogy ezek közül az adatok közül melyek közöltettek és melyek nem. Az is jelezve legyen, hogy az adatok országosan, kerületenként, vagy községenként dolgoztattak-e fel. Ezeknek a kimutatásoknak nem kell magukat az adatokat

tartalmazni, csak a feldolgozási tábláknak leírását.

Würzburger ezzel a javaslattal — úgy látszik — azt akarta elérni, hogy olyan esetekben, amikor valamilyen népmozgalmi részletes adat nem található valamely ország közleményeiben, meg lehessen állapítani azt, hogy esetleg kéziratban megvan-e a szóbanforgó adat. A magyar statisztikának is sokkal több adat, különösen közösségi és törvényhatósági adat áll rendelkezésre, mint amennyi közölhető. Valószínűleg így van ez más államokban is, s ha ezekről a nem publikált, de meglévő adatokról pontos kimutatás fog készülni, a demografus mindig számíthat arra, hogy nemzetközi összehasonlításából esetleg hiányzó adatokat az illető állam statisztikai hivatalától megszerezheti.

A teljes ülés ezért elvben el is fogadta Würzburger javaslatát, de az intézet állandó hivatalának a belátására bízta, hogy hogyan kívánja ezt a kérdést megoldani.

9. *Statisztika és ankét.* Friedrich Zahn, a bajor statisztikai hivatal elnöke alapos tanulmányt terjesztett a szesszió elé a statisztika és ankét viszonyáról. Rövid elméleti bevezetés után nagy szorgalommal összegyűjtött adatok alapján ismerteti az ankétek szerepét az egyes államokban a legrégibb időktől kezdve és különös részletességgel ismerteti a németbirodalmi gazdasági ankét szervezetét. Rámutat arra, hogy különösen a Nemzetek Szövetsége veszi sűrűn igénybe az ankét intézményét, különböző statisztikai adatok gyűjtésével. Szerinte a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek ebben a kérdésben is feladatai vannak, mert a Népszövetség és a Világgazdasági Konferencia mind sűrűbben állítják az egyes nemzeteket ankétszerű feladatok elé s ehhez szükséges, hogy a nemzetek bizonyos mértékben megszervezve legyenek.

Javasolja tehát Zahn, hogy a Nemzetközi Statisztikai Intézet küldjön ki egy bizottságot, amely a következő kérdéseket tanulmányozza:

1. Hol voltak ankétszerű kutatások, amelyeknél statisztikai adatokat használtak fel?

2. Milyen jellegűek voltak ezek az ankétek (gazdasági, szociális, kulturális, politikai ankétek, stb.)?

3. A statisztikának milyen nemét használták fel (tömegmegfigyelés, reprezentatív statisztika, tipikus egyéni megfigyelés)?

4. Mennyiben kezdeményezte ezeket a statisztikákat maga az ankét, vagy szolgáltatta közvetlenül az országos községi vagy magánstatisztika?

5. Az előbbi esetben a statisztikát ki készítette elő, ki vezette a felvételt és ki dolgozta fel, hivatalos statisztikai szervek-e, vagy egy albizottság, illetve statisztikai munkacsoport?

6. A tömegmegfigyeléseknek, a reprezentatív statisztikának stb. alkalmazása milyen eredménnyel járt az ankétek különböző fajainál?

7. Az ankétek által kezdeményezett statisztikai ágak közül melyeket vett át folytatólagosan a hivatalos statisztika?

8. Az ankét-munkálatokhoz a hivatalos statisztikai szervek általában, vagy esetről esetre mennyiben vonatnak be együttműködésre és a hivatalos statisztikai szervek milyen tapasztalatokat tettek ebben az együttműködésben?

Ezeknek a német alapossággal megfogalmazott kérdőpontoknak segélyével azt reméli *Zahn*, hogy a bizottság olyan adatokat fog gyűjthetni, melyek lehetővé teszik azt, hogy a statisztika és az ankétek között ezentúl harmonikusabb és gyümölcsözőbb együttműködés biztosíttassék, mint eddig. Az osztályelnöknek az volt a véleménye, hogy ilyen munka elvégzésére alkalmasabb egy kiküldendő szakember, mint egy bizottság, *Zahn* azonban ragaszkodott a bizottság kiküldéséhez, mire többek hozzászólása után az osztályülés és később a teljes ülés is *Zahn* javaslatát elfogadta s a bizottság kiküldését az állandó hivatalra bízta.

10. *A születések késői bejelentése.* Livio *Livi* jelentést tett arról a megfigyeléséről, hogy Olaszországban az esztendő utolsó heteiben feltűnően kevés születési bejelentés történik, ellenben január első napjaiban tömeges a születések bejelentésének száma. Szerinte valószínű, hogy ez a jelenség nem szorítkozik csupán Olaszországra, azért kéri, hogy az osztály küldjön ki egy bizottságot, amely tanulmányozza az évvégi születések késői bejelentésének mértékét és hatásait.

Az osztályülés a bizottság kiküldéséhez hozzájárul, a teljes ülésen azonban az elnök megjegyezte, hogy a következő ülés már túlságosan meg lesz terhelve különböző bizottsági jelentésekkel. Az elnök ezt a megjegyzést bizonyára azért tette,

mert a szóbanforgó tárgyat nem találta túlságosan fontosnak. Magunk részéről is jelentőség nélkül valónak tartjuk ezt a kérdést, mert hiszen azokban az országokban, hol, mint nálunk is, a születések bejelentésére rövid idő van megszabva, a bejelentés késedelme nem lehet nagy, másrészt ott, ahol a bejelentés esetleg bizonyos időszakokban később történik a rendesnél, az adatok feldolgozásában ez sem okozhat komolyabb zavart, mert a születések akkor is abba a hónapba osztatnak be, amikor a születés, nem pedig a bejelentés történt.

11. *A reprezentatív módszer alkalmazása az utolsó olasz népszámlálásnál.* *Gini*, az olasz statisztikai intézet elnöke mutatta be kisebb tanulmányát ezzel a címmel, amelyben arra az eredményre jut, ami szerintünk nem új dolog, hogy a reprezentatív számlálás alapjául kiválasztott mintától nem szabad várni azt, hogy az az egésznek összes karakterisztikus tulajdonságaival bírjon. Az előadás után a reprezentatív módszerről hosszabb vita folyt, melynek eredményeképp az osztály a következőket szögezte le:

1. Szükséges különbséget tenni a reprezentatív módszer és a részleges ankét között.

2. Előfordulhat olyan eset, hogy egyedül a reprezentatív módszer alkalmazása lehetséges.

3. Hogy az általános számlálás nem zárja ki szükségképpen a reprezentatív módszert.

A teljes ülés az osztálynak ezeket a megállapításait egyszerűen tudomásul vette.

12. *Bűnügyi statisztika.* A szesszióra *Roos*, a hágai Statisztikai Hivatal tagja, nyomtatásban beadott egy tanulmányt a bűnügyi statisztika nehézségeiről. A nemzetközi összehasonlítás ezen a téren egyike a legnehezebbeknek, mert a büntettek kimutatott száma nemcsak a kriminálitásnak valódi mértékétől függ, hanem attól is, hogy hogyan osztályozza a büntető törvénykönyv a büntetteket, milyen büntetés-nemeket alkalmaz és a törvény szigora milyen mértékben sújt le a büntényt elkövetőkre. Mindezeknél fogva javasolja, hogy a Nemzetközi Statisztikai Intézet küldjön ki egy bizottságot ennek a kérdésnek a tanulmányozására és e bizottság tegyen javaslatot arra nézve, hogy a bűnügyi statisztikánál milyen rendszer aján-

latos és hogy a számadatokat hogyan kell magyarázni, hogy azok nemzetközileg összehasonlíthatók legyenek.

13. A szesszió konkrét tárgyalás nélkül meghosszabbította már meglevő két bizottság mandátumát, még pedig a *munka-balesetek* és a *lakásügyek kérdésében kiküldött bizottságokét*.

14. *A jelenségek gyakoriságának számbavétele.* Wilhelm Winkler bécsi egyetemi tanár két javaslattal lépett a szesszió elé. Az egyik teljesen elméleti kérdés, amely arra vonatkozik, hogy olyan statisztikailag megfogható eseményeknél, amelyek valamely tömegeből való kilépést vagy belépést jelentenek, a viszonyításnál tekintetbe kell-e azt venni, hogy éppen ezen esemény által annak a tömegnek a mennyisége, amelyhez a viszonyítás történnék, megváltozott. Példát is hozott fel erre vonatkozólag. A halottak száma által a népesség száma megváltozik, mégis a népesség számánál, amelyhez a halottakat viszonyítjuk, ezt a változást nem vesszük figyelembe. Úgy az osztályban, mint később a teljes ülésben is, hosszabb vita folyt e kérdés felől és erre nézve a teljes ülés olyan határozatot hozott, amelynek az a lényege, hogy a Winkler által felvetett kérdés azok közé tartozik, amelyeknek a legnagyobb részét az intézet már tanulmányozta, el is döntötte és inkább vegyen elő az intézet mélyebb és szubtilisabb kérdéseket, azonban azok tanulmányozását ne bizottságokra, hanem arra hivatott tagokra bízva s e kérdéseket megvitatván az illetékes osztályokban, azok felett inkább meggyőzéssel, mint szavazattöbbséggel döntsön.

15. *A kisebbségi statisztika.* Wilhelm Winkler egy másik javaslatot is adott be arra nézve, hogy a Nemzetközi Statisztikai Intézet intenzívebben foglalkozzék a kisebbségi statisztikával. Minthogy e sorok írójának is volt egy hasonló javaslata, amely a nemzetiségi statisztika helyes módszerét kívánta megállapítani, az osztályülés elhatározta, hogy a két javaslatot együtt tárgyalja. Winkler javaslata iránt, minthogy az már előzőleg írásban benyújtott és szövegét ismerték, már a tárgyalás előtt bizonyos ellenérzés nyilvánult meg, mert az kifejezetten a kisebbségi statisztika intenzívebb művelését akarta az Intézet munkaprogrammjába felvenni, amiben azoknak az államoknak képviselői, ahol a kisebbségi kérdés fontos szerepet játszik, bizonyos bizalmatlanságot lát-

tak hivatalos statisztikájukkal szemben. Viszont az én javaslatom nyomtatásban nem kerülhetett a tárgyalás előtt a tagok kezébe, mert kívülem álló okokból az én tanulmányom csak a szesszió utolsó napján került kiosztásra s a három nappal előbb megtartott osztályülésen a tanulmány bevezető és befejező részének csak egy-egy részletét olvashattam fel, s így annak egész érvelését és meggyőző adatait az ülés tagjai nem ismerhették meg.

E tanulmánnyal céloom az volt, hogy hebizonyítsam azt, hogy a magyar statisztikának az a rendszere, hogy az anyanyelven kívül a nyelvismeretet is kérdezi, különböző kombinációkban feldolgozza és publikálja, elsőrendű ellenőrző eszközt szolgáltat a nemzetiségi statisztikai adatok pontosságának és helyességének megállapítására. Ezzel a magyar nemzetiségi statisztika ellenségeink által többször kétségbevonott hitelességét és megbízhatóságát is igyekeztem megvédelmezni, másrészt pedig, minthogy a többi állam nemzetiségi statisztikájával való részletes összehasonlítás, ami e tanulmányban szintén benne foglaltatik, azt bizonyítja, hogy a mi nemzetiségi statisztikánk a lehető legtökéletesebb és adatai minden irányban a legkönnyebben ellenőrizhetők, végeredményben azt a javaslatot tettem, hogy küldjön ki a Nemzetközi Statisztikai Intézet egy bizottságot, amely tanulmányozza az általam felhozott érveket és adatokat, ajánlja elfogadásra mindazon államoknak, amelyekben a kisebbségi kérdés szerepet játszik, a magyar nemzetiségi statisztikának rendszerét.

A kérdéshez az osztályban többen hozzászóltak, de csak nagy általánosságban, mert a részleteket nem ismerhették s már-már úgy alakult a helyzet, hogy az osztályülés a bizottság kiküldését elfogadja, amikor Gini, az olasz Statisztikai Intézet elnöke, aki csak később jött a terembe és aki csak Winklernek előzőleg írásban beadott javaslatát ismerte, éles hangon felszólt és ellenezte a bizottság kiküldését, mert a szóbanforgó kérdés szerinte politikai kérdés — bármennyire is akarjunk annak tudományos színezetet adni — és mert ez a kérdés megzavarja az egyetértést a tagok között, egyenlenségeket szít stb.; mire az elnök, látva a hatást és a megváltozott hangulatot, váratlanul úgy tette fel a kérdést, hogy kívánja-e az ülés a javaslat tárgyalásának következő szesszióra való halasztását és a feltett kér-

dést azonnal szavazásra bocsátotta. A meglepetésszerűen elrendelt szavazás két szótöbbséget hozott az elnöki javaslatnak és így az osztályülés kimondta, hogy a kettőnk együttesen tárgyalt javaslatát a következő szesszióra halasztja.

Habár tehát ez alkalommal ebben a kérdésben nem tudtunk döntést provokálni, tagadhatatlan, hogy maga az a tény, hogy erről a kényes kérdéstről a Nemzetközi Statisztikai Intézet ülésén objektív módon tárgyalni lehetett, minden esetre haladás, mert a hangulatnak erős változá-

sát mutatja. A háború utáni első üléseken még olyan volt a hangulat, hogy a nemzetiségi statisztikával kapcsolatos semmiféle kérdést még tárgyalni sem lehetett volna.

A jövő év őszén Varsóban tartandó ülésen minden esetre újra előhozzuk ezt a kérdést és reményünk van arra, hogy a mostaninál jobb előkészítés után a következő szesszió már konkrét eredményeket is fogunk elérhetni a nemzetiségi statisztika tekintetében.

Kovács Alajos dr.

III.

A kairói ülésen tárgyalt gazdaságstatisztikai kérdések.

Les questions de statistique économique discutées à la Session du Caire.

A Nemzetközi Statisztikai Intézet, mint mindenkor, úgy kairói ülésein is, behatóan foglalkozott a gazdasági statisztika problémáival. A háború után, a gazdasági életben világszerte tapasztalt zavarok és eltolódások előtérbe állították a gazdasági kérdéseket. A gazdasági kérdések helyes megoldása feltételezi a tényleges gazdasági állapotok lehető pontos ismeretét, amihez a gazdasági statisztika segítségével juthatunk el. De a gazdasági élet pontos, számszerű megállapítása annak több megnyilvánulásában ma még kielégítő módon nem lehetséges. A Nemzetközi Statisztikai Intézet, ennek tudatában, a gazdasági statisztika módszereinek tanulmányozására bizottságot küldött ki, amely a Nemzetek Szövetségének gazdasági bizottságával karöltve működik 1922 óta. A gazdasági statisztikai módszerek egyöntetűségét biztosítani hivatott ez a bizottság három jelentéssel szerepelt a kairói ülésen. „*A termelő tevékenység indexei*“ című jelentést A. W. Flux készítette; „*A gabonakészletek statisztikája*“ című jelentés szerzője Umberto Ricci a római egyetem professzora; végül A. Loveday, a Nemzetek Szövetségének gazdasági osztályvezetője: „*Jelentés a cukorról*“ címen terjesztette be dolgozatát.

Flux jelentésében kívánatosnak tartja, — és ezt a Statisztikai Intézet határozatképpel is mondta, — hogy minden állam, amelynek eléggé fejlett ipara van, ha általános termelési statisztikai felvétele nincs is, lehetőleg minél gyakrabban tegye közzé az egyes iparágak statisztikáját. Magyarország önérzettel utalhat itt arra, hogy ezen a téren úttörő munkát végzett, mert

Hegedűs Sándor egykori kereskedelemügyi m. kir. miniszter elévülhetetlen érdeme, hogy gyáripari statisztikai felvételt készítettett és ezzel Magyarországnak biztosította Európában egy részletes, használható és úttörő ipari termelési felvétel készítésének elsőbbségét. Ez iparstatisztikai felvételeket 1899-ben hajtották végre. Majd az 1906. évi gyáripari termelésre vonatkozólag megismételték. A háború után pedig már rendszeresítettük a gyáripari termelési statisztikai felvételeket.

Flux tulajdonképpen azt akarja elérni, hogy számszerűen megállapítható legyen az az értéktöbblet, amelyet az ipari tevékenység biztosít az általa feldolgozott nyersanyagoknak és félgyártmánynak. Az ipari termelési statisztika ugyanis nagy nehézségekkel kénytelen megküzdeni. Az egyes iparágak tudvalevőleg egymással össze vannak fonódva, az egyik gyakran a másikon épül fel, amennyiben az egyik ipariüzem olyan anyagokat dolgoz fel tovább, amelyeket nyers vagy félkész állapotban más iparok állítanak elő. Ha ezt a statisztika nem venné figyelembe és az egyes iparcsoportok termelésének összértékét venné fel, úgy a kétszeres számbavétel képezné a szabályt. Tehát az egyes iparágakban csak azt az értéket szabad számbavenni, amely mint értéktöbblet jelentkezik a feldolgozott anyagoknál az ipari tevékenység révén.

Nem lehet feladatunk ez összefoglaló ösmertetésében Flux jelentésének részleteire kiterjedni, ezért csak a főbb szempontokat fogjuk kiemelni.

Az ipari statisztikai felvételeknek nemcsak a termelés értékét, hanem a mennyiségét is fel kell tüntetnie. Egy jól vezetett és helyesen berendezett iparban az össztermelés értéke és a tiszta termelés értéke bizonyos állandó arányt mutat. Ezért az össztermelés értékéből mindég pontosan következtethetünk az illető ipar termelékenységére.

Kívánatos, hogy a mennyiségi és értékadatok kiegészítsenek az ipari tevékenység megmérésére alkalmas egyéb indexekkel. Ezek az indexek különösen azokban az esetekben szükségesek, amikor egyes iparágak tiszta termelésére vonatkozó adatok egyáltalában nincsenek, vagy már nagyon elévültek. Ilyenkor közvetett eszközkhöz kell folyamodnunk. Alapul vehetjük indexek gyanánt a különböző termelési tényezőkre vonatkozó adatokat. Így a felhasznált nyers anyagokat és félgyártmányokat, amelyeknek mennyisége megbízható alapot nyújt a termelés értékének megállapítására, különösen oly iparokban, amelyek állandó típusú árukat állítanak elő; ahol ellenben az előállított áruk típusa változik, ott a felhasznált nyersanyag és félgyártmánynak a termelés értékéhez való aránya is változik.

Index gyanánt szolgálhatnak a működésben lévő gépek és felszerelések. Megjegyzendő azonban, hogy a gépek teljesítménye annál kevésbé szolgálhat a termelés értékének megállapításánál alapul, mennél változatosabbak egy valamely iparágban az alkalmazott gépek és az előállított áruk. Így az olvasztókemencék száma helyes mértékül szolgálhat a vasiparban, ha átlagos kapacitásuk állandó jellegű. Hasonló az eset az üzemben levő orsó számával a szövőiparban.

További index a felhasznált motorikus erő (kilowatt-óra, gőzlőerő, az energia előállítására szolgáló szénfogyasztás, stb.) És pedig oly iparokban, ahol a termelés súlypontja a mechanikai erő közreműködésén van és ennek alkalmazási ideje és mérve viszonylag állandó.

Oly iparokban, melyeknél nem a gépi munkán, hanem az emberi munkán van a főszűl, az alkalmazott munkások száma megbízható alapot nyújthat az ipari tevékenység indexének megállapítására. A munkások száma kombinálható a munkahetével, munkanapokkal, illetve munkahetek számával és a kifizetett munkabérek összegével.

Hogy milyen körülmények között gondaliparkodik *Flux* az ipari termelés értékének kipuhatólására irányuló módszert megállapítani, arra nézve jellemző, hogy a még teljesen el nem készült gyártmányokban megtestesült ipari termelő munka értéke sem kerülte el figyelmét. A produktív tevékenység megállapítása céljából tehát segédeszközök gyanánt feljegyzendők az átvett megrendelések érték és mennyiség szerint; a lebonyolított szállítások; és végül az időszak végéig még végrehajtandó megrendelések, ugyancsak mennyiség és érték szerint.

A nemzetközi összehasonlíthatás céljából a jelentés részletesen felsorolja azokat az iparágakat, amelyekre a statisztikai felvételek vonatkoznak, mint a bányászat, kohászat, gépgyártóiparok, textiliparok, stb., azonban fő, hogy minden ország elsősorban azon iparágait tegye vizsgálódás tárgyává, melyek az egész ország ipari tevékenysége szempontjából a legjelentékeőbbek.

A jelentés ama óhajlásának ad kifejezést, — amihez a Nemzetközi Statisztikai Intézet erre vonatkozólag hozott határozatával hozzájárult —, hogy valamint a külkereskedelmi forgalom adatai havonként nyilvánosságra hozatnak, épp úgy havonként közölteendők volnának az ipari termelés főbb adatai is, mert az ipari élet vezetői csak így nyerhetnek tájékozódást az ipari tevékenység hullámzásáról. Az évi kimutatás nem elegendő az általános gazdasági helyzet gyakoribb megismerésére.

Igyekeznünk kell az autonóm hatósági és magánszervezeteket, tudományos intézeteket és ipari szervezeteket vagy társaságokat megnyerni annak, hogy a jelzett feltételeknek megfelelő felvételeket eszközöljenek.

Fontos, hogy a kutatások alapjául szolgáló részletadatok legteljesebb titokbanmaradása biztosíttassék.

Végül a függelékben érdekes kimutatást találunk arra vonatkozólag, hogy az Észak-Amerikai Egyesült Államok ipari felvételeinek adatai szerint, a gyártás által előállított értéktöbblet a termelvény értékéhez viszonyítva az összes iparokban átlag volt:

1914-ben	40·7%
1919-ben	40·1%
1921-ben	42·0%
1923-ban	42·8%

Míg a munkabér aránya a gyár által előállított értéktöbbletthez viszonyítva volt:

1914-ben	41·3%
1919-ben	42·0%
1921-ben	44·8%
1923-ban	42·6%

Flux javaslatait a Nemzetközi Statisztikai Intézet határozattá emelte, vagyis óhajtonak jelezte az iparstatisztikai felvételek fogatosítását és így valószínű, hogy azokban az államokban is, amelyekben eddig nem volt, a jövőben iparstatisztikai felvételek lesznek a tudomány és a gyakorlati gazdaságpolitika javára.

Umberto Ricci — amint említettük — a gabona, különösen a búzakészletek statisztikájáról terjesztett az Intézet elé, matematikai képletekkel és mértani ábrákkal kiegészített értékes jelentést. A gabonakészletek pontos statisztikai felvétele sok nehézséggel jár. A nemzetközi mezőgazdasági intézet több mint 15 év óta tesz erőfeszítéseket a gabonakészletek statisztikai felvételének tökéletesbítése érdekében, anélkül, hogy az óhajtott eredményt elérte volna. Pedig a világ gabonakészletének ösmerege egyik értékes biztosítékát nyújtaná a gyakran erős áringadozások kikerülésének és a fogyasztás helyi és idői egyensúlyba hozatalának. A gabonakészletek statisztikájának tökéletesbítésére törekedett Ricci professzor elabórátuma, amelynek alapján a Nemzetközi Statisztikai Intézet kairói ülésén kimondta, hogy bár számot vet a nagy nehézségekkel, amelyek egy teljes és rendszeres gabonakészlet statisztikai felvételének útjában állanak, és teljesen méltányolva egyes kormányok és társadalmi intézetek részéről kifejtett törekvéseket, szükségesnek tartja a meglévő statisztika tökéletesbítését és kiterjesztését.

Egy nemzet gabonakészlete a gabona összessége, amely valamely adott pillanatban egy országban van. Ezt a készletet pontosan megállapítani soha nem lesz lehetséges. Még kevésbé az egész világon egy adott pillanatban meglévő összmenynységet.

Gabonakészlet alatt különböző gabonaneműek értendők. A statisztika tárgyát képező gabonafélék között az öt legfontosabb: a búza, az árpa, a rozs, a zab és a tengeri. Ezek között a legjelentékenyebb a búza. A gabonaneműek folytonos átalakulás tárgyai. A gabonát elvetik, az csírázik; néha hasznosítják, még zöld állapotban,

takarmány gyanánt; leggyakrabban ellenben folytatja növényi életét, míg learatják, megőrlik, stb. A liszt átalakul kenyérré, tésztává, süteménnyé. A korpa a marhához kerül és átalakul hússá, tejjé, stb. Ez az átalakulás szakadatlan. Kérdés tehát, hogy a statisztikus mely stádiumban álljon meg kutatásainál? Más szóval a „gabonakészlet“ kifejezésnél mit jelentsen tartalmilag a fentiek szerint a „gabona“ szó. Kétségtelen, hogy akkor járunk el helyesen, ha a gabonát *szemes* állapotában vesszük. Tehát nem fog bennünket érdekelni a gabona elvetésének pillanatától a learatásig. Másfelől, ha a gabonát már megőrölték és lisztté alakították, úgy a lisztmennyiség a meglévő gabonamennyiséghez adandó. Mert a liszt, éppúgy, mint a gabona, kereskedelmi műveletek és szállítás tárgya. Ez az oka annak, hogy a készlet-statisztikában a „liszt“ rovata ott található mindég a „gabona“ rovata mellett, amikor is a liszt bizonyos coefficiens alkalmazásával az illető gabonamennyiséghez adatik.

A gabona vilákgészlete folyton változik, éppúgy, mint a népesség, amelynek fő táplálékát képezi.

Ricci jelentése alapján a Nemzetközi Statisztikai Intézet ama óhajtásának adott kifejezést, hogy mindég világosan meg legyen határozva minden gabonafélére külön a készlet, amelyre vonatkozólag a számokat közzéteszik és pedig *a*) úgy a hely tekintetében, ahol a készletek vannak, vagyis mennyi van a gazdaságokban, a közraktárakban, mennyi szállítás közben az úton, a malmokban és így tovább; *b*) pontosan megjelölendő az időpont, amelyre a számok vonatkoznak; *c*) éppúgy az állapota a készletnek, vagyis megjelölendő, hogy szemes gabonáról van-e szó, vagy lisztről, amely megfelelő coefficiens alkalmazásával szemes gabonára számítandó át. Ugyancsak kifejezte az Intézet azt az óhaját is, hogy évenként két-háromszor, január 1-én és augusztus 1-én, és ha lehetséges, március 1-én történjék a felvétel és pedig a gazdaságokban lévő készleteknél megkülönböztetve, mennyi szolgál abból bevetésre (tehát vetőmag gyanánt), mennyi emberi táplálkozásra, mennyi állati eledelül és mennyi eladásra. Amennyiben közvetlen adatok hiányoznának, vagy azok kiegészítendőek lennének, úgy közvetett adatgyűjtéshez kell folyamodni, amelynek alapját a már előbb megállapított utolsó készlet, az időközben termelt és elfogyasz-

tott mennyiségek és végül az országba külföldről behozott és onnan kivitt mennyiségek kell hogy képezzék.

Kívánatos továbbá, — az Intézet határozata szerint —, hogy a világmérlegekben, amelyeknek célja szemléltetővé tenni a különböző országok feleslegeit és szükségleteit megvilágíttassék, vajjon az előre látható szükségletek normálisak-e, vagy pedig csak minimumot képviselnek és mely időszakra vonatkoznak a szükségletek és mennyi időre kell szolgálni a feleslegeknek.

Végül kívánatosnak tartja az Intézet, hogy egy központi intézmény, mint a Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet, létesítsen egy időszakos átlagos görbét a világ bruttó termeléséről, a vetésre szánt mennyiségről és minden fő gabonanem, főképp a búza netto világtermeléséről.

Ugyanaz az intézmény grafikailag ábrázolhatná a normális görbe évi változásait, amely módon eljuthatni az évenkénti időszakos görbéhez.

Kétségtelen, hogy a gabonakészletstatisztika tökéletesbítése az egész világ érdeke és indokol minden törekvést és költséget e cél érdekében.

Míg Ricci jelentése tisztán módszertani szempontból foglalkozik a gabonakészletek statisztikájával, addig *Loveday* a cukorkészletek statisztikáját nemcsak metodológiailag, hanem a tényleges számszerű eredmények szempontjából is tárgyalja.

A legtöbb államban a cukor állampénzügyi ellenőrzés alá van vetve és ezekben az államokban a készletek tulnyomó részét, amelyek nem kiskereskedési célokra vannak rendeltetve, vagy amelyekre más termékek gyárosainak nincs közvetlen szüksége, vámraktárakban őrzik, mert senkinék sem érdeke nagy készletek tartása, amelyek után az adókat már lefizették, mivel így a tőkék immobilizáltak, amelyek nemcsak a cukor értékét, hanem a lefizetett adók összegét is képviselik. A cukorkészletek statisztikájának gyűjtésére két módszer lehetséges. A kívánt adatok vagy a közraktárak és egyéb raktárak igazgatóitól kérhetők, ahol a készletek vannak, vagy a készletek tulajdonosaitól. Ahol a cukor állampénzügyi ellenőrzés tárgya, ott a raktáraktól fogjuk az adatokat beszerezni, mert az állami tisztviselők a szükséges adatokkal kell hogy már rendelkezzenek.

Azokban az országokban, ahol az összes cukor, tehát úgy a belföldi, mint az idegen, fogyasztási adó és vám alá esik, a statisztikának azt a cukorkészletet is fel kell venni, amely után az adókat még nem rótták le. Az adatokat nem a készletek tulajdonosaitól, hanem azoktól kell kérni, akik a cukorkészleteket őrzik. Az adatokat a kormányok gyűjtsék és tegyék közzé.

Nyilvánvaló, hogy a statisztikai adatoknak azokra a cukortermékekre kell vonatkoznia, amelyek állampénzügyi ellenőrzés alá vannak vetve. Általában „cukor”-nak tekintendő a nyerscukor és az abból nyert finomított cukor; ellenben a melasse, a glukóz és egyéb termékek nem értendők ide. Leltározni kellene évenként a raktárakban lévő készleteket, ideértve a gyárakat is. A készletek havi vagy egyéb időszaki statisztikájának elkészítésénél fel kell használni, az évi leltár eredményeivel kapcsolatban, azokat a lajstromokat, amelyeket a vám- és egyéb raktárak ellenőrzésével megbízott kincstári tisztviselők vezetnek és amelyekből a behozott és kivitt cukormennyiségek megállapíthatók, valamint az ellenőrzés alá vetett gyárak által termelt nyerscukor-mennyiségek. Elvileg helyes, ha az átvitel tárgyát képező áru, vagyis a tranzitoforgalomban lévő cukor mindaddig nem töröltetik a raktár készleteinek lajstromából, ahonnan azt külföldre küldték, míg annak a rendeltetési helyre való beérkezéséről az értesítést át nem vették. Kívánatos, hogy a különböző országok kormányai készleteik számadatait tegyék közzé és pedig a pontosabb összehasonlítás végett finomított cukorra átszámítva, de minden esetben kimutatandó, hogy hány százaléka a készletnek lett átszámítás útján megállapítva.

A világ nyers répacukor termelése 77,678.000 q. volt az 1926/27. évben. Míg közvetlenül a háború előtti évek átlaga volt 83,999.000 q. A nyers nádcukortermelés az egész világon 1926/27. évadban 159,185.000 q. volt. Míg közvetlenül a világháború előtt az évi átlag 96,237.000 q. volt. Míg a répacukortermelés visszaesett a háború után, addig a nádcukortermelés hatalmas fejlődést ért el.

Igen érdekes jelentéssel gazdagította az ülés anyagát Michel Huber, Franciaország statisztikai hivatalának igazgatója. Ugyanis a római ülésen, 1925-ben, külön bizottságot küldtek ki a reális munkabérek nemzetközi összehasonlítására vonatkozó

problémák tanulmányozására. *Huber* szerkesztette és terjesztette elő a bizottság jelentését: „*A reális munkabérek nemzetközi összehasonlítása*“ címen. A munkabérstatisztika nem egyéb, mint az árstatisztika egy része, amely azonban külön tanulmányozást igényel. A munkabér, v. i. egy meghatározott munka ára két különböző szempontból vizsgálendő: a munkaadóból, aki azt fizeti és a munkásból, aki azt kapja. A munkaadóra nézve a fizetett munkabér a termelési költség egyik eleme. A munkásra nézve a munkabér nemcsak egy bizonyos munkamennyiség ára, hanem jövedelem is és pedig legtöbbször az egyedüli jövedelem, mely az ő és családja létét van hivatva biztosítani. A munkabérstatisztika egyik fontos célja kimutatni, hogy mily mérvben képes a munkás fontos szükségleteit kielégíteni, azaz béréből ő és családja megélni. A munkabért pénzben fejezik ki. A pénzben kifejezett munkabér: a névleges munkabér, mely összehasonlítható, ha a pénzegységek egymáshoz viszonya nem változik, vagyis ha a pénz értéke állandó. Csakhogy a pénz vásárlóereje értékállandósága mellett is igen változó. Hogy ellensúlyoztassék a munkabérek összehasonlításánál előálló zavar, amely a pénz vásárlóerejének különbözőségéből keletkezik: arra törekednek, hogy a névleges munkabérből levezessék a reális munkabért, vagyis a megfelelő vásárlóerőt, hogy a munkabér a munkás megélhetéséhez szükséges dologi javakban legyen kifejezve. A reálmunkabér tehát a munkabér pénzben kifejezett értéke az árszínvonalhoz viszonyítva. A probléma nehézsége szembeütő.

A reálmunkabérnek ki kell fejeznie a névleges munkabér által nyújtott vásárlóerőt, vagyis azt, hogy a munkás mennyi dologi javat szerezhet magának egy bizonyos munkamennyiség fejében kapott összegért. A reálmunkabérek meghatározásához szükséges elemeket keresni kell egyrészt a névleges munkabérstatisztikában, másrészt a munkáscsaládok kiadásaira vonatkozó adatokban, vagyis az életfenntartási költségek statisztikájában. Vagyis a munkabérek és életfenntartási költségek statisztikájának egybevetéséből határozható meg a reálmunkabérek színvonala.

Az Intézet — a referens javaslatának megfelelően — kimondta, hogy a reálmunkabérekre vonatkozó számítások eredményeivel együtt közléteendők a névleges

munkabérekre, az árakra és a felhasznált munkásháztartási budget-típusokra vonatkozó elemi adatok is, éppúgy, mint a követett módszerekre vonatkozó kielégítő utalások, hogy ilymódon az eredmények és az összehasonlítás szempontjából a fenntartások megfelelő értékelése lehetővé váljék.

A felhasznált névleges munkabérek elvileg kell hogy megfeleljenek ugyanazon munkaegységnek, számot vetve e munka tartalmával, belterjességével és produktivitásával. Ha hasonló foglalkozásokról van szó, általában munkaegység gyanánt az időegység alapján jelentkező munkaegység veendő fel.

Munkabér gyanánt az összmunkabér veendő figyelembe, amely az összes járandóságot, a jutalmakat, a munkaadót vagy munkást terhelő munkásbiztosításhoz való hozzájárulásokat, a különböző kártalanításokat és a pénzben becsült természetbeni javadalmazásokat kell hogy magában foglalja.

Az életfenntartási költségekre vonatkozó számítások alapjául vett budget-típus, elvileg, kell hogy magába foglalja mindama kiadások összegét, amelyek egy munkáscsalád lényeges szükségleteinek kielégítésére kellenek, hogy ily módon a névleges munkabér vásárló ereje megbecsülhető legyen.

A reálmunkabérek csak akkor hasonlíthatók kielégítő módon össze, ha a megfigyelt összes munkások életmódja az egész megfigyelés alatt nem tér el nagyon érzetően attól, amely a számítások alapjául vett változatlan budget-típusnak megfelel.

Ha az összehasonlítás oly munkásokra vonatkozik, akiknek normális életfeltételei lényegesen különbözők az általános gazdasági helyzet faji vagy éghajlati vagy egyéb befolyások folytán, úgy az eredményeket csak a reális munkabérek viszonylagos színvonalát mutató első megközelítő adatoknak tekinthetjük.

Ha a reálmunkabéreket a különböző országokban összehasonlítjuk, helyesebb azt foglalkozási csoportok szerint végezni, mint mezőgazdaság, bányászat, építkezés, stb.

A Nemzetközi Statisztikai Intézet kívánatosnak mondta, hogy a reális munkabérekre vonatkozó problémák tanulmányozása tovább folytassék.

Míg *Huber* a reálmunkabéreket a munkások gazdasági helyzete, addig *A. L. Bow-*

ley professzor a munkaadók szempontjából tette statisztikai vizsgálódása tárgyává: „Bizottsági jelentés a munkabérek, mint a termelési költség elemei” című dolgozatában, melynek célja a béreket összehasonlítani a munkahozadékkal, illetve a munkabéreket az összes termelési költségekhez arányítani.

Mint hogy a termelés munkaköltségének statisztikai összehasonlítása különböző korok és országok közt az adatgyűjtés jelen állása mellett nem volt lehetséges, a bizottság munkája a problémák tudományos vizsgálatára, a kérdés megoldásához szükséges adatok megállapítására szorított.

Az adatszerzés négy alakja lehetséges. 1. A munkaköltség az egyéb termelési költségekhez viszonyítva. 2. A munkaköltség az eladási értékhez viszonyítva. 3. A munkaköltség a termelt mennyiséghez viszonyítva. 4. A termelt mennyiség a munkások számához vagy a munkaórákhoz viszonyítva.

Az Intézet felismerve a munkaköltség mérésének fontosságát, a bizottságot a probléma további kutatására és újabb jelentés beterjesztésére hívta fel.

A kairói ülésen a *belföldi fuvarozási statisztika* is szóba került, ama jelentés alapján, amelyet az e kérdés tanulmányozására kiküldött bizottság nevében J. I. Craig terjesztett elő. Maga a bizottság jelentését ideiglenesnek és hiányosnak jelzi. Ma már a fuvarozási, illetve közlekedési statisztikának nemesak a vasúti- és viziúti szállítással, hanem a közúti és légtúti közlekedéssel is kell foglalkozni az automobil és repülőgép jelentőségének fokozódásával.

Alapvető szabály, hogy: 1. a fuvarozott tárgyak osztályoztassanak; 2. a fuvarozott tárgyak mértékegysége megállapíttassék; 3. a szállítási eszközök osztályoztassanak; és pedig aszerint, hogy megrögzítettek, mint a vasutak, tartozékaikkal, a belföldi viziúttak, tartozékaikkal, a főkötutak, a légiúttak, tartozékaikkal; vagy pedig ingók, mint a vasutak gördülő anyaga, a hajók, vontatógözösök és egyéb egységek a csatornákon, az automobilon, teherkocsik, vontatómotorok, állati vontatásra szolgáló kocsik, a szárazföldi fuvarozás céljaira, végül a légi szállításra szolgáló repülőgépek és kormányozható léghajók; 4. a szállítási eszközök különböző egységeinek mértékei (hajók tonna tartalma, motorok lóereje, stb.) kimutatandók; a belföldi szállítás terén végzett munkamennyiség kimutatandó stb.

Épp úgy kívánatos, hogy a szállított áru természete, mennyisége, értéke és a feladó és rendeltetési hely, valamint a szállításhoz keletkező értékemelkedés kimutattassék. Ez utóbbi követelmény (bár rendkívül érdekes statisztikai adat volna), alig lesz gyakorlatilag megvalósítható.

Az ily fuvarozási statisztika megvalósítása nagyon költséges, de fedezhető volna fuvarlevelek csekély statisztikai megilletéke révén. Az Intézet felhívta a bizottságot munkálatainak folytatására.

Látható, hogy a kairói ülés gazdag anyagot tárgyalt a gazdasági statisztika terén és nagyon méltánylandó erőfeszítéseket tett az alkalmazandó módszerek tökéletesítése érdekében.

Fellner Frigyes dr.

Régi statisztikai adatok.

Données statistiques anciennes.

Néptömrülés.

Agglomération de population.

A népesség gazdaságtársadalmi és kulturális helyzetére velnek világot a néptömrülési adatok, vagyis azok az adatok, amelyek a népességet együttélésük helyének nagysága szerint kategorizálják. Számolni kell azonban azzal, hogy a statisztika, amidőn a népességet végső eredményben városi és falusi népességre tagozza, a gyakorlatban a közigazgatási beosztás alapulvételével állapítja meg a népelhelyezkedés két főtípusát s így kénytelen a város határában fekvő puszták, tele-

pek stb. lakosságát is városi népességnek számitani, holott a népesség eme része tulajdonképpen falusi népesség.

A néptömrülésre vonatkozó nemzetközi adatok alakulását vizsgálva, éles világításban mutatkozik a tendencia, hogy a nagyobb lakosságú tömrülési közületekben — városokban — élő népesség a kisebb közületekben — falvakban — élő népességhez képest az idők folyamán egyre nagyobbá vált. Ennek oka egyrészt az, hogy a falu a megművelhető földterület adottsága folytán kevésbé képes a lakosságot szaporodásának arányában eltartani, mint az új és új megélhetési le-

I. A városokban lakó népesség az össznépesség % -ában.

Population urbaine, en % de la population totale.

Ország — Pays	1850 körül	Legújabb adat
	Autour de 1850	Donnée la plus récente
	%	
Anglia — Angleterre	50.2	79.3
Argentína — Argentine	¹⁾ 32.8	57.4
Egyesült-Államok — États-Unis	12.5	51.4
Franciaország — France	25.5	46.4
Magyarország — Hongrie	²⁾ 23.7	32.8
Németország — Allemagne	¹⁾ 36.1	64.4
Norvégia — Norvège	13.6	29.6
Svédország — Suède	10.8	30.7

¹⁾ 1871. — ²⁾ 1869. évi adat a mai területre átszámítva. Csak polgári népesség. — Donnée de 1869, calculée pour le territoire actuel. Population civile seulement.

II. A százezer lakoson felüli városok száma Európában.

Nombre des villes européennes de plus de 100.000 habitants.

Ország — Pays	1850 körül ¹⁾	1920
	Autour de 1850	
Nagy-Britannia és Írország — Gr.-Bretagne et Irlande	11	51
Németország — Allemagne	4	46
Olaszország — Italie	10	16
Franciaország — France	5	15
Európai Oroszország — Russie d'Europe	2	15
Spanyolország — Espagne	4	9
Lengyelország — Pologne	1	6
Belgium — Belgique	3	5
Nemetal föld — Pays-Bas	1	4
Svájc — Suisse	—	4
Magyarország — Hongrie	1	3
Görögország — Grèce	—	3
Svédország — Suède	—	3
Sz. H Sz állam — Royaume SCS	—	3
Ausztria — Autriche	1	2
Cseh-Szlovákia — Tchéco-Slovaquie	1	2
Dánia — Danemark	1	2
Portugália — Portugal	1	2
Románia — Roumanie	1	2
Bulgária — Bulgarie	—	1
Danzig — Dantzig	—	1
Esztország — Estonie	—	1
Finnország — Finlande	—	1
Lettország — Lettonie	—	1
Litvánia — Lithuanie	—	1
Norvégia — Norvège	—	1
Európai Törökország — Turquie d'Europe	—	1
Összesen — Total	47	201

¹⁾ Mai országterületen. — Sur le territoire actuel.

III. Az egymillió lakoson felüli városok lélekszáma.

Population des villes de plus de un million d'habitants.

Város neve Désignation	Lélekszám Population		A növekedés indexe 1800 = 1
	1800 körül Autour de 1800	Legújabb adat Chiffre le plus récent	
New-York	60.489	5.839.746	96.5
London — Londres	959.310	4.615.400	4.8
Berlin	172.846	3.024.165	25.3
Párizs — Paris	547.756	2.814.429	5.2
Csikagó — Chicago	¹⁾ 5.065	2.833.288	.
Oszaka — Osaka	2.114.809	.
Moszkva — Moscou	250.000	2.024.979	8.1
Tokio — Tokyo	1.995.303	.
Buenos-Ayres — Buenos-Ayres	40.000	1.973.328	49.3
Filadelfia — Philadelphie	69.403	1.894.510	27.3
Bécs — Vienne	231.949	1.873.609	8.1
Rio de Janeiro	43.000	1.650.990	38.4
Leningrád — Léninград	220.200	1.614.008	7.3
Sanghaj	1.500.000	.
Hankou — Han-Keou	1.474.800	.
Peking — Pékin	1.300.000	.
Detroit — Détroit	¹⁾ 9.102	1.290.000	.
Bombay	100.000	1.279.061	12.8
Kalkutta — Calcutta	450.000	1.132.246	2.5
Glasgow — Glasgow	77.385	1.121.546	14.5
Hamburg	95.080	1.089.837	11.5
Sydney	25.7	1.070.510	422.0
Kairó — Le Caire	1.059.824	.
Varsó — Warszawa	63.359	1.015.426	16.0
Konstantinápoly Constantinople	600.000	1.011.165	1.7
Kanton — Canton	1.000.000	.

¹⁾ 1840.

hétőségeket nyújtó, a lakosság foglalkoztatásában nagyobb elaszticitású város. Másik fő oka a városi lakosság javára történt megosztási eltolódásnak, hogy a városok területileg egyre jobban terjeszkednek s ölelnek magukba olyan területe részeket, amelyek korábban falusi közületek voltak.

Az egyes országokban a városi és falusi népesség megosztásának aránya igen különböző s igen különböző országokonként annak a felszívódási folyamatnak üteme is, amely szerint a falusi népesség a városokba fokozatosan átáramlott.

I. számú táblázatunk néhány állam jelenlegi és háromnegyed évszázad előtti városi népességének adatait mutatja be. Habár az egyes államokban a községeknek város és falu szerint való elkülönítése nem teljesen azonos alapon történt, a táblázatban foglalt arányszámok elfogadható hűséggel fejezik ki az országok néptömörülési karakterét s a néptömörülés megváltozásának mértékét. Az utolsó háromnegyed évszázad alatt

egyes államokban (Svédország) a városi népesség megháromszorozódott, sőt megnégyszereződött (Egyesült Államok). Aránylag elég kismérvű az eltolódás a mai Magyarország területén, ahol a városi népesség aránya 1869 óta 23·7%-ról mindössze 32·8%-ra emelkedett.

A néptömrülés különféle tagozataira vonatkozó megbízható régi adatok hiányában még csupán a nagyvárosok néhány adatával mutatunk rá arra a szembeszökő néptömrülési jelenségre, hogy a nagyvárosok száma és népessége igen rohamos tempóban növekszik.

II. számú táblázatunk a 100.000 lakoson felüli európai városok számát mutatja be 1850 körül és 1920-ban. A táblázat szerint a múlt évszázad közepén Európában mindössze 47 olyan város volt, amelynek lakossága a 100.000 lelket meghaladta. E városok száma Európában 1920-ban már 201 volt. Legtöbb 100.000 lakoson felüli városa Európában az angol szigetbirodalomnak van (51), de a nagyvárosok számának szaporodása a legnagyobb volt Németországban (4-ről 46-ra). Az Amerikai Egyesült Államokban pedig, ahol 1850 körül csak 6 ilyen város volt, ma már 68 a 100.000 lakoson felüli városok száma. Érdekes viszont, hogy Olaszországban az ilyen nagyvárosok száma a 70 év alatt 10-ről csak 16-ra emelkedett. Megemlítjük, hogy Afrikában 10, Ázsiában 86, Amerikában 99,

Ausztráliában 14 100.000 lakoson felüli várost mutatnak ki forrásaink. Európán kívüli elfogadható adatunk 1850-ből e városokról nincs; valószínű, hogy számuk 1850-ben csak 10—20 volt. Arról, hogy a korábbi időkben az e nagyságtípusba tartozó városok száma mennyi volt, nincsenek pontos adataink. Megközelítő az az adat, amely szerint Európában az 1800. év körül legalább 22 százezres város létezett.

III. számú táblázatunk ama városok lélekszámadatairól tájékoztat, amelyeknek lélekszáma az 1 millió lelket jelenleg meghaladja. E városok legnagyobb részéről 1800 körüli adatunk is van. Forrásaink szerint jelenleg 26 milliós város van a földön. A múlt évszázad elején egyetlen város lakossága sem érte el az 1 millió lelket, sőt félmillió lakoson felüli város is csak 3 volt (London, Páris, Konstantinápoly). Egyes városok lakossága az 5. század alatt szinte hihetetlen mértékben növekedett meg. E szempontból első helyen áll Sydney, amelynek lakossága több mint négyszázszorosra emelkedett. Csaknem százszoros New-York lakosságának megnövekedése is, e város lakossága 60.000-ről 5·8 millióra emelkedett (1730-ban csak 8.600 lakosa volt). A két legnagyobb városnak, New-Yorknak és Londonnak egyébként az elővárosokkal együtt ma már 9·4, illetve 7·7 millió a lakosa.

E. D. dr.

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission hongroise pour la fixation des valeurs de statistique commerciale.

Személyi hírek. — *Nouvelles personnelles.*

Halálozások. *Hamerli* Imre kesztyűgyáros 1927. november 15-én meghalt. Az elhunyt 1915. óta volt az Értékmegállapító Bizottságnak érdemes, munkás tagja. 1928. február hó 5-én meghalt *Hornyánszky* Ernő, a Hornyánszky Viktor nyomda és könyvkiadóvállalat igazgatósági tagja. Az Értékmegállapító

Bizottságban 1922-ben történt taggá való ki-nevezése óta fejtett ki értékes működést.

Kitüntetés: A Kormányzó úr Ő főméltósága *Rózsa* Károly kereskedelmi tanácsost, a Székesfővárosi Gázművek vezérigazgatóját, 1928. február hó 25-én m. kir. kormányfőtanácsossá nevezte ki.

Szakosztályi ülések. — *Séances de section.*

Az Értékmegállapító Bizottság **XXI. szakosztály** ülésén *Gerliczy* Béla szakosztályelnök elnökölt. Az ülésen megjelentek: *Lénárd* Róbert, *Mátrai* Antal, *Scheibler* Ede, *Schweitzer* Henrik és *Szűllő* Árpád kereskedelmi tanácsosok, *Bekker* Ágoston, *Klemm* Károly, *Stahel* Géza és *Scharbert* Gyula szakértők. A szakosztály a gépek és készülékek egészségértékeinek megállapításával foglalkozott. Az általános jelentést *Gerliczy* Béla szakosztályelnök terjesztette elő: Az 1926. év forgalom szempontjából, az előző évvel szemben némi javulást mutatott fel, mely javulás főleg a második félévben következett be, amikor is az 1927. évben nagyobb mér-

tékben megindult építkezés következményeképpen szükségesnek bizonyult gépi beruházások a hosszantartó stagnációt érezhetően enyhítették. Az 1927. évben eszközölt állami és városi nagyszabású beruházások ugyancsak már az 1926. év második felében éreztették azoknak előhatását, mindazonáltal a forgalom szempontjából csak enyhülést, azonban nem a remélt javulást hozta meg az 1926. év. Az árvízszonyok az első félévben a nagy pangás behatása alatt nem alakulhattak ki, sőt a második félévi enyhülés beállta sem sokat változtatott a már amúgyis magas árakon, úgyhogy az 1926. évi árvízszonyok az előző évi árvízszonyokkal szemben

alig, vagy csak jelentéktelen változást mutattak. Az árviszonyok erőteljesebb kialakulása már azért sem volt lehetséges, mivel úgy a belföldön, mint pedig a számbajövő külföldön 1926-ban már megindult nagyobb mértékben a leépítési folyamat, miáltal egyes üzemek beszüntetése következtében felszabadult gépészeti berendezések piacradobása erősen ellensúlyozta az áraknak felfelé irányuló törekvését. A termelési viszonyok azonosak voltak az 1925. évekkel. A nyersanyagok beszerzése tekintetében főleg a külföldre voltunk utalva és miután ezen nyersanyagok beszerzési ára nem javult, a termelési költségek sem voltak kedvezőbbek. A munkabérek, ellenére az akkori nagy munkanélküliségnek, inkább fel-, mint lefelé tendáltak, az üzemköltségek is a munka hiánya miatt inkább emelkedőben voltak; így tehát a termelési viszonyok sem voltak kielégítőek. E jelentés után a szakosztály a gépek és készülékek 1926. évi egységértékeit felülvizsgálja.

A **XII. szakosztály** ülésén *Kunz* Román elnökölt. A szakosztály a növényi párnázó-, fonó-, kefe-, és seprőanyag, széknád, a fonás-, kefekötő- és szitakötőipar termékei, szőr és toll, szivacs, művirágok, megmunkált tollak, parókásmunkák, szőnyegek, terítők, hímzések, csipkék, függönyök, borításárúk és keskenyárúk és a textilanyagokból konfekcionált árúk értékelésével foglalkozott. Az ülésen jelen voltak: *Bloch* Pál, *Brachfeld* Géza, *Fehér* Károly, *Girardi* Tibor, *Horvát* Miksa, *Neumayer* Fülöp, *Vágó* Gyula kereskedelmi tanácsosok és *Hofinger* Ernő, *Horváth* György, *Kartschocke* József dr., *Lajtha* Rezső és *Szántó* Mór szakértők. Napirend előtt *Kunz* Román, a bizottság elnöke a következőkben nyújtott tájékoztatást az idetartozó szakmák 1926. évi helyzetéről: A *fonó-, kefekötő- és szitakötőipar termékeinél* 1926-ban a behozatal a kivitelnek alig $\frac{1}{6}$ -át érte el súlyban, míg értékben 1:2-höz aránylik. A nagy kiviteli értéket és súlyt főképen a cirokseprűk képezték. Az egész kivitelnek több, mint felét tették ki, míg a behozatal főképen az esetekre és egyéb finom ipari cikkekre vonatkozik. A jövőben ezek a tételek szintén jelentékeny csökkenést fognak mutatni, mint-hogy az ipar a külfölddel szemben minden tekintetben versenyképessé válik. A *szivacsok*, mint kimondottan közszükségleti cikkek, változást nem mutatnak, azok szükséglete és felhasználása a régi keretek között mozog, eltekintve attól, hogy a gumiszivacsok mindinkább széles körben való elterjedése folytán ezen importcikk is előreláthatólag csökkenést fog mutatni. A *szőnyegek, függönyök* üzletmenete kissé élénkebbnek volt nevezhető. Amíg a külkereskedelmi forgalom behozatali rovatában az 1925-ös évhez képest csökkenés mutatható ki a tételek igen jelentékeny részénél, ami úgy a szőnyegeknél, mint a csipkefüggönyöknél a

földi ipar előrehaladásának köszönhető. Újabb gyárak létesülése, valamint régieknek teljes erővel való üzembehelyezése a külföldi behozatalt, a szükséglet növekedése dacára is, visszaszorították, habár a behozatal még ma is igen jelentékeny számokat tüntet fel. A *kalap és kalapgyártás* terén örömmel konstatálhatjuk, hogy a gyapjúkúpokban a belföldi gyártás nagyon megerősödött és az igényeket úgy mennyiség, mint minőség tekintetében már nagyjából kielégítette. A belföldön készült gyapjúkúpok számát kb. 850.000 darabra teszem, mely az előző évvel szemben legalább 150.000 darabnyi növekedést mutat fel. Ennek ellenében a *behozatal* az előző évi 450.000 darabbal szemben 320.000 darabra csökkent. A belföldi gyártás többlete nem csupán a behozatali csökkenést pótolta, hanem ezt lényegesen meg is haladja, minek oka nem abban keresendő, hogy férfikalapokban nagyobb volt a szükséglet, mint az előző évben, mert e jelenségek éppen ellenkezője áll fenn, hanem abban a körülményben, hogy a női divat már erősebben kezdte favorizálni a nemezkalapokat. Nyúlszörkalapra vonatkozólag úgy a behozatal, mint a beltermelés tekintetében az előző évvel szemben nem mutatkozik eltolódás. Kalapcikkekben kivitelünk csaknem nullára zsugorodott össze, mert eltekintve 2800 darab felszerelt nyúlszörkalaptól, egyébként semmi sem került exportra. Ennek oka abban keresendő, hogy az összes államok maguk látják el kalapszükségleteiket. Az államoknak egész hosszú sora rendezkedett be a háború óta kalapkészítésre és mindezek iparukat erős vámokkal védik, olyan államokba pedig, melyek régen megállapodott, igen versenyképes kalapgyárakkal rendelkeznek, kevés kilátásunk van kivitelre. A női ruhák forgalma az alapárak jelentékeny emelkedése dacára, nagyobb darabszámmal jelentkezik, mivel a háború utáni gazdasági leromlás inkább az olcsóbb cikkek felé orientálta a vevőközöniséget, a divat egyszerűbb konfekció mellett, kevesebb anyag felhasználását írta elő. A behozatal ezen cikkben egészen csekély és majdnem kizárólag modell, vagy egyéni szükséglet importjára redukálódik. *Ez a vámvédelem folyománya*, ami jó hatással van a belföldi munkára. A kivitel *Jugoszláviába* volt csak lehetséges, minthogy úgy *Románia*, mint *Cseh-Szlovákia* a magas vámvédelemmel lehetetlenné tették a megszállott területeknek *Magyarországról* való ellátását. A *női- és leányruha* behozatali és kiviteli kimutatásban egy örömdetés tény tűnik fel és ez az 1925-ös évvel szemben jelentékeny számadattal vonul a kiviteli rovatba. Az *Egyesült Államokba és Nagybritanniába* igen tekintélyes mennyiségű női ruhát és fehérneműt exportáltunk, amit a háziipari és hímzésekkel ellátott cikkek újabb keresletének tudhatunk be. A férfiruházatiipar a többi konfekcióiparhoz az 1925-ös évvel szemben valamivel elő-

nyösebb üzleti viszonyok között állott, ami az értéktabilizáció és ennek folytán előálló rendszeresebb ruházkodásnak tulajdonítható. A behozatal ezen cikkekben 1925-tel szemben szintén kisebb volt és feltehető, hogy ezen importok szintén csak egyes speciális, vagy divatcikkekre vonatkoznak. A női, ágy- és egyéb fehérneműekben a kereskedelem részéről örvendetes jelenségek nem igen mutathatók ki. Bár az üzleti viszonyok, a korona stabilizálása és az azzal teremtett nyugodt gazdasági légkör megszüntette igen sok konjunktúrás vállalat létezését, az üzletmenetben általánosan nagy előrehaladás nem konstatálható. Ez azonban főképen a női fehérnemű cikkekre vonatkozik, ami a divatnak erősen egyenesvonalú és egyszerű konfekció felé való gravitálása által a házi és kontármunkát nagy mértékben elősegítette és ezáltal a szükségletnek nagy része a készárukereskedelemtől a nyersanyagkereskedelemeire ment át. Az effektív konfekcionált cikkek ezen szakban a legminimálisabb behozatalt mutatják csak, amit lehetne mondani, tisztán különleges, vagy modellárukhoz behozatalára zsugorodott össze. Tekintettel arra, hogy például a női fehérneműipar jelentékeny gépberendezésre nem szorul, hanem inkább közügyességi- és ízlésipar, lehetséges volt a háború előtti igen nagy készáru-behozatalt lecsökkenteni. Ezt a belföldi készítés szempontjából óriási eredménynek kell tekinteni. Még a gallér, kézelő és férfüngök szerepelnek nagyobb tétellel, azonban meg kell állapítani, hogy a belföldi ipar jelentékenyét produkált, azonban a termelési nehézségek miatt nem tudja még a minden igényt kielégítő minőséget és mennyiséget a piac rendelkezésére bocsátani, ami által főképen minőségi áruban egy ideig még behozatalra fogunk szorulni. A bizottság ezek után az 1926. évi egysegértékek megállapítására tért át.

A IX. szakosztály ezévi ülésén Bun József m. kir. kincstári főtanácsos elnökölt. Jelen voltak: Balogh Gábor, Horváth Jenő, Majthényi Béla, Neruda Nándor, Salamon Ödön, Székely Kornél és Wack Keresztély kereskedelmi tanácsosok és Dános Tivadar szakértő. A szakosztály a keményítő, fehérje, enyv és termékei, ragasztószerek, robbantó-, gyújtó és világítóipari készítmények, műanyagok, festőkészítmények és festékek, illóolajok, illatanyagok és illatszerek, gyanták és ezek termékei, gyógynövények, aszfalt, szén és falepárolási termékek értékeinek megállapításával foglalkozott.

Napirend előtt Jemnitz Albrecht jelentése tájékoztatta a bizottságot a vegy- és gyógyszereszmák helyzetéről:

A vegyszerkereskedelem az elmúlt év folyamán a gyárak koncentrációs jegyében folyt le. A külföldi nagy vegyészeti gyárak tömörültek, részben teljes beolvastás, részben pedig ár- és kereskede-

lempolitikai megállapodások formájában. Dacára a fentemlített koncentrációs jelenségeknek, az árak általában véve nem emelkedtek és csak bizonyos stabilizáció állott elő, úgyhogy az illegális és árrontó kereskedelem úgyszólván teljesen megszűnt. Ez kedvezően befolyásolta a belföldi ipart és kereskedelmet, mely nyugodtan láthatta el magát hosszabb időre a szükséges nyersanyagokkal. A vegyszerkereskedelem helyzetéből következően, a hazai ipar emelkedett mérvű termelését kell feltételezni. Az említett koncentrációs törekvések a vegyszerárukereskedelemeire nézve is kedvező befolyással voltak, amennyiben a régi és elismert cégek, a konjunkturális kereskedelem káros tevékenységétől megszabadultak.

Mint a hazai gyógyszerkereskedelemeire igen örvendetes jelenséget kell megállapítani, hogy a hazai közönség vásárlóképesége emelkedő irányzatot mutat. A hazai gyógyáruipar szintén növekvő produkciót mutat, amivel kapcsolatban az import is megfelelően emelkedett. Közegészségügyi szempontból örvendetes tény, hogy a gyógyszerek áránál bizonyos csökkenés észlelhető, ami előreláthatólag továbbra is folytatódni fog. Kivételt képeznek bizonyos gyógyszerek, amelyekhez szükséges nyersanyagokat Oroszországból kell importálni; ezek igen lényeges áremelkedést mutatnak. A gyógyszerkereskedelem egészséges alapokon nyugszik és egyike a hazai kereskedelem legegészségesebb ágainak.

Wack Keresztély a festékszakra helyzetét a következőkben vázolta: A kátrányfestékiparban Németország megtartotta hazánkban a már évtizeddel azelőtt megszerzett pozícióját, mely pozíció a német anilinfestékgyárak tömörülése folytán meg is szilárdult. Az Entente országaiban már a háború előtti időkben működött és a háború után keletkezett kátrányfestékgyárak erőlködése ugyan egyes cikkekben sokszor lényeges ármérséklést idézett elő, de nagyobb eredményeket elérni nem tudtak. Ilyen szembetűnő ármérséklés legelső sorban a szintet, indigónál érezhető. Ez a festék némileg elvesztette eddigi nagy jelentőségét a hazai textilnagyiparban, ahol sok esetben pótolják a jobb tulajdonságokkal bíró kátrányfestékekkel (Indanthren Gruppe) és régi jelentőségét csak a kisiparban tudta megtartani, ahol leginkább olcsó tömegcikkek gyártására használják fel. Textiliparunk, mely a kátrányfestékek legnagyobb fogyasztója, igen jól volt foglalkoztatva. A háború utáni időkben alapított posztógyárak képesek nemcsak olcsó komercárukban előnyöket biztosítani a magyar fogyasztóközönségnek az importáruval szemben, hanem finomabb árukban is kényesebb igényeket kielégíteni. Fellen-dülést tapasztalhatunk kartonnyomó iparunkban is, mely szintén a kátrányfestékek nagy fogyasztói közé tartozik. Ebben az iparban már évtizedek óta

európai relációban is első helyet foglalunk el. Követte ezen iparunkat hatalmas arányokban egy külföldi koncern az elmúlt esztendőben alapított nagy vállalata és ezen iparunk egyike azoknak, melynek nemcsak a belföld és a Magyarországtól elszakított keleti részek, hanem a nyugati államok is piacai. A gyapotárakban tapasztalt fluktuációk sokszor bizonytalanná tették az üzletet, de a külföld érdeklődése nem lanyhult. És ha figyelembe vesszük a nyugati államok, elsősorban a németországi gyárak előnyösebb helyzetét a kátrányfestékek árai, iskolázott szakmunkások, stb., tekintetében hazai gyárainkkal szemben, úgy ezen iparban elért eredmények páratlanak nevezhetők. Iparunk ezen ágazatában használt festékanyagok árai az elmúlt esztendőben ismételtelen mérsékeltek, ami hazai gyártmányunk versenyképességét tetemesen növelte. A földfestékipar az országszerte megindult építkezések folytán a legjobb kilátások között indult meg. Ezen gyártmányok legbecsesebb alkotórészét a kátrányfestékek képezvén, ezek áraiból alakulnak ki főleg a földfestékek árai. Ezen iparunk úgyszólván kizárólag a trianoni Magyarország piacára van utalva, ami hazai gyárainkat arra készítette, hogy az elszakított keleti részeken főkgyárakat létesítsenek. Az ezen gyártmányoknál tapasztalt ármérséklések a kátrányfestékek árainak mérséklésével függ össze. Bőrirparunk is a kátrányfestékek nagy fogyasztóihoz tartozik. Ezen iparban az őszi konjunktúra nem volt kedvező, azonban a kátrányfestékek és vegyszerek fogyasztásában csökkenés az 1926. évben nem állott be. Megemlítendő még a cipőkrémipar, melyben a szükséglet nem változott. Ezek után *Lakner Adolf* jelentése került napirendre, melyben a *hazai gyufaipar és kereskedelem 1926. évi üzletmenetét* ismertette: A háború befejezése után Csonka-Magyarországon 8 *gyufagyár* maradt, amelyek kapacitása jelenleg olyan nagy, hogy nemcsak a régi Nagy-Magyarország gyufaszükségletét tudnák zavartalanul ellátni, hanem még más területekét is. Miután a jelenlegi Magyarországnak kb. csak 8 millió lakosa van, a gyufafogyasztás *pedig csekélyebb*, mint más országokban, természetesen a gyárak úgyszólván csak $\frac{1}{4}$ kapacitással dolgoztak, mert az összes európai államok idegen gyufa behozatalát kizárják. A *tengerentúlon* pedig, a svéd gyufagyárak óriási versenye miatt és Magyarország földrajzi fekvésénél

fogva, a magyar gyufagyárak nem versenyképesek. A magyar gyufagyárak egy része az 1925. évben Franciaországba kivitt kb. 7.000 q gyufát; az áru a kényes minőségi igényeknek teljesen megfelelt, azonban az 1926. évben ez már lehetetlenné vált, mert a svéd gyufatrust önköltségi áron adta a francia gyufamonopóliumnak a gyufát, csak azért, hogy a magyar gyufaipar franciaországi gyufakivitelét lehetetlenné tegye. A belföldi fogyasztás viszont olyan csekély, hogy 1926-ban nálunk egy lakosra évi 36 doboz gyufafogyasztás esett, míg Ausztriában $51\frac{1}{2}$, Cseh-Szlovákiában pedig $63\frac{1}{4}$ doboz. A magyar gyufagyárak, hogy a csekély fogyasztáson némileg osztozkodni tudjanak, *óriási versenyt* fejtenek ki egymás között. Dacára annak, hogy az összes európai államok közül Magyarországon van a legmagasabb *gyufaadó*, a gyufa itt az egymásközi óriási verseny folytán a legolcsóbb, mert amíg pl. a gyufaadó Ausztriában csak 0-58 Groschen, nálunk pedig 1-36 fill. dobozonként, nálunk 1 doboz gyufa 4 fillérbe kerül, Ausztriában pedig 5 Groschen; Svájcban, ahol gyufaadó nincs, egy doboz gyufa 5 centime. Már olyan gyárak is akadnak, amelyek termékeit nem tudják másképen értékesíteni, minthogy kocsikon végigházzalják a falvakat és csomagonként értékesítik árujukat. Rosszabbodott a helyzet az 1926. évben még azáltal is, hogy az év folyamán egy új gyufagyár létesült. Ez a helyzet természetesen nagyon nyomasztó, úgy a gyufaiparra, mint a gyufakereskedelemre és a gyufagyárak most még a konjunktúrában szerzett nyereségeikből táplálkoznak, de ha a helyzet nem javul, a jövő évben már veszteséggel fognak zárni. A közvetítő kereskedelem a gyufán nem tud keresni. Ezt a zavart, amely fentiek folytán úgy a gyufaiparban, mint a gyufakereskedelemben beállott, csak kormányintézkedéssel lehet orvosolni és jelenleg ott is keresi a gyufaipar a helyzet megoldását. A szakosztály ezek után áttért az 1926. évi egységértékek felülvizsgálására. Az üléseken az elnökség részéről résztvettek *Konkoly Thege* Gyula dr. aligazgató és *Farkas János* dr. miniszteri osztálytanácsos, a bizottság helyettes elnökei; a XXI. szakosztály ülésén *Meszlényi* Emil dr. min. s.-titkár, a XII. és IX. szakosztályok ülésén pedig *Sibelka-Perleberg* Arthur dr. miniszteri s.-fogalmazó volt az előadó.

Magyar Statisztikai Társaság.

Société Hongroise de Statistique.

Előadóülések. — Séances d'étude.

Théodore Surányi-Unger: Rôle de la méthode statistique dans l'économie politique.

Résumé. Séance d'étude du 4 février 1928. M. Théodore Surányi-Unger, membre titulaire, fait une conférence intitulée le Rôle de la méthode statistique dans l'économie publique.¹⁾

Gustave Thirring, Aloyse Kovács, Frédéric Fellner: Compte-rendu de la XVIIe Session, au Caire, de l'Institut International de Statistique.

Séance d'étude du 14 février. M. Gustave Thirring, président et MM. Aloyse Kovács et Frédéric Fellner, membres titulaires, rendent compte de la XVIIe Session, tenue au Caire, de l'Institut International de Statistique.

*

Surányi-Unger Tivadar: A statisztikai módszer szerepe a közgazdaságtanban.

A Magyar Statisztikai Társaság f. évi február hó 4-én lefolyt előadóülésén Surányi-Unger Tivadar r. tag „A statisztikai módszer szerepe a közgazdaságtanban” címen tartott előadást.¹⁾

Mindenekelőtt arra mutatott rá, hogy a statisztikai módszernek a közgazdaságtanban elfoglalt szerepe még legmodernebb szakirodalmunkban is meglehetősen bizonytalannak mondható. A statisztikai módszerre vonatkozólag ugyanis mind a statisztikusok, mind pedig a közgazdák általában csak azt szokták hangoztatni, hogy a közgazdaságtan területén a kutatásnak egyéb vezérlő szempontjai mellett ez a módszer is jogosultsággal, sőt többé-kevésbé jelentős fontossággal bír. A közgazdaságtan számos problémájának megoldásánál gyakorlatilag is sokan mutatták már meg a statisztikai módszer pompás teljesítőképességét. Annál inkább cserbenhagy bennünket azonban irodalmunk,

amint ezen teljesítőképesség általános határainak kérdését vetjük fel. Pedig a statisztikai módszer közgazdaságtudományi szerepének éppen itt van az ugróponnya; a statisztikai módszer előnyeit a közgazdaságtan területén úgy tudjuk csak megfelelően kihasználni, ha egységes szempontokból látjuk, hogy segítségével a közgazdasági problémáknak mely csoportjai és ezek is vajjon mily mértékben, mely határokig oldhatók meg.

Ezt a kérdést boncolgatta az előadó tüzetes megvilágításban. Fejtegetéseinek eredményeit a következő öt tételben foglalta össze:

1. A közgazdaságtannak alkalmazott része az a kapu, amelyen át a statisztika és a közgazdaságtan között közvetlen kapcsolat létesül.

2. A statisztikai módszer a közgazdasági problémáknak csupán ténykérdésében talál közvetlen alkalmazásra.

3. A statisztikai módszer közvetlen alkalmazásának azon közgazdasági problémák ténykérdésében van legnagyobb jelentősége, amelyeknek célkérdése főleg autonóm, azaz önálló közgazdasági célok alapján dől el.

4. Azon közgazdasági problémák megoldásában, amelyeknek célkérdése főleg heteronóm, azaz idegen gondolati területekről átvett célok alapján dől el, közvetve a politikai, közigazgatási, a műveltségi, az erkölcsi, a népességi és a szorosabb értelemben vett társadalmi statisztika szempontjai is igen fontosaknak bizonyulhatnak.

5. Az önálló közgazdasági célok összefüggésének alapján a gazdasági statisztikának következő rendszeres beosztása látszik a legegyszerűbbnek: a) termelékenység és termelési statisztika, b) szükségleti és fogyasztási statisztika, c) szervezeti statisztika, d) forgalmi statisztika, e) jövedelemeloszlási statisztika.

Thirring Gusztáv, Kovács Alajos és Fellner Frigyes: Beszámoló a Nemzetközi Statisztikai Intézet XVII., kairói üléséről.

A Társaság február hó 14-én tartott előadóülésének tárgya Thirring Gusztáv elnök, Kovács Alajos és Fellner Frigyes r. tagok beszámoló-előadása volt a Nemzetközi Statisztikai Intézet kairói (XVII.) üléséről. Az előadásokat Szemlének más helyén teljes terjedelemben közöljük.

¹⁾ Elle sera publiée en français dans la „Revue de la Société Hongroise de Statistique”.

¹⁾ Surányi előadását magyar nyelven a Közgazdasági Szemle, francia nyelven a Revue de la Société Hongroise de Statistique közli teljes terjedelemben.

Kisebb közlemények.

Petites communications.

M. kir. Központi Statisztikai Hivatal.

Office central royal hongrois de statistique.

Kinevezés. — *Nomination.*

A m. kir. kereskedelemügyi miniszter úr a Központi Statisztikai Hivatal tisztviselői személyzetének sorában az alábbi kinevezéseket eszközölte:

1927. évi december hóban: Szőke Lajos és Nemes Zsigmond stat. irodafőtiszteket stat. irodafelügyelőkké, Albert József stat. irodatisztet, stat. irodafőtisztte, Radimeczky Julia stat. iroda s.-tiszte, stat. irodatisztte.

1928. évi január hóban: Ottinger Oszkár stat. ellenőrt, stat. főtisztte, Augusztiny Béla stat. tisztet,

stat. ellenőrré, dr. Szatala Ödönné stat. iroda s.-tiszte, stat. irodatisztte.

Halálozás. — *Décès.*

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatalt folyó évi január hó 12-én súlyos veszteség érte Jász Sándor stat. tanácsosnak hirtelen bekövetkezett halálával. Az elhunyt 28 éves hivatali pályája alatt kevés megszakítással állandóan demografiai ügykörben dolgozva, fejtett ki értékes munkásságot. Hirtelen bekövetkezett halála 53 éves korában ragadta el körünkől.

Nemzetközi iparegészségügyi kongresszus és munkásvédelmi kiállítás Budapesten.

Congrès international d'hygiène industrielle et exposition de protection ouvrière à Budapest.

Du 2 au 8 septembre 1928 aura lieu, à Budapest, un Congrès international d'hygiène industrielle et une exposition de protection ouvrière, dont l'importance est accrue par cette circonstance que depuis la guerre, ce sera le premier congrès international de médecins en Hongrie. De l'étranger, on a annoncé déjà 15 rapports et 45 conférences pour le Congrès. La réunion à Budapest des savants de la protection ouvrière a une importance particulière à l'heure actuelle, où pour le développement de l'hygiène sociale, de la protection ouvrière et de la prévoyance sociale, s'ouvrent, en Hongrie aussi, de nouvelles voies et de nouvelles possibilités.

1928 szeptember 2—8-án Budapesten nemzetközi iparegészségügyi kongresszus és munkásvédelmi kiállítás lesz, melynek fontosságát növeli az a körülmény, hogy ez lesz a világháború óta az első nemzetközi orvoskongresszus Budapesten. A kongresszusra külföldről máris 15 referátumot és 45 előadást jelentettek be. A világ munkásvédelmi tudósainak Budapesten való tanácskozása különös jelentőséggel bír ma, amikor a szociálhigiénének, a gyakorlati munkásvédelemnek és szociális gondozás kiépítésének új útjai és lehetőségei nyitak meg Magyarországon is.

Személyi hírek.

Nouvelles personnelles.

Yves Guyot † (1843—1928). M. Yves Guyot, l'éminent politique, publiciste, économiste et statisticien français, est mort à la fin de février 1928. Né à Dinan, le 6 septembre 1843, M. Yves Guyot a commencé comme journaliste, puis s'est distingué dans le Conseil municipal de Paris. Ayant été élu député avec le programme du parti républicain, il déploya, d'abord comme rapporteur du budget, puis comme ministre des travaux publics de 1889 à 1892, une grande activité pleine de résultats à la Chambre. Après la démission du gouvernement Carnot, il fut de 1892 à 1903 directeur du *Siècle* et à partir de 1912, directeur de l'Agence économique et financière. Excellent artisan de la vie scientifique où il eut une réputation mon-

Yves Guyot † (1843—1928). Yves Guyot, a kiváló francia politikus, publicista, nemzetgazda és statisztikus 1928 február végén elhunyt. Yves Guyot, aki 1843 szeptember 6-án Dinanban született, pályáját mint újságíró kezdte meg, majd a párizsi községtanácsban kifejtett közérdekű tevékenységével tette nevét ismertté. Republikánus pártprogrammal képviselővé választatván mint költségvetési előadó, 1889-től 1892-ig pedig mint közmunkaügyi miniszter politikai téren is nagy és eredményes munkásságot fejtett ki. Kormányának lemondása után 1892-től 1903-ig a „*Siècle*” szerkesztője, utóbb (1912-től kezdve) pedig az „*Agence économique et financière*” igazgatója volt. Yves Guyot politikai és publicista működése mellett a

diale, M. Yves Guyot s'occupait surtout de questions d'économie politique; il était un des plus éminents représentants de l'école du libéralisme économique et du libre-échange. De ses ouvrages traitant ces sujets, on a traduit en hongrois deux précieuses études. (Du libre-échange international et l'ABC du libre-échange.) Eminent économiste, il était président de la Société d'économie politique de Paris, ainsi que de la Ligue du libre-échange et directeur du Journal des Economistes, le plus important périodique économique en France. Il déployait une activité également importante dans la statistique. Il fit plusieurs conférences dans la Société Statistique de Paris, dont il a été président pendant un an et qui, le 16 juin 1926, a célébré chaleureusement le cinquantième anniversaire de son élection de membre. Le Journal de la Société de Statistique de Paris a publié de lui une longue série des études statistiques. Sa grande autorité lui assurait une place éminente dans la vie de statistique internationale. D'abord membre titulaire, depuis 1895, puis membre honoraire (septembre 1924) de l'Institut International de Statistique, il fit à plusieurs Sessions des conférences ayant pour objet principalement les problèmes se rattachant à l'économie politique. Ces conférences (Les facteurs des prévisions économiques, De la répercussion de droits de douane, Evaluation de la fortune privée en France d'après les éléments fiscaux, etc.) ont paru dans le Bulletin de l'Institut. De ses principaux ouvrages scientifiques, citons La Science économique, Etudes sur les doctrines sociales du christianisme, Sophismes socialistes et faits économiques, Le Commerce, L'Industrie, Inflation et déflation, ainsi que le Dictionnaire du commerce, de l'industrie et de la banque, qu'il a rédigé avec M. Raffalovich. Membre, depuis sa création, du Conseil supérieur de statistique de France, M. Yves Guyot était membre honoraire des Sociétés de statistique anglaise et américaine, et membre correspondant de la Commission centrale de statistique de Belgique et de plusieurs sociétés scientifiques françaises et étrangères.

tudományos életnek világszerte ismert nevű, kitűnő munkása volt. Főleg a közgazdaságtudomány kérdéseivel foglalkozott s a gazdasági liberalizmus és a szabadkereskedelem tanait hirdető iskolának legjelesebb képviselői közé tartozott; idevágó irodalmi munkásságának két értékes tanulmánya „A nemzetközi szabadkereskedelemről” és „A szabadkereskedelem ábécéje” címmel magyar nyelvre is lefordított. Mint kiváló nemzetgazda, elnöke volt a francia Közgazdasági Társaságnak, szerkesztője hazája legtekintélyesebb közgazdasági folyóiratának, a „Journal des Economistes”-nek, elnöke a „Ligue du libre-échange”-nek stb. De ugyanilyen fontos munkásságot fejtett ki statisztikai téren: számos előadást tartott a Párizsi Statisztikai Társaságban, mely őt, aki egy éven át elnöke is volt a Társaságnak, 1926 június 16-án tagságának félszázados évfordulója alkalmából melegen ünnepelte, s melynek folyóirata, a „Journal de la Société de Statistique de Paris” tollából a statisztikai értékek hosszú sorát hozta. Nagy tekintélye a nemzetközi statisztikai életben is méltó pozíciót biztosított Yves Guyotnak. A Nemzetközi Statisztikai Intézet 1895-ben rendes, 1924 szeptemberben pedig tiszteletbeli tagjává választotta s az Intézet több kongresszusán előadással is szerepelt. Ez előadásainak nagyobb része a közgazdasággal szoros kapcsolatban álló statisztikai problémákkal foglalkozott és az Intézet Bulletinjeinek egyes kötetekben jelent meg, többek között „Les facteurs des prévisions économiques, De la répercussion de droits de douane, Evaluation de la fortune privée en France d'après les éléments fiscaux” címmel. Nagyobb tudományos művei közül megemlíthetjük még „La Science économique, Études sur les doctrines sociales du christianisme, Sophismes socialistes et faits économiques, Le Commerce, L'Industrie, Inflation et déflation” című könyveit és tanulmányait, valamint a Raffalovich társaságban szerkesztett „Dictionnaire du commerce, de l'industrie et de la banque” című munkát. Yves Guyot megalakítása óta tagja volt a francia Legfőbb Statisztikai Tanácsnak, ezenkívül tiszteletbeli tagja az angol és amerikai statisztikai társaságoknak, levelező tagja a Belga Központi Statisztikai Bizottságnak s még számos bel- és külföldi tudományos egyesületnek.

A vándormozgalom.

Mouvement migratoire.

Az 1922. évi nemzetközi munkaügyi konferencia határozata értelmében a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal mintegy 50 országból kap rendszeresen adatokat a ki-, be- és visszavándorlási mozgalmakról. A Hivatal ezeket az adatokat a „*Chronique mensuelle des Migrations*”-ban ismerteti. E kiadvány utolsó számában megjelent adatok szerint

az *Egyesült Államokba* az 1926/27. pénzügyi évben 335.175 külföldi vándorolt be. Ez a szám némi emelkedést mutat az előző év adatával szemben, habár a bevándorlás korlátozásait továbbra is fenn tartották. *Kuba* és *Panama* ellenben a bevándorlásra vonatkozó szigorú intézkedéseket újabban enyhített.

A világ hajóépítése 1927-ben.

Construction de navires du monde en 1927.

A *Lloyd's Register* közli, hogy az 1927. év folyamán a kereskedelmi hajók építése lendületet mutatott. Összesen 802 új hajót bocsátottak vízre 2·3 millió tonnatartalommal. Az összes tonnatartalomban a Britbirodalom 1·23 millió tonnával (54%) részesedett, az előző évnek a szén-sztrájk következtében mindössze 640 ezer tonnát tevő produkcióját igyekezvén pótolni.

Az utolsó évek hajóépítési adatai a következők (ezer tonnában):

1908—10 átlag	1.798
1913	„	3.333
1919—20	„	6.503

1923—25 átlag	2.028
1926	„	1.675
1927	„	2.286

Az 1908—10-es évek lanyhaságával szemben az 1913. év a háború előtti maximumot képviseli. Ez a maximum is megkétszereződik a háború utáni regenerációs időszakban (1919—20). A következő évek folyamán normálisabb mederbe terelődik a hajóépítés. Az 1926. év tonnaadata az angol hajógyártás visszaesése miatt abnormisan kicsiny. A háború előtti maximumot a világprodukciónak még 1927-ben sem tudta elérni.

Terméseredmények.

Résultats de la production agricole.

A római Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet közli: Hivatalos becslés szerint *Brit-Indiában* az 1927/1928. gazdasági évben búzával 12,396.000 hektárt, vagyis 65.400 hektárral nagyobb területet vetettek be, mint az előző évben és 383.000 hektárral többet, mint az 1921—1925. évek átlagában; a búzaterület növekedése tehát az előző évihez képest 0·5%-ot, az öt éves átlaghoz viszonyítva pedig 3·2%-ot tesz ki.

Argentínában az első hivatalos becslés szerint az 1927/1928. gazdasági évben 4,293.000 hektáron

termelnek tengerit. A tengeri termőterülete az 1921—1925. évi átlagos területhez (3,279.000 hektár) viszonyítva 30·9%-kal megnövekedett.

Hivatalos statisztikai adatok szerint *Oroszországban* az 1927. évben termelt: búza 204 millió (1926-ban 22 millió) q, rozs 246 (229) millió q, árpa 47 (55) millió q, zab 130 (143) millió q, tengeri 38 (36) millió q, lenmag 6 (5·2) millió q, kendermag 6 (5) millió q, lenfonal 3·4 (3·5) millió q, kenderfonal 5·1 (4·3) millió q.

Magyarország gazdasági jelzőtáblája.

Tableau économique de la Hongrie.

I. Évi adatok. — Données annuelles.

Megnevezés — Désignation	Egység Unité	Háború előtti adatok — Don- nées d'avant- guerre	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927
1. Népesség. — Population.										
Népesség — Population	1000	1910 7.607	7.980	8.066	8.141	8.221	8.275	8.368	8.458	8.522
Házasságkötés — Mariages	‰	8.8	13.1	11.6	10.8	9.6	9.1	8.9	9.1	8.9
Élvezületés — Nés-vivants	"	33.8	31.4	31.8	30.8	29.2	26.8	28.3	27.3	25.2
Halalozás — Décès	"	22.3	21.4	21.2	21.4	19.5	20.3	17.1	16.6	17.6
Egy éven aluli elhalt — Décédés au- dessous de un an	100 élve születtire pour 100 nés-viv.	20.9	19.3	19.3	19.8	18.4	19.3	16.8	16.7	18.5
Gümőkorbán elhalt — Décès par tu- berculose	‰	3.5	3.05	2.76	3.08	3.08	3.24	2.55	2.42	2.32
Természetes szaporodás — Accroissem. naturel	‰	11.5	10.0	10.6	9.4	9.7	6.5	11.2	10.7	7.6
2. Munkapiac. — Marché du travail										
Hatósági munkaközvetítők évi forgalma Mouvement annuel des Offices de placement										
Munkahelyek — Offres d'emploi	szám nombre	—	—	—	103.012	80.331	100.094	54.467	58.726	—
Munkakeresők — Demandes d'emploi	"	—	—	—	115.860	104.579	149.294	98.340	100.325	—
100 munkahelyre esett munkakereső — Proportion des demandes pour 100 offres d'emploi	"	—	—	—	89	130	149	181	171	—
Munkaközvetítés — Placements	"	—	—	—	60.402	51.886	49.493	39.451	42.150	—
100 munkahelyre esett közvetítés — Proportion des placements pour 100 offres d'emploi	"	—	—	—	52.1	64.2	49.4	72.0	72.0	—
Munkanélküliek ¹⁾ — Chômeurs ¹⁾										
Keresztényszocialista szakszervezetek — Syndicats socialistes-chrétiens ..	szám nombre	—	—	—	—	—	1.734	1.267	1.558	1.326
Szociáldemokrata szakszervezetek — Syndicats social-démocrates	"	—	—	—	—	—	27.437	31.241	24.440	13.983
Társadalmi biztosítás — Assurance sociale										
Kötelezőleg biztosított tagok átlagos lét- száma — Nombre des membres assurés obligatoirement effectif journ. moyen	mértelgett átlag moyenne	—	—	—	—	838.306	830.663	904.693	929.621	—
Munkabérek ²⁾ — Salaires ²⁾										
Bádogos — Ferblantiers	P	—	—	—	—	—	0.68	0.92	0.78	0.76
Asztalos — Menuisiers	"	—	—	—	—	—	0.64	0.78	0.61	0.67
Szabó — Tailleurs	"	—	—	—	—	—	0.71	0.92	0.66	0.65
Kőműves — Maçons	"	—	—	—	—	—	0.70	0.93	0.76	0.81
Napszámos — Journaliers	"	—	—	—	—	—	0.47	0.59	0.47	0.47
Gyári munkásnő — Ouvrières de fabrique	"	—	—	—	—	—	0.26	0.37	0.30	0.30
Napszámosnő — Journalières	"	—	—	—	—	—	3.37	0.52	0.44	0.48
3. Mezőgazdaság — Agriculture										
A 7 főtermény termésértéke — Valeur de la product. des 7 princip. produits										
Vetésterület — Superficie ensemencée	1,000 000 P	1913 2.136	—	—	—	2.074	2.156	2.215	1.796	—
1911/15										
Búza — Froment	1000 ha	1.538	1.077	1.169	1.426	1.343	1.465	1.451	1.520	1.639
Rozs — Seigle	"	692	597	543	673	656	686	693	707	670
Árpa — Orge	"	534	512	479	463	460	424	421	431	408
Zab — Avoine	"	350	325	358	328	327	297	296	279	261
Tengeri — Maïs	"	874	816	877	989	995	1.003	1.082	1.080	1.088
Burgonya — Pomme de terre	"	246	254	269	257	261	251	264	254	261
Cukorrépa — Betterave à sucre	"	60	31	42	42	52	69	67	95	65
Termelés — Production										
Búza — Froment	1000 q	19.924	10.322	14.347	14.895	18.427	14.035	19.507	20.387	20.639
Rozs — Seigle	"	8.033	5.143	5.880	6.388	7.944	5.614	8.262	7.980	5.733
Árpa — Orge	"	7.128	4.719	4.661	4.827	5.938	3.203	5.537	5.554	5.077
Zab — Avoine	"	4.398	3.238	3.188	3.274	3.986	2.281	3.706	3.600	3.152
Tengeri — Maïs	"	15.054	12.742	8.053	12.377	12.509	18.828	22.345	19.443	17.602
Burgonya — Pomme de terre	"	19.420	20.722	12.492	13.197	13.342	15.351	23.095	18.746	18.072
Cukorrépa — Betterave à sucre	"	15.006	6.398	5.429	7.111	8.636	12.742	15.274	14.446	12.841
Szőlőtermelés. — Production de raisin.										
Szőlőterület — Superficie de vignes ..	1000 ha	219	190	210	216	221	222	221	221	^{a)} 220
Mustermés — Production de moût ..	1000 hl	1.898	2.450	3.478	4.614	4.640	1.363	3.441	1.293	^{a)} 1.952
Állatállomány — Cheptel										
Szarvasmarha — Bêtes à corne ..	szám — nombre 1000	1911 2.150	—	—	1.828	1.819	1.896	1.920	1.847	—
Ló — Chevaux	"	896	—	—	717	815	850	876	885	—
Sertés — Porcs	"	3.322	—	—	2.473	2.133	2.458	2.693	2.520	—
Juh — Moutons	"	2.406	—	—	1.352	1.587	1.814	1.891	1.804	—

¹⁾ A hó végi adatok évi átlaga. — Moyenn. ann. des données de fin de mois. — ²⁾ A munkaközvetítésnél felajánlott órabérek mértelgett átlaga. Csak Budapestben. — Moyenne pondérée des salaires offerts aux Bureaux de placement. Données de Budapest. — ^{a)} Ideiglenes adatok. — Données provisoires.

Megnevezés — Désignation	Egység Unité	Háború előtti adatok — Données avant-guerre	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927
4. Ipar — Industrie										
A gyáripari termelés értéke — Valeur de la production manufact.	1,000.000 P	1913 1.902	—	978	1.376	1.411	1.973	1.968	2.165	—
Termelés — Production										
Kőszén ¹⁾ — Houille ¹⁾	1000 q	8.647	²⁾ 1.669	7.256	8.566	7.931	7.443	8.050	⁴⁾ 8.269	
Barna-szén ¹⁾ — Lignite ¹⁾	1000 hl	62.118	48.281	55.164	61.834	68.950	63.421	55.186	⁴⁾ 58.223	⁴⁾ 62.434
Szesz ²⁾ — Alcool ²⁾	1000 q	—	124.6	228.3	248.2	238.8	225.2	278.9	320.2	353.6
Cukor — Sucre	1000 q	—	116.1	326.7	609.4	819.6	1.236.5	2.024.1	1.662.9	750.9
5. Kereskedelem és közlekedés Commerce et communications										
Külkereskedelmi forgalom — Commerce extérieur										
Behozatal — Importations	1,000.000 P	1913 924.8	484.1	604.0	625.7	490.7	815.3	858.0	952.0	1.156.1
Kivitel — Exportations	"	898.1	190.6	294.6	382.9	392.2	667.0	812.1	869.7	799.8
Közlekedés — Communications										
Vasutak vonalhossza — Longueur des lignes de chemins de fer	km	8.364	8.141	8.566	8.504	8.508	8.498	8.504	⁴⁾ 8.566	—
Postahivatalok — Bureaux de poste	száma — nombre	—	2.349	2.449	2.420	2.530	2.567	2.574	2.274	—
Távíróállomások — Stations de télégraphie	"	—	1.918	2.001	2.050	2.119	2.091	2.113	2.150	—
Távíró vonalhossza — Longueur des lignes télégraph.	km	—	12.569	9.807	9.318	9.387	9.309	9.253	9.134	—
Távbeszélőállomások — Stations de téléphonie	száma — nombre	—	57.009	62.500	70.816	79.202	78.702	78.451	80.183	—
Távbeszélő vonalhossza — Longueur des lignes téléph.	km	—	15.485	16.834	16.693	17.839	18.169	19.010	19.559	—
Gépjárműállomány — Effectif des véhicules à moteur	száma — nombre	—	1.672	2.725	3.303	4.449	5.965	7.877	12.232	17.921
Rádióengedélyezések — Abonnés de radio	"	—	—	—	—	—	—	16.927	59.529	83.247
6. Pénz és hitel⁵⁾ — Monnaie et crédit⁶⁾										
A pengő zürichi árfolyama ⁶⁾ — Cours du pengő à Zurich ⁶⁾	100 P = sv. fr. 100 pengős = francs suisses 100 sv. fr. = P 100 fr. suisses = pengős	1913 105.01	2.16	1.48	0.47	0.0305	0.007025	0.007255	0.007240	90.60
Részvényindex ⁷⁾ — Indice d'actions ⁷⁾ ..	1913 = 100	100	—	—	—	32.6	13.3	10.2	15.6	20.8
Nagykereskedelmi index — Indice de prix de gros	"	100	—	—	—	122	160	130	126	135
Megélhetési index — Indice du coût de la vie	"	100	—	—	—	—	149	119	119	125
Postatakarékpénztári betétek — Dépôts à la Caisse d'épargne post	1000 P	263.321	29.961	41.831	23.004	18.696	92.313	106.572	102.47	142.644
13 legnagyobb pénzügyi intézmény — Dépôts des 13 principaux etabliss. de crédit	"	1594.947	—	—	—	106.328	175.769	414.627	631.704	904.396
Fizetéseképtelenségek — Insolabilités	száma — nombre	—	6	34	31	15	58	422	2.508	1.097
Óvatolt váltók értéke — Valeur des lettres de change protestées	1000 P	—	—	—	—	—	—	—	—	⁸⁾ 38.342
Magyar nemzeti bank — Banque Nationale de Hongrie										
Érckészlet, devizák és valuták — Encaisse métall., devises et monnaies.	"	—	—	14.878	18.715	27.073	195.627	267.242	290.778	317.506
Leszámitolt váltók és előlegek — Traités escomptés et avances	"	—	—	56.729	77.929	100.584	155.972	134.202	218.165	332.109
Jegyforgalom — Billets de banque en circ.	"	—	—	235.591	178.840	166.306	356.144	415.515	470.870	486.754
Kamatláb — Taux en banque	o/o	—	—	6	8	—	12.5	7	6	6

¹⁾ Bruttó termelési adatok. — Production, brute. — ²⁾ A fe tüntetett évvel végződő gazdaság év a atai. — Données de la campagne finissant dans l'année indiquée. — ³⁾ A szerb megszállás alatt állt pécsvidéki bányák adatai nélkül. — Non compris les mines des environs de Pécs ayant été occupées par les Serbes. — ⁴⁾ Ideiglenes adat. — Donnée provisoire. — ⁵⁾ Évvégi adatok. — A la fin de l'année. — ⁶⁾ 1926-ig korona. — Jusqu'en 1926, couronnes. ⁷⁾ Az 1913. évi részvénytulajdonosok által értékelte vállalkozások számbavételével. — En tenant compte des changements de capitaux affectant l'effectif d'actions de 1913. — ⁸⁾ VII—XII-ig. — De juill. à décembre.

II. Havi adatok. — *Données mensuelles.*

Megnevezés <i>Désignation</i>	Egység <i>Unité</i>	1926. évhavi átlaga <i>Moyen. mens. de 1926</i>												1928	
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	
1. Népmozgalom — Mouvem. de la population.	szám <i>nombre</i>	6.404	6.482	9.968	3.757	4.526	6.867	5.008	3.101	4.123	4.917	8.877	12.746	5.388	6.851
Házasságkötés — <i>Mariages</i> 1000 lélekre — <i>Pour 1000</i> ámes	"	9.1	9.0	15.3	5.2	6.5	9.6	7.2	4.3	5.7	7.1	12.3	18.3	7.5	9.5
Élveszülött — <i>Nés-vivants</i> 1000 lélekre — <i>Pour 1000</i> ámes	"	19.124	19.860	18.642	19.255	17.808	18.537	16.661	18.226	19.234	18.484	16.625	15.089	15.589	18.817
Halálozás — <i>Décès</i> 1000 lélekre — <i>Pour 1000</i> ámes	"	27.3	27.7	28.6	26.8	25.7	25.8	24.0	25.4	26.7	26.7	23.1	21.7	21.6	26.0
Egy éven aluli elhalt — <i>Décè- dés au-dessous de un an</i> .. 100 élveszülöttre — <i>Pour 100</i> <i>nés-vivants</i>	"	11.659	13.494	18.072	14.581	12.715	12.195	11.228	11.921	12.306	10.457	10.806	10.171	11.681	11.964
Egy éven aluli elhalt — <i>Décè- dés au-dessous de un an</i> .. 100 élveszülöttre — <i>Pour 100</i> <i>nés-vivants</i>	"	16.6	18.8	27.8	20.3	18.3	17.0	16.2	16.6	17.1	15.1	15.0	14.6	16.2	16.5
Gümmőkórban elhalt — <i>Décès causés par la tuberculose</i> 1000 lélekre — <i>Pour 1000</i> ámes	"	3.203	2.974	4.207	3.863	3.243	3.022	3.113	3.910	4.250	3.347	2.806	2.383	2.526	2.593
Gümmőkórban elhalt — <i>Décès causés par la tuberculose</i> 1000 lélekre — <i>Pour 1000</i> ámes	"	16.7	15.0	22.6	20.1	18.2	16.3	18.7	21.4	22.1	18.1	16.9	15.8	16.2	13.8
Természetes szaporodás — <i>Accroissement naturel</i> .. 1000 lélekre — <i>Pour 1000</i> ámes	"	1.695	1.650	2.208	2.234	2.147	2.116	1.707	1.532	1.338	1.102	1.166	1.178	1.316	1.594
Természetes szaporodás — <i>Accroissement naturel</i> .. 1000 lélekre — <i>Pour 1000</i> ámes	"	2.41	2.30	3.39	3.11	3.10	2.94	2.46	2.13	1.86	1.59	1.62	1.70	1.82	2.20
Természetes szaporodás — <i>Accroissement naturel</i> .. 1000 lélekre — <i>Pour 1000</i> ámes	"	7.465	6.366	570	4.674	5.088	6.342	5.433	6.305	6.928	8.027	5.819	4.918	3.908	6.853
Kivándorolt — <i>Émigrés</i>	"	10.7	8.9	0.8	6.5	7.4	8.8	7.8	8.8	9.6	11.6	8.1	7.1	5.4	9.5
Visszavándorolt — <i>Rémigrés</i>	"	286	80	323	843	805	515	148	204	119	161	98	127	93	147
Visszavándorolt — <i>Rémigrés</i>	"	57	76	72	73	80	68	47	101	78	67	61	49	161	70
2. Munkapiac. — <i>Marché du travail.</i>															
<i>Hatósági munkaközvetítők. Offices publics de placement</i>															
Munkahelyek — <i>Offres d'emploi</i>	"	5.968	4.037	3.862	5.928	6.359	8.061	8.788	9.490	9.341	10.154	9.118	6.678	5.359	5.470
Munkakeresők — <i>Demandes d'emploi</i>	"	13.309	13.577	13.077	14.264	12.639	13.822	12.906	13.341	14.160	14.609	14.509	15.442	14.231	14.821
100 munkahelyre esett munka- kereső — <i>Proportion des de- mandes d'emploi pour 100</i> <i>offres d'emploi</i>	"	223	336	339	241	199	172	147	140	151	143	159	231	265	271
Munkaközvetítés — <i>Placements</i> 100 munkahelyre esett közve- títés — <i>Proportion des plac- ements pour 100 offres d'emploi</i>	"	3.520	2.530	2.322	3.445	3.463	4.573	4.648	4.941	5.281	5.881	5.475	4.314	3.526	3.686
Munkaközvetítés — <i>Placements</i> 100 munkahelyre esett közve- títés — <i>Proportion des plac- ements pour 100 offres d'emploi</i>	"	59.0	62.7	60.1	58.1	54.5	56.8	52.8	52.0	56.5	57.9	60.0	64.6	65.7	67.3
<i>Munkanélküliek — Chômeurs¹⁾</i>															
Keresztényszocialista szakszer- vezetek — <i>Syndicats soci- alistes chrétiens</i>	"	1.558	1.432	1.493	1.676	1.419	1.301	1.274	982	1.172	1.233	1.228	1.375	1.323	1.093
Szociáldemokrata szakszer- vezetek — <i>Syndicats social- démocrates</i>	"	24.440	20.420	19.542	17.978	17.120	13.552	11.836	11.701	11.247	10.332	9.960	11.063	13.045	16.337
<i>Munkabérek — Salaires²⁾</i>	órabér P <i>salaires à l'heure, P</i>														
Bádogos — <i>Ferblantiers</i>	"	0.78	0.69	0.72	0.82	0.72	0.69	0.75	0.65	0.73	0.87	0.88	0.90	0.70	0.80
Asztalos — <i>Menuisiers</i>	"	0.61	0.62	0.65	0.61	0.57	0.69	0.65	0.69	0.70	0.74	0.77	0.70	0.68	0.74
Szabó — <i>Tailleurs</i>	"	0.66	0.56	0.65	0.75	0.71	0.62	0.56	0.56	0.67	0.71	0.73	0.61	0.68	0.61
Kőműves — <i>Maçons</i>	"	0.76	0.77	0.72	0.70	0.74	0.74	0.78	0.80	0.90	0.91	0.95	0.89	0.82	0.89
Napszámos — <i>Journaliers</i>	"	0.47	0.40	0.43	0.43	0.47	0.45	0.53	0.48	0.49	0.48	0.50	0.50	0.48	0.49
Gyári munkásnő — <i>Ouvrières de fabr.</i>	"	0.30	0.27	0.26	0.31	0.31	0.27	0.30	0.34	0.35	0.32	0.32	0.27	0.27	0.25
Napszámosnő — <i>Journalières</i>	"	0.44	0.53	0.44	0.42	0.49	0.40	0.45	0.31	0.40	0.49	0.41	0.36	0.44	0.57
<i>Társadalmi biztosítás — As- surance sociale</i>															
Kötelezőleg biztosított tagok száma — <i>Nombre des mem- bres assurés obligatoirement</i>	havi átl. <i>moy. mens.</i> 1000	929.6	923.6	940.2	977.7	986.5	1023.0	1046.5	1032.8	1058.6	1.098.2	1.081.7			

¹⁾ A hó végén. — *A la fin du mois.* — ²⁾ A munkaközvetítés alkalmával felajánlott munkabérek mérlegelt átlaga. Csak buda-
pesti adatok. — *Moyenne pondérée des salaires offerts aux Bureaux de placement. Données de Budapest.*

Megnevezés Désignation	Egység Unité	1928.												1928	
		1927. évi havi átlaga Moyn. mens de 1926													
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	
3. Termelés — Production															
Köszén — Houille ¹⁾	1000 q	689.1	739.0	646.2	679.8	578.7	626.9	558.4	644.6	665.1	679.4	671.8	663.9	687.8	668.9
Barnaszén — Lignite ¹⁾	1000 hl	4.851.9	5.521.3	4.864.3	4.941.7	4.276.3	4.404.3	4.428.0	4.524.3	5.006.9	5.474.4	6.117.3	6.524.4	6.350.5	6.348.2
Szesz — Alcool	1000 q	26.8	47.3	31.8	31.7	41.3	24.2	5.7	2.5	8.3	26.5	48.0	69.2	71.9	.
Cukor — Sucre	1000 q	148.2	0.2	1.5	0.3	0.1	—	—	—	4.3	149.2	674.4	697.3	304.9	36.8
4. Kereskedelem és közlekedés — Commerce et commun.															
Behozatal — Importations	1,000,000 P	79.3	73.3	78.4	97.1	91.5	92.4	83.7	88.3	107.5	115.0	111.8	104.3	103.5	84.9
Kivitel — Exportations	"	72.5	58.1	54.9	63.4	53.7	61.1	51.4	57.4	75.9	82.1	80.7	81.9	79.9	54.2
Gépjárműállomány — Véhicules à moteur	szám	10.641	12.446	12.716	13.147	13.621	14.273	14.903	15.610	16.339	16.997	17.471	17.731	17.906	18.121
Rádióengedélyesek — Abonnés du Radio	1000	46.8	62.5	67.7	70.1	71.5	75.0	75.1	74.8	73.7	74.6	76.3	79.4	83.3	1.8
5. Pénz és hitel — Monnaie et crédit²⁾															
A pengő zürichi árfolyama — Cours du pengő à Zurich	100 P = s. fr. / 100 s. fr. = P	.	90.90	90.90	90.80	90.65	90.65	90.50	90.53	90.78	90.70	90.73	90.75	90.60	90.88
Részvényindex — Indice d'actions ³⁾	1913 = 100	16.4	17.5	18.1	19.4	23.1	20.6	20.6	20.9	22.0	21.3	20.2	20.3	20.8	20.9
Nagyker. index — Indice de prix de gros	"	124	127	129	128	130	133	133	133	134	133	133	133	135	135
Megélhetési index — Indice du coût de la vie	"	111	106	108	108	111	113	113	110	112	113	113	112	113	112.3
Postatakarékpénztári betétek — Dépôts à la Caisse d'épargne post	1,000,000 P	107.4	121.7	112.7	106.8	130.3	118.2	131.0	104.8	143.0	132.7	156.2	152.8	142.6	149.5
13 legnagyobb pénzügyi betétáll. — Dépôts des 13 établiss. de crédit les plus importants	"	604.2	630.6	673.8	701.3	736.3	759.2	766.6	783.9	820.7	840.3	862.9	874.9	904.4	926.0
Az új fizetőképzetlenségek — Nouvelles insolvabilités	szám	200	124	115	116	86	103	73	66	49	60	83	88	134	180
Óvatolt váltók értéke — Valeur des lettres de change protestées	1000 P	5.024	5.878	5.488	7.615	7.236	7.166	7.810
Állami bevételek bruttó eredménye — Recettes de l'Etat, résultat brut ⁴⁾	1,000,000 P	66.4	69.8	79.2	67.2	64.4	82.4	80.6	57.8	80.9	84.4	81.7	97.3	94.4	.
Állami kiadások bruttó előirányzata — Dépenses brutes prévues de l'Etat	"	55.5	63.8	74.2	63.2	67.7	79.3	60.5	60.2	78.6	69.3	63.9	82.4	73.5	.
Magyar Nemzeti Bank Banque Nationale de Hongrie															
Érckészlet — Encaisse métall. (devizák és valuták — devises et monnaies)	"	254.5	274.9	282.6	276.7	265.0	265.1	263.6	267.0	291.6	295.2	305.0	309.4	317.5	311.3
Leszámított váltók és előlegek — Traités escomptés et avances	"	170.6	206.8	189.7	208.9	242.1	248.9	272.5	297.6	287.2	309.7	329.3	316.2	332.1	313.2
Jegyforgalom — Billets de banque en circ.	"	422.5	435.1	415.8	418.1	443.0	428.6	427.7	466.0	472.1	477.3	508.0	456.4	486.8	467.5
Kamatláb — Taux en banque	%	6.5	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6

¹⁾ Bruttó termelés. — Production brute. ²⁾ Az állami bevételekre és kiadásokra vonatkozó adatok kivételével hó-, illetve évvégi adatok. — Ces chiffres se rapportent à la fin du mois, respectivement de l'année, à l'exception de ceux relatifs aux recettes et aux dépenses de l'Etat. ³⁾ A sőjövédéknek és a külügyi tárcának közvetlenül kiadásokra felhasznált bevételei nélkül. — A l'exception des recettes du monopole du sel et du ministère des Affaires étrang., employées directement par eux. ⁴⁾ Az 1913. évi részvényállományt érintő tkeváltozások számbavételével. — En tenant compte des changements de capitaux affectant l'effectif d'actions de 1913. ⁵⁾ Ideiglenes adat. — Données provisoires.

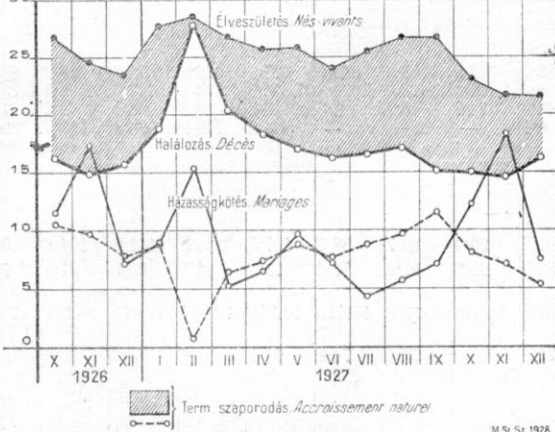
III. Rajzok a gazdasági jelzőtáblához

Graphiques du tableau économique.

NÉPMOZGALOM.

Mouvement de la population.

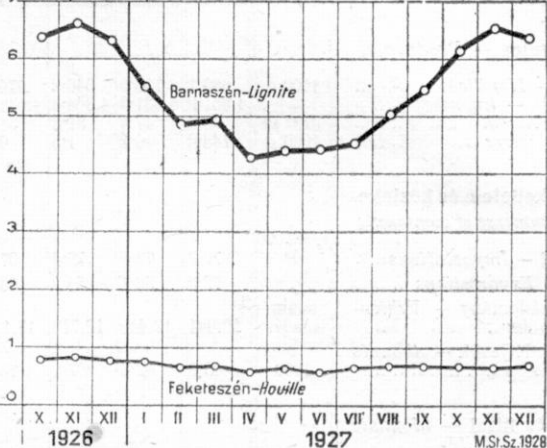
30. Ézer lélekre esett. Proport. p. 1000 habit.

SZÉNTERMELES.

Production de charbon.
(Bruttó adatok. Données brutes.)

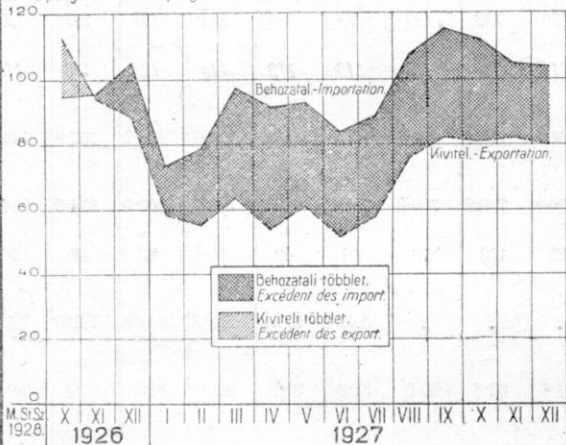
7. Milliő q. Millions de q.

KÜLKERESKEDELMI FORGALOM.

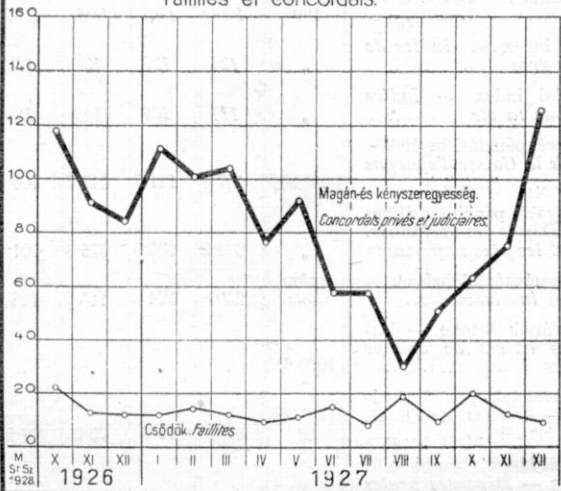
Commerce extérieur

Millió pengő. - Millions de pengős.

CSŐDÖK ÉS EGYESSÉGEK.

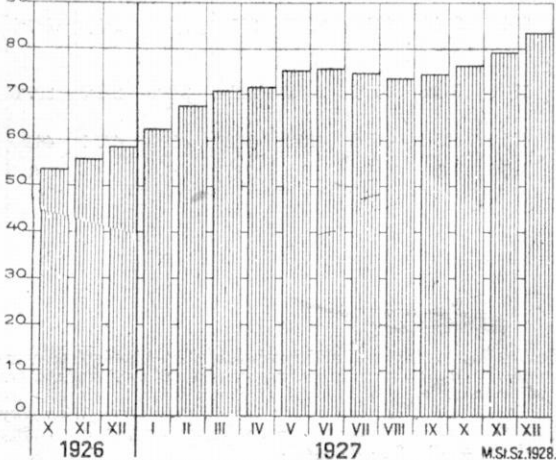
Failites et concordats.

A RÁDIÓVEVŐBERENDEZÉSEK SZÁMA.

Nombre des appareils récepteurs de radio.

90 ezer-mille

Hunyadi János

világhírű természetes keserűvíz.

Legjelesebb orvosok véleményei szerint kiváló előnyei: **gyors, biztos és enyhe hatás.** Nemcsak egyszerű hashajtó, hanem mint természetes gyógyvíz a gyomor- és bélbetegségek kiváló gyógyszere. Rendes adag: reggelenként éhgyomorral egy ivópohárral.

TULAJDONOS: SAXLEHNER ANDRÁS, BUDAPEST.

»PAX«

**SZÉNSAVAS KÉZI TŰZOLTÓKÉSZÜLÉK
A LEGJOBB**

GYÁRTJA ÉS KAPHATÓ:

**HIRMANN FERENC FÉMÖNTÖDE,
RÉZÁRU-ÉS VAGÓN-FELSZERELÉSI
GYÁRA BUDAPEST, VII. CSÁNYI UCCA 7-9**

TELEFON: JÓZSEF 138-03 és 138-04

Gulmann

ÉS TÁRSA

**RÁKÓCZI-ÚT 16.
ÉS 22. SZÁM.**

Telefon: J. 391-90. Táviratcím: Textilgulmann.

GYÁRTMÁNYAI:

munkásruha, munkásfehér-
nemű, munkaruha, kötény,
köpeny, sapka.

KÜLÖN OSZTÁLYOK:

Mértékszerinti ruhaosztály.
Libéria-osztály.
Közszállítási osztály.
Készruha-osztály.
Bakancs- és cipőosztály.

Az ország legrégebb munkásruha-gyára!

Kovald Fest, Tisztit

Gyár és gyűjtőtelep: Budapest, VII., Szövetség-u. 35-37. sz.

Telefon: József 318-00 és József 315-71.

Gyűjtőtelepek a főváros
minden részében

Képviseletek az ország
legtöbb városában

KÖZGAZDASÁG

Magyar-Olasz Bank

1927. évi mérlege az előző évvel szemben a banküzlet keretének lényeges kibővítését mutatja föl. Az üzleteredmény-számlán a tiszta kamattjövdelem 2,218.928'97 P-vel (1926-ban 1,964.247'27), a különféle jutalékok 987.576'65 P-vel (1926-ban 844.808'92 P), a nyereség értékpapírokban, külföldi értékekben és egyéb jövedelmek 1,151.460'95 P-vel (1926-ban 979.082'04), a házbérjövdelem 180.676'03 P-vel (1926-ban 113.558'37 P), a kiadások között pedig a tisztviselők és alkalmazottak illetményei 1,404.467'10 P-vel (1926-ban 1,281.303'74 P), kölcségek és adók 1,459.443'59 P-vel (1926-ban 1,444.840'51 P) szerepelnek. Március 12-iki közgyűlés a tiszta nyereségből részvényenként 5 P, 10% (1926-ban 8%) osztalékot fog fizetni. Az igazgatóság elhatározta, hogy a bank alaptőkéjét 184.000 drb. új, már az 1928-ra osztalékjogosult 9.200.000 P névértékű részvény kibocsátása által húszmillió P-re emeli, úgyhogy a részvényesek az összes új részvényekre elővételi jogot nyernek 23 új részvényre 27 régi részvény után új részvényenként 65 P elővételi áron. Elővételi jog március 14-től 28-ig gyakorolható. A kibocsátás sikerét a Banca Commerciale Italiana vezetése alatt álló szindikátus biztosítja. A bank saját tőkéi ezután: huszonhatmillió pengő.

Magyar Leszámloló és Pénzváltó-Bank

1927-re szóló zárszámadása 2,367.141'37 P nyereséggel zárul, szemben az 1926-i 1,297.344'30 P-vel. A március 3-iki közgyűlésnek javasolják, hogy osztalékul 6½ P, azaz 13%, a tavalyi 6 P (12%) szemben fizetessék ki. A banknak az elmúlt évben kimutatott 14,050.000 P-vel szemben az 1927-i mérleg szerint 20,550.000 P saját tőkéje van, a tiszta nyereség pedig 85%-kal szaporodott. Az aranymérleg közzététele óta a bank 5, illetőleg 6, az idén 6½ pengő osztalékot fizet. Az 1926. évi 60,535.070'85 P-vel szemben az idegen tőkék 83,837.126'41 P-re emelkedtek. A váltótárca 31,872.090'17 P, az előző évi 23,561.552'58 P-vel szemben. Adósk tétele 33,240.479'72 P-ről 47,860.224'27 P-re. Jelentősen emelkedett a bankári á vista követelések tétele is. A mérleg egyik oldala tavaly 84,779.791'20 P-t tüntetett ki, ami az intézet 1927. mérlegében 119,805.584'05 P. 1927. december 31-ig elszámolt törlesztéses jelzálogkölesönök összege 25,935.074'42 pengő.

Hazai Bank Részvénytársaság

mérlege 2,664.546'76 P bruttó nyereséget tüntet fel, amely a levonások után 1,053.988'59 P tiszta nyereséget tüntet föl az előző 838.364'93 P nye eséggel szemben. A nyereségből 720.000 P fordítandó osztalék fizetésére. Minden részvény után 4'50 P osztalékot (előző 3'60 P) fizetnek. Tartalékalapot 140.000 P-vel javadalmazták, így az 5,000.000 P tőketartalékon fölüli tartalékalap 300.000 P-re emelkedik. Váltótárca az előző 12,592.609'32 P-vel szemben 21,172.164'13 P-re emelkedett; a betétek és idegen tőkék 35,381.817'39 P-ről 45,901.113'40 P-re. A bank üzletkörének állandó bővüléséhez, az érdekköréhez tartozó iparvállalatok fejlődéséhez képest az igazgatóság a társaság alaptőkéjét főlemeli úgy, hogy a 6,400.000 P alaptőke 90.000 új, az 1928. üzletévben részesező 40 P névértékű részvény kibocsátása útján 10,000.000 P-re emeltessék. Így saját tőkéi 17,000.000 P-t tesznek ki.

Angol-Magyar Bank Részvénytársaság

1927. üzletévi mérlege 2,232.818'71 P nyereséggel zárult, az előző 928.219'64 P-vel szemben. Az e hó 29-i közgyűlés osztalékul 1,560.000 P, részvényenként 6'50 P (13%, a tavalyi 12%-kal szemben) fizet. A tartalékalapra 268.182 P (tavaly 63.636 P), a nyugdíjtartalékra 100.000 P-t (tavaly 50.000 P) fordítanak, míg a fennmaradó 146.190'80 P-t (tavaly 48.360 P) az 1928. üzletévre viszik át. A mérleg főösszege egy-egy oldalán 136 millió P, az előző évi 71 millió P-vel szemben; ami 91%-os növekedésnek felel meg. Az intézet saját tőkéje az előző évi 12 millió P-ről 31 millió P-re emelkedett. A betétállomány az előző évi 37'8 millió P-ről 58'4 millió P-re szaporodott. Idegen tőkék összege 96'4 millió P, az 1926-ban kimutatott 57'5 millió P-vel szemben, ami 67½%-os emelkedés. 1927. eredményszámla szerint az intézet 5'5 millió P bruttónyereséget ért el. A tiszta nyereség a bruttónyereségnek 40%-a. A bank nyugdíjait érdekeiben a közgyűlés a nyugdíjarány-számot 30%-ról 40%-ra emeli.

Magyar Orsz. Központi Takarékpénztár

igazgatósága foglalkozott az elmúlt év zárószámadásával és megállapította az 1927. december 31-i zárómérleget. A pénztári forgalom 1,798,164,802'80 P, 612,196,443'28 P-vel több, mint az előző évben. Összes forgalom 6,027,806,980'87 P, 1,903,833,798'71 P-vel több, mint 1926-ban. Takarékpénztári könyvekre és pénztárjegyekre elhelyezett betéteknél 60'48%, az intézet által kezelt idegen tőkéknél 54'04% az emelkedés. 46,640,716'20 P becsértékű ingatlanra 1,961,120 aranydollár zálogleveles jelzálogkölesön folyósított, 1,487,260 dollárral több, mint 1926-ban. A tavaly 4'50 P osztalékkal szemben 5'50 P kifizetését határozták.

Belvárosi Takarékpénztár Részv.-Társ.

mérlege 969,459'47 P tiszta nyereséggel zárul, az előző évi 434,111'79 P-vel szemben. Az igazgatóság 5 és fél P (11%) osztalék fizetését javasolja az előző 4'80 P helyett. Az elmúlt év végéig a betétek és hitelezők összege 35,297,667'29 P-re emelkedett, 1926 végén főnnállott 22,846,132'58 P-vel szemben, a váltótárcaállomány 20 millió 763,354'72 P az előző 10 millió 835,292'30 P helyett. A jelzálogkölesön 12,068,091'88 P, a tavalyi 1,542,064'48 P-vel szemben. 1,836,059'58 P összegű községi kölesönt folyósítottak.

PANTODROG MAGYAR GYÓGYNÖVÉNY R.-T.

BUDAPEST,
VIII., BAROSS-UTCA 13. SZÁM.

Telefon: József 353—78.

Összes gyógynövények és magvak
termesztése és beváltása
a legmagasabb
napi áron.

FÜRST MÁRTON

a »Solvay«-művek vezérképviselője

Budapest, V., Percel Mór-utca 2. szám

Telefon T. 31—32

MAGYAR ÁLTALÁNOS HITELBANK

BUDAPEST, V., JÓZSEF-TÉR 3.

ALAPÍTTATOTT 1867-BEN ♦ SÜRGÖNYCÍM: HITEL

Alaptőke és tartalékok: 66 millió pengő.

Szövött-, rövidárú és minden-
nemű férfi és női szabókellékek
raktára.

Schneider József

Budapest, IV., Váci-utca 17.

NŐI és FÉRFI

DIVATÁRUK.

Dús választék elsőrendű gyárt-
mányú finom szövöttárú és
saját készítményű férfi fehér-
neműekben.

TELEFON: T. 118—03.

**KOVACSEVICS
MILENKO**

POSZTÓ,
BÉLÉSÁRU és SZABÓKELLÉKEK
NAGYBAN és KICSINYBEN

BUDAPEST

IV., Petőfi Sándor-utca 3.
Városház-utca 6.

Réz függönytartók

AZ URÁNIÁVAL SZEMBEN

DIÓSY JÁNOS

Budapest, VII., Rákóczi-út 24

Közponfí iroda : Telefon L. 962—97.

Gyár-iroda : Telefon J. 438—86.

HUNGÁRIA
JAQUARD-
SZÖVŐGYÁR

R.-T.

Közponfí iroda és raktár :

BUDAPEST
V., SZENT ISTVÁN-TÉR 10.

Selyemszövőgyár : KISPEST.

Táviratcím : JAQUARD BUDAPEST.

TELEFON : T. 231—57.

Fischer J.
Juta-, Textil- és Árú-
forgalmi
Részvénytársaság

Juta-, len- és zsinégárú-
nagykereskedés, **zsák-**
és ponyvagár.

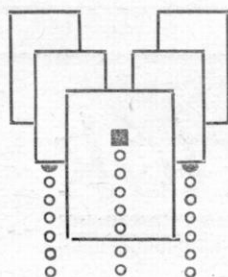

Budapest, V., Nádor-utca 31—33.

Telefon : 215—66.

Mössmer
József

vászonnagykereskedő

Budapest,

*IV. ker., (Koronaherceg-utca)
Petőfi Sándor-utca 12. szám.*

Telefon : T. 208—31.

STADLER JÓZSEF

UTÓDA

TOLLNAGYKERESKEDŐ

BUDAPEST

IV., Károly király-út 10.

Szőnyegek,

TERÍTŐK, POKRÓCOK,
MATRAC - CSINVATOK,
KOCSIGVÁRTÓ- ÉS
KÁRPITOS-KELLÉKEK

stb.

Neumayer Fülöp r.-t.

**BUDAPEST, V.,
DEÁK FERENC-TÉR
1.**

ALAPÍTTATOTT 1899. ÉVBEN.

TELEFON :
211—21.

TELEFON :
211—21.

ALAPÍTVÁ : 1880-BAN

Bien S. Fiai

zsírárugyár

Budapest, VII., Nagydiofa-u. 7

Telefon : József 428—48

Távíratí cím : BIENOL

Alapítatott 1868-ban.

Gross és Weiss

KALAP- ÉS TOMPGVÁR,
KALAPFELSZERELÉSI
CIKKEK RAKTÁRA

Budapest, III., Bécsi-út 100. szám.

VÁROSI RAKTÁR :

VI., Podmaniczky-utca 14. szám
(saját ház).

Gyári telefon : 201—76.

Városi telefon : 988—74.

Sürgőny cím : Groweiss Budapest.

GANZ-féle VILLAMOSSÁGI RT.

**BUDAPEST,
II., LOVÓHÁZ-UTCA 39**

Elektromos világító- és erőátviteli berendezések minden áramrendszer szerint és minden teljesítményre. Wattóra-számlálók. Meglévő berendezések átalakítása. Elektromos üzemű szivattyúk, emelőgépek, ventilátorok. Bányavasutak, iparvasutak, közúti és nagyvasutak

**Költségvetésekkel szívesen
szolgálunk**

TELEFON : T. 272—49